

לעשות רצונך אלקי חפצתי

(תהלים מ' ט')

ספר

רצונך חפצתי

פרקי בהירות ומאמרי חיזוק
לקיום רצונו יתברך
במצוות כיסוי הראש

ובו שלושה שערים נפתחים

שער א'

שער ההלכה

בו יתבאר מצוות כיסוי הראש
והמסתעף לענין פאות זמנינו

שער ב'

שער התיקון

בו יבואר הדרך לתיקון ענין זה

שער ג'

שער החיזוק

בו יבאו מאמרי חיזוק
מרבותינו המחזקים קיום ענין זה

אדר ב' תשפ"ב

כל הזכויות שמורות

ניתן להשיג את הספר

03-5792870

להערות והארות

ניתן לפנות לכתובת מייל

MOISESMEMUN@GMAIL.COM

הסכמת הרב הגאון שריאל רוזנברג שליט"א

שריאל רוזנברג

ראב"ד בית דין צדק - בני ברק
רב שכונת רמת דוד (פרדס ברמן)
בני ברק

בס"ד, אדר א' גשפ"ב

חזק ב'סו' האש' אש'י' לשוא'י' הוא' ל'ן' גור'י'י', ז'ו'א' א'י'ן' ח'א'ר'י' ו'ג'ג'ג'
א'ק'צ'י'י' י'ג'ו', ז'כ'א' ס'ו'י'ג'ו'ו' ה'פ'ס'ק'י'ם' א'ק'ב'ו'י' ה'צ'ו'ר'ג'. א'צ'ו'ר'י' י'ה' ב'ק'ו'ר'ג'
ה'א'ח'ו'נ'י'ם' ר'פ'ו'ן' ב'ק'ב'ר', א'י'ן' ב'מ'ח'נ'ו' א'ב'ו'י'ה' ו'ע'י' ה'ק'ב'ו'י' א'ק'ד'ו'מ'ז'ו', ז'א'כ' נ'ש'י'ם'
ס'א'מ'י' א'מ'ק'ק'ו'י' ב'א'ח'ו'נ'ו' ה'א'ח'ו'נ'ו' ב'נ'י'ס'ו'י' ה'א'ש'.

א'י'ן' ע'ז' א'ק'א', ס'ו'ב'ג' נ'ש'י'ם' א'מ'י' א'מ'ק'ק'ו'י' ו'מ'ק'ס'ק'ו'י' כ'ה'א'ז' ס'י'מ'ס'ו'י' ש'י'א' ה'א'י'ן'
כ'ד'ו'ן'. ה'א'ח'ו'נ'ו' ב'מ'ס'ח'ו' י'ש' ש'א'מ'ן' א'ב'ו'י' ס'ל' ה'ש'י'ד', ז'ו'מ'א'ח'ו'נ'ו' פ'ק'א'ר' ו'ב'ו'י'
ה'א'ח'ו'נ'ו' ב'פ'א'ו'ר' ש'ז'מ'ן' צ'ו'מ'ו'ו', ו'א'ח'פ'ס'ו'ר' ש'י'ב'ו' מ'ח'ו'י' ש'י'א' ה'פ'א'ר' ס'ב'ח' כ'ר'
ע'ד' ש'ל'י' נ'כ'ו' ש'ח'ו' ס'א' נ'ב'ו'. ו'ג' י'ק'ד' א'מ' א'ז'י' מ'ס'ו'ל' ה'ה' ח'ו'ן' א'ח'ל' ב'ש'
ה'פ'י'צ'ו' ה'ש'א'ר'.

ז'ח'י' י'ב'ו'י'ו' ה'א'ח'ו'ר'י'ם', ה'ב'א'י'ם' כ'כ'א'ב'י'ם' א'ח'מ'ן' א'י'ן' ע'ב'. ז'ח'י' א'ח'מ'ן' א'ח'
י'ק'ו'ן' ש'ל' ה'י'ב' ע'ז' א'ח'ו'ן' ש'ל'י'א' ש'ח'ב'ו' ס'כ'י' ב'ש'י' כ'ז'מ'ן' ח'כ'מ'ת' א'ח'ו'ר'
ב'ש'ו', ז'ח'י' ה'א'ז' ב'ש'ל' א'ח'ב'ו'י'ם', י'ג'ו'ן' א'ש'מ'ו'.
ז'ח'י' ב'ח'ו'מ'ה'ו'
ש'י'א' ה'א'ח'ו'נ'י'ן'

הסכמת הרב הגאון מנחם מנדל לובין שליט"א

הרב מנחם מנדל לובין

רח' ברסלב 15
בני ברק

בס"ד, יום ד' בט' תשנ"ו

הנני דנות/ בס"ל הוטל לנשות זכאון נכר'ת
 'רצ"ת דני' המעלה ס' דה שהריא מתאון האמרי'ת
 דוצר רמ"א וזמ"א וס'צומ' לק"א והנ"ל וס'צומ' להחמיר
 והנ"ל הבודדו הנמ"ל דיקום לענא לק"א וטמ"א י"א
 וכן 'רצ"ד דצ"ת החצ"א בהמק"ל'ת
 אמנם כ"כ בטל דבאל' צ'עצ"ת כפ' לנה" טהו
 דרור'ת קודמ'ת א"ל דמנ"ל שחמ"כ ה"ר דני' וה"ל
 למור' ואלמ"ת לק"צ"ת ס'כ"ל'ת הבאל'ת הריג' ו"ת
 געצו ר"ל דאריק ודרוח' ה"ל דני' למנ"ל ד'א"ת
 וט"ל ל'מית'ר'ת' הבאל'ת הפ"ו צ"ת כנ"ל דול'ת
 ה"תורה ע"כ ל"כ ע"ל ה"תורה ל'ה"ל ל'ר"ל ק"ב
 ו"ל ג'עמ"ה וד"י כ"ן ל'צ"ו כ"ו צ"כ 10
 ו"מ"ת ד"כ ס"ג' הנס"ו"ת יש ל'ר"צ"ן א"ל י"כ"ו ג'דלות
 א"מ"ג' ה"ר"צ"ת ל'כ"ת כ"כ כ"ה
 ז"מ"ת ונ"ל ל"ו"ן

תוכן הענינים

הקדמה א

שער א - שער ההלכה

בו יובאו דברי רבותינו על איסור חבישת פאות נכריות של זמנינו ויבואר דבריהם על פי סוגיות הש"ס ודברי הפוסקים.

פרק א	רצון ה'.....	כג
פרק ב	לשון חכמים.....	מא
פרק ג	חילול ה'.....	נה
פרק ד	כללי ההלכה.....	ס
פרק ה	מנהג מול הלכה.....	סח
פרק ו	בירכתי ביתך.....	עו
פרק ז	הכיסוי המכובד.....	פא
פרק ח	תפקידנו.....	צג
פרק ט	התפשטות הפאה נכרית.....	קא

שער ב - שער התיקון

בו יבואר הדרך לתיקון נושא זה בפרט והצניעות בכלל.

פרק א	לפתח חטאת רובץ.....	קטו
פרק ב	כה תאמר לבית יעקב.....	קכא
פרק ג	עבודת הלשמה.....	קכה
פרק ד	הכבוד האמיתי.....	קלז
פרק ה	תפקיד האשה.....	קנ
פרק ו	וידעת כי שלום אהלך.....	קנד
פרק ז	דרכיה דרכי נעם.....	קסב

שער ג - שער החיזוק

בו יובאו דברי חיזוק מדברי רבותינו הקשורים לנושא דידן.

פרק א	עקבתא דמשיחא	קעא
פרק ב	יעור עיני חכמים	קעו
פרק ג	תיקון הדור	קפג
פרק ד	עם לבדד ישכון	קצג
פרק ה	ואל בינתך אל תישען	רה
פרק ו	ושב מאחריך	רי
פרק ז	הבירור האחרון	רטו

מכתבי רבותינו

אוסף מכתבים ודברי חיזוק מרבותינו בענין כיסוי הראש והצניעות

1. מכתבים בענין פאות זמנינו רכא
2. עבודה זרה בפאות זמנינו רכט
3. קובץ הלכות צניעות הלבוש רלו
4. מכתבים בענין צניעות הגרביים רמא
5. איסור הליכת נשים לרופאים רמד

הקדמה

ברוך ד' זוכים אנו לרוח טהרה וקדושה המתגברת מיום ליום, שומרי תורה ומצוות מתרבים, לומדי ועמלי תורה מתרבים, כוללים וישיבות מצויין לרוב. תלמידי חכמים ויראי השם המזדקקים במצוות קלה כבחמורה מצויין בכל פינה ברוב חסדי ד' עלינו, כן ירבו וכן יוסיפו.

התייחסות מיוחדת לנושאים הלכתיים בזמנינו

והנה, תופעה מיוחדת זכה דורינו, אשר בכל נושא הלכתי, יש התייחסות מיוחדת הן על ידי ספרים הן על ידי שיעורים, אשר על ידם אין מי שלא יוכל לרכוש ידע בסיסי בכל נושא אשר יחפוץ, בין אם זה על ידי ספרים מפורטים בנושא בין אם זה על ידי שמיעת שיעורים בנושא אשר יחפוץ.

אמנם ישנו נושא אחד בלבד – 'דינם של פאות זמנינו' שמשום מה, על אף שהוא פשוט לפי דעת כל גדולי הדור לאיסור (כמו שיובא בשמם בפנים הספר) הרי שאינו זוכה להתייחסות כראוי בתוך הציבור האיכותי שלנו, לא בספרים ולא בשיעורים שיבארו באופן כללי את נושא הבנת דין כיסוי ראש האשה.

ואין ספק, שאין זה כי אם כתוצאה מ'זה לעומת זה ברא אלקים' אשר כפי כח הקדושה המתגברת, מתגבר כנגד זה גם כח הטומאה, וכך מצא לו הבעל דבר מקום להתגדר בו ומצליח בערמימותו להשתלט עלינו ולהרחיק תשומת לבם של הציבור האיכותי מהענין הזה בטענות שונות ומשונות.

מטרת הספר

ולכן, עוד טרם נזכיר את הבעיה הקיימת בפאות זמנינו, הריני כותב כאן מטרת ספר זה, והיא, לענות על כל אותם שאלות וטענות אשר מונעות מאיתנו לקיים דבר זה כראוי, ועל כל אלה נביא דברים ברורים מדברי רבותינו כאשר תראינה עיניכם מישרים בפנים הספר.

ומאידך, באתי גם לתת ידע בנושא זה של כיסוי ראש האשה, אשר הם דברים מפוזרים בספרי הפוסקים הנה והנה, ועד כה לא התפרסמו דיים בציבור האיכותי, ומשום כך אין די מודעות לאיסור שבזה, כי גם אלה שיודעים דברי גדולי הדור על נושא דידן, מכל מקום אינו דומה הבא לקיים מתוך אמונת חכמים מוחלטת – אפילו שכך ראוי וצריך להיות – להבא לקיים מתוך עומק הבנת הסוגיא בשרשה, שבודאי כך יקל עליו יותר לתקן דבר זה על ידי הבנתו גודל האיסור שבזה שלכן אסרו גדולי הדור, ובנושא דידן מפני הקושי המצוי בתיקון דבר זה, נראה שזה האופן היחיד שנוצליח לתקן דבר זה, והוא על ידי ידיעת הדברים בשרשם.

מדברי הגר"ש אלישיב זצ"ל

וכדי שלא יפלא בעיני הקורא איך לא נחוש מלעורר על דבר זה שרוב רובם של התלמידי חכמים היראים והשלמים נוהגים בו היתר, אם כי כבר ייעדתי לזה פרקים מיוחדים בפנים הספר, מכל מקום לא אמנע כאן מלהשיב בקצרה בציטוט קצר ממון הגר"ש אלישיב זצ"ל על נושא זה, שאמר בזה הלשון: "כולם נכשלים בזה, ראשי ישיבות, יקרים, וצדיקים, גם האשה היא צדקנית".

ובצדק לא יתפוס אותי קורא ספר זה במה שאנו מעוררים על דבר הנהוג ברוב הציבור היראים, היות שאין אני בא אלא להביא דברי גדולי הדור כלשונם ממש אשר אסרו את הדבר באיסור גמור כמו שיראה הקורא בפנים הספר.

ואריכות הדברים שכתבנו בשער ההלכה, אינו אלא להסביר דברי גדולי הדור מסוגיות הש"ס והפוסקים, שעל ידי זה יבינו מבקשי האמת את הפסק הנחרץ של גדולי הדור למה אין בנידון דידן שום היתר.

כמובן, שעיקרי הדברים בנושא שכתבנו, עברו שבט ביקורתם של כמה ת"ח אשר הסכימו לדברים, ולא מצאו טענה לסתור את הדברים.

כנס הרוכב על הענק

ואם כי ידעתי מיעוט ערכי כנגד תלמידי חכמים יראים ושלמים שבדורינו, כל שכן נגד ראשי ישיבות דורינו אשר בכח פלפולם וחידודם זוכים להרבות חשקת

התורה בדורינו, ויאמר האומר וכי הם לא ידעו כל דברי כותב ספר זה, והלא, לו כנים דברינו, בודאי ישכילו זאת אותם ת"ח.

וכתשובה לזה נראה להביא כאן מה שכתב בתשובות הרי"ד (תשובה סב', והביא דבריו בעל שבלי הלקט בהקדמה לספרו) לשאלת השואל איך יחלוק על רבינו יצחק הגדול, וכתב לו בזה הלשון: חלילה שיזחיחני לבי לומר 'אף חכמתי עמדה לי' אלא אני דן בעצמי משל הפילוסופים. שמעתי מחכמי הפילוסופים, שאלו לגדול שבהם ואמרו לו, הלא אנחנו מודים שאנו מדברים עליהם וסותרים דבריהם בהרבה מקומות, והאמת אתנו, היאך יכון הדבר הזה.

השיבם, אמר להם: מי צופה למרחוק הננס או הענק, הוי אומר הענק, שעניני עומדות במקום גבוה יותר מן הננס, ואם תרכיב הננס על צוארי הענק מי צופה יותר למרחוק, הוי אומר הננס, שעניני גבוהות עכשיו יותר מעיני הענק. כך אנחנו ננסים רוכבים על צוארי הענקים מפני שראינו חכמתם, ואנו מעניקים עליה, ומכח חכמתם חכמנו לומר כל מה שאנו אומרים, ולא שאנו גדולים מהם, עכ"ל.

גם אני אענה ואומר, דאין אני כי אם כננס הרוכב על גבי הענקים, הלא הם ראשי ישיבות דורינו אשר הנחילונו בחכמתם את דרכי הלימוד, ומכח חכמתם ופולפולם חקרנו ופלפלנו בנושא זה, עד אשר העלינו להבין מכח סוגיות הש"ס והפוסקים, את הפסק הברור של גדולי דורינו בנושא דידן. ואם כי אפשר להתפלפל בהגדרה המדוייקת של הדבר, מכל מקום, המסקנא בכל אופן אחת היא.

סיבת הקושי בנושא זה

והנה, אחרי ההתבוננות נראה, דהא דמתקשים אנו לקיים דבר זה, הוא מפני שתי סיבות עיקריות.

הסיבה האחת, הם השאלות והטענות השונות הנשמעות בנושא דידן, אשר על ידם מתעורר עינינו מלראות את האמת בזה.

הסיבה השניה, הקושי המצוי בתיקון ענין זה בפועל גם למבינים האיסור שבדבר.

ולכן, לפי הנראה, הדרך היחידה לתקן דבר זה, הוא על כרחנו בשני דברים הכרחיים שהם כנגד שתי הסיבות הנ"ל.

א: לדעת בבירור את האיסור שבדבר.

ב: לדעת את הדרך לתיקון הדבר.

בשטחיות לא נשיג את התועלת המתבקש

אמנם, שני דברים אלה מצריכים השקעה והתבוננות, כי במבט שטחי על הנושא, בדרך כלל, יהיה קשה להגיע למסקנא המתבקשת, דהיינו הבנת האיסור בבירור, ואופן תיקון הנושא.

ולכן בס"ד אזרתי כגבר חלצי לחבר ספר זה שמטרתו הוא, מצד אחד לבאר את האיסור הברור בזה כמו שאמרו גדולי הדור, בתוספת מענה על כל השאלות השונות במבט הלכתי ורעיוני העולות בנושא, ומצד אחר גם כתבתי בס"ד את הדרך הנכונה לתיקון הדבר, והכל מדברי רבותינו כאשר תחזינה עיניכם בפנים הספר.

אמנם כאמור לעיל, היות שהנושא מצריך התבוננות לכן הוצרכתי להאריך, ולהרחיב, ולנתח הדברים, כדי שהדברים לא יהיו בשטחיות, אשר כאמור כאשר הדברים נאמרים בשטחיות, קשה מאד להפיק את התועלת מהדברים.

מוכרחים למצוא את הזמן להעמיק בנושא

והגם שהנני מודע לקושי הקיים להשקיע זמן לנושאים הלכתיים אשר אינם במסגרת הלימודים, ויתכן שימצאו לעצמן טענת פטור, אשר מפני אריכות הדברים שבספר אינם פנויים להשקיע כל כך זמן בזה לבדוק אם אכן דברינו נכונים.

אמנם, לכן כבר בהקדמה זאת הזכרתי בקצרה דברי רבותינו גדולי הדור, אשר היה פשוט להם דבר זה לאיסור גמור ללא צד של היתר, שאז ממילא יבינו כל יראי ד', שעל כרחם עליהם למצוא את הזמן להשקיע בזה כדי להבין את חומר האיסור בבירור שאמרו גדולי הדור, וממילא להשקיע זמן גם לדעת את הדרך לתיקון הנושא.

כאן המקום להבהיר, שגם לאלו שכבר תיקנו את הנושא, מכל מקום גם להם חשוב ללמוד בספר, כי יפיקו ממנו הרבה חיזוק ותועלת להמשיך בדרכם, וגם יעזור להם להתגבר נגד הקשיים הקיימים לפעמים באלה שכבר תיקנו את הנושא, וכראותם את בירור האיסור וגם הדרך לתיקון הדבר, אין ספק שעל ידי זה יוקל מעליהם הניסיון בזה.

למי מיועד הספר

עוד הנני חייב להקדים לפני שנכתוב על עצם הנושא, והוא, למי מיועד הספר. והוא, לבני עלייה העובדים את השם, ואין כוונתי ששאר הציבור פטורים מזה, אלא כוונתי שתיוקן דבר זה על כרחינו צריך להגיע דוקא דרך הבני עלייה, וכמו שנבאר.

דהנה, יש כמה דרגות בעבודת ה', יש בני עליה שכל חפצם ורצונם הוא לעשות אך ורק רצון השם בשלמות, ואין שום מעכב על ידם מלקיים תכלית כוונת התורה אלא רק ידיעתה בבירור, אדם כזה, במדה שיודע לו דבר מהתורה שהוא לעיכובא ולא ידע אותו עד עכשיו, מיד ביודעו את הדבר, בגודל תשוקתו להקב"ה יתקן מיד את המעוות או ישתדל על כל פנים לעשות כל מה שניתן, כדי לתקן את הדבר.

ויתכן גם אדם שמתקשה לפעמים לבצע בפועל את רצון השם בשלמות גם אחרי ידיעת הענין, אמנם בפנימיותו שואף להגיע לזה ומחפש עצות כדי להצליח. ולאלו מיועד הספר, שבו באנו להבהיר את הנושא ידיעה ברורה בהסרת כל השאלות המונעות להבין את הנושא לאמיתו, ומאיך, באנו לתת עצות ואת הדרך הנכונה על פי התורה כדי לתקן נושא זה.

ואלו הנ"ל, היות שבפנימיותם רוצים לקיים רצון השם בשלמות, בודאי לא ינסו להתעלם מזה עם תירוצים שונים כדי להרגיע מצפונם, ולכן, דוקא בני העליה הם הצריכים להיות ראשונים לדבר זה.

מאיך, יתכן שיש אנשים שעבודתם את השם הוא בבחינת 'מצות אנשים מלומדה' כי כך נולדו וכך התרגלו, והתוצאה מקיום מצוות באופן זה היא, שכאשר מגיע לאדם מצוה שלא נוח לו מבחינה מסויימת, אזי כדי להרגיע את מצפונו באי קיום המצוה ההיא, מעלה הוא תירוצים רבים למה הוא לא חייב לקיים את זה.

כח האדם להטעות את האמת

ובכוחו של האדם להטעות אפילו את האמת במדה שאינו מעוניין ליכנע לאמת, וכמו שכתב הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות, וז"ל: וזהו דברי הכתוב 'צדק צדק תרדוף' ועל זה אמרו חכמים "הוי מודה על האמת" רצו לומר, אף על פי שתוכל להציל נפשך בטענות תוכחיות, כשתדע שהם אמת דברי חבירך, אשר טענתך עליו גלויה מפני חולשתו או מפני יכולתך להטעות האמת, חזור לדבריו והריב נטוש, עכ"ל.

ואם כי נראה שאין בינינו אנשים העומדים בדרגה זו, מכל מקום הנני חייב להדגיש שאם מאן דהו משייך את עצמו לדרגה זו, אז אין ספר זה מיועד בשבילו, ולא משום שאינו חייב לקיים נושא זה, אלא משום שגם הידיעה הברורה בנושא, לא יביאנו לקיים דבר זה, דימצא לעצמו להטעות את האמת, שאלות על דברינו כדי להמשיך בדרך שנוח לו, ואלבא דאמת כל שאלותיו אינן שאלות אלא הם תירוצים להרגיע את מצפונו.

ומעין הסיפור על אותו יהודי שפרק עול מצוות, והגיע להגר"ח מברסק זצ"ל, ואמר לו שיש לו שאלות באמונה, ורצה שהגר"ח יענה לו תשובות, ושאל אותו הגר"ח ממתי היו לו שאלות לפני שפרק עול או אחרי, ואמר לו המשומד שהיה זה אחרי. ואמר לו הגר"ח, אם כן, שאלותיך אינן שאלות, אלא הם תירוצים להרגיע את מצפונך, ואני אומר תירוצים על שאלות ולא תירוצים על תירוצים.

ולכן, כיון שמטרת ספר זה לענות על השאלות המצויות בנושא זה, אם כן, אין בזה תועלת אלא למי שאצלו הדברים הם בגדר שאלות, והם אלו הראשונים שהזכרנו, שמצדם מוכנים לעשות רצון השם בשלמות, רק יש שאלות שמפריעות, אמנם לאלה שהשאלות נועדו רק בשביל להרגיע את מצפונם, אם כן, לא יעזור להם ספר זה.

אמנם, ודאי אין ספק בדבר שעמך בית ישראל אינם כאלו, אלא כולם צדיקים, כולם ברורים, וכולם רצונם לעשות רצון השם בתכלית, ורק ששאר שבעיסה מעכב, דהיינו השאלות השונות שמקורם מהבעל דבר, ולכן, בראותם שאין נגר ולא בר נגר דיפרקיה לכל מה שכתבנו בשער ההלכה, בודאי שברוח הקדושה הפועם בקרבם ינסו לתקן דבר זה, ולכן, דוקא דרכם נראה שנגיע לתיקון דבר זה.

עצם הנושא – פאות זמנינו

כידוע יש מחלוקת גדולה בפוסקים אם מותר לאשה נשואה לצאת לרשות הרבים בפאה נכרית. אמנם, אין מטרת הספר ליכנס לזה, אלא כוונתי בספר זה להביא דעת גדולי דורינו מכל העדות והחוגים כלשונם ממש, שאמרו על פאות זמנינו שהם אסורות בתכלית האיסור גם לאותם פוסקים שבעבר התירו לאשה לצאת בפאה נכרית.

ופאות זמנינו היינו רוב ככל הפאות המצויות היום שמראה שערן הוא בדומה ממש לשיער הטבעי ביופיו, ובתכונתו, דהיינו פאות ששערן מתנודדות ברוח ובהטיית הראש ובהתכופפות, וכמו כן כל סוגי התסרוקות למיניהן העשויות במטרה להתייפות בשיער דעל כגון אלו אמרו גדולי הדור שהם אסורות לאשה לצאת בהן לרשות הרבים גם לפוסקים שהתירו בעבר את הפאה נכרית, הואיל ואז לא היה לפאה שום יופי של שיער.

[ועיין מה שכתב בספר הליכות שלמה מהגרש"ז אויערבך זצ"ל (תפילה, עמוד י"א בהערה מספר 34) וזה לשונו: והרחיב פעם הדיבור, על מה שנמצא לפעמים שנוהגין היתר בדבר מסוים, על סמך הוראה מדורות שלפנינו, **בעוד שמציאות נשתנתה מאז, ויתכן מאוד שכבר אין טעמי ההיתר שייכים, עכ"ל**].

ודבר זה התחיל כבר בעשרות שנים האחרונות, שעל ידי התקדמות הטכנולוגיה והשתכללות אופן ייצור הפאות, הצליחו לייצר את הפאות במתכונת השיער הטבעי ממש ברכותו ובתכונתו, עד שכיום אשה החובשת פאה יש לה את מראה נוי השיער כנערה ואף יותר מכך, היפך ממטרת מצות כיסוי ראש האשה שנועדה להסתיר נוי זה בחוץ כמו שהבאנו כל זה מדברי הפוסקים בשער ההלכה. ואז יצאו פוסקי הדור לגזור את הפירצה הזאת במכתבים שהעתקנו אותם בסוף הספר. ונכתוב כאן חלק מהדברים.

מכתבי גדולי הדור

מכתב שנכתב בשנת תשמ"ז וחתמו עליהם כמה גדולים וביניהם הגר"נ קרליץ זצ"ל והגר"ש וואזנר זצ"ל.

וזה לשון המכתב: ולכן אנו פונים בקריאתינו קריאה קדושה בדבר המספחת אשר פשטה בעוה"ר לצערנו ולדאבון לבם של כל שלומי אמוני ישראל ואף

ברבים מבני תורה המדקדקים בקלה כבחמורה מחוסר ידיעתם, והיא סוגי הפאות הארוכות למיניהן, והפרועות המתפשטים לצדדים וכיו"ב, וגם הם גרועים מגדר נבל ברשות התורה.

בקשתינו ואזהרתינו: הפסיקו לילך בסוגי הפאות הנ"ל בכל זמן בין בשבתות ובין בימות החול ובכל מאורע אף לשמחת חתונה וכיו"ב ואף ההולכות בכובע וכיו"ב על הפאה אין מתיר כלל לילך בסוגי הפאות הנ"ל. והחנויות הם בכלל האיסור למכור פאות אלו, עד כאן לשון המכתב. (ופורסם שוב, על פי בקשת הגר"ש אלישיב זצ"ל בשנת תשס"ד יב' סיון בעיתון יתד).

והצטרפו למכתב הנ"ל הגר"ש אלישיב זצ"ל, הגרש"ז אויערבך זצ"ל, הגר"ח פ' שיינברג זצ"ל, הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל, הגר"י צדקה זצ"ל, הגר"ב צ' אבא שאול זצ"ל.

ועל פי הכרוז הנזכר פורסם באותה תקופה תקנון הנקרא 'שיתי לבך למסילה' ובהוראת גדולי הדור כתבו שם כל הפאות האסורות (הועתק בסוף הספר) ובסעיף מספר 3 כתבו בזה הלשון: "שערות הפאה המתפשטות לצדדים בתנודות ראש ומשב רוח או נכנסות לפנים ומכסות אותן בחלקן וזהו שיער סתור שאינו מדרך הצניעות, וכמו כן תנודות הפאה בהתכופות ומשב רוח משווה לה מראה טבעי" ע"כ.

המציאות בזמנינו

והמציאות היום היא שאין הפאות עומדות בתקנות הנ"ל, בעיקר בענין זה שמתפשטות לצדדים וכן על ידי תנועות ראש ורוח, וכן בענין מראיהן הטבעי כנוי שיער שזה היינו הך כמו שביארנו בפנים הספר.

ומטרת ספר זה היא להסביר למה נאסרו פאות אלו וגם להביא דברי רבותינו גדולי הדור שנאמרו בהזדמנויות שונות כמה שנים אחרי שפורסם המכתב הנ"ל, לידע ולהודיע שתקנות אלו עומדות בתוקפן. וגם יוסברו דברי רבותינו גדולי הדור עם מקורות מסוגיות הש"ס והפוסקים, אשר על ידי זה יבינו כל מבקשי אמת, למה אמרו גדולי הדור שאין שום היתר בפאות זמנינו.

מראה הפאה בתקופות קודמות

ומן הראוי לצטט כאן כמה ציטוטים מרבנים שונים כמראה מקום בלבד, לאלה שלא הכירו פאות של דורות קודמים, על ההבדל הגדול של פאות זמנם מפאות זמנינו, שאז יוכלו להבין את כאבם של גדולי הדור על פאות זמנינו.

הגר"מ שטרנבוך שליט"א כתב בספרו תשובות והנהגות (ח"ו סימן כב') וזה לשונו: וסיפר לי זקיני הגרש"ז פינס זצ"ל, שבזמן שהתחיל להתפשט המנהג לילך בפאה נכרית, היו אלו פאות נכריות **שלא היה בהם שום יופי כלל** ושמשו רק ככיסוי בלבד, עכ"ל.

הנתיבות שלום מסלונים אמר בכנס (כו' מרחשון תשמ"ב) בזה הלשון: **'הפאות של פעם היו נראות כמו שטריימל על הראש'.**

הגרמ"ד סאלוויציק זצ"ל אמר על הפאות בזה הלשון: **'היו נראות כמו צמר פלדה'.**

הגר"ר יוסף ליס זצ"ל אמר בזה הלשון: **'היו נראות כאגודת קש על הראש'.**

הרב דן סגל שליט"א אמר בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל שהתבטא בזה הלשון: **'אפילו עיור היה רואה שזה פאה, כמו קש זה היה'.**

בספר שו"ת יצחק ירנן (לרב יצחק שחיבר מארגנטינה, סימן קלב') כתב וזה לשונו: בחלב (ארם צובא שבסוריא) בשנים כתיקונן היו כל הנשים מכסות את ראשן במטפחות וכיוצא, למרות שהיה בנמצא פאה נכרית, אבל בצורה אחרת לגמרי ממה שנמצאת כעת **כי היה כמו כובע ממש בלי יופי והדר כלל, עכ"ל.**

ובספר של רב מסויים שרצה להתיר גילוי ראש לאשה מתוך לימוד זכות על בנות ישראל (וחכמי הדור ביטלו דבריו בנחרצות) כתב בזה הלשון: ואיך נבא אנחנו לכוף את בנות ישראל **ללבוש על ראשן פאה נכרית ולהפוך הודן למשחית...** ואם כל בנות ישראל זקנות וצעירות יהיו מוכרחות לכסות ראשן בפאה נכרית בשוק, נהיה **לשמצה ולקלס בעיניהם וכפראי אדם שאינן מן היישוב, עכ"ל.**

למדנו מדברי כולם על כל פנים, איך היתה נראית הפאה באותה תקופה.

כאבם של גדולי דורינו על מציאות הפאות של זמנינו

לאור ההבדל העצום בין פאות זמנם לפאות זמנינו, אנו מבינים כאבם של גדולי הדור על פאות זמנינו כל אחד בלשונו.

הגרי"ש אלישיב זצ"ל:

"אם הולכים כמו הפאות שלפני מאה שנה זה בודאי מותר, ואפילו קצת יותר יפה, אבל שלא יהיה כמו שהולכים היום, כל אלו שהולכות 'כמו שצריך' זה נראה כשיער שלה לגמרי, בודאי שזה אסור את זה אף אחד לא התיר".

הגר"ש וואזנר זצ"ל:

"איזה זיוף הוא זה שמכסים השערות בפאה נכרית כזאת שמגרה היצרים יותר משערות עצמן איזה זיוף הוא זה".

הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל:

"נכון שהיום לא הולכות הנשים בגילוי ראש אבל גם כיוסי ראש אי אפשר לכנות את זה".

גם מתועד איך שהביאו פאה לפני מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, ושאלו אותו מה הדין של הפאה, ואמר בזה הלשון: 'כזה שנראה כשערות ממש אסור'. וגם כתב כך במכתב. ועומק דברי רבותינו יתבארו בפנים הספר.

עיקר מטרת הספר לענות על הטענות ולהראות את הדרך לתיקון הנושא

אמנם כמו שכבר כתבנו שעיקר המונע מהציבור [בדרך כלל] להבין איסור זה כראוי, זה השאלות השונות והטעויות המצויים בנושא זה שעל ידם מיטשטש בעיניהם גודל האיסור או בכלל חושבים שאין איסור, או מאידך גם אלה שמבינים את האיסור, מכל מקום מתקשים לבצע את זה בפועל, כי אינם יודעים את הדרך לתקן את הענין, וכבר כתב הגאון מוילנא בספרו אבן שלמה (פ"ו אות ה') דיש מוכיחים ואינם אומרים איך הדרך לתקן המעוות, וכתב שם דהחכם מורה דרך איך לתקן ולרפאות חולי הנפש.

ולכן, עיקר מטרת הספר הוא להבהיר את האיסור, ומאידך, לתת את הדרך הנכונה על פי התורה כדי שעל ידו יוכלו לתקן ענין זה. וכיון שזה עיקר מטרת הספר,

לכן נזכיר כאן כל השאלות והטעויות הקיימות בנושא, ובאיזה פרק תינתן התשובה מדברי רבותינו, וכמו כן נזכיר כוונת כל פרק.

הטענות השונות – מודרני לבד אסור

והנה, אחד מהטעויות הנפוצים בזה הוא שחושבים שלא אסרו גדולי הדור אלא פאות ארוכות [בלשון אחר "מודרניות"] או פאות שלא ניתן לזהות שהם פאה, אבל אם זה פאה קצרה וניכר על ידי איזה סימן שזה פאה מותר. ולזה כתבתי בשער ההלכה פרק 'רצון השם' ופרק 'לשון חכמים' את דברי רבותינו, שמבואר להדיא בדבריהם שאסרו כל פאה במראה נוי שיער טבעי גם הקצרה וגם בנייתן לזהות שזה פאה.

היום זה לא פריצות

עוד יש חושבים, שכיון שחלק מהאוסרים הזכירו פריצות או הרהור, אז היום שכולם הולכות כך זה לא פריצות או התרגלו ולא גורם הרהור, ויש הגדילו לומר שללכת עם כיסוי מבד שונה מכולם זה פריצות או חושבים שעדיף פאה כדי שלא יצאו שערות, על כל השאלות האלו כתבנו דברים ברורים מדברי רבותינו בפרקים שהזכרנו. וכמו כן, על מה שחושבים שעל פי דברי בית דין 'משמר התורה' מותר פאות זמנינו, התייחסתי לזה בשער ההלכה בפרק 'לשון חכמים'.

הרב התיר

עוד יש אומרים אני שאלתי רב והתיר לי, לזה כתבתי תשובה מדברי רבותינו בשער ההלכה פרק 'כללי ההלכה'.

מנהג – גילוי שערות – לא מכובד

עוד יש שטועים וחושבים שיש בזה ענין של מנהג או חושבים שלעבור לכיסוי מבד יש בזה הוצאת לעז, לזה כתבתי תשובה מדברי הפוסקים בשער ההלכה בפרק 'מנהג מול הלכה'.

יש טוענים שעדיף פאה על כיסוי מבד מפני שמתגלים שערות, התייחסנו לזה בשער ההלכה פרק 'הכיסוי המכובד'.

ועוד יש טוענים דאסור כיסוי מבד משום שזה בגד ביתי או לא מכובד ואין לצאת כך לרשות הרבים, לזה כתבתי תשובה הלכתית מדברי רבותינו בשער ההלכה פרק 'הכיסוי המכובד'. ובשער התיקון פרק 'הכבוד האמיתי' התייחסנו לזה במבט רעיוני.

שלום בית

יש חושבים שיש בזה היתר משום שלום בית, על זה כתבתי תשובה הלכתית מדברי רבותינו בשער ההלכה בפרק 'בירכתי ביתך', ותשובה רעיונית בשער התיקון בפרק 'וידעת כי שלום אהלך'.

ויש חושבים גם שהיום יש הוראת שעה להיתר כי הדור לא בנוי לזה, התייחסתי לזה בשער התיקון בפרק 'דרכיה דרכי נעם'.

מוטב שיהיו שוגגין

עוד הרבה שואלים, אם פאות זמנינו אסורות למה גדולי הדור אינם מעוררים על זה, על זה התייחסתי בשער ההלכה בפרק 'תפקידנו'. וכמו כן כתבתי בפרק זה מדברי הפוסקים למה אין בזה משום מוטב שיהיו שוגגין.

איך צדיקים נכשלים בזה

ועוד הרבה שואלים, אם זה אסור, איך זה שהרבה נכשלים בזה גם צדיקים ות"ח, ואם כי ידוע שגם הגר"ש אלישיב זצ"ל התאונן על זה, שאמר בזה הלשון: "ראשי ישיבות יקרים וצדיקים נכשלים" מכל מקום התייחסתי לזה בשער החיזוק בפרק 'עקבתא דמשיחא' ובפרק 'יעור עיני חכמים'.

גם התייחסתי בשער החיזוק בפרק 'עם לבדד ישכון' לטענה הנשמעת מבני חו"ל, שללכת בכיסוי מבד זה חילול השם.

אלה עיקרי השאלות הנשמעות ולכן התייחסנו לזה ולעוד קצת שאלות כמבואר בספר, ועל הכל הבאנו דברים ברורים מדברי רבותינו ואין משלי כלום, כאשר תחזינה עיניכם מישרים בפנים הספר.

כוונת שאר הפרקים

להלן נכתוב כוונת שאר הפרקים שלא הוזכרו עד כאן.

כתבתי בשער ההלכה פרק 'חילול השם' שבו יבואר שבפאות זמנינו עוברים גם על איסור חמור של חילול השם.

בסוף שער ההלכה כתבתי פרק הנקרא 'התפשטות הפאה נכרית' אם כי אין זה מטרת הספר, אבל כדי שלא יהיה הספר חסר ראיתי לנכון להביא כמה נקודות בענין פאה נכרית דזמנם שעליה דיברו הפוסקים. ואלו הם:

א: איך התחיל להתפשט הפאה נכרית בעם ישראל.

ב: אותם שהתירו באיזה מצב התירו.

ג: מה היתה ההכרעה בזה ומה רוב הפוסקים פסקו.

ובפרק הנזכר יבואו דברי רבותינו הפוסקים המבואר כל הנקודות הנ"ל, והיינו שלבישת הפאה נכרית התחיל מהפרוצים בעם או במקומות מסוימים מכח הגזירות, וגם, שכל ההיתר של אותם פוסקים שהתירו היה בבחינת בחירת הרע במיעוטו ולא לכתחילה, וגם שלא הוכרעה ההלכה בזה.

שער התיקון

וכמו שכבר הזכרנו שחלק מהציבור קשה להם בפועל לתקן נושא זה גם אלה שמבינים את הענין, ולכן כתבתי 'שער התיקון' שבו יבואר הדרך לתיקון דבר זה.

והיות שיש גם שמעדיפים לא ליכנס בכלל ללמוד את הנושא, בחשבם שבין כך לא יצליחו לתקן דבר זה, לכן פתחתי את שער התיקון, בפרק הנקרא 'לפתח חטאת רובץ' עם כמה יסודות מדברי רבותינו, שאז נבין את ההכרח ליכנס לסוגיא זו ושאינו לנו טענת פטור דבין כך לא נצליח לתקן דבר זה.

ובסמוך לזה כתבתי פרק הנקרא 'כה תאמר לבית יעקב' בו יבואר עיקר חיוב האשה בעולם הזה, שעל ידי זה גם נבין את ההכרח לתקן דבר זה.

ואחרי זה כתבתי פרק הנקרא 'עבודת הלשמה' שבו יבואר איך צריך להיות עבודת ה' שלנו, ועל ידי זה נבין את הדרך לתיקון נושא דידן כמבואר שם.

והיות שיש גם הרבה שמתקשים לתקן נושא דידן, בחשבם שכיסוי הפאה הוא דרך כבוד ובכיסוי מבד לא הוי מכובד וקשה להיות שונה מכולם, לכן הוספתי בשער התיקון עוד פרק הנקרא 'הכבוד האמיתי' שיבואר בו מדברי רבותינו להדיא שמדת הצניעות היא היא מדת הכבוד, וממילא ככל שהדבר יותר צנוע הרי הוא יותר מכובד, ושם יוסבר באריכות למה אין אנו מרגישים את זה ומה הדרך להרגיש את זה.

עוד כתבנו בשער התיקון פרק הנקרא 'תפקיד האשה' שבו יבואר מדברי רבותינו למה כל כך חשוב ענין הצניעות לאשה, ועל ידי זה יקל עליה תיקון הענין המדובר. גם כתבתי בשער התיקון פרק הנקרא 'וידעת כי שלום אהלך' שכבר הזכרנו לעיל, כתשובה לטענה של שלום בית במישור הרעיוני.

שער החיזוק

ואחרי זה כתבתי 'שער החיזוק' שבחלק מהפרקים יבואו תשובות לשאלות שכבר הזכרנו בהתחלה, ובנוסף יבואו עוד כמה פרקים עם דברי חיזוק נוספים הקשורים לנושא זה, וגם עוד כמה פרקים שעל ידם נבין את ההכרח לתקן דבר זה.

בסוף הספר העתקנו חלק ממכתבי רבותינו שהוזכרו בספר, וכמו כן, העתקנו עוד מכתבים מרבותינו, בענייני צניעות הבגדים, ועוד מכתבים הנוגעים לענייני צניעות.

והנה, היות ועיקר תיקון דבר זה נעשה על ידי האשה, ורוב הדברים שנכתבו כאן, נכתבו באופן עמוק ובצורה למדנית שאינו מתאים לאשה, לכן ראוי למי שרוצה להצליח לתיקון הענין, שילמד ויבין את הדברים היטב, כדי שיוכל להעביר את המסר לבני ביתו באופן הראוי, כדי שיצליח לתקן הענין.

האמת נעדרת

עוד ראיתי מן הראוי להזכיר כאן נבואת חז"ל על תקופת עקבתא דמשיחא, דהנה, מצוי להסתכל על אלה המתחזקים בנושא זה שהזכרנו, כאל משתגעים וכאל אלו שיצאו מדעתם.

ולכן, בואו וראו שכבר ניבאו חז"ל שכך יהיה בתקופת אחרית הימים, דכך אמרו חז"ל (סנהדרין צז). דבדוד שבן דוד בא מתקיים פסוק זה שכתוב 'ותהי האמת נעדרת' ואמרו שם על המשך הפסוק שכתוב 'וסר מרע משתולל', וז"ל: אמרי דבי ר' שילא, כל מי שסר מרע משתולל על הבריות, ע"כ. ופירש רש"י וז"ל: כל העולם אומרים עליו שוטה הוא, עכ"ל.

הרי שכך ניבאו חז"ל שיהיה באחרית הימים, ואם כן אין לנו לחשוש מזה, וסמוך יהיה לבם בטוח בה' בכל המתחזקים בזה שאם הם נמאסים ונראים כמשתגעים בעיני אחרים, הרי ראייה שהם אלה הסרים מרע והיראי חטא האמיתיים, שלכן נתקיים בהם ירא חטא ימאסו וסר מרע משתולל, ובזכותם יבוא הגאולה ושכרם כפול מן השמים כמו שידוע מחז"ל (הגיגה טו). שצדיקים מקבלים גם חלק השכר של הרשע, ואם כן ודאי גם בנושא דידן כל המתחזקים יטלו שכר כנגד אלו הממשיכים בדרכם.

הבהרות נחוצות

להלן כמה הבהרות נחוצות.

א: אין מטרת הספר להביא איזה חידושים בהלכה או במוסר, אלא מטרתו רק לתקן את הענין המדובר, וכל מה שכתבתי להאריך ולבאר בין בשער ההלכה או בשער התיקון והחיזוק, אינו אלא מה שהייתי חייב לבאר ולהסביר כדי שיובן הענין, ולכן, יתכן שיעלו בלב הקורא שאלות שלא התייחסנו אליהם הואיל ואין זה מטרת הספר ואינם נוגעות באופן ישיר לנושא המדובר.

ב: היות שחלקים מסוימים מהספר בנויים עם מהלכים, לכן נצרך לקרוא את הדברים האלו בעיון ובשימת לב, כי בקריאה שיטחית לא יצא מזה תועלת כלל.

ג: הספר אינו בא אלא להבהיר את ההלכה בנושא, ואינו ספר הנהגה, וכל המבין את הנושא, עליו לחשוב באיזה אופן לתקן את הענין בפועל. ובכל אופן כדאי שיהיה על ידי התייעצות עם רבנים שברור להם האיסור שבדבר ועל ידי הדרכתם.

ד: הספר נכתב מתוך מודעות בהחלט, על הקושי הקיים בתיקון ענין זה.

ה: הואיל ולצערינו, ישנם המעוררים בנושא זה בצורה שאינה ראויה, ובאופן שאינו מתקבל בציבור, לכן, הריני להבהיר, שאין לי שום קשר עם גורמים אלו וכיוצא בהם.

תקרובת עבודה זרה בפאות

וזאת למודעי, דאם כי בספר זה לא עסקנו בענין האיסור הקיים בפאות מצד תקרובת עבודה זרה, מכל מקום ראוי לכל ירא ד' לדעת שעל פי המציאות שנתברר, כמעט כל הפאות בעולם גם אלו שיש להם הכשר, מקורם מבתי העבודה זרה ממדינת הודו, שפסקו רבותינו גדולי הדור הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"נ קרליץ זצ"ל ועוד בשנת תשס"ד, שדינם כדין תקרובת עבודה זרה ואסורים בהנאה והמחזיקם בביתו עובר כל רגע על האיסור החמור של 'ולא ידבק בידך מאומה מן החרם' ולדעת הרמב"ם והחינוך עוברים גם על האיסור של 'ולא תביא תועבה אל ביתך'.

הכשר

ומה שקיים הכשר, זהו על פי מה שביררו נתני הכשר מאיזה מדינות מגיע השער של הפאות, וסומכים על כך ששער שמגיע מאותם מדינות באירופא או מזרוע אמריקה וכדומה, איננו ממדינת הודו ועל זה נותנים הכשר.

אמנם בשנים האחרונות [אחרי שניתן הכשר] אחרי בירור מקיף עם סוחרי שיער ויבואנים של שער מהגדולים בעולם וכמו כן על פי נתוני האו"ם, התגלה שרוב השער הקיים בכל מדינות העולם לתעשיית הפאות [ולמברשות איפור] מקורו מבתי העבודה זרה בהודו, ולכן כשנתברר דבר זה (וזה היה בסוף שנת תשע"ז) יצאו הרבנים (הגר"ש רוזנברג והגר"י סילמן ועוד) במכתב (הועתק בסוף הספר) שבו הם מורים שצריך הכשר משעת הגזיזה של השיער למשך כל תהליך ייצור הפאה, ושאינן לסמוך על מה שהשער מגיע ממדינה אחרת.

הודאת בעלי ההכשר

ובאמת גם נותני ההכשר עצמם הודו בפה מלא שלא ניתן לברר מקור השער אלא שסומכין על חשבונית וכדומה לראות מאיפה מגיע השער, ועל פי מה שנתברר שגם מה שמגיע ממדינות אחרות מקורו מהודו אם כן לא ניתן לסמוך על בירור זה, ולכן יצאו הרבנים במכתב הנ"ל בו הם חותמים שאין להשתמש בפאות אלא אם כן קיים הכשר צמוד משעת גזיזת השער עד עשיית הפאה, דבר שלמעשה לא קיים גם בהכשר על פי הודאתם של נותני ההכשר. יש לציין שגם פאות משיער סינטטי, נמצא בהם על ידי בדיקות במעבדה שמעורב בהם שער טבעי.

ומה שלא הארכנו בזה בספר זה, היות וכבר נכתב באריכות על זה בספר 'הישכם אוהבים את השם' ובקונטרס 'הררים התלויים בשערה' וכן בקונטרס 'רוח שערה' והמעוניין להרחיב ידיעותיו בזה ולדעת עד היכן מגיעים חומר הדברים יעיין שם.

על כל פנים בודאי שכל ירא ה' המדקדק בכל ענייני האכילה שיהא ההכשר על הצד היותר טוב, ראוי לו לדעת שבנידון דידן אחרי בירור מקיף גם אחרי ההכשר קרוב לודאי שנכשלים באיסור החמור של תקרובת עבודה זרה שלחלק מהפוסקים הרי הוא ביהרג ואל יעבור, (כן פסק הרמ"א יור"ד סימן קנז' ס"א, וכן הוא דעת הגר"א שם ס"ק יד', והוא על פי הירושלמי, וכן סוברים הרבה ראשונים ר"ן ריב"ש ועוד. והשו"ע יור"ד קנה' ס"ב הביא שתי הדעות וסתם כהמקילין גבי יהרג ואל יעבור, ועכ"פ חזינן חומר האיסור). ואם מחמירים אנו כל כך על איסורי אכילה, כל שכן איסור חמור זה שהוא בכל שהוא וגם אסור להחזיקו בבית, שראוי ליראי השם להרחיק מזה.

חומר איסור עבודה זרה

וכן כתב בספה"ק 'באר מים חיים' דאיסור זה חמור מכל האיסורים דז"ל (פרשת עקב, על הפסוק 'ולא תביא תועבה אל ביתך') כי הנה באמת צריך להבין מה שנאסר בעבודה זרה להביאה לבית, ולא מצינו כן בשאר איסורין...

ואמנם, כי החקר אלוה תמצא, ומאוד עמקו מחשבותיו, והוא אשר קיצב ומדד שיעור כל דבר עד היכן מגיע שורש טומאתו, וככה צוה אותנו להתרחק

מאתו. והנה נמצא בכל האיסורין שיעורים רבים, כמו, יש שאסור באכילה לבד, יש שאסור גם בהנאה... וכמו כן בשיעורין, יש בכזית, ויש בכביצה, ובככותבת, ואכילת פרס...

כי כל האיסורין אשר נאסרו לישראל, כולם הוא שלא יסאבו ויטמאו את עצמן בהן, להיות כי עליהן שורה הסיטרא אחרא וכל מיני הרע, וכשהאדם מתדבק בהן, שורה עליו הסיטרא אחרא ההיא, ומטמאין אותו ומסאבין את נשמתו, ואז לא יוכל הקדושה לשרות עליו...

ואלוקינו יתברך אשר לו נתכנו עלילות, ויודע שיעור שורש כל טומאה ואחיזתה בהקליפה, הוא אשר קצב ומדד כל בחינה ובחינה לומר אשר טומאה הזו יטמא את האדם בשיעור הזה ויש בשיעור הזה יש באוכלו ויש בהנאתו... והוא שיער בעבודה זרה החמורה, שיטמא את האדם ויתעב נשמתו, גם בהיותם בביתו לבד שלא יעבדה חס וחלילה ולא יהנה ממנה רק יביאנה אל ביתו, בזה יטמא ויסתאב וימנע אור הקדושה מלחופף עליו...

ובעבודה זרה המכניסה לבית, מכניסה אל עצמו חס ושלום להיות מתדבקת בתוכו על ידי זה הסטרא אחרא והקליפה... כי בהיותה בבית, נכנסת לבית הפנימי שבגוף האדם, ולזה אמר הכתוב 'ולא תביא תועבה אל ביתך' 'והיית חרם כמוהו' כי מיד שהיא באה אל הבית, לא נשארת בבית כי אם נכנסת לבית הפנימי שבגוף האדם, עכ"ל.

והדברים נוראים למתבונן, וראוי לכל ירא השם לחוס על עצמו שלא יכשל ח"ו באיסור תקרובת עבודה זרה, ועיין בחלק המכתבים שבסוף הספר בענין זה.

מכתב מהגר"י אפרתי בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א

ונצטט כאן מכתב שכתב הגר"י אפרתי שליט"א בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א. (המכתב פורסם באותה תקופה בעיתון יתד נאמן). וז"ל: תמוז תשע"ז. בציווי מרן רבינו הגר"ח קנייבסקי שליט"א: הנני שב לכתוב הוראת מרן רבינו הגר"י ש אלישיב זצ"ל: השער המיובא מבתי העבודה זרה ממדינת הודו, הינו שער של תקרובת עבודה זרה, ומשם הוא נפוץ למקומות הרבה, ע"כ המכתב.

מכתב זה נכתב לאור שמועות מפוקפקות מפאניות, שהגרי"ש אלישיב זצ"ל חזר בו מפסקו בענין זה, וכן כנגד מפקפקים על עצם האיסור בזה, על ידי הצגת המציאות בבתי העבודה זרה באופן שונה ממה שהתברר על ידי עד נאמן ששלח הגרי"ש בעצמו שעל פיו פסק לאיסור, וכשנתברר בסוף שנת תשע"ז שרוב השער לפאות מגיע מהודו גם מה שמגיע ממדינות אחרות, אז התחילו גורמים מסויימים עם שמועות הנ"ל. ולזה נשלח הגרי"ש אפרתי שליט"א אל מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א כדי להעמיד האמת על תלה.

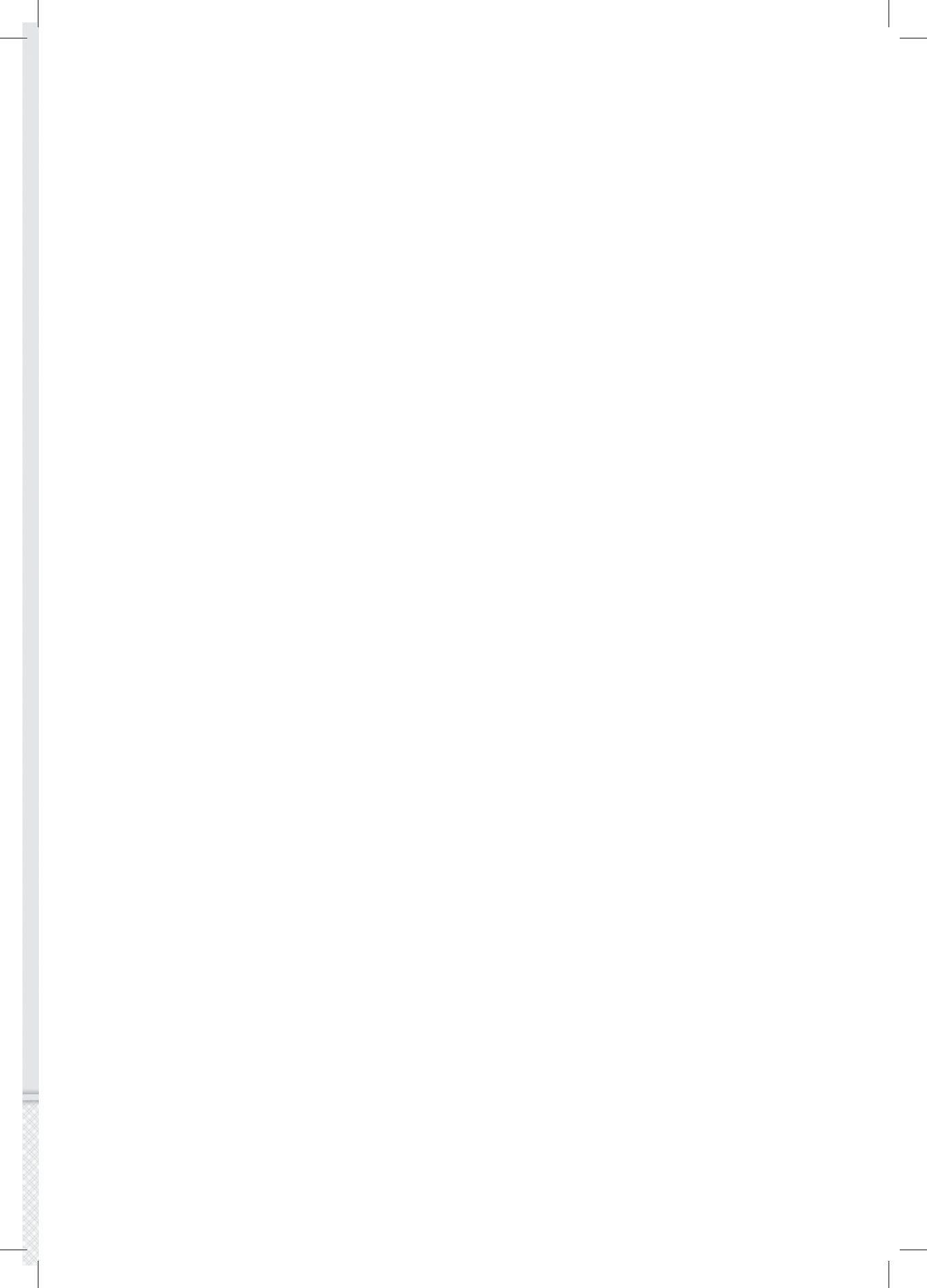
ונפקא מינה מכל זה, דגם למי שנוהגת ללבוש פאה רק בבית ולא ברשות הרבים שעל פי מה שכתבנו בספר זה יתכן שמותר בכהאי גוונא, מכל מקום אינם ניצלים מאיסור תקרובת עבודה זרה החמור שעוברים כל רגע שנמצא בבית.

להעביר גילולים מן הארץ

וברוך ה', מאז סוף שנת תשע"ז שהתפרסם מכתב הרבנים, הרבה יראי השם קידשו את השם הם ונשותיהם ושרפו את הפאות כדין תקרובת עבודה זרה למרות הקושי הכרוך בזה, כן יזכה ה' את כל שאר עם ישראל להעביר טומאה זו מתוכינו, ויתקיים בקרוב 'להעביר גילולים מן הארץ' בביאת משיח צדקנו בב"א.

המחבר

שער א

שער ההלכה

בו יובאו דברי רבותינו על איסור
חבישת פאות נכריות של זמנינו
ויבואר דבריהם על פי סוגיות
הש"ס ודברי הפוסקים.

פרק א	רצון ה'
פרק ב	לשון חכמים
פרק ג	חילול ה'
פרק ד	כללי ההלכה
פרק ה	מנהג מול הלכה
פרק ו	בירכתי ביתך
פרק ז	הכיסוי המכובד
פרק ח	תפקידנו
פרק ט	התפשטות הפאה נכרית

פרק א רצון ה'

אחרי מה שכתבנו בהקדמה, על ההבדל בין פאות זמנינו לפאות של זמנם, נתחיל בפרק זה עם דברי רבותינו הראשונים והאחרונים בטעם דין כיסוי ראש האשה, שעל פי דבריהם יובן למה אין שום היתר בפאות זמנינו שיש להם מראה נוי שיער, כמו שאמרו גדולי הדור. ולתועלת הענין הוצרכתי לחלק את זה לשני פרקים.

ולכן, בפרק זה נביא רק דברי רבותינו הראשונים והאחרונים בטעם דין כיסוי הראש, ובפרק 'לשון חכמים' נביא דברי גדולי הדור על איסור פאות זמנינו.

בפרק זה נסביר ענין כיסוי הראש על פי הראשונים והאחרונים, ובזה תתישב הטענה שטוענים שלא אסרו גדולי הדור אלא פאות ארוכות [ובלשון אחר 'מודרניות'], או פאות שלא ניכר שהן פאה, וכשיובן טעם ענין כיסוי הראש, תתבטל ממילא הטענה הזאת, וכפי שיבואר להלן. ובפרק 'לשון חכמים' נביא מה שאמרו גדולי הדור להדיא, שממילא גם כן תתבטל הטענה הנ"ל.

שלוש הקדמות

ולפני שנביא דברי הקדמונים בטעם דין כיסוי ראש האשה, אני חייב להקדים ג' הקדמות. **א:** מה מתבטא בלשון ערוה. **ב:** מהו הדבר שגורם הרהור. **ג:** מה מתבטא בלשון פריצות.

הקדמה א: לשון ערוה על פי חז"ל

אמרינן במסכת ברכות (כד): אמר רבי יצחק: טפח באשה ערוה, למאי, אילימא לאסתכולי בה, והא אמר רב ששת למה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים, לומר לך כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורף, אלא באשתו ולק"ש. ע"כ הגמרא.

מבואר כאן דהתבטאו חז"ל בלשון ערוה לכל דבר המביא לידי הרהור, דהרי כך ביארו הראשונים (רשב"א, ראב"ד, מאירי, ראב"ה, וכן ביאר המשנ"ב סימן עה' סק"א בשם האחרונים) דהטעם שאסור לקרות ק"ש כנגד טפח מגולה הוא משום שמביא לידי הרהור, וקראנו לזה ערוה.

וכך ניתן להוכיח מריש הגמ' שם דאמרינן למאי אילימא לאסתכלי, כלומר דכמו שאסור להסתכל בערוה כך אסור להסתכל בטפח מגולה, ולכן אמרינן שטפח באשה ערוה וכו', והרי פשוט דהאיסור להסתכל בערוה זהו משום הרהור, ועל זה אמרה הגמרא דהוי ערוה לענין הסתכלות, כלומר, דגם בשאר הגוף יש איסור הסתכלות הואיל ומביא להרהור, וקראנו לזה ערוה.

אם כן מבואר על כל פנים, דדבר המביא לידי הרהור, התבטאו חז"ל בלשון ערוה.

הקדמה ב: מהו הדבר שגורם הרהור בשיער

והנה, חוץ ממה שפשוט שגורם הרהור דהיינו גילוי של מקום מכוסה כמו שמתבאר מהגמ' הנ"ל, יש עוד דבר שגורם הרהור, וזהו מראה נוי, כמו שנוכיח בהמשך מדברי הגמ'. אמנם, העיקר שבאנו לומר כאן הוא מהו הגורם הרהור בשיער מגולה, האם מצד היותו גוף מגולה או מצד היותו נוי, והנה, מתבאר להדיא מדברי הגמ', שהרהור הנגרם משיער מגולה, זהו משום הנוי שבו, וכמו שנבאר.

דהנה אמרינן בגמ' כך: אמר שמואל: קול באשה ערוה שנאמר 'כי קולך ערב ומראך נאוה'. אמר רב ששת: שער באשה ערוה שנאמר 'שערך כעדר העזים'. ופירש רש"י וז"ל: קולך ערב: מדמשבח לה קרא שמע מינה תאוה היא, עכ"ל. [ופירש כן אקול ופשוט דקאי גם אשיער, רק דרך רש"י לפרש אדבר הראשון שהוזכר בגמ' ודי לו בזה, ובנמוקי יוסף פירש בהדיא כך גם אשיער והדברים פשוטים].

והנה, כיון דאמרינן קול ושיער ערוה, על כרחך הכוונה שגורם הרהור וכמו שהתבאר בהקדמה א' דלשון ערוה מבטא דבר שגורם הרהור (וכך פירשו הראשונים להדיא כאן), וכעת יש להבין, מהיכן הוכחנו מהפסוק ששיער מביא הרהור, ועל זה פירש רש"י מדמשבח לה קרא ש"מ תאוה היא, ועל כרחך מה שכתב רש"י תאוה היינו הרהור, דהרי זה באנו להוכיח דהוי ערוה דהיינו שגורם הרהור.

והנה, השבח ששיבחה הפסוק כאן, זה בענין נוי כמו שנביא להלן מדברי האחרונים, נמצא אם כן פירוש דברי רש"י כך, דהגמ' באה להוכיח מהפסוקים שיש ענין נוי בקול ושיער שממילא לכן יש בזה הרהור והוי ערוה, והראייה שיש בהם ענין נוי דאי לאו הכי במאי שיבחה הפסוק. וזהו שכתב רש"י מדמשבח לה קרא ש"מ תאוה, כלומר מזה ששיבחה על כרחך שיש בזה נוי, ואם יש בזה נוי הרי יש בזה תאוה דהיינו הרהור כי הרי ענין נוי גורם הרהור, ולכן הוי בזה דין ערוה. נמצא אם כן דמבואר להדיא בגמ' זו, שהרהור שנגרם משיער אשה זהו משום מראה הנוי שבו, ולכן אמרה הגמ' דיש בזה דין ערוה. ולהלן נביא שכך כתבו להדיא האחרונים.

ומאיך מוכח בגמ', שבשיער אילולי הנוי שבו, לא היה בו דין ערוה מצד היותו מגולה, דלא כטפח באשה ערוה שהוא מצד הגילוי שבו שדרכו להיות מכוסה, דלא הביאה הגמ' לזה שום ראייה, ואילו בשיער הוצרכה הגמ' להביא ראייה שיש בו נוי ואילולי זה לא היה בו דין ערוה, א"כ מוכח דרק מצד הנוי שבו הוי ערוה.

וכן מתבאר מדברי רבינו יונה בספר היראה דכתב וז"ל: **שערה**, וכל האמור בשיר השירים, **ערוה**. קול, **שיער**, שינים, צואר, כל האמור בפרשה **לשבח**, עכ"ל. הרי להדיא דלמד דכל מה שנאמר לשבח הרי הוא ערוה.

שבח הפסוק בשיער – נוי

וכעת נביא דברי האחרונים שכתבו שהשבח ששיבחה כאן הכתוב זהו בענין הנוי. כתב היעב"ץ (נזיר כח): וז"ל: לפי **שהשיער נוי** לאשה כדבר הכתוב, עכ"ל.

וכן כתב החתם סופר (שו"ת או"ח, סימן לו') וז"ל: והנה בשיר השירים כתיב 'מבעד לצמתך שערך כעדר העיזים' פירוש, **שיבח** בה קרא בשתי דרכים, א: **ששערה יפה** כעדר העיזים, עכ"ל.

הרי מבואר, דהשבח ששיבחה הפסוק זה בנוי השער. וכבר התבאר לעיל דמסוגיין מבואר דמהשבח הוכחנו שזה ערוה [דהיינו הרהור] וכמו שכתב רש"י, וכן מתבאר מתחילת דבריו של החת"ס שם עיי"ש.

ראייה בביאור הסוגיא הנ"ל מדברי האחרונים

וכעת נביא דברי האחרונים שמבואר להדיא מדבריהם שלמדו בגמ' הנ"ל כמו שכתבנו שמהנוי של השיער נגרם ההרהור ושלכן נקרא ערוה. בספר תורה תמימה (במדבר פ"ה, אות צה) כתב, וז"ל: ומה שתפס דוקא פריעת הראש הוא משום דעיקר חינה של האשה בשערותיה וכמו שקיימא לן שער באשה ערוה, עכ"ל. הרי להדיא הוכיח מסוגיין דאמרינן שער באשה ערוה, דזה עיקר החן של האשה, אם כן מבואר דהחן והנוי שבשיער הוא הגורם ההרהור שלכן הוי ערוה.

וכן כתב היעב"ץ (עירובין ק:) וז"ל: ומגדלת שער נמי שבח הוא שנוי הוא לה כמ"ש בברכות (כד.) שער באשה ערוה, עכ"ל. הרי שגם הוא הוכיח דהוי נוי מדאמרינן בסוגיין שער באשה ערוה, ומתבאר כנ"ל דההרהור נגרם מהנוי.

וכן כתב בספר דברי שאול על התורה (פרשת נשא) וז"ל: דבאמת השער הוא ערוה וכבר נזכר בשיר השירים ענין שער בתוך שאר ענייני נויי האשה, עכ"ל. הרי דתלה דין ערוה בזה דהוי נוי.

וכן כתב בספר מנחה בלולה על התורה (פרשת כי תצא) וז"ל: שהשער נוי והידור גדול לאשה כמו שאמרו חז"ל שער באשה ערוה, עכ"ל. ומבואר כנ"ל דמדאמרינן שער באשה ערוה למד די ש בזה נוי לאשה.

נמצאת למד מדברי כל האחרונים הנ"ל, דהא דשיער באשה ערוה וגורם הרהור זהו משום הנוי שבו ולא משום היותו גוף האשה, וגם רואים מדבריהם שכך למדו בסוגיא הנ"ל.

הקדמה ג: לשון פריצות בדברי חז"ל

והנה, אין אני בא כאן להסביר את לשון המילולי של המלה פריצות, אלא אני בא לומר מה מבטא לשון פריצות בלשון חז"ל כשהוזכר ביחס לעניינים הקשורים לאיסורי עריות. וכשנבדוק נמצא, דכאשר רצו רבותינו לומר לשון המבטא ענין של עבירה הקשורה לאיסורי עריות והרהור, התבטאו בלשון 'פריצות'.

דוגמא לזה מציאנו בדברי חז"ל (סוטה מח.) אמר רב יוסף זמרי גברי ועני נשי פריצותא, ומבואר שם ברש"י שהוא ענין של הרהור משום קול באשה

ערוה. כמו כן אמרו חז"ל (מגילה יב:) על ושתי המלכה, מכדי פריצתא הוי ופירש רש"י פרוצה היתה, ומבואר שם בגמ' דשניהן לדבר עבירה נתכוונו.

כן מצינו גם בדברי הראשונים והמפרשים, עיין רש"י מסכת ברכות (מה: ד"ה אם רצו) דכתב וזה לשונו: שאין קביעותן נאה משום פריצותא בין דנשים בין דמשכב זכור דעבדים בקטנים, עכ"ל.

וכן מתבאר מדברי התוס' בכתובות (עב:) על הא דאמרינן שם וטוה בשוק, אמר אבימי בטוה ורד כנגד פניה, ופירשו תוס', וז"ל: צמר אדום היא טוה שיפול על פניה מזהרוריתו וזהו עזות מצח ופריצות, עכ"ל. ושם גם כן איירי בדברים המביאים לעבירה והרהור עיי"ש ברש"י ובראשונים, ולא נחלקו אלא באופן הדבר.

ועל הגמ' דמסכת ברכות (כ.) בענין הכרבלתא פירש המהרש"ל, וז"ל: בערוך פירש מלבוש אדום כעין כרבלתא דתרנגולא ואין דרך בנות ישראל להתכסות בו שהוא פריצות ומביא לדבר עבירה, עכ"ל. הרי דדבר המביא לדבר עבירה ושגורם להרהור שעל ידו מגיעים לדבר עבירה, נקרא פריצות.

מעתה אחרי ההקדמה הג' הנ"ל שכל דבר שמביא לידי הרהור נקרא פריצות, מובן ממילא שכשאומרים שהאשה צריכה להיות צנועה שהוא היפך הפריצות, הכוונה היא שצריכה להסתיר כל דבר הגורם להרהור, וכיון שכבר התבאר לעיל שאחד מהדברים הגורמים להרהור זהו מראה הנוי, אם כן יוצא שחייבת להסתיר גם כל ענייני נוי היכולים לגרום להרהור.

דברי הפוסקים בטעם דין כיסוי ראש האשה

כעת אחרי שהתבאר לנו מדברי חז"ל מהו ענין ערוה, ומהו הדבר שגורם להרהור, וכמו כן התבאר לנו מהו ענין הפריצות והצניעות, נביא דברי רבותינו הראשונים והאחרונים מה שכתבו בטעם דין כיסוי ראש האשה, שבדבריהם הזכירו לשונות אלו כגון פריצות וערוה או הרהור.

ולפי כל ההקדמות הנ"ל נבין, שאם הזכירו שהשיער גורם להרהור על כרחך הכוונה מצד מראה הנוי שבו כמו שנתבאר, וכמו כן אם הזכירו בשיער לשון פריצות נבין שעניינו הוא שמביא לידי הרהור שזהו על ידי הנוי, ואם הזכירו בשיער לשון צניעות היינו להסתיר דבר הגורם להרהור שזהו להסתיר הנוי שבו.

וכמו כן אם הזכירו בשיער לשון ערוה גם כן עניינו שמביא לידי הרהור, והוא מצד מראה הנוי שבו.

להלן דברי רבותינו הראשונים והאחרונים כלשונם ממש בטעם דין כיסוי ראש האשה.

תרומת הדשן (סימן י'): "דודאי איסור גילוי הראש דהתם אינו אלא משום **פריצות דגברי**".

תוס' רי"ד (שבת נז): "שאין דרכה של אשה לגלות שיערה משום **פריצות**".

ריטב"א (כתובות עב): "מכלל דפריעת הראש **פריצות** הוא לאשה".

לבוש (אהע"ז סימן כא' ס"ב): "לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק... שזה הוא **פריצות לאשה**".

ישועות יעקב (או"ח סימן עה' סוף ס"ק ג'): "דהך דיוצאה וראשה פרוע מטעם **פריצות** קאתינן עלה".

שו"ת מים רבים (סימן כח'): "וטעם איסור פריעת ראש הוא משום דשער באשה ערוה והוי **פריצותא**".

שו"ת שנות חיים (סימן שטז'): "דהרי עיקר האיסור שלא תצא אשה בשערה **מכח שיבא לידי הרהור דברים בה ולידי פריצות**".

מעלות המדות (פ"ט): "ופרע את ראש האשה ואמרו חז"ל מכאן לבנות ישראל שלא תצאנה בפריעת ראש שכן שערות האשה דבר **פריצות וערוה** ומרגילים את האדם לידי הרהור ותאוה".

צמח צדק (שער המילואים שו"ת סימן מה'): "וצריכה להזהר ולכסות כל שיערה שהרי זהו **ערוה ותאוה ואיך תעורר תאוה לבני אדם**".

דברי שאול (על התורה פרשת נשא): "דבאמת השער הוא **ערוה** וכבר נזכר בשיר השירים ענין שער בתוך שאר ענייני נויי האשה... ועל כן לא הותר רק לבתולות הפנויות אבל לאשת איש נאסר זאת למען ישמרו מתבערת היצר ולא יתגרו עליהם יצר הרע".

הגרי"ש אלישיב זצ"ל (הערות על מסכת כתובות דף עב): "זכיסוי הראש של נשים הוא ענין שזה ערוה שמביא לידי הרהור".

הגר"ש וואזנר זצ"ל והגר"נ קרליץ זצ"ל (במכתב מחודש אייר תשנ"ו): "הדבר ברור שמצות כיסוי הראש ניתנה לאשה הנשואה כדי להוסיף בצניעותה יותר מן הפנויה".

נמצאנו למדים, שטעם כיסוי הראש לנשים לדעת הראשונים והאחרונים עד גדולי דורנו הוא מפני שזה ענין שמביא לידי הרהור ומפני פריצות וערוה שזה אותו ענין כמבואר לעיל לאורך דברינו בג' הקדמות הנזכרות שהדבר המביא לידי הרהור בשיער זהו מצד מראה הנוי שבו, ולכן מובן דהוי פריצות וערוה אם לא מכסים, וכמו כן אותם שכתבו משום צניעות היינו שצריכה להסתיר הדבר שגורם הרהור, שזהו מראה הנוי שבשיער.^א

כיסוי הראש בפאות נכריות דזמנינו

ואם כן, מעתה הגע עצמך, וכי אם תבא אשה לקיים מצות כיסוי הראש על ידי כיסוי שיער היפה בדיוק כשערה וכמתכונתו או יותר נאה לפעמים, או תבא לעשות כל מיני תסרוקות בפאתה שמטרתם להתייפות בשיער, וכי לזה כיסוי יקרא? וכי ניתן לומר שקיימה בזה רצון ה' שציוה להסתיר נוי השיער כדי שלא לגרום להרהור ולעבירה לבני אדם, כמו שמבואר לעיל בדברי כל הראשונים והאחרונים? אתמהא!

א. בענין מה שיש להקשות על פי דברי הפוסקים הנ"ל, למה אין חיוב לבתולה לכסות שערה דהרי גורם הרהור, עיין בקונטרס 'דברים של טעם' (פ"ה) שהאריך בזה בטוב טעם ודעת מדברי הפוסקים בתשובה לשאלה הנ"ל. ומפני שהדברים אינם נוגעים להבנת נושא דידן לא הארכנו כאן. רק אענה כאן חלקי בקצרה ממש, והוא על פי דברי חז"ל (עבודה זרה כ.) "לא יסתכל אדם באשה נאה אפילו פנויה, ובאשת איש אפילו מכוערת". מבואר דיש יותר סיבה לאסור הסתכלות באשת איש מצד היותה אשת איש, ויתכן שזהו על פי הנאמר בפסוק (משלי ט' יז) 'מים גנובים ימתקו' עיי"ש רש"י. כמו כן נאמר גבי שיער דיש יותר סיבה לאסור מצד היותה אשת איש. ולכשתמצא לומר תירוץ זה היינו דבאשת איש יש יותר התגרות יצר הרע. אמנם מאידך יתכן לומר, דגם אם נאמר דזה אותה רמה של התגרות בפנויה ובאשת איש, מכל מקום יש יותר סיבה לאסור באשת איש, דמצד היותה אשת איש צריכה יותר שמירה מזרים, וכמו לשון הדברי שאול שהזכרנו, ודו"ק כי קיצרתי.

הרי זה דבר שכל בעל שכל ישר ומחפש את האמת מבין שלא מתקיים בזה ענין כיסוי הראש, כי הרי על פי כל הנ"ל, ענין הכיסוי, לא סוף דבר לכסות גופה כלומר לעשות מעשה כיסוי בשיער שתאמר הרי כיסיתי, אלא הענין, שלא תהיה האשה בנוי זה לפני זרים, הואיל וגורם עבירה, וכיון שאותה פאה ששמה על ראשה מוסיפה לה נוי בדיוק כשערה, אפוכי מטרתא למה לי, הרי לא נתקיים ענין הכיסוי גם אם עשתה מעשה כיסוי.

וכמו שאמר הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל (בהלויית הרבנית צפורה רוזנברג בתו של הגר"נ קרליץ זצ"ל אשת הגר"ש רוזנברג שליט"א) **"נכון שהיום לא הולכות הנשים בגילוי ראש, אבל גם כיסוי ראש אי אפשר לכנות את זה!"** והטיב להגדיר את זה הגר"ש וואזנר זצ"ל בזה הלשון: **"איזה זיוף הוא זה שמכסים את השערות בפאה כזאת שעוד מגרה היצרים יותר מהשערות עצמם איזה זיוף הוא זה!"**

טעמא דקרא

יש שהקשו, דהרי קיימא לן דאין דורשין טעמא דקרא, והיינו, דאין לנו לחדש דין במצוה בתורה על פי הטעם שאנו יכולים לפרש, ואם כן גם בנידון דידן, גם אם אמנם אכן כתבו הפוסקים שטעם כיסוי ראש האשה זהו משום פריצות, מכל מקום לא נוכל אנחנו לחדש על פי זה דין לאסור פאה נכרית דזמנינו משום פריצות בטענה שלא נתקיים הטעם, כיון דקיימא לן דלא דרשינן טעמא דקרא לחדש על פי זה דין, ודי במה שקיימנו הגזרת הכתוב לכסות ראשה.

שתי תשובות בדבר.

א: כבר כתבו הפוסקים דלחומרא לכ"ע דרשינן טעמא דקרא, והיינו להוציא דין לחומרא על פי הטעם. (כן כתב החת"ס בשו"ת יור"ד תשובה רנד', וכ"כ בשו"ת חסד לאברהם תאומים יור"ד סימן פה', ובאהע"ז מהדו"ת סימן פז', וכ"כ בשו"ת בית יצחק אור"ח סימן יד').

ב: על פי דברי התוס' הרא"ש (בבא מציעא צ:). דעיין שם בגמ' שהסתפקה אם האיסור דלא תחסום זהו משום דמעלה לה או משום דחזיא ומצטערא, ונפ"מ במתרת דלא מעלה לה, דלהצד דהאיסור משום דמעלה לה, בכהאי גוונא יהיה מותר לחסום, וכתב שם התוס' רא"ש, וז"ל: אפילו למאן דלא דריש טעמא דקרא לקמן בפרק המקבל דאמור אלמנה בין עניה בין עשירה וכו' היינו משום דפשטיה דקרא

משמע בין עניה בין עשירה, אבל הכא פשיטא דרחמנא לא אזהר אלא לטובתה של בהמה, אי משום דמעלה לה אי משום דלא תצטער, עכ"ל.

וביאור דבריו, דהוקשה לו, איך יהיה מותר לחסום משום דנאמר דטעם האיסור משום דמעלה לה, הרי אנו מחדשים הלכה - נגד מה שציוותה התורה - משום הטעם, ולזה תירץ, כיון דפשוט לנו שטעם הכתוב בזה הוא לטובתה של בהמה. והביאור בזה, דכיון שפשוט היה לחז"ל שזהו טעם הכתוב, אם כן, אין כאן חידוש דין נגד פשטות ציווי התורה אפילו שכתוב שאסור לחסום, דכל שפשוט לנו הסיבה של האיסור, כל דין היוצא מוכרח מאותה סיבה, לא הוי נגד פשטות ציווי התורה כיון שגם התורה לא אסרה אלא מהסיבה הידועה לנו, שממילא נבין דבאופן שאין הטעם גם התורה לא אסרה.

ודוגמא לדבר כדי לשבר את האוזן נאמר, למה הדבר דומה, לאדם שחפר בור ברשות הרבים, וכיסהו באריג מבד שאינו מונע נפילה, כדי שלא יתחייב על מה שכתוב בתורה "ולא יכסנו" בטענה דלא דרשנן טעמא דקרא והעיקר שכיסה את הבור, דודאי, כיון שפשוט לנו שענין הכיסוי הוא למנוע מכשול שלכן הרי כל מכשול גם לא בצורה של חפירה באדמה דין בור יש לו, לכן לא יועיל כל סוגי הכיסוי אלא אותו שמונע מכשול ולא סוג כיסוי שלא מונע המכשול גם אם קיים מה שכתוב בתורה לכסות, ולא נאמר בזה שחידשנו דין נגד ציווי התורה דמשמע דמהני כיסוי כל שהוא, כיון שפשוט לנו שהסיבה של הכיסוי זהו דוקא למנוע מכשול לכן לא כל כיסוי יקרא כיסוי.

מעתה נאמר גם בנידון דידן, אחרי שנתבאר בפוסקים ראשונים ואחרונים להדיא כדבר פשוט שטעם כיסוי ראש האשה הוא משום ענין פריצות שזהו נוי שיער, אם כן תו מעתה אין אנו מחדשים דין נגד ציווי התורה שציוותה לכסות, כי כבר הוכח שהכיסוי בא לאסור לאשה לצאת בנוי זה לרשות הרבים, א"כ כל שלא נתקיים ענין זה, לא התקיים ציווי התורה, וכמו שהטיב להגדיר את זה מרן הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל בזה הלשון: "אבל גם כיסוי ראש אי אפשר לכנות את זה". והגר"ש וואזנר זצ"ל בלשונו: "איזה זיוף הוא זה שמכסים את השערות בפאה כזאת שעוד מגרה היצרים יותר מהשערות עצמן".

דברי הפוסקים הנ"ל בטעם כיסוי ראש האשה מוכרח בגמ'

אלא דעדיין יש מקום לבעל דין לשאול, הא גופא קשיא, מנין להם לפוסקים לבא ולחדש טעם בגזרת הכתוב הזאת שזהו משום פריצות שאז ממילא נאסור כל נוי שיער מדין פריצות, אולי זהו באמת גזרת הכתוב בלי טעם ונאמר דכל כיסוי מהני.

והנה, אם כי מה אנו כדי לנסות להבין דברים אשר היו פשוטים לרבותינו אשר לבם פתוח כאולם ואין אחר דבריהם כלום, מכל מקום גם בזה אענה את חלקי, דעל כרחך גם בדברי חז"ל מוכח שזה הטעם.

דהנה התרומת הדשן שהזכרנו בפרק זה דכתב דטעם כיסוי ראש האישה הוא משום 'פריצות דגברי' הוכיח דבריו מזה שהותר לאשה בדין הגמ' לצאת בגילוי ראש בחצר דלא בקעי רבים, דמוכח מזה שכל האיסור הוא משום פריצות, דלכן לא שייך לאסור במקום שאין אנשים, אם כן על כרחך גם בחז"ל מבואר דסברו כן, וא"כ כמו שהיה פשוט לחז"ל דאין איסור לא תחסום באופן שלא מעלה לה, על הצד שהאיסור הוא משום דמעלה לה, משום דהיה פשוט להם דכל איסור זה, זהו לטובתה של בהמה, גם כאן פשוט להם לחז"ל דאיסור גילוי ראש באשה זהו משום פריצות, שלכן מדין תורה לא אסור במקום שאין רבים, וממילא כל שכן לאסור דהיינו כשלא נתקיים ענין הכיסוי וכמו בפאות זמנינו שיש להם נוי שיער, שאסורות מדין פריצות כמו שפסקו רבותינו גדולי הדור זיע"א.

גם המתירים פאה נכרית בזמנם לא חולקים על טעם הנ"ל

גם אין לומר דטעם הפוסקים שהתירו פאה נכרית בזמנם זהו משום שלא סברו טעם זה דפריצות אלא סברו דזהו גזרת הכתוב לכסות ראשה ושכל כיסוי יועיל ולכן התירו, דהרי כבר הורו כל גדולי דורינו להדיא כמו שהבאנו בשמם בפרק 'לשון חכמים' דגם המתירים לא התירו בפאות זמנינו שיש בהם נוי שיער, אם כן, הרי לן דגם הם למדו בדעת המתירים שלא חלקו על טעם זה, ואין לנו אחר דברי גדולי הדור כלום, כמו שהארכנו בזה בשער זה פרק 'כללי ההלכה' ומכל מקום גם בזה אענה את חלקי כדי שיובנו דברי רבותינו גדולי הדור ונוכח עד כמה צדקו דבריהם.

חדא דכבר הוכח מדברי חז"ל דעל כרחך זהו משום פריצות, זאת ועוד, דהרי ראשון המתירים שעליו נסמכים כל המתירים, הרי הוא השלטי גבורים, והרי

הוא עצמו כשכתב היתר זה עירב בחדא מחתא גם היתר לקרוא ק"ש כנגד פאה נכרית, והרי זה ודאי מוסכם לכ"ע שטעם איסור ק"ש נגד שיער זהו משום הרהור כמבואר בסוגיא דברכות (כד.) שהזכרנו בריש הפרק ובדברי כל הראשונים שם, והרי אין שם סיבה אחרת לאסור לולי טעם זה דהוי ערוה וגורם הרהור.

ואם כן, כשהתיר השל"ג לקרוא ק"ש נגד פ"נ, על כרחך זהו משום דסבר דאין בפ"נ הרהור שלכן לא הוי ערוה, ואם כן, מעתה לא רק שאין לנו הכרח לומר שסבר שגילוי ראש באשה זהו גזרת הכתוב ולכן התיר, אלא אדרבה מכאן מוכח דסבר דגם הטעם של גילוי ראש הוא משום פריצות והרהור, שלכן שייך בו אותו היתר שיש גבי ק"ש והיינו על כרחך דאין הרהור, ולכן עירבן בחדא מחתא לומר דבאופן שאין הרהור מותר, והיינו דוקא בזמנם שלא היה לפאות מראה נוי שיער, מה שאין כן פאות זמנינו שיש בהם פריצות משום הנוי שלהם, שוב לא התקיים ענין הכיסוי ואסורות גם לדעתו ולכל הפוסקים שפסקו אחריו כדבריו, דעל כרחך לא התירו אלא כדבריו כיון שעליו סמכו, והיינו באופן שאין פריצות, וכמו שהורו רבותינו גדולי הדור זיע"א.

גם הפרי מגדים שהתיר תלה היתרו בזה שאין הרהור, אם כן גם לדעתו אי אפשר להתיר פאות זמנינו שיש להם נוי שיער, כיון שכבר התבאר בטוב טעם ודעת בפרק זה, דהרהור פירושו הרהור הנגרם מנוי שיער. ובכל אופן כבר הבאנו להלן בשער זה פרק 'התפשטות הפאה נכרית' שהפרי מגדים בספרו 'אם לבינה' חזר בו מההיתר של פאה נכרית עיי"ש.

גם לפי הסוד פאות זמנינו אסורות

גם לאלה שרוצים לומר שטעם כיסוי הראש לאשה על פי הסוד הוא מפני שהשערות הם דינים, ולפ"ז רוצים לחלק היכא שהשערות אינן מחוברות אלא תלושות וכמו בפ"נ, אם כי אין לי עסק בנסתרות, אבל על כל פנים הרי באותו זוהר המחמיר בגילוי שיער האשה כתוב כל שכן בשוק דהיינו ברשות הרבים, ופירשו המפרשים (הרמ"ק ועוד) דהיינו משום שמחטיאה אחרים, וגם כתוב באותו זוהר "וכל שכן חציפות אחרת" שעניינו פריצות אחר, א"כ על פי מה שהתבאר בפרק זה שהחטאת אחרים דהיינו הרהור נגרם מנוי השיער, וגם התבאר שזהו ענין הפריצות, א"כ ודאי שכל שכן בפ"נ דזמנינו שיש בה נוי השיער שנכלל

ב'חציפות אחרת', ולא גרע מיציאה לשוק דהזוהר בגילוי ראש דאסור משום החטאת אחרים.

ונמצא, שגם לדברי הזוהר נאסר פ"נ דזמנינו מדין חציפות והחטאת אחרים, ואיך לא נחוש לקללת הזוהר שנאמר גם על זה, ועל כל פנים אם מידי דינים יצאנו, מידי פריצות לא יצאנו, ובודאי שגם להזוהר פשוט וברור שאין להתיר פ"נ דזמנינו, כיון שגם להזוהר אסור כל ענין פריצות, והרי כבר התבאר לעיל מדברי רבותינו שכל נוי בשיער הוי פריצות.

גדר הגזרת הכתוב בדין כיסוי ראש האשה

ונראה לומר עוד, דכל הפוסקים הנ"ל אין כוונתם לטעמא דקרא כפשוטו, אלא באו לומר את גדר האיסור של הגזירת הכתוב, כי זה פשוט כביעתא בכותחא לכל מבין, דגם אם לא נאמר טעם למה זה אסור, אבל עכ"פ על כרחנו יש לדעת מהו גדר הדבר שהתורה אסרה, וזה מה שכתבו הפוסקים הנ"ל, שהמראה הזה היינו המראה של פריצות, זה מה שאסרה התורה. (וממילא הוסיפו גם הטעם שזה מביא לעבירה כי הא בהא תליא).

והרי בכלל לא הוזכר בתורה ענין הכיסוי, אלא דמדכתוב ופרע ממילא ידעין דפריעת ראש הוי פריצות, וכבר התבאר שהפריצות היינו מראה נוי שיער עליה, א"כ כיון שגדר האיסור של הגזרה"כ הוא המראה הזה ולא הכיסוי בפועל, א"כ ממילא מובן שכל פאה עם אותו מראה בדיוק של נוי שיער הרי הוא פריצות, כי לא הענין של התורה לכסות אלא שלא תצא האשה בפריצות זאת.

פאות זמנינו הקצרות או הניכרות שהן פאה

אם השכלנו להבין הדבר הפשוט הנ"ל, ממילא נסתרה טענת אלו הרוצים לומר שלא אסור אלא פאה שלא ניכרת שהיא פאה, דהרי, כיון שכל הנושא הוא להסתיר את הנוי המתווסף לאשה על ידי השיער, אם כן מאי בזה שיש איזה סימן שניתן להבחין שזה פאה, הרי כבר אמרנו שלא סוף דבר לכסות את הגוף [שיועיל מה שאנו יודעים שזה פאה], **אלא שלא תצא האשה בנוי המתהווה לה על ידי השיער**, וזה לא מתקיים גם אם ניתן לדעת שזה פאה.

ובזה גם נסתרה הטענה שרוצים לומר שלא אסור אלא פאה ארוכה או מודרנית אבל קצרה מותר, דזה אינו, כיון שכבר הוכחנו שהפריצות זהו משום הנוי

שבשיער המביא לדבר עבירה, אם כן, כיון שבפאות זמנינו יש להם מראה נוי השיער גם הקצרות [בניגוד לפאות זמנם שלא היה בהם יופי שער כלל כמו שנתבאר בהקדמה], אם כן אין שום חילוק לשיער.

וכמו שודאי שאשה נשואה אסור לה ללכת בשערה מגולה גם אם זה קצר דהרי אמרינן שיער באשה ערוה ולא חילקנו בין ארוך לקצר, אם כן הוא הדין פאה אפילו קצרה, כל שיש לה מראה שיער טבעי ביופיו ובתכונתו אין להתיר, כיון שמייפה באותו מתכונת כשערה ממש.

וכבר אמר הגאון ר' גדליה נדל זצ"ל (מתלמידי החזו"א) בזה הלשון: לדעתי אילו בעבר לא היה אף פוסק אחד אוסר, כיום בפאות של זמנינו לא היה אף פוסק אחד מתיר, ותשאלו לכל ילדה ברחוב ותאמר לכם אם פאה מותרת או אסורה. עכ"ל.

כולם הולכות כך

ובזה גם נסתרה טענת אלו הרוצים לומר שאם כולם הולכות כך זה לא פריצות, דזה אינו, כיון שכבר התבאר שענין הפריצות הוא הדבר שגורם להרהור ובשיער זהו הנוי שבו, אם כן מה יעזור שכולם הולכות כך, הרי הגע עצמך אם כולם ילכו בלבוש לא צנוע ח"ו שאינו מכסה מספיק מקומות הטעונים כיסוי, וכי אז יהיה מותר ללכת כך? בודאי שלא. וכבר האריכו בזה בספרי הפוסקים שלא מועיל רגילות לדבר שהוא פריצות, וכן פסק המשנ"ב סימן עה' סק"ב.

וגם נסתרה טענתם מדברי רבותינו גדולי הדור, אשר כתבו במכתבם (הועתק בסוף הספר במכתבי רבותינו) בזה הלשון: "ובפרט בעת הזאת אשר הפאות החדשות **ברובן הגדול** אינן לפי גדרי הצניעות". הרי דאפילו שרובן הגדול של הפאות הם כך, זה לא משתנה להיתר. וגם כבר הבאנו להלן בפרק תפקידנו דברי הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאמר, **כולם** נכשלים בזה, צדיקים, ראשי ישיבות וכו', הרי על אף שכולם הולכות כך, זה לא מתיר.²

ב. ומעניין שאצל הבנות שאינן נשואות מקפידין בתוקף במקום לימודן שלא יופיעו בשיער סתור, כלומר פתוח, הרי שמבינים ששיער סתור הוא דבר פריצות בעצם ומשום כך לא התירו לרווקות, ולא התירו בטענה שהיום כולם הולכות כך, ואם כן הגע עצמך מי יותר צריכה להיות צנועה, רווקה או נשואה? וד"ל.

צניעות נגד כולם

כאן המקום לענות על טענת אלו הרוצים לטעון שללכת בכיסוי מבד בשונה מכולם, הרי זה חריג ומושך תשומת לב וזה אסור, אם כי נראה שכל אחד מבין את הגיחוך שבטענה זו, מכל מקום לא נמנעתי גם מזה לענות מדברי רבותינו. וקודם כל נענה מסברא. משל למה הדבר דומה: לאשה ההולכת במקום של נשים חופשיות הלבושות בפריצות נוראה, שתגיד שהיא תלך כמותם, כדי שלא למשוך תשומת לב על ידי צניעותה בשונה מכולם. וכיון שכל אחד מבין שאין זה נכון לומר כך, אלא תתלבש בצניעות אפילו שתהיה שונה מכולם, הוא הדין נמי בעניינינו, אם נשכיל להבין שפאות ימינו בדמיון לשיער מפני ניון, הרי הם פריצות כמו שנתבאר בפרק זה, אם כן ממילא נסרת הטענה הנ"ל.

וגם בדברי חז"ל מבואר כך, דאמרינן בגמ' מסכת שבת (ק"ג:) על הפסוק (רות ב' ה') "ויאמר בעז... למי הנערה הזאת" במתניתא תנא 'דבר צניעות ראה בה עומדות מעומד נופלות מיושב'. ופירש רש"י ד"ה נופלות, וז"ל: לוקטת מיושב ואינה שחה ליטלן משום צניעות, עכ"ל. הרי מבואר דעשתה מעשה חריג ושונה כדי להתנהג בצניעות, וכיון שאם היתה שחה היה בזה חוסר צניעות, לכן לקטה מיושב, ומזה לומדים חז"ל על צניעותה של רות. וזה פשוט שזה היה שונה מכולם, דאי לאו הכי מה ראה בועז מיוחד ברות דוקא, והרי מבואר בחז"ל שכל מה שהתעניין בועז על רות זה היה בגלל צניעותה.

ולמעשה כך כתוב להדיא במדרש רבה על מגילת רות (פרשה ד, אות ט') דזה לשון המדרש: כל הנשים שוחחות ומלקטות וזו יושבת ומלקטת... כל הנשים משחקות עם הקוצרים וזו מצנעת עצמה, ע"כ דברי המדרש. הרי מבואר להדיא דהתנהגה שונה מכולם כדי להתנהג בצניעות, וכיון שאופן התנהגות כל הנשים לא היה בדרך הצניעות, לכן התנהגה רות שונה מכולם באופן הראוי לצניעות, ומזה לומדים חז"ל על צניעותה של רות, והשוני הזה שעשתה רות מכולם, זהו דוקא מה שעורר תשומת לבו של בועז על מעלתה בצניעות.

ואם כן, כל שכן בעניינינו דכבר התבאר בטוב טעם ודעת שפאות זמנינו אינן בדרך הצניעות, וכך אמרו גם כל גדולי הדור להדיא (כמו שנביא להלן פרק לשון חכמים) בודאי שהשונה מכולם לדרך הצניעות, הרי זה ודאי שאין בזה שום איסור אלא להיפך, כיון שמעשיה השונים הם תוספת צניעות.

ומה שמצינו לפעמים בדברי רבותינו שאמרו שאין לאשה למשוך תשומת לב כגון על ידי תפילה במקום ציבורי, פשוט דאין זה אלא סניף אחד בצניעות האשה, כי הרי אין זה דבר פריצות בעצם המעורר תאוה, אלא שבכל זאת יש לה להזהר לא למשוך תשומת לב מיותרת, אבל פשוט כביעתא בכותחא לכל אחד שעיקר צניעות האשה היא לא לעורר תאוה, וכיון שכבר התבאר בפרק זה בטוב טעם ודעת שנוי השיער הוא דבר המעורר תאוה, הרי זה מחובתה להסתיר נוי זה בפני זרים כיון שזה פריצות בעצם, ואינו נדחה מפני דבר שאינו פריצות בעצם כדי שלא לבלוט בין כולם.

רגילות להרהור

אולם צריך להבהיר כאן הבהרה חשובה, דיש שטוענים שלמעשה היום כיון שהרבה הולכות כך זה לא גורם הרהור כיון שהתרגלו לזה, והרי היו פוסקים שהתירו בגלל זה לקרות ק"ש נגד שיער מגולה במקומות שהלכו כך הואיל והתרגלו.

והתשובה לזה פשוטה בתכלית הפשטות, דודאי לא עלה על דעתם של אותם פוסקים להתיר בגלל זה ללכת בגילוי ראש אלא רק לענין ק"ש התירו, אם כן הוא הדין פאות זמנינו גם אם נתיר לקרוא כנגדן לאותם פוסקים הואיל והתרגלו, מכל מקום בודאי לא יתירו ללכת כך, כיון שלמעשה לא התקיים ענין הכיסוי והוי כגילוי ראש ממש לפי כל הנתבאר לעיל.

אמנם כדי שיובנו דברים אלו על נכון, הנני חייב להאריך קצת, דלכאורה צריך להבין שיטה זו, דהרי כיון שפשוט שלא נתיר ללכת בגילוי ראש בגלל שהתרגלו, אז למה מותר לקרוא דברים שבקדושה כנגדן, הרי שניהם יסוד איסורן משום הרהור כמו שכתבנו בריש הפרק. ואין לחלק בין איסור תורה לאיסור דרבנן, דהניחא אם חז"ל עצמן גילו כך אז אמרינן הם אמרו והם אמרו, אבל כאן שחז"ל אסרו לקרוא כנגד שער, מנין לפוסקים אחרונים לעקור דברי חז"ל בגלל שהתרגלו, זה מה שצריך להבין בהשקפה ראשונה.

שני סוגי הרהור

וצריך לומר, דהבינו פוסקים אלו, דהיות שהוזכר בראשונים (רשב"א ומרדכי בשם ראב"ה ועוד) היתר לקרוא כנגד דברים מסויימים משום דאין בהם הרהור

הואיל והתרגלו לראותו, ומאידיך זה ברור שאסור להסתכל לשם הסתכלות אפילו במה שרגיל לראותו, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות כד.) כל המסתכל באצבע וכו' וכ"כ הפוסקים ואכה"מ, אם כן על כרחך מובן מדברי הראשונים דיש שני סוגי הרהור.

א: הרהור של הנאה.

ב: הרהור של טרדא.

הרהור של הנאה פירושו, כל דבר שגורם הנאה לאדם כשמסתכל בו, והרהור של טרדא היינו הרהור של הנאה המגיע עד כדי מצב של טירדא דהיינו שמחשבתו נתפסת וטרודה בזה כל הזמן, [חלק מהראשונים הזכירו להדיא לשון טרדא (הרשב"א והראב"ד) ומצינו בברכות (יא.) שלשון טרדא נופל על דבר שמטריד את מחשבתו של האדם כל הזמן].

וס"ל לראשונים הנ"ל, דטרדא לא שייך אלא בדבר שלא התרגלו, דרק אז מחשבתו נתפסת, וס"ל גם דלא אסרו חז"ל לקרוא אלא כשמחשבתו נתפסת וטרודה בדבר זה, אבל לא אסרו לקרוא אם אין טירדא אפילו שנהנה בהסתכלות.

והנה, זה פשוט דכל הדברים שאסרו חז"ל לאדם להתרחק מן העריות משום הרהור, שזהו משום ההנאה שבדבר אפילו שאין לו בזה טירדא כל הזמן, דשם האיסור הוא עצם ההנאה ופשוט דאסור גם בלי טירדא, ומפורש אמרו חז"ל (ברכות כד.) כל המסתכל באצבע וכו' והפוסקים מלאים מזה ואכה"מ, גם אין לומר דאם אין טרדא אין הנאה דמה ענין זה אצל זה, יתכן שנהנה רק שאין מחשבתו תפוסה בזה הואיל ורגיל וזה פשוט.

מעתה ניחא דברי הפוסקים, דגבי איסור גילוי ראש שיסודו משום עצם ההנאה מעריות וכמו שנתבאר מכל דברי הפוסקים שהזכרנו בריש הפרק, אם כן ממילא אין בזה היתר על ידי רגילות כיון דלא הטרדא האוסר אלא עצם ההנאה ואין הרגילות מסלק אלא טירדת המחשבה ולא ההנאה וכנ"ל, ולכן לא מהני היתר הרגילות אלא רק לענין ק"ש דזהו להראשונים הנ"ל רק כשיש טירדא ועל ידי הרגילות מסלק הטרדא, מה שאין כן לענין איסור גילוי שאיסורו מצד עצם ההנאה ואין הרגילות מסלק ההנאה.

וכן כתב כדברינו בטעם הפוסקים הנ"ל הגר"י זילבר זצ"ל (בקונטרס דיני מלבושי הנשים, פרק א') וז"ל: דמנהג של פריצות לאו מנהג הוא כמו שכתבו הפוסקים, ואפילו להיש אומרים לענין כיסוי הראש דמועיל מנהג, זהו רק לענין דברים שבקדושה דאיסורו משום טרדת הלב, אבל לא לעצם האיסור, עכ"ל. מבואר כדברינו, דעל כרחך עצם האיסור של גילוי ראש הוא לא משום טרדת הלב, ועל כרחך זהו משום הנאה, ומה שמותר בק"ש כי שם האיסור משום טירדא ולזה מהני רגילות.

גם האוסרים לקרוא כנגד שיער מגולה גם אחרי שרגילות לצאת כך, אין הכרח דחולקים על יסוד הנ"ל דאיסור לקרוא כנגד שיער מגולה שזהו משום טרדא, אלא יתכן דמודים בזה, אלא דס"ל דאחרי שחז"ל אסרו משום טרדא, אי אפשר להתיר על ידי שהתרגלו ואין טרדא, כי אי אפשר לעקור תקנת חז"ל, והמתירים ס"ל כיון דמצינו כן בבתולות שמותר לקרוא כנגדן אין בזה עקירת תקנת חז"ל. אולם ודאי בשאר מקומות הטעונים כיסוי מן הדין לא יועיל רגילות גם למתירים, כיון דלא מצינו היתר במקום אחר הרי זה עקירת תקנת חז"ל.

מי שאין לו הנאה בהסתכלות בשיער

וגם אם יבא מאן דהוא לומר שעל ידי התרגלות גם הנאה אין מהסתכלות בשיער יפה, הנה, מלבד מה שיש להשיב בפשיטות על טענה זו, דמי הוא שיכול לקחת אחריות על עצמו לומר שלכולם אינו גורם הרהור, מכל מקום גם אם יהיה כך, לזה תשובתינו מדברי החינוך (מצוה קפח) במצוה על התרחקות מן העריות, דאחרי שהזכיר כל הדברים שהצריכו חז"ל להתרחק מהם משום שיכול לגרום לו הרהור, אז הוסיף, דמ"מ, ממה שחז"ל הצריכו להרחיק, חייב להתרחק גם אם אצלו אינו גורם לו הרהור, דזה לשונו: ומכל מקום לפי הדומה, מכל מה שהזכירו ז"ל אין אדם רשאי לזוז ממוסרם הטוב, ואף על פי שהוא מוצא עצמו חשון התאווה קצת, עכ"ל.

ורואים מכאן יסוד גדול, דאף על פי שכל מה שנוגע לענין התרחקות מעריות, יסוד האיסור הוא משום הרהור והנאה, אפילו הכי, גם מי שיימצא את עצמו שדבר מסויים אינו גורם לו הרהור והנאה, אם זה דבר שחז"ל אמרו שגורם הרהור, אסור לו לזוז מדברי חז"ל.

מעתה נאמר גם בנידון דידן, כיון שכבר התבאר בפרק זה בטוב טעם ודעת מדברי חז"ל ששיער יפה באשה זהו דבר שגורם הרהור והנאה, וגם התבאר

בפוסקים שזהו סיבת וטעם התורה לכיסוי ראש האשה, אם כן יוצא שזהו גם סברת חז"ל וגם סברת התורה, ששיער יפה גורם הרהור והנאה, ופשוט אם כן מדברי החינוך הנ"ל דאין לנו לזוז מזה מדברי חז"ל גם למי שלא גורם לו הנאה, ומה גם שזה ממש דעת התורה שזה דבר שגורם הנאה. ודברי החינוך מוכרחים בסברא דלולי דבריו ביטלנו כל דברי חז"ל והתורה בענין זה על ידי התרגלות, ופשוט דלא יאמר כדבר הזה.

סוף דבר פאות זמנינו היפך כוונת התורה

על כל פנים נמצאנו למדים מכל מה שהתבאר בפרק זה, שודאי שלא מתקיים רצון ה' במצות כיסוי ראש בפאות זמנינו, אשר כל מהותם להתייפות בשיער, היפך מכוונת התורה במצוה זו, כמו שהתבאר בפרק זה מדברי הראשונים והאחרונים. וגם אם הדבר לא כתוב להדיא בשו"ע (אם כי כבר אמרוהו כל גדולי הדור כמו שניבא לקמן בפרק לשון חכמים) הרי כל מי שירא ה' בלבבו, מבין אמיתת הדברים, וכבר אמר הגר"צ אבא שאול זצ"ל, יש אנשים שיש להם יראת שו"ע ואין להם יראת ה'.

א"כ בודאי שעלינו להתבונן במצוה זו האם אנו מקיימים בה רצון ה' בפאות זמנינו, וכבר כתב הגר"מ קארפ שליט"א בהסכמה לספר דברי שלום, וז"ל: כי כל הרואה יראה להיכן הגענו, עד שבמעשה שטן נתערטלה מהנשים מצוה יקרה זו, ותחת אשר מצוה שיסודה בצניעות ושמירה, נהפכה לרועץ למלבוש וקישוט המושך ומגרה יצר הרע בנפשו, על כל אחד לחשוב האם זהו באמת רצון השי"ת והאם זו מצוה כמאמרה, עכ"ל.

פרק ב לשון חכמים

בפרק זה נביא דברי רבותינו גדולי הדור כלשונם ממש מה שאמרו על פאות זמנינו, וגם נבאר דבריהם כשיהיה צורך. וגם על פי דבריהם יראו בעליל, שכל פאות שהן במראה שיער טבעי, אסורות בתכלית האיסור, גם הקצרות, וגם אם ניתן לזהותן שהן פאה.

מכתבי הרבנים

נתחיל עם הכרוז שהזכרנו כבר בהקדמה שהתפרסם בשנת תשמ"ז שעליו חתומים הגאונים: הגרי"ש אלישיב זצ"ל. הגרש"ז אויערבאך זצ"ל. הגר"פ שיינברג זצ"ל. הגרא"ל שטיינמן זצ"ל. הגר"י צדקה זצ"ל. והגר"צ אבא שאול זצ"ל.

וזה לשון הכרוז: "אין לאשה לילך מחוץ לביתה בפאות הארוכות, והפרועות והמתפשטות לצדדים, אשר מנוגדות לדרכי הצניעות, וגם הם גרועות מגדר נבל ברשות התורה, ואף ההולכות בכובע וכיו"צ על הפיאה, אין מתיר כלל לילך בסוגי הפיאות הנ"ל".

וכל אחד יודע שרובא דרובא של הפאות היום הם פרועות ומתפשטות לצדדים^ג ועל כל פנים מתפשטות לצדדים על ידי תנועות ראש ועל ידי רוח וכמו שנביא להלן שזה נאסר.

רק הנני רוצה להקדים, שהפרטים שנביא בהמשך שהם לעיכובא, זה לא איזה כלל יבש שאם זו עם הרוח אסור, אלא כל האיסור הוא מצד מראה הטבעי של הפאה ותכונתה כשיער שעל ידי זה יש לפאה את נוי השיער.

ג. לשון פרוע מורה על שערות סתורות, כלומר שיער לא קשור, כמו שמתבאר בדברי רש"י סוטה ח:.

ועל פי הכרוז הנ"ל פרסמו הרבנים באותה תקופה תקנון שנקרא "שיתי לבך למסילה" ובו כתבו כל האופנים של הפאות האסורות על פי הוראת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, והגרש"ז אויערבך זצ"ל, והגר"ש וואזנר זצ"ל. ובסעיף מספר 3 הביאו את אחד האופנים של הפאות האסורות בזה הלשון: "שערות הפאה המתפשטות לצדדים בתנודות ראש ומשב רוח, או נכנסות לפנים ומכסות אותן בחלקן וזהו שער סתור שאינו מדרך הצניעות, וכמו כן תנודות הפאה בהתכופות ומשב רוח משווה לה מראה טבעי". ע"כ.

הנה כתבו כאן שפאה במראה טבעי אסורה, וממילא גם הקצרה, וגם בניתן לזהות שהן פאה, הואיל וכל האיסור זה המראה הטבעי, ותכונתה הטבעית כשיער, כגון האופנים שזכרו בתקנון הנ"ל, וכבר התבאר לעיל בפרק רצון ה' בטוטו"ד סברת הדבר, הואיל וכל מטרת מצות כיסוי הראש לכסות את נוי השיער, כלומר שלא תצא האשה בנוי שיער, ולא סוף דבר לכסות, וכמו שכבר הארכנו בזה בפרק הנ"ל, ולכן כאשר יש מראה טבעי שנותן את נוי השיער לא התקיים ענין הכיסוי.

וראוי לדעת שהכרוז הנ"ל שפורסם בשנת תשמ"ז, פורסם שוב ע"פ הוראת הגרי"ש אלישיב זצ"ל בשנת תשס"ד וכמו כן יש מכתב מהגר"נ קרליץ זצ"ל משנת תשע"ג שמעורר על זה שצריך לפרסם שוב מכתב הרבנים (וזה לאפוקי מאלה שטוענים שהיום שכולם הולכות כך שכבר אין תוקף לאותו מכתב).

תקנות בית דין משמר התורה

כאן המקום לענות על מה ששואלים שבתקנון של ב"ד משמר התורה לא כתוב הפרט הזה שלא תזוז עם הרוח ובתנועות הראש. וראוי לדעת שכבר דובר על זה עם ראשי הב"ד הלא המה הגרמ"ש קליין שליט"א והגר"י גנס שליט"א, ואמרו, שמה שהשמיטו חלק מהפרטים זהו משום שידעו שאם יכתבו פרט זה, כלל הציבור (דהיינו הציבור הפחות חזק) לא יקבלו גם את כל שאר הכללים, אמנם אמרו להדיא שההלכה ודאי לא משתנית.

ואחד מהם אמר שכל התקנון הזה של 'משמר התורה' הוא בכלל לא לבני תורה אלא זהו "לתפוס את השוליים", ולכן ממילא מובן למה לא כתבו את זה,

ד. התפרסם ביתד בתאריך יב' סיון תשס"ד, והעתקנו אותו בסוף הספר.

דהרי מה יש לצפות מהשוליים, ובבחינת רע במיעוטו כתבו מה שכתבו. ובכל אופן כתבו בתקנון של משמר התורה בלשון זה: שצריך להימנע מכל דבר שמטרתו לתת מראה טבעי לפאה, הרי שגם בדבריהם מבואר האיסור של מראה טבעי.

וכבר אמר לי אברך אחד שבפירוש אמר לו הגר"י גנס שליט"א בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל, שהתנאי שהפאה לא תזוז עם הרוח הוא לעיכובא, וכבר הסברנו שזהו משום המראה הטבעי שבפאה, וכמו שאמר הגר"ש בשיעורו שרק פאות של לפני מאה שנה מותר (למתירים).

בחירת רע במיעוטו

וראוי כאן להביא דברי הגר"י ליס שליט"א (חבר בד"ץ הזרת קודש) מה שאמר בענין התקנון הנ"ל (הדברים נאמרו בכולל חזו"א) וז"ל: ואם נדע שזהו רצון ה', לא יהיו יותר שאלות האם השיעור של הפאה הוא עד כאן או עד כאן, והאם זה ככריטריון של משמר התורה או תקנון הסמינר וכו', ואני מלא בשאלות מהסוג הזה, האם לפי תקנון פלוני זה טוב?, למה אומרים שזה בדיעבד הרי זה כפי התקנון וכו', ואין הלב מבין שכל זה בבחינת ברירת המחלל להתיר עד גבול מסויים כי חוששים לגרוע מזה, עכ"ל.

ובהמשך אמר בזה הלשון: ומי שרוצה לילך עד מקום הגבול לדעת עד היכן עדיין לא נכזים באש, נאמר לו, כל שמתרחקים מאלו הנ"ל של דור העבר (היינו מפאות זמנם) כבר מתקרבים לאש, אלא שמשום שחיישינן שלא יעמדו בזה, וגם שהרבה מתמודדים בקשיים עם סביבתם שלועגים להם במשפחה וכדומה, על כן העמידו גדרים, ואף שכל המתרחקות מהנ"ל היא מתקרבת לאש, אך אם זהו מצבה שחייבת לילך ולהתקרב לאש, תראה מה שפחות להתקרב, ובאמת התקנונים הכתובים גם הם כבר אש, אך מי שצריך לילך ולהיכוות אין לו ברירה שמא ישרף לגמרי אם לא יאמרו לו גדרים ויתירו לו כרצונו. עכ"ל.

הראת לדעת גם מדבריו שכל התקנון הוא בגדר בחירת רע במיעוטו, ובודאי שמכל מקום ההלכה לא משתנית כמו שכתב הגר"מ"ש קליין במכתבו (הובא בספר לבוש כהלכתו, מהדורת שנת תשע"ד, פרק כ', הערה עו).

וכעת נביא דברי רבותינו גדולי הדור כלשונם ממש.

דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל

בשיעורו הקבוע בסוף חודש תשרי תשס"ט אמר בזה הלשון: (מתורגם מאידיש בדקדוק רב) אף שיש חילוקי דעות אם מותר או אסור, אבל בודאי אם הולכים כמו פרועת ראש (הכוונה כגלויות ראש) כמו שיש כאלו שהולכות **עוברים איסור גמור** זה ממש באמת כמו ערוה, כל הנידון הוא אם הולכים כמו הפאות שלפני מאה שנה זה בודאי מותר (היינו לפוסקים שהתירו, ועיין בשער זה (פ"ט) שכבר כתבנו שזה היה בגדר בחירת הרע במיעוט) ואפילו קצת יותר יפה, אבל שלא יהיה כמו שהולכים היום, כל אלו שהולכות היום 'כמו שצריך' זה נראה כמו שיער שלה לגמרי בודאי שזה אסור, **את זה אף אחד לא התיר. עכ"ל.**

הנה גילה לנו הגרי"ש כאן החילוק שבין הפאות שלפני מאה שנה לפאות של היום, שהפאות של היום הם כפרועת ראש ושהן ערוה ושעל זה אין היתר גם לפוסקים שהתירו את הפ"נ.

והסבר דבריו – שאמר שמה שהולכות היום זה ממש ערוה ושזה כפרועת ראש - הוא פשוט אם השכלנו להבין מה שהתבאר בפרק רצון ה' בשם הפוסקים, שמצות כיסוי הראש לאשה הוא משום פריצות וערוה שזהו משום נוי השיער (כמו שהתבאר שם באריכות מסוגיא דברכות), ממילא שפתיו ברורים מללו, שכיון שהמציאות היום ששיער הפאות גמיש ורך וזז עם תנועות הראש והרוח שאז ממילא יש לפאה את כל נוי השיער, ותכונותיו והמראה של שיער טבעי [שלא כהפאות דלפני מאה שנה שהיו קשות ויציבות והיו צמודות ולא פרועות לצדדין על ידי תנועות ראש ורוח], לכן אמר, שמה שהולכות היום, דהיינו בפ"נ שמראה השיער הוא ממש כשיער הטבעי, הוי ערוה, כיון שכבר התבאר בפרק רצון ה' שמה ששיער הוי ערוה זהו משום הנוי שבו (כמו שביארנו שם מסוגיא דברכות ומהפוסקים), וגם מובן למה התבטא בזה דהוי כפרועת ראש, והוא משום דלא התקיים ענין הכיסוי שמטרתו שלא יהיה לה את נוי השיער.

הפאות הקצרות

ואם כן, כיון שמתבאר להדיא מדברי הגרי"ש אלישיב לאסור פאות זמנינו משום דהוי ערוה וכפרועת ראש שהוא משום שיש לה עדיין את נוי השיער, ממילא נסתרה טענתם של אלו הרוצים להכשיר את הפאות הקצרות או אותן פאות שניתן לזהות שהן פאה על ידי סימן אחר, כיון שלמעשה היום כמעט כל הפאות יש להם את מראה נוי השיער (ואף יותר מהשיער) א"כ הוי ערוה ולא התקיים ענין

הכיסוי שעניינו שלא יהיה לה את מראה נוי השיער, א"כ מאי נפ"מ בזה שהיא קצרה או שאנו יודעים שזה פאה.

ובאמת כל מי ששומע מה שאמר הגרי"ש בשיעור, מבין שכל מה שהוא דיבר זה היה על מראה הפאות זמנינו שניראים ממש כשיער וכמו שהבאנו לשונו שאמר שמה שהולכות היום זה ממש ערוה, והרי כבר התבאר שענין ערוה זהו הנוי שבשיער, ממילא אין חילוק בין קצר לארוך, וכמו שכל אחד מבין שלאשה נשואה אסור לה לצאת בגילוי ראש גם בשיער קצר. אמנם הוצרכתי להאריך בזה היות שיש שסילפו דבריו של הגרי"ש, והעמידו את הדברים שכאילו כל הנושא שדובר בשיעור היה על אורך הפאה, ולכן הוצרכתי להעמיד האמת על תלה.

וגם אמר לי אברך אחד שליט"א שהוא בעצמו דיבר עם הג"ר חיים הירשמן שליט"א, שהוא היה השואל בשיעור הנ"ל של הגרי"ש בענין הפאות, ואמר לו ר' חיים הירשמן לאותו אברך שכל הנידון בשיעור היה מצד מראה הפאות של מינו שנראית כטבעי, ובכלל לא דובר באותו שיעור בענין אורך הפאה.

פאה משיער סינטטי

ולמעשה עוד אמר לי האברך הנ"ל שליט"א שהוא בעצמו נכנס למרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לשאול בענין הפאות ואמר לו הגרי"ש בזה הלשון: הפאה שהלכה הסבתא כשר, ואמר לו עוד, שאם זה מראה טבעי, אזי אין נפ"מ ממה עשויה הפאה אם משיער אמיתי או סינטטי.

ופירסם האברך הזה דברי הגרי"ש במכתב הנקרא מצוה כמאמרה, ועל המכתב ההוא כמה הסכמות מגדולי ההוראה בדורינו, ובתוכם הסכמת הגר"ע אויערבך שליט"א שכתב בזה הלשון: כמה נצטער אותו צדיק מרן הגרי"ש אלישיב בנושא הפאות **שהשערות דומה כטבעי**. עכ"ל. מבואר מכל זה דדעת הגרי"ש לאסור פאות זמנינו מצד מראהן הטבעי, וממילא אין חילוק בין קצר לארוך או אם ניתן לזהות שזה פאה.

דברי המהרי"ל דיסקין

ובכתבי הגרב"צ קוק שליט"א מתלמידי הגרי"ש זצ"ל, איתא שעיקר דברי הגרי"ש מבוססים על דברי המהרי"ל דיסקין (בשו"ת, קונטרס אחרון, אות ריג) שכתב לאסור פאה שלא ניכרת לכל שהיא פאה, בזה הלשון: ובפרט לענין איסור ערוה

שהוא חשש הרהור, עכ"ל. וכיון שאסר המהרי"ל דיסקין משום הרהור, וכבר נתבאר בפרק רצון ה' מסוגיא דברכות דההרהור נגרם מפני נוי השיער, אם כן ממילא כל פאה עם נוי שיער אסורה גם בניכרת באיזה שהוא סימן שהיא פאה, כיון שהאיסור מצד הנוי שבה. ומה שכתב המהרי"ל בלשונו 'ניכר שהיא פאה' היינו ניכר שאין לה נוי שיער כיון שתלה הענין בהרהור.

ועיין ספר קריינא דאגרתא (מהסטייפער זצ"ל) ח"ב, קכד', דכתב וז"ל: ואם אמת הוא שנמצא הוראה לאיסור בספר הגרי"ל דיסקין ז"ל עצתי הוא שיפרסם מע"כ דברי הגרי"ל דיסקין ז"ל ככתבו וכלשונו, ואם נמצא אחד מלאפנים אשר יה' ציית, וכמובן לעשות מלחמה עם זוגתו לקול אחד מחכמי ורבני הדור, כל שכן וק"ו שיציית לדברי הגרי"ל דיסקין ז"ל, עכ"ל.

המראה הטבעי – פריצות

ובספר דברי שלום (עמוד פד') כתב וז"ל: כששאלנו את מרן הגרי"ש מאיזה טעם אסור לחבוש פאה הנראית כשיער טבעי, השיב בהחלטיות: פריצות, עכ"ל.

וכן בספר מפי האיש (מאת נין הגרי"ש, הגר"מ ישראלזון שליט"א, עמוד קנו') כתב, וז"ל: אמרתי לרבינו, כל העולם רועש מדברי הסבא כנגד הפ"נ של ימינו, התקשרו נשים מודרניות לשאול, ואמר רבינו לא מדברים רק ממודרניות מדברים גם על בני תורה, ובתוך הדברים אמר רבינו הולכות עם פאות ארוכות עד פה והצביע רבינו על כתיפיו, ושאלתי לרבינו האם הבעיה היא רק הפאות הארוכות? והשיב רבינו: לא, כל המראה של זה, זה פריצות, עכ"ל ספר מפי האיש.

הנה מבואר דאסר מצד המראה ואמר על זה שזה פריצות, וכבר הארכנו בפרק רצון ה' שענין פריצות הוא כל דבר שצריכה האשה להסתיר כדי שלא לגרום הרהור, ובשיער זהו הנוי שבו, ולכן כיון שהתבטא הגרי"ש על פאות זמנינו גם הקצרות שיש בהם פריצות, ממילא כל אחד מבין שזהו משום מראה הנוי שבפאות זמנינו, ממילא גם קצרה וגם בניתן לזהות שזה פאה תאסר כל שיש לה מראה נוי השיער.

דעת הגר"ש וואזנר זצ"ל

נתחיל עם מה שאמר פעם בכנס התעוררות (שנת תשנ"ג) וז"ל: איזה זיוף הוא זה שמכסים השערות בפאה נכרית כזאת שמגרה היצרים יותר משערות עצמן

איזה זיוף הוא זה. עכ"ל. הנה כאן הוא מתאונן על מצב זה שפ"נ מגרה יותר משערות עצמן וקרא לזה זיוף. וצריך להסביר דבריו, מה הוא הדבר שעליו התכוון שמגרה היצרים, וגם למה קרא לזה זיוף.

והנה, לפי מה שהתבאר בפרק רצון ה' שמצות כיסוי הראש זהו משום פריצות וערוה ומשום שגורם להרהור, והתבאר שם שזהו משום נוי השיער, א"כ דבריו מבוארים, שהתאונן על מראה הנוי שבפאות זמנינו כמו שיער ממש [יותר, כדבריו] המגרה היצרים משום הנוי שבו, וקרא לזה זיוף, כי הרי ידוע שפירושו של דבר מזויף הוא דבר שנראה אמיתי אבל הוא מזויף, וכמו למשל כסף מזויף נראה כסף אבל הוא לא כסף, וכמו כן כאן שאמרה תורה לכסות ראשה כדי שלא יהיה לה את נוי השיער, וכעת שמה פ"נ בראשה ונראה שכסתה כי הרי שמה פ"נ על שערותיה, אבל למעשה לא קיימה את ענין הכיסוי, כי הרי עדיין שערות המייפות אותה על ראשה וא"כ אין לך זיוף גדול מזה, שמדמה בעצמה לקיים מצות כיסוי הראש ומזייפת בכיסוי כזה שכל מטרתו להתייפות בשיער נגד כל המכוון של מצות כיסוי הראש, וכמו שהתבאר בפרק רצון ה' באריכות מדברי הפוסקים. וא"כ פשוט כיון שהזיוף הוא מצד מראה הנוי שבפאה, ממילא אין להתיר קצרה או ניתן לזהות שהיא פאה כל שיש לפאה מראה נוי שיער טבעי.

וזהו מה שהתבטא הגר"ש וואזנר באותו כנס, שהפאות של היום "אין בינם לגילוי הראש ולא כלום", ובודאי שזהו משום הנוי שבהם שזהו הנוי הטבעי של השיער שממילא מובן למה הוי כגילוי ראש, כיון שלא התקיים ענין הכיסוי שמטרתו שלא יהיה לה את נוי השיער ברשות הרבים, והרי היא מכסה בפאה שיש לה מראה נוי השיער, ממילא פשוט שאין חילוק אם הפאה קצרה או ניתן לזהות שהיא פאה, דכיון שיש נוי שיער לא התקיים כלל ענין הכיסוי.

פריצות שאין כמוהו

ונביא עוד מה שכתב בספרו שו"ת שבט הלוי (ח"א, סוף ההקדמה, ד"ה והנה) וז"ל: הנה בשו"ע (אהע"ז, סימן כא, ס"ב) לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק, אחד פנויה ואחד אשת איש, וידוע דעת מגן אברהם סימן עה' דסתירת קליעת שיערה אסור אפילו בפנויה בשוק אף על פי שאין בהם דין גילוי שערות דבשערות קלועות מותר, מכל מקום עצם הליכת סתירת השער הוא פריצותא, והכי קבלו אבותינו ואבות אבותינו כדעת המג"א הנ"ל, ומכל מקום באשת איש לית דין ולית

דיין (כאן הוא בא לומר דגם מי שלא קיבל דברי המג"א לגבי פנויה אבל באשת איש ודאי אסור) דאיסורא גמורא הוא, לא מפני איסור גילוי שערות בלבד, אלא עצם ההליכה בשערות מסותרות הוא פריצותא שאין כמוהו ונלקח מן הירודים שבאנושות, גם כשהולכת בפאה נכרית, דאין הנידון גילוי השערות אלא צורת השערות באופן שמהרס דרכי הצניעות, ומה נואלו אלו שמבקשים להם קולות על זה תחת מסוה של כיסוי ראש מדומה, עכ"ל.

הרי כאן מבואר להדיא שכל פאה ששערה סתור זהו פריצות שנלקח מן הירודים שבאומות, וקרא לזה כיסוי ראש מדומה, כי עצם ההתנאות בשיער סתור, הוא היפך ממטרת כיסוי הראש, ואם כן שוב אין לחלק אם הפאה קצרה או שניתן לזהות שהיא פאה, כיון שהפריצות זהו עצם סתירת השערות.

ונסיים דברי הגר"ש וואזנר זצ"ל במה שכתב בספרו שו"ת שבט הלוי (בהקדמה לח"ב, אות כה) וז"ל: ופשוט אצלי כי פאות נכריות המודרנים בזמן הזה (תשל"ג, כנראה אז היה עדיין רק מודרני) הם בגדר עוברת על דת יהודית לצאת כן ברחובות קריה בלי כיסוי ראש, והא ראייה שאינו דת יהודית דהא גם הגויות בזמן הזה הולכות כן לשם נוי שלהן, אם כן מה דת יהודית בזה, ונתקיים בדרך מליצה פאה - נכרית. עכ"ל. וכיון שכבר התבאר בפרק רצון ה' שהנוי הוא מראה הטבעי של השיער, א"כ ממילא כל פאות זמנינו במראהן הטבעי, הוו לפי דברי הגר"ש וואזנר זצ"ל בגדר עוברת על דת יהודית גם בקצרות וגם בניתן לזהות שהיא פאה, הואיל ויש בה נוי שיער וגם שערה סתור.

דעת הגר"ש זאויערבך זצ"ל

מובא בספר הליכות שלמה (עמוד רמ' בהערה למטה, אות יב) בשם הגר"ש ז, וז"ל: ופאה נכרית, אע"פ שהתירו לצאת בה, מכל מקום חלק ניכר מהפאות המצויות היום המשונות בצורתן ובבליטתן, אין היתר ללבשן, כי הן נוגדות לגמרי את רוח הצניעות. וכללא דמילתא שאין זה מדרך הצניעות שיהא המראה דומה לפנויה, אלא צריך שיהא ניכר בקלות שאין זה שיער טבעי, עכ"ל. וכל אחד מבין שלא דיבר רק על פאה ארוכה (אפילו שכתב המשונות בצורתן ובבליטתן) דהרי סופו הוכיח על תחילתו דכתב ב'כללא דמילתא' שצריך שיהא ניכר בקלות שאין זה שיער טבעי, ושלא יהיה מראה דומה לפנויה, הרי דאסר מצד המראה הטבעי והנוי שבה, שהנוי של השיער הוא כמו הנוי שיש לשיער של פנויה.

וגם פשוט דלא התכוון לאסור מצד חשש מראית העין, שיחשבו שהולכת בגילוי ראש, שלפי זה נאמר דבסימן אחד שזה פאה יספיק אפילו ככל נוי שיער רגיל של פנויה, דאם כך לא המראה הדומה לפנויה אוסר אלא זה רק מראית העין, ומה שייך לומר שזה נוגד את הצניעות אם נאמר שאוחז שאין חוסר צניעות בנוי שיער כבתולה ורק אסור משום מראית עין, אלא ודאי מוכח מכל דבריו שמראה נוי שיער כבתולה אוסר, וכדברינו במשך פרקים אלו שהנוי הוא זה האוסר. וכל זה פשוט למי שמודה על האמת ואינו מתעקש.

והא דכתב בצורתן ובבליטתן 'דעת לנבון נקל' להבין כוונתו, שעל פי הפאות המותרות שהכיר עוד באותו זמן שהיו צמודות לראש ואינן יורדות לצדדים כלל ושהיו דומות לקש - כמו שהתבטא הג"ר דן סגל שליט"א בשמו - בלי נוי שיער כלל, ממילא אותן הפאות שהתחילו להתפשט אז בשיער סתור [שבדרך כלל גם שערן נאה על ידי שערן הסתור] שהם רוב ככל הפאות המצויות בזמנינו, הרי הם שונות בצורתן ובבליטתן כלפי מה שהכיר בזמנו, וגם אם היום הם לא משונות בבליטתן היות וכולם הולכות כך, אבל הרי כבר התבאר בטוב טעם ודעת בפרקים אלו, שלא השוני מהמקובל אוסר, אלא צורת הפאה בשיער סתור ובנויה כשיער רגיל שזה פריצות בעצם, כמו שהתבאר כבר לאורך כל דברינו, ולכן לא ניתר על ידי שכולם עושות כך, וכמו שכתבנו בפרק רצון ה'.

אצלי זה מאוס מאוד

וידועים גם דברי הגה"צ ר' דן סגל שליט"א על הכאב של הגרש"ז על הפאות שהתחילו להתפשט בדימוין לגילוי ראש. וכך אמר בשמו בכנס בבני ברק (תשנ"ה, מוקלט). וז"ל: לפני כשלושים שנה כשדיברנו על פאה הוא אמר לי אז כך: לפני חמישים שנה אם היתה אחת באה לירושלים עם פאה היו סוקלים אותה באבנים ואז - הוא אמר - אפילו עיור היה רואה שזה פאה כמו קש זה היה, והיום נכנסים אצלי ואני לא יודע אם זה כך או כך, אצלי זה מאוס מאוד... רוצים לקיים מצות כיסוי הראש ועושים את כל ההשתדלות והטצדקי שיראה לא מכוסה לכן זה אצלי מאוס מאוד, עכ"ל של הגר"ד סגל שליט"א בשם הגרש"ז.

ואם כי כאן אמר רק מאוס ולא אמר בלשון איסור, אמנם במכתבו שהזכרנו לעיל כתב להדיא אין היתר ללבשן. וגם בשנת תשמ"ז אחרי שפורסמו התקנות שהבאנו בריש הפרק על איסור חבישת פאות המתפשטות לצדדים בתנודות ראש

ורוח, אמר הגר"מ גרוס שליט"א (בכנס לפאניות) בזה הלשון: כשדיברתי עם מו"ר הגרש"ז אויערבך, הייתן צריכות לראות באיזה התלהבות הוא דיבר, ובאיזה בהירות ברור לו שהפאות האלו אסורות. וכך מו"ר הגר"ש וואזנר כולו היה חרדה לדבר זה, עכ"ל. (דברים אלו של הגר"מ גרוס שליט"א פורסמו בעיתון המודיע, יום ו', יא' ניסן, תשמ"ז, מדור הבית שלנו).^ה

דעת מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א

קודם כל נאמר, שאני בעצמי כשנכנסתי פעם אליו בשאלה הזאת, אסר בהחלט פאה במראה טבעי גם במקום שכולם הולכות כך. בנוסף התפרסם תיעוד, שבו רואים שמביאים לפניו פאה הנקראת קסטאם, ושואלים אותו אם מותר לחבוש פאה כזאת, וענה בזה הלשון: "כזה שנראה כשערות ממש אסור", ושאלו אותו שוב שבחננויות מוכרים רק כאלו, וענה בזה הלשון: "אסור כאלו בקיצור". וכמו כן הגרב"צ מוצפי שליט"א מספר (מוקלט) שלפני הרבה שנים נכנס אל הגר"ח שליט"א עם איזה חמישים פאות מכל הסוגים, ואמר לו הגר"ח שכולם אסורות.

וכן אברך אחד שליט"א כתב קונטרס הנקרא 'פאה נכרית של זמנינו' והאריך שם (אותיות ו' ז' ח') להוכיח מדברי הפוסקים, כדברינו בפרקים אלו, דלא שייך טעם המתירים בפאות זמנינו. והביא שם בפתיחה לספר, שבחודש אייר תשס"ז הביא את הקונטרס לפני הגר"ח קנייבסקי שליט"א, ושאל אותו מה דעתו על הדברים ובפרט על הדברים הנ"ל אותיות ו' ז' ח'. וכתב לו הגר"ח בזה הלשון: 'ראיתי את קונטרסו ודבריו דברי טעם'. והביא שם כתב ידו של הגר"ח שליט"א.

וכמו כן במכתב שנשלח אל הגר"ח שליט"א (בשבט תשס"ט) שאלו בזה הלשון: לגבי פאה נכרית שמראיתה כמראה שיער טבעי, שאלתינו, אם יש בזה גדר הלכתי, אם מותר או אסור אם עיקר הדין או חומרא, וכתב להם הגר"ח בזה הלשון: "אם הוא ממש כשיער טבעי אסור". הרי דתלה האיסור במראה השיער שאם נראה כשיער טבעי אסור, ממילא פשוט שהוא הדין פאה קצרה ושניתן

ה. כאן המקום לומר היות שהגר"מ גרוס שליט"א כתב בספריו להדיא שאסור פאה במראה טבעי, וגם כתב שצריך לעורר על פאות שאסרו פוסקי הדור (כמו שהבאנו להלן בפרק תפקידנו) ויש כיום שאומרים שחזר בו ממה שכתב בספריו, לכן נכנסתי אליו ושאלתי אותו אם חזר בו, ואמר לי שלא חזר בו ושודאי פאה במראה טבעי אסור, וגם פאות המתפשטות לצדדים.

לזהות שהיא פאה, מכל מקום אם מראיה כמראה שיער טבעי אסור לדעת הגר"ח, וגם כשאני נכנסתי אליו לא דיברתי על אורך רק על מראה טבעי ואסר.

דעת הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל

אמר בלויית בתו של הגר"נ קרליץ זצ"ל, בזה הלשון: נכון שהיום לא הולכות הנשים בגילוי ראש, אבל גם כיסוי ראש אי אפשר לכן את זה, עכ"ל. וכל אחד מבין, שכיון שהתבטא בלשון כזה שאי אפשר לקרוא לזה כיסוי, בודאי שהענין הוא מצד מראה הפאה שיש לה מראה נוי השיער ולכן לא הוי כיסוי, כיון שלא מתקיים מטרת הכיסוי שהוא שלא תצא בנוי השיער כמו שכבר הארכנו, וא"כ ממילא גם פאה קצרה ושניתן לזהות שזה פאה, כל שיש לה מראה שיער טבעי לא מוגדר כיסוי לדברי הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל.

הגר"ר גדליה נדל זצ"ל מתלמידי החזו"א

אמר בזה הלשון: לדעתי, אפילו אילו בעבר לא היה אף פוסק אחד שאוסר, אזי בימינו לא היה אף פוסק אחד שמתיר, תשאלו כל ילדה קטנה ברחוב והיא תאמר לכם האם פאה מותרת או אסורה. עכ"ל. והרי ברור ההבדל שבין פאות זמנינו לפאות של אז, שהוא מצד מראה הפאה שהיום נראות כשיער ממש (ועוד: אם התכוון לאורך הרי אפשר לקצר ומה שייך לומר על זה דאין היתר לפאות זמנינו), ולכן אמר שאף פוסק לא היה מתיר, א"כ ממילא ה"ה קצרה ושניתן לזהות שהיא פאה אין להתיר.

הגר"נ קרליץ זצ"ל

הלכו פעם אליו קבוצת אברכים בשנת תשע"ג לשאול, האם הכללים שנכתבו בשנת תשמ"ז לאסור פאות המתפשטות לצדדים, האם הוראה זו תקפה גם להיום שכמעט כל הפאות כך, והשיב, שבודאי שהוראה זו קיימת, ואז חתם על זה הלשון: אייר תשע"ג, "גם בזמנינו שעדיין הנושא הנ"ל פרוץ, יש לחזק ולפרסם שוב את מכתב גדולי ישראל". עכ"ל.

ומספר אברך מקרית ספר שפעם בחודש אלול תשס"ה, נכנס למרן הגר"נ קרליץ זצ"ל, ושאלו בזה הלשון: דהנה הרוב הגדול של הפאות היום מושכות את העין לא פחות משיער טבעי המסודר יפה, ואם כן לכאורה, אם נבוא לדון מצד

קיום המטרה של מצות הכיסוי לא יועיל כלום מה שטוענות הנשים שאפשר להבחין (שזה פאה) ע"כ דברי האברך. והשיב לו הגר"נ שליט"א בזה הלשון: כבר כתבתי מכתב בזה, וזה לא מועיל, עכ"ל.

הגאון רבי יעקב מוצפי זצ"ל

כתב במכתב (טו' מרחשון תשל"ו) וז"ל: ובפרט הפאה נכרית דזמנינו העשויות במומחיות ובשכלול רב אשר לא שערום אבותינו, ועל זה בודאי לא עלתה על הדעת לאף מקיל להתיר זאת, עכ"ל. ובודאי דיבר על המראה (כי אמר מומחיות) ולכן ממילא גם קצרה ושניתן לזהות שהיא פאה אסורה לדעתו לכולי עלמא.

דעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א

כתב בספרו תשובות והנהגות (ח"ד, סימן רצד) לאסור פאה במראה טבעי גם למתירים. וז"ל: וראוי להעיר עוד לכל חתן ובפרט לבן תורה שמיקל כהמנהג להתיר פאה נכרית, שחייב לדאוג שיבררו אצל הכלה שמכינה פ"נ לחופה ולאחר נישואיה, שלא תהא בפריצות והיינו שיער ארוך או טבעי, עכ"ל. הרי להדיא אסר מצד המראה הטבעי שבפאה, וממילא פשוט שאין חילוק אם הפאה קצרה או ניתן לזהות שהיא פאה כיון שהמראה הטבעי אסור.

ובהמשך שם כתב להדיא מה שכתבתי בפרק רצון ה' דבפאה כזאת לא מתקיים ענין הכיסוי, ולכל הדעות אסור גם לאלו שהתירו את הפאה, דכתב וז"ל: וכעת נוספו בשוק פאות משערות טבעיות, ומסולסלות, וכדומה, והצד השוה שבהם שנעשו להתבלט בשערה, שזהו היפך ממש של מצות כיסוי הראש, ובעיקר ההיתר לכסות הראש בפאה נכרית, ידוע שבשעתו התנגדו לזה גדולים ממדינות שונות וביישוב הישן בעיה"ק אצל הרבה אנשי מעשה, וגם מהספרדים מקובל להחמיר כן, אבל כשיש בזה פריצות, לכולי עלמא איכא בזה איסור חמור, והמכסה ראשה בפאה נכרית שיש בה פריצות הוי כאילו לא מכוסה כלל. עכ"ל.

ובחלק ו' (סימן כב) כתב בזה הלשון: ותחת שהפאה נכרית מיועד לכסות יופי השיער, נעשה סגור קטגור, שהפאה גופא עשויה ליופי ומושך להסתכל בה, וזהו פתח להרהורי עבירה ואבי אבות הטומאה, עכ"ל. וכיון שכבר התבאר בפרק רצון ה', שהרהור נגרם מנוי השיער, ממילא מובנים דבריו למה בפאה כזאת שיש בה נוי הוי כאילו לא מכוסה, והוא משום דזהו היפך מטרת המצוה שהיא

לכסות נוי השיער וכמו שכתב להדיא בדבריו. וממילא גם מדבריו נמצאת למד שכל פאות זמנינו במראיהן הטבעי גם הקצרות וגם בניתן לזהות שהן פאה אפילו הכי אסורות הואיל ומטרתן להתנאות בנוי השיער, וכמו שהזכיר כמה פעמים בדבריו מראה טבעי.

דעת הגאון הצדיק רבי סענדר ארלנגער זצ"ל

גם מדבריו שנביא להלן יתבאר שפאות זמנינו אסורות מצד מראיהן הטבעי, וממילא גם הקצרות וכדומה, דרך כתב במכתב (מחודש סיון תשס"ד) בזה הלשון: כהיום הזה שנפרץ ענין הפאות שמגרים יצה"ר יותר משיער הטבעי, והראיה שגם הגויות לובשים אותם כדי להתגאות, נמצא שבטל כל ענין הכיסוי שהקפידה עליו התורה מפני הצניעות. עכ"ל.

דעת הג"ר יוסף ליברמן שליט"א

כתב בספרו שו"ת משנת יוסף (ח"ו, סימן ד') וז"ל: כמה מגונות הן הפאות נכריות של ימינו שהשתכללו ועושים אותם כדוגמת שיער ממש, ואפילו סינטטי העשוי כשיער עצמה הרי זו פריצות להיראות פרועת ראש, ולא זו כוונת התורה שחייבה בכיסוי ראשה. עכ"ל. והרי כבר התבאר בפרק רצון ה' שפרועת ראש היינו להיות האשה עם נוי השיער, ולכן גם הוא כתב שלא זו כוונת התורה לכסות עם פאות כאלה שנראות גם כן עם כל נוי השיער.

ובהסכמה לספר דברי שלום, כתב בזה הלשון: תוכנו לבאר ענין כיסוי ראש האשה כדת וכהלכה, בלי להתדמות לנכרים, ובלי להראות כבתולה וגרוע מבתולה המקבצת שערותיה... ואילו הנשואות החובשות פאות מפוזרות ומעופפות, מתירות לעצמן מה שבתולה אין דרכה לעשות מפני צניעות. עכ"ל. ואיזה פאה לא מפוזרת ומתעופפת היום, גם הקצרות וגם אותן שניתן לזהותן שהן פאה.

דעת הגר"ש אויערבך זצ"ל

כתב במכתב (סיון תשס"ו) וז"ל: נפרץ כעת ביותר קניית פאות הנראות כשערותיה, אשר נאסרו לדעת כל הפוסקים, ובמיוחד אלו המכונות קאסטם ודומיהם אשר נראות כשיער ממש. וכבר התרענו על כך בעבר, שכל הפאות נוכריות כנ"ל נוגדות

לגמרי את כוונת התורה במצות כיסוי הראש, עכ"ל. וכיון שאסר משום שדומות לשיער, ממילא גם הקצרה וגם אם ניתן לזהות שזה פאה, דהרי כתב שזה נוגד כוונת התורה, דהיינו שלא תצא האשה בנוי שיער.

הרי, דכל גדולי דורינו מכל העדות והחוגים אסרו פה אחד את הפאות הנראות כשיער במראיהו ובתכונתו (ועיין במכתבי רבותינו בסוף הספר עוד מכתב מגדולי החסידות לאסור פאות אלו) והדבר פשוט גם מסברא כמו שנתבאר באורך במשך פרקים אלו.

שורש הטעות

אחרי מה שהארכנו להוכיח מדברי רבותינו גדולי הדור, שאין היתר לפאות עם נוי שיער גם הקצרה וגם אם ניתן לזהותן שהן פאה, ראיתי לנכון להסביר מהיכן נובע טעות זו להתיר פאה קצרה או פאה שניתן לזהות שהיא פאה. וההסבר הוא, כי בעבר כשהפאות לא היו במראה שיער טבעי והתחילו להתפשט פאות במראה טבעי, הביטוי 'פאה קצרה' זה היה ביטוי לפאה שאין לה מראה נוי שיער טבעי, היות שהתכונה של הפאה היתה במראה גרוע בלי דימיון כלל לתכונת השיער, וממילא היתה נצמדת לראש ואינה יורדת לצדדים כתכונת השיער הטבעי, וכמו כן הביטוי 'ניכר' זה היה ביטוי לפאה שניכרת שאין לה נוי שיער טבעי.

אמנם כהיום שכל הפאות הם במראה נוי שיער טבעי ובתכונתו, נתפס כאילו ההיתר של פאה קצרה הוא עד היכן מגיע הפאה, וההיתר של ניכר נתפס כאילו פירושו אם ניתן לזהות שזה פאה ולא שיער, בעוד שאם השכלנו להבין כל מה שהתבאר עד כה, אין בסיס להתרים אלו וכמו שהארכנו.

מי אמר שזה מראה טבעי

ולסיום הפרק נאמר, דעדיין מצא מקום הבעל דין לחלוק ולומר גם אחרי כל הנ"ל, דמי אמר שהפאות שלנו זה נקרא מראה טבעי שאותם אסרו פוסקי הדור משום נוי שיער, דאולי עדיין זה לא נקרא מראה טבעי האוסר? אם כי לדעתי לא היה צורך להתייחס לדקדוקי עניות אלו, מכל מקום ראיתי לנכון להציע בפני הטוענים את הטענה הנ"ל שיבדקו בעצמם באופן זה. לו יצוייר שח"ו היה איום נפשות על כל מי שימצא בפאה במראה טבעי שיש לה נוי שיער, האם גם אז היו אומרים שהפאה שלהם אינה במראה טבעי ושאין לה נוי שיער? ומסתבר שאפילו מפאה סינטטי של זמנינו היו חוששים. ואין ספק שכל מתבונן באמת, יראה את האמת בזה.

פרק ג חילול ה'

ראוי לדעת שבנוסף לאיסור פריצות שיש בפאות זמנינו כמו שהתבאר בפרקים הקודמים מדברי רבותינו, ישנו גם איסור חמור של חילול ה' וכמו שנבאר בהמשך. ולמותר לציין על חומר עוון חילול ה' אשר ידוע חומר איסורו לכל, וידוע שאינו מתכפר אלא ביום המיתה חוץ מתשובה ויסורים ויום הכיפורים.

ולך נא ראה בגמ' קידושין (מ.) אין מקיפין בחילול ה' אחד שוגג ואחד מזיד, מאי אין מקיפין, אמר מר זוטרא שאין עושים כחנווני (ועיי"ש בפירוש רש"י שהכוונה שנפרעין מיד) מר בריה דרבנא אמר, לומר שאם היתה שקולה מכרעת, ופירש רש"י וז"ל: שאם היתה כף המאזנים שקולה ויש באחד העונות חילול השם מכריע את הכף לחובה. עכ"ל. והדברים נוראים למתבונן.

חילול ה' בנשים חשובות

אמנם, לפני שנסביר ענין חילול ה' בפאות זמנינו, הנני רוצה להביא מדברי רבותינו, שלגבי נשים חשובות, יתכן שעוברות באיסור חילול ה' גם בלבושות פאות של זמנם שאינם נראות כשיער. דהרי, אחד מהדברים בחומר חילול ה' הוא משום מה שאחרים לומדים מהם, וכמו שנביא להלן מדברי המסילת ישרים, ולכן, גם אם לא עוברים איסור ממש, אבל בדבר שאחרים לומדים ממנו – בהיותו אדם חשוב- להקל בדברים אחרים, הוי חילול ה'. ולהלן נוכיח את זה.

והנה, היום המציאות היא, שהרבה נשים אומרות אם לרבנית זו יש פאה סימן שזה מותר, ואינם שמות לב לחילוק הגדול שיש בפאה שלובשת הרבנית לאותם שהם לובשות, ולכן, גם אם מן הדין אין איסור בפאה שלובשת הרבנית, מכל מקום המציאות מוכיחה שוב ושוב, שנשים תולות עצמן באותם רבניות, ואינם מסתכלים על החילוק בין פאות זמנינו לפאות שלהם, וממילא הרי לומדות מאותם נשים חשובות, ויש כאן חילול ה'.

חילול ה' אפילו אינם עוברים איסור

וכן כתב המסילת ישרים (פרק יא') שכשאחרים לומדים מהאנשים החשובים יש חילול ה', ואפילו שאותם אנשים אינם עוברים על איסור. וז"ל: ענפי חילול השם גם כן הם רבים וגדולים, כי הרבה צריך האדם להיות חס על כבוד קונו. ובכל מה שיעשה צריך שיסתכל ויתבונן מאד שלא יצא משם מה שיוכל להיות חילול לכבוד שמים ח"ו. וכבר שנינו (אבות פ"ד מ"ד) אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם. ואמרו חז"ל (יומא פו.) היכי דמי חילול השם, אמר רב כגון אנא דשקילנא בישראל ולא יהיבנא דמי לאלתר, ור' יוחנן אמר כגון אנא דמסגינא ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין.

והענין, שכל אדם לפי מדרגתו ולפי מה שהוא נחשב בעיני הדור, צריך שיתבונן לבלתי עשות דבר בלתי הגון לאיש כמותו, כי כפי רבות חשיבותו וחכמתו, כן ראוי שירבה זהירותו בדברי העבודה ודקדוקו בה, ואם איננו עושה כן, הרי שם שמים מתחלל בו ח"ו, כי כבוד התורה הוא, שמי שמרבה הלימוד בה, ירבה כמו כן ביושר ובתיקון המדות, וכל מה שיחסר מזה למי שמרבה בלימוד, גורם בזיון ללימוד עצמו, וזה ח"ו חילול לשמו יתברך שנתן לנו את תורתו הקדושה וצונו לעסוק בה להשיג על ידה שלימותנו. עכ"ל המסילת ישרים.

ובודאי דדיבר על דברים שאינם איסור ממש, וכמו הדוגמאות שהביא מהגמ', ועוד, דאי לאו הכי תיפוק ליה מצד עצם האיסור ולכולם אסור ולמה כתב שדוקא לפי חשיבותו צריך לזהר, אלא ודאי מדבר על דברים שעל ידי מה שאחרים רואים בהם, יקילו האחרים בדברים אסורים.

וכן כתב הרמב"ם להדיא בספר המצוות, מצוות ל"ת (מצוה ס"ג) חילק שם העוון הזה לשלשה חלקים, ובחלק השלישי כתב בזה הלשון: והחלק המיוחד הוא, שיעשה האדם ידוע במעלה והטוב, פעולה אחת, תיראה בעיני ההמון שהוא עבירה, ושאיין דמיון הפועל ההוא ראוי לנכבד כמוהו לעשות, **אף על פי שיהיה הפועל מותר, הנה הוא חלל את השם**, עכ"ל. וכן פסק בהלכות יסודי התורה פ"ה הלכה יא'.

וכן כתב החיד"א בשם הגדולים, דאפילו מספק איסור צריכים התלמידי חכמים לפרוש כדי שלא יקילו אחרים על ידם, דכך כתב שם (מערכת הגדולים ד' אות יא') וז"ל: ובעל נפש תסמר שערות בשרו, כי בדבר שהרב הנזכר נראה לו על פי הדין

היתר גמור, היו מנדין אותו כאוכל חלב... ולכן התלמידי חכמים צריכים לזהר ביותר ולפרוש מספק איסור שהמון העם לומדים מהם ומקילים יותר ולא סגי בגופן שלהם, אלא אם ההמון רואים אחד הבן ואחד הבת של הת"ח עושה כמו שעושים ההמון, מתחזקים יותר ולהקל האיסורים ואשמם בראשיהם. עכ"ל.

הרי כתב להדיא שעל ידי מה שהת"ח מקילים בדבר שהוא רק ספק איסור ועל ידי זה יקילו האחרים באיסורים ממש, ממילא אשמם בראשיהם של הת"ח. ואם כן, בנידון דידן שכבר המציאות הוכיחה שהמון העם לומדים בזה מהת"ח ומנשותיהם החשובות, ומעלימים עין מלראות את החילוק בין הפאות האסורות לפאות המותרות אותן לובשות הרבניות בדרך כלל, ממילא יש בזה על פי דברי המסילת ישרים והחיד"א הנ"ל, איסור חילול השם. ומכל מקום יש לשאול בזה את דעת גדולי הדור.

חילול ה' בפאות זמנינו משתי בחינות

זכעת נבא להסביר ענין חילול השם שיש בפאות זמנינו. והוא מצד אחינו שאינם שומרים תורה ומצוות ח"ו. ויש בזה שני אופנים.

א. אלה שבכלל אינם מודעים למה שקורה בציבור שלנו, ובתמימותם בכלל אינם יודעים שנשותינו מכסות את הראש, ממילא אין לך חילול השם גדול מזה.

ב. אלה שיודעים בעצם שנשותינו מכסים את הראש, אלא שאומרים לנו אין בפאות כאלה קיימתם מצות כיסוי הראש.

ובזה החילול השם הוא הרבה יותר גדול, כיון שהם רואים בנו את הדוגמא האישית לקיום המצוות, ובהם רואים את השקר שאנו עושים בעצמנו ואיך שאנו מרמים את עצמנו לקיום מצוה זו, שבעוד שמצוה זו באה להסתיר נוי השיער מעיני זרים, נהפכה המצוה הזאת דוקא להתקשות עם שיער אחר. ולהלן כמה עובדות המוכיחים את כל הנ"ל.

מובא בקונטרס לכו ונלכה באור ה', מעשה שהיה עם בחור שהתקרב לתורה, שהגיע לעיר חרדית, וכשחזר לביתו התקשר לאברך שהיה בקשר אתו, וסיפר לו על ביקורו בעיר חרדית, ושאל אותו מדוע ישנן נשים חרדיות שמכסות את ראשן, ולעומתן ישנן נשים חרדיות שאינן מכסות את ראשן? וכשנשאל הבחור על ידי האברך מנין לך שאותן נשים היו נשואות, אז השיב

הבחור שהרי הלכו עם ילדיהן כשלצידן בעליהן. ע"כ. הרי שבכלל לא הבין שמכסות ראשם בפאה. ויש הרבה סיפורים ששמעתי מכלי ראשון על אלה הרחוקים מתורה ומצוות, שבכלל לא ידעו שנשותינו מכסות ראשן בפאה אלא חשבו שהולכות בשערן.

וכבר אמר המגיד המפורסם הגר"י יוספי שליט"א, בזה הלשון: כמה פעמים שואלים אותי בסמינרים של ערכים, כבוד הרב, מה עם כל הנשים בבני ברק, איך הם הולכות, איזה פאות אלה? (מתוך הקלטה). וכבר הראתם לדעת מה הם חושבים עלינו ואיך הם מסתכלים עלינו, ומי יודע אם ח"ו זה גורם שכך הם לא יתקרבו לשמירת התורה והמצוות, והרי כל ישראל ערבים זה לזה, וח"ו יכול להיות תביעה עלינו על זה שעל ידנו גרמנו להם להתרחק משמירת התורה והמצוות.

והנה, שמעתי כאלה שטוענים, שהחילונים אומרים כך כדי לתרץ עצמם או משום קנאה בחרדים שנשותיהם מתייפות, כלומר באו לטעון בזה, שאין בזה חילול ה', היות ומתוך נגיעתם העצמית אומרים החילונים כך. אמנם כבר נסתרה טענתם מדברי רבותינו דלעיל ומדברי חז"ל דלא חילקו כלל. והרי להיפך, כל המקרים של חילול ה' שהוזכרו בדברי חז"ל, הרי הם משום מה שאחרים לומדים להקל על ידי זה בדברים אסורים, וכי זה לא בא מתוך נגיעות הלומדים הבאים לתרץ את עצמם, ואפילו הכי אמרו חז"ל שיש בזה חילול ה'. והדברים פשוטים¹.

1. וראיתי לנכון להביא כאן מעשה נורא על ענין חילול ה'. מסופר על המגידים המפורסמים הרב שלום שבדרון זצ"ל והרב עזרא ברזל זצ"ל, שהלכו לספר מסויים שהיה מגלח בתער להוכיחו על זה, והוא לא שמע להם, והם לא התייאשו, והמשיכו ללכת אליו להגיד לו שזה אסור שזה הלכה מפורשת בשו"ע, והוא לא שמע להם ואמר להם שאם ימשיכו להוכיחו על זה הוא יפתח את המספרה בשבת ח"ו, אמנם הם לא התייאשו והמשיכו להוכיחו, והוא כמו שהבטיח, גם פתח המספרה בשבת. והם המשיכו להוכיחו וכעת גם על חילול שבת, עד שבסופו של דבר האיש נכנע והפסיק לגלח בתער וכמובן גם סגר בשבת.

והנה, לאחר תקופה רואה הגר"ש שבדרון זצ"ל, שהאיש שוב מגלח בתער וגם פתח בשבת, ואז ניגש אליו ר' שלום ושאל אותו על זה. וסיפר לו האיש כך, שהיה לו יארציט של אבא שלו והלך לשטיבלך הידוע 'זכרון משה' לומר קדיש. והנה הוא רואה, ששני אנשים חרדים באמצע חזרת הש"ץ מדברים בניהם על ענייני כספים, כשעליהם מתנוצץ שלט שכתוב בו שאסור לדבר באמצע חזרת הש"ץ ומצוטט מקור מהשו"ע. אז אמר האיש לר' שלום, אם להם מותר לעבור על השו"ע גם לי מותר, ולכן חזר לגלח בתער ואף פתח בשבת רח"ל.

והרי זה ודאי שהאיש הזה בא לתרץ עצמו בזה, וכי נאמר שלא יהיה חילול ה'. ולמעשה, כששמע

מעתה לא נשאר לנו אלא להבין, איך זה שדבר כזה פשוט מסברא ופשוט מגמ' כמו שהארכנו בפרק רצון ה', וגם אסרוהו כל גדולי הדור כמו שהבאנו בפרק לשון חכמים, איך יתכן שאנו החרדים לקיום המצוות בתכלית ההידור בכל התחומין, נפול בדבר זה ביד אותו מלך זקן וכסיל.

והתשובה לזה תתבאר בשער החיזוק בפרק עקבתא דמשיחא. ועל פי מה שהתבאר שם, לא נשאר לנו אלא להתפלל לה' בפחד ורעדה (כדברי הלב אליהו שהבאנו שם) שיצילנו מלהיכשל בים הטומאה והפריצות. ומכל מקום מפני שידוע הקושי שיש בזה, לכן כתבתי שער התיקון עם כמה יסודות מדברי רבותינו שעל ידם נוכל לתקן ענין זה יותר בקלות.

כך ר' שלום, הלך לשטיבלך 'זכרון משה' דפק על התיבה ואמר, תדעו לכם יהודי זכרון משה, שבשמים יתבעו אותכם על שאתם מגלחים בתער ומחללים שבת!
ואף אנו נאמר, וכי כשאנחנו שומעים מהחילונים על נושא דידן מה שהם אומרים, וכי אנחנו יכולים להיות רגועים בטענות אלו, שהם באים לתרץ עצמן וכו' בעוון כזה חמור של חילול ה'? ומי יודע כמה עבירות נזקפות על ידי חילול ה', בזה שאנו גורמים להם שלא יחזרו בתשובה.

פרק ד כללי ההלכה

בפרק זה נתייחס לטענה שהרבה טוענים ואומרים אני שאלתי את הרב שלי והתיר לי. ויש לזה ב' תשובות. א: הלכתית. ב: מציאותית. ונבאר את הדברים.

שרירות הלב

אמנם, לפני שנבאר את ב' התשובות הנזכרות – שבהם נוכיח שעל פי כללי ההלכה והתורה אין בנידון דידן על מי לסמוך – ראיתי לנכון לצטט כאן קטע מתוך דברי הגר"ש וולבה זצ"ל בספרו עלי שור (ח"א, עמוד ע"ט) וז"ל: עמל המצוה מחייב דקדוק רב, כדי לזכות לצורת המצוה כפי ההלכה. המחפש קולא בעשיית המצוה, סימן הוא כי טרם קבל על עצמו עול המצוות. מעקרי המצוות, הלא הוא, לרחק שרירות הלב, ולחיות לפי סדרי החיים שקבע לנו בורא העולם. הרוצה לחיות בשרירות לבו בהיתר התורה בחפוש קולות, טרם יודע מהי תורה, עכ"ל.

הרי מבואר מדבריו שעצם החיפוש אחר הקולא – הגם כי יתכן שימצא לעצמו את ההיתר בבחינת 'ומקלו יגיד לו' (פסחים נב:) – הרי זה מוכיח על שרירות הלב ועל אי קבלת עול מצוות, כי זה מוכיח שאינו רוצה לחיות על פי סדרי החיים שקבע הקב"ה.

ולכן, גם אנו נאמר בעניינינו, אחרי שנתבאר בפרקים הקודמים בס"ד בטוב טעם ודעת על פי דברי רבותינו הפוסקים, שעיקר מצות כיסוי הראש מטרתה להסתיר נוי זה מזרים, וזה סדר החיים שקבע הקב"ה בבריאה שאשה לא תתנאה בנוי שיער לפני זרים, אם כן, גם אם מבחינה הלכתית יהיה לאדם איזה סמך להשען עליו, אבל עצם זה שמחפש אחר הקולא להשען על זה, כדי שיוכל לדלג על סדר החיים שקבע הקב"ה בבריאה בענין זה, הרי הוא מוכיח שרוצה לחיות בשרירות לבו, ולדברי הגר"ש וולבה "טרם יודע מהו תורה". אבל למעשה אליבא דאמת, גם מבחינה הלכתית אין כאן על מי לסמוך, וכמו שנבאר.

תשובה א', הלכתית

והנה, קודם כל ראוי לדעת שטענה זו בטעות יסודה, כי חיובינו בעולם הוא להתנהג על פי "התורה" ולא על פי 'הרב' אלא שתפקיד הרבנים להורות לעם דרך התורה, ואמנם עד כמה שהרב יורה שלא כדין תורה (כמו שנבאר להלן בנושא דידן) ודאי שאסור לנו לסמוך עליו.

ואם כוונת הטוענים כך, שעל כל פנים יש להם טענת פטור ליום הדין הואיל וסמכו על הרב, הרי דברים נוקבים שכתב הכנסת הגדולה (ח"מ, סימן לד', הגהת הטור, אות יא) בזה הלשון: אבל אם הוא תלמיד חכם ויודע שהוראת החכם הוא שלא כדין, ואפילו אם הוא עם הארץ וברור לו שהחכם מורה לו שלא כדין, הא ודאי מזיד מיקרי ומיפסיל. והוצרכתי לכתוב זה מפני שראיתי הרבה בני אדם יודעים את קונם ומתכוונים למרוד בו וסומכים על הוראת החכם שהורה שלא כדין, אף על פי שיודעים בבירור שהחכם הורה שלא כדין, עכ"ל. הרי שהסומך על הרב המורה שלא כדין תורה נקרא מזיד.

כללי הפסיקה בהלכה

וכעת נסביר למה הוראת הרב בנידון דידן היא שלא כדין תורה, למה זה שונה מכל מחלוקת בהלכה שזה אוסר וזה מתיר.

דהנה, זה צריך לדעת, שיש כללים בתורה מתי ניתן לסמוך על דברי המתיר, ובאופן שלא ניתן לסמוך על פי כללי ההלכה על דברי המתיר, אז גם למתיר אסור לו להורות היתר בדבר ואם מורה להיתר בכל זאת, הרי שמורה שלא כדין תורה.

בגמ' מסכת עבודה זרה (ז) מבואר דכשיש מחלוקת בין שני חכמים הולכים לפי הגדול בחכמה, ועיי"ש עוד דעת רבי יהושע בן קורחה דס"ל דבשל תורה הולכים אחר המחמיר ובשל סופרים אחר המיקל ופסק הרמב"ם הלכות ממרים (פ"א ה"ה) כרבי יהושע בן קרחה וכתב שם הלחם משנה דגם רבי יהושע בן קרחה מודה לת"ק דהולכים לפי הגדול בחכמה, בשל סופרים, אלא דנחלק עליו דבשל תורה תמיד הולכים אחר המחמיר אפילו שאינו גדול בחכמה, וזה דלא כמו שכתב הכסף משנה שם דבשל סופרים הולכים אחר המיקל אפילו שהמחמיר גדול בחכמה.

באופן שיוצא פסק הרמב"ם כך: לפי דעת הכס"מ בשל תורה תמיד אחר המחמיר אפילו שאינו גדול בחכמה, ובשל סופרים אחר המיקל אפילו שאינו גדול בחכמה. ולפי הלח"מ, גם בשל סופרים הולכים לפי הגדול בחכמה, אלא דבשל תורה הולכים אחר המחמיר אפילו שאינו גדול בחכמה.

והנה, בנידון דידן, אחרי מה שנתבאר בס"ד בטוב טעם ודעת בפרק א' וב' משער ההלכה, שלפי גדולי דורינו לא מתקיים ענין כיסוי ראש בפאות דזמנינו, ואם כן יוצא דהנידון הוא דאורייתא, כי הרי פרועת ראש דת משה היא, א"כ יוצא דלכל הדעות כאן ההלכה היא לחומרא.

והרשב"א בתשובותיו (ח"א תשובה רנג') והרמ"א (חו"מ סימן כה' ס"ב) פסקו דהולכים לפי הגדול בחכמה, והמעייין היטב ברמ"א שם יראה דס"ל כהלחם המשנה הנ"ל דאפילו באיסור דרבנן הולכים לפי הגדול בחכמה. ולכן בנידון דידן שגדולי הדור כולם פה אחד פסקו לאיסור הרי שעל פי כללי הפסיקה, ההלכה היא לאיסור.

ומכל מקום עלינו להדגיש, היות שנידון דידן הוא גם ענין של חוסר צניעות, כמו שהתבאר כל זה בפרק 'ריצון השם' משער זה, אם כן, גם מצד זה הוי נידון דאורייתא, היות דמצוות הצניעות היא דאורייתא, כמו שהביא הביאור הלכה ריש סימן ג'.

ואצל נשים, היות שזה גם ענין של הכשלת אחרים, הרי שיש בזה גם 'לפני עיור' וכמו שהביא בספר 'משבצות זהב לבושה' בשם גדולי הדור, ועיי"ש עוד שמנה כמה עשין ולאויין שעוברת האשה הלבושה בחוסר צניעות, ולכן, כיון שכבר נתבאר בפרק 'ריצון השם' בטוב טעם ודעת שענין זה הוא חוסר צניעות לאשה, וגם גורם הכשלה לאחרים, הרי שבכל אופן נידון דידן הרי הוא דאורייתא, ולכל הדעות הלכה כהגדולים בחכמה.

אמנם, כל זה שכתבתי כאן זהו על הצד שהקטן בחכמה נכנס בגדר מחלוקת, אבל אליבא דאמת על פי מה שנכתוב להלן בתשובה ב', יתכן שדברי הקטן בחכמה אינם נכנסים בגדר מחלוקת כלל ואין צורך לכל דברינו הנ"ל, יעויין שם.

רוב מתירים

כאן המקום להשיב על אלה שטוענים שיש רוב מתירים, דגם לו יצוייר שיש יותר רבנים שמתירים מהאוסרים, מכל מקום כבר כתב החינוך (מצוה צז) אחרי מה שכתב שכשיש מחלוקת בין החכמים הולכים אחר הרוב, בזה הלשון: ובחירת רוב זה, לפי הדומה הוא בששני הכתות החולקות יודעות בחכמת התורה בשה, שאין לומר שכת חכמים מועטת לא תכריע כת בורים מרובה ואפילו כיוצאי מצרים, אבל בהשוות החכמה או בקירוב, הודיעתנו התורה שריבוי הדעות יסכימו לעולם אל האמת וכו', עכ"ל.

ובנידון דידן, כל אחד יכול לבדוק בעצמו שרוב הרבנים המתירים אינם נכנסים בהגדרה הנ"ל בשם החינוך שכתב 'בהשוות החכמה או בקירוב' שרק אז הולכים בתר הרוב, כיון שכולם יודעים שהרבנים הללו ודאי רחוקים מגדלות התורה של אותם פוסקי הדור שהזכרנו בפרק 'לשון חכמים' האוסרים בתוקף פאות זמנינו.

עוד יש לומר, דזה פשוט בודאי, שצריך מי שרוצה לחלוק, לסתור ראיותיו של החולק ולפלפל בדבריו דרך משא ומתן, דהרי מקור דין רוב הרי הוא מהסנהדרין, ולא גרע מהם, דהא דהולכים בתר רוב סנהדרין זהו דוקא אחרי משא ומתן בין שני הצדדים, ובנידון דידן הרבנים המתירים אינם מסבירים וסותרים את דברינו דלעיל שהסברנו דעת גדולי הדור בטוב טעם ודעת, ומה שייך לומר רוב כל שאין כאן צד שני הסותר בראיות מוצקות את הצד החולק, ולכן פשוט דלא שייך כאן דין רוב.

ואחרי זה מצאתי שכן כתב הגר"א וסרמן זצ"ל בספרו דברי סופרים (פרק ה' אות יח) וזה לשונו: מכל מקום אפשר לומר, דכל היכא דלא שמעו הרבים את דברי היחיד עדיין, לא חל עליו כלל דינא דאחרי רבים להטות, דדוקא היכא שנשאו ונתנו יחד הרבים עם המיעוט, אז צריך המיעוט לעשות כדברי הרוב, אבל קודם משא ומתן ליכא כלל הא דינא דהלכה כרבים, וכמדומני שכך מבואר בקונטרס הסמיכה להרלב"ח בשם שו"ת הרשב"א, עכ"ל. והוא ממש כדברינו.

ומה גם שיתכן שהרבנים המתירים זה רק בתורת הנהגה, לא בתורת פסק כי חוששים לשלום בית וכדומה ולא התירו מכח סברא, ולכן, אם אמנם יתכן שכוונתם לטובה, אמנם כבר כתבתי בהקדמת הספר, שכאן הנני כותב ההלכה

הצרופה האמיתית ואין הספר ספר הנהגה, ועל עיקר החשש הזה של שלום בית, כבר ייעדתי לזה בשער התיקון, פרק הנקרא, 'יודעת כי שלום אהלך' ששם נתברר הענין בס"ד והופקע חשש זה לגמרי, יעויין שם.

ועשית ככל אשר יורוך

ובענין אלה שטוענים 'ועשית ככל אשר יורוך' וחושבים שלכן חייב לשמוע לרבו אפילו כנגד גדולי הדור. יש לדעת שרוב הראשונים סוברים שזה נאמר רק בב"ד הגדול שבלשכת הגזית, וגם החינוך שנראה מדבריו שגם בזמן הזה יש דין זה מכל מקום הרי כתב שם במצוה תצה', בזה הלשון: ובכלל המצוה גם כן לשמוע ולעשות בכל זמן וזמן כמצות השופט כלומר **החכם הגדול** אשר יהיה בינינו בזמנינו, עכ"ל. ואם כן גם לפי דבריו זהו דוקא על הגדולים בחכמה שבדור, ואם כן, גם אם נאמר כהחינוך, הרי בנידון דידן כל גדולי הדור פסקו לאיסור. ויש הרבה מה להאריך בענין זה אבל אין כאן המקום, והרוצה להרחיב ידיעותיו בזה יסתכל בקונטרס 'ועשית ככל אשר יורוך'.

ויש כאלה הסוברים שאסור לחלוק על הרב שהתיר להם, אמנם כבר כתב הרמ"א (יור"ד סימן רמב' ס"ג) וז"ל: אבל מותר לחלוק עליו באיזה פסק או הוראה אם יש לו ראיות והוכחות לדבריו שהדין עמו, עכ"ל. וכן כתב הגר"ח מוולאזין ברוח חיים על מסכת אבות (פ"א משנה ד') שאסור לקבל דברי רבו כשיש לו קושיות עליהם, **דלפעמים יהיה האמת עם התלמיד, עיי"ש.**

ולכן, בנושא דידן, מי שיש לו רב המתיר, והבין דברינו בפרקים הקודמים, חייב להעמיד את הדברים לפני רבו. ואינו יכול לטעון כיון שהרב התיר לו, אינו צריך בכלל ללמוד את הנושא, דכיון שכבר הוכחנו בפרק זה שעל פי כללי ההלכה, ההלכה כגדולי הדור, אם כן צריכים על כל פנים ללמוד ולהבין את דבריהם, ולהעמיד את הדברים לפני המתירים, ואסור על פי ההלכה לסמוך בעיניים סגורות על המתירים וכדברי הכנסת הגדולה שהזכרנו בריש הפרק עיי"ש.

תשובה ב', מציאותית

הנה, כל אחד מבין, שמי שהולך לשאול שאלה לרב, צריך שידע שאותו רב בקי בנושא אשר רוצה לשאול עליו, ולכן פשוט שאף אחד לא ישאל שאלה

בהלכות יורה דעה, לרב הבקי רק בהלכות חושן משפט, כל שידוע לו שהרב לא למד הלכות יורה דעה על בוריים.

כמו כן ראוי לדעת בעניינינו, שגם רב תלמיד חכם שלמד את כל השו"ע, אם לא למד סוגיא דידן, מנא ידע, דהרי סוגיא זו דפ"נ של זמנינו במראה טבעי אינה נזכרת בשו"ע, אלא זהו דבר שאמרוהו רבותינו גדולי הדור הזה, ואנו מסבירים אותם בטוב טעם ודעת על פי דברי רבותינו הראשונים והאחרונים המפוזרים הנה והנה בספריהם בטעם כיסוי הראש (כמבואר הכל בפרק רצון ה'), אשר אין זה דברים המופיעים בסדר הש"ס או השו"ע, אלא הם דברים מפוזרים, אשר רק במקומות מסוימים שקבעו על עצמם ללמוד את הנושא במסגרת מסוים, קבצו כל הדברים השייכים לנושא זה למקום אחד, ועל ידי זה הובנו דברי רבותינו גדולי הדור.

ולכן, אין מן התימה שיהיו ת"ח גדולים שלא יודעים את כל הנזכר בפרק רצון ה', אשר על ידי מה שהבאנו שם מובן דברי גדולי הדור על איסור פאות זמנינו, וא"כ מובן, שאין לשאול בזה רב שלא למד סוגיא זו על בוריה, שהוא בעצם לימוד דברי רבותינו גדולי הדור מה שכתבו במכתבים שונים ומה שאמרו בהזדמנויות שונות על פאות זמנינו, דממילא מובן, שאין לסמוך על כל אשר בשם רב יקרא, שידע בהכרח דעת גדולי הדור בזה.

אין לראות בזה זלזול בת"ח ח"ו, זיל נא ראה מה שכתב הגרא"מ שך זצ"ל בהסכמה לספר בהלכות תפילין, וז"ל: הנה, אם כי אין לי חלק יד ושם בעניינים הנוגעים למעשה בענייני איסור והיתר, ואני טרוד תמיד בעניינים הנלמדים בהשיבה הקדושה... עכ"ל. ואם כן ודאי לא נגרע כבודם של ת"ח או ראשי ישיבות, אשר על ידי עיסוקם בעניינים הנלמדים בישיבתם, אינם מודעים לסוגיא זו לעומקה וכנ"ל.

כשיודע שהרב מורה שלא כדין

והנה לפי מה שאני כותב כעת שיתכן שאותו רב לא למד סוגיא זו על בוריה, אז בודאי שאי אפשר לשאול אותו ולסמוך עליו, וכמו שכתב הכנסת הגדולה (חו"מ, סימן לד', הגהת הטור, אות יא) וז"ל: אבל אם הוא תלמיד חכם ויודע שהוראת החכם הוא שלא כדין, ואפילו אם הוא עם הארץ וברור לו שהחכם מורה לו שלא כדין, הא ודאי מזיד מיקרי ומיפסיל. והוצרכתי לכתוב זה, מפני שראיתי הרבה בני

אדם יודעים את קונם ומתכוונים למרוד בו, וסומכים על הוראת החכם שהורה שלא כדין, אע"פ שיודעים בבירור שהחכם הורה שלא כדין. עכ"ל.

אם כן בנידון דין שכבר יש פסק ברור מגדולי הדור שפאות זמנינו במראה טבעי אסורות, וההלכה מחייבת לשמוע אותם כמו שהתבאר לעיל מדברי הפוסקים, א"כ מי שהולך לשאול רב ומורה לו היתר, הרי יודע שהרב טועה כיון שהוא נגד ההלכה, ובפרט אם הבין השואל כל מה שהתבאר בפרק רצון ה' שהם דברים פשוטים בתכלית הפשטות יותר מביעתא בכותחא, [ולדברי הכנסת הגדולה הנ"ל הרי השואל הוא מזיד ויודע את קונו ומתכוון למרוד בו].

היתר הרבניות

ומכאן תשובה לאותם נשים שכדי לפטור עצמן מיום הדין, סומכות על קבלת היתר מרבניות, דלפי כל הנ"ל כל שכן דאין הלכה כרבנית נגד כל גדולי הדור, ואם כבר יודעת האשה השואלת לרבנית, את דברי גדולי הדור על ידי פירסומים הרבים בענין זה שפאות זמנינו אסורות, אם כן, הרי היא מזידה בזה לפי דברי הכנסת הגדולה הנזכר, שהיודע שהרב מורה שלא כדין הרי הוא מזיד, ולא תועיל טענתה ליום הדין בזה ששאלה רבנית.

ובענין היתר הרבנית עצמה, יתכן שהרבנית אינה מודעת לדברי גדולי הדור על פאות זמנינו, ובכל אופן חובתינו לשמוע ולעשות אך ורק כהוראת גדולי הדור, וכמו שנתבאר לעיל.

וכבר אמר הגר"ש שבדרון זצ"ל בשיחת חיזוק, בזה הלשון: מי יכול להראות לי איזה פסק הלכה, מישהו מדורי דורות עד הדור הזה, שיבא איזהו מישהו למדן שיביא לי פסק כזה שמוותר ללכת בפאה נכרית ולהראות כמו בחורה. עכ"ל. ולכן, כיון שהדבר הזה הוא פשוט לכל אחד הלומד את טעם מצות כיסוי הראש, אם כן ברור שלא ניתן לסמוך על הרב המתיר נגד השכל הפשוט.

הניסיון לפני הגאולה

וראוי להביא כאן מה שכתב בעל החידושי הרי"ם בספרו ספר הזכות (פרשת שלח, עמוד לז) על הפסוק ולא תתורו וגו'. וז"ל: כתיב בפרשת ציצית לתקן חטא מרגלים. 'ולא תתורו' פירש רש"י, ליבא ועינא ב' מרגלים, והיה חטא, שהגם שהעשרה נשיאים עיני העדה אמרו כן, היה ראוי לבני ישראל שלא לתור אחריהם.

והוא ללמד לכללות ישראל שהגם שיהיו נביאי שקר או מנהיגים כירבעם ושאר גדולים, ויראו שנוטים מדרך השי"ת לפי פשוט, לא ישמעו להם כלל, ואפשר יהיו עוד נסיונות כאלו קודם הגאולה, עכ"ל. הרי כתב להדיא שאין לשמוע אפילו לגדולים כשזה נגד הפשטות מדרך השי"ת.

והרי, גם ירבעם בן נבט היה אדם גדול מאוד כמבואר בגמ' (סנהדרין קב.) שלא היה בתורתו שום דופי, ולמד מזה המהרש"א שם שהיה כשר בשעה שנתמנה למלך. וגם מבואר שם שכל ת"ח לפניהם (היינו לפני ירבעם ואחיה השילוני) היו דומין כעשבי השדה, ואיכא דאמרי שכל טעמי תורה מגולין להם כשדה. וברור שהיה לעם ישראל סיבה לטעות אחריו, ומה גם שגם אחיה השילוני היה חתום בדבר כמבואר בגמ' שם. אלא דאפילו הכי לא היו צריכין לשמוע לו כיון שזה היה נגד התורה והפשטות. ולכן, גם בזמנינו שכבר ניבא בעל החידושי הרי"ם שאפשר שיהיו כאלו נסיונות לפני הגאולה, אז עלינו להחזיק חזק באמת של התורה על פי השכל הפשוט, ולא לימשך אחרי המורים נגד הפשטות ונגד התורה שהיא היא דעת גדולי הדור.

אלא דצריך לדעת, מה שכבר כתבנו לעיל, דלפעמים יתכן שרבנים מורים היתר רק בתורת הנהגה ולא בתורת הלכה, וזהו מפני שחוששים לתקלות או לבעיות בשלום בית, ולכן, בגדר בחירת רע במיעוטו מורים להיתר אם הפאה קצרה. ואנו לא באנו בספר זה אלא לכתוב את ההלכה האמיתית על פי התורה, למען ידעו זה דורשי ה' ומבקשי אמת. ובכל אופן כבר כתבתי גם 'שער התיקון' שבו יתבאר הדרך הנכונה לתיקון ענין זה, והופקעו לגמרי כל הטענות בענין שלום בית וכדומה, יעויין שם.

פרק ה מנהג מול הלכה

הנה, יוצא לשמוע לפעמים בנושא זה פוק חזי מאי עמא דבר, או 'מנהג מבטל הלכה', וכיון שהיום כולם הולכות כך בודאי מותר. ולזה חיברתי פרק זה, שבו יבואר מדברי הפוסקים, איך שבנידון דידן לא שייך ללכת בתר המנהג, ובסופו התייחסתי לטענה של הוצאת לעז על הראשונים.

והנה, המשפט הזה 'מנהג מבטל הלכה' נאמר בירושלמי בשני מקומות לגבי מה שנידון שם. אמנם צריך לדעת מאידך, שיש גמ' מפורשת במסכת ראש השנה (טו:): בזה הלשון: במקום איסורא כי נהגו מי שבקינן להו? ע"כ. והראשונים הקשו מהגמ' הנ"ל, על הא דאמרינן בירושלמי מנהג מבטל הלכה.

ולמעשה, שני תירוצים עיקריים נאמרו בזה בראשונים. חלק תירצו, דזה שאמרו מנהג מבטל הלכה, היינו לאסור את המותר ולא להתיר את האסור. וחלק תירצו, דהא דמנהג מבטל הלכה, היינו במנהג ותיקין שיש לו ראייה מן התורה, אבל מנהג גרוע שלא הגיע מותיקין ואין לו ראייה מהתורה לא אמרינן בזה מנהג מבטל הלכה, וחלק מהם אמרו שני התירוצים כאחד. ולהלן נביא כמה לשונות מהפוסקים בזה.

ועל כל פנים בנושא דידן, כבר הבאנו להלן (פרק התפשטות הפ"ג) מדברי הפוסקים, שכל מנהג זה התחיל מהפרוצים ומאפיקורוסים, ויש פוסקים שכתבו שמצוה לבטל המנהג הזה, ובודאי לא נעלם מהם דבר זה דמנהג מבטל הלכה, אלא ודאי כיון שידעו שזה מנהג שהתחיל מהפרוצים ולא מותיקין, אם כן אין לזה תוקף של מנהג על פי דברי הפוסקים, וכמו שנביא להלן.

וכל זה על פאות של זמנם, וכל שכן על פאות זמנינו שאסורות לדעת כל הפוסקים כמו שנתבאר בפרקים הראשונים, א"כ נמצא שאין לזה תוקף של מנהג, אם מפני שאינו מנהג ותיקין, אם מפני שזהו דבר אסור, ולכן פשוט וברור שלא שייך כאן לומר מנהג מבטל הלכה.

חשוב להביא כאן מה שסיפר אברך שהיה נוכח בבית מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל, בעת שכתב מכתב חיזוק לכיסוי הראש במטפחת, ובאותו מעמד אמר מאן דהו, שיש טוענים שאין ענין להחליף מפאה למטפחת היות ואצלנו המנהג ללכת עם פאה, ואז התרעם הגר"ק זצ"ל בזה הלשון: **מפירצה עושים מנהג?**

דברי הפוסקים

להלן דברי הפוסקים כלשונם.

רמב"ם (פ"ג מהלכות שבייתת עשור, ה"ג): ואין מנהג לבטל דבר האסור אלא לאסור את המותר.

רא"ש (שו"ת הראש, כלל נה', אות י'): כל המנהגים שאמרו חכמים שיש לילך אחר המנהג, זהו מנהג שנהגו לעשות סייג והרחקה, כגון ההיא דתניא מקום שנהגו לעשות מלאכה בע"פ עושין שלא לעשות אין עושין... כל אלו המנהגים הם לדבר מצוה לעשות סייג והרחקה ואמרו חז"ל שאין לשנותן, אבל אם נהגו במקומות מנהג שיש בו עבירה, יש לשנות המנהג אפילו הנהיגו גדולים את המנהג, ואפילו הוא נביא אין שומעין לו... ולא מיבעיא מנהג של עבירה שיש לשנותו, אלא אפילו מנהג שעשו לסייג והרחקה ויכול לבא ממנו קלקול, יש לבטל המנהג.

מאירי (בית הבחירה, מסכת ראש השנה טו:): אף על פי שאמרו מנהג מבטל הלכה, לא אמרו אלא במקום שההלכה מקילה ומנהג מחמיר, או שמנהג מיקל אלא שאין בדבר איסור, הא אם היה המנהג בא להקל במקום איסור מיהא אין שומעין לו, ובמסכת סופרים אמרו, זה שאמרו, מנהג מבטל הלכה, דוקא שהוא מנהג ותיקים כלומר שאי אפשר שלא יהא בו איזה סעד, אבל מנהג שאין לו ראייה, אינו אלא כטועה בשיקול הדעת.

רדב"ז בשם הריטב"א (שו"ת ח"ד, תשובה אלף קמה', עג'): וכתב עוד ז"ל (היינו הריטב"א) והדבר פשוט שאין משנתנינו וכל גמ' ועובדי אלא במנהג להחמיר אבל במנהג להקל לעולם אין חוששין לו ואפילו היה על פי גדולים שבעולם, כל שנראה בו צד איסור לחכם בעל הוראה אשר יהיה בימים ההם... ואם הטעות מוכרע אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד השם ע"כ (הריטב"א) והנה הדברים האלו מורים על שלימות אומרו, ומישיבין את הלב, מהם אין לנטות ימין ושמאל.

תשב"ץ (שו"ת ח"ב, סימן נ): אבל היכא דאיכא איסורא אי נהוג לא שבקינן להו כדאיתא בפרק קמא דראש השנה (טו):

מהר"ם מינץ (שו"ת סימן מג'): דכל מנהג דלאו מנהג ותיקים אין לסמוך עליו, כדאיתא בריש הפועלים ומייתי ראייה מן ירושלמי ז"ל: מנהג מבטל הלכה, וכתב באור זרוע, דוקא מנהג שנהגו על פי חכמי המקום פירוש מנהג ותיקים אבל מנהג שאין לו ראייה מן התורה הוה ליה טועה בשיקול הדעת, וכן כמה מנהגים גרועים לא אזלינן בתרייהו, וכן פירש ר"ת בריש בבא בתרא, וכן איתא בתשובת ר"ת לר"י מאורליני"ש, וז"ל: כתבו שאין לשנות המנהג מפני הלעז, מנהג, זה גהנם למפרע, שאם שוטים נהגו בו חכמים לא נהגו.

מרדכי (ב"מ שסו'): בירושלמי, המנהג מבטל הלכה, כתב בספר אור זרוע, כגון שהוא מנהג קבוע על פי חכמי המקום, כדאמרינן במסכת סופרים שאין הלכה נקבעת עד שיהא מנהג, וזהו שאמרו מנהג מבטל הלכה, פירוש מנהג ותיקים, אבל מנהג שאין לו ראייה מן התורה אינו אלא כטועה בשיקול הדעת, וכמה מנהגים גרועים דלא אזלינן בתרייהו, כדמפרש ר"ת בב"ב גבי הכל כמנהג המדינה.

מחזור ויטרי (לרבינו שמחה תלמיד רש"י, סימן תקכז, סוף פרק יד'): וזה שאמרו מנהג מבטל הלכה, מנהג ותיקין, אבל מנהג שאין לו ראייה מן התורה אינו אלא כטועה בשיקול הדעת.

שו"ת יכין ובעז (נכד התשב"ץ, ח"א, סימן קיח'): בענין המנהג יש דברים חלוקים. ואין לומר בכל דבר, כך פשט המנהג ומנהג מבטל הלכה, שאם הדבר הוא מנהג באיסור בודאי שמבטלין המנהג כדאיתא בפרק קמא דראש השנה (טו): וכי נהיגי באיסורא מי שבקינן להו.

רשב"ש (שו"ת סימן תיט'): אם יש בדבר איסור אז המנהג כלום, שאף על פי שאמרו בירושלמי מנהג מבטל הלכה, זהו במנהג שאין בו איסור אבל לבטל האיסור לא. תדע, שהרי אמרו בפרק קמא דראש השנה (טו): במקום איסורא כי נהגו מי שבקינן להו. וכן כתב הרמב"ם בהלכות שביתת עשור (פ"ג ה"ג) שאין המנהג לבטל דבר האסור אלא לאסור את המותר. והדבר מוכרע מעצמו, שאם מפני המנהג באנו לבטל האיסור, יבטלו כל האיסורין אחד לאחד ונמצאת התורה בטילה ח"ו, ואע"פ שאמרו בפ"ק דיבמות... במקומו של ר"א כורתין עצים לעשות פחמין... ולא מיחו בידם חכמים במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף

בחלב... זהו כשיש עיירות שסומכין על פי רב אחד ועליו הם מתנהגים בכל דיניהם שסומכין על דבריו בין לקולא בין לחומרא... אבל כשיש חילוף סברות זה אוסר וזה מתיר ואין להם רב מוסכם על מה שיסמוכו, והמתיר ראיותיו או דבריו חלושים ויש רבים חולקים עליו אין סומכין עליו אלא על הרבים או על מי שראייתו ברורה.

וחזר על משנתו בתשובה תקס"ב, וסיים בזה הלשון: אבל באיסורא לא אמרינן מנהג מבטל הלכה, ולא חלק הירושלמי על זה, ועמדו דברי ב' התלמודים והכרעת הרמב"ם, אלא שבמקצת דורות יש קצת שנוהגים קצת קלות בקצת עניינים ואין כח בגדוליהם למחות בידם, וכדאמרינן בפרק השולח אי איישר חיליה אבטלינהו, וב"ד של אחריהם מוצאים מקום לבטל אותם מנהגות ומבטלין אותן ומחזירין הדבר לאמת. שנמצא שמנהג מבטל הלכה אמת בענין ממון, והיותו בלתי אמת בענין שיש בו איסור ונהגו בו היתר, שאין יכולת המנהג אלא לאסור המותר אבל להתיר האסור לא. עכ"ל. ובסימן תרכו' כתב: "והמנהג שהוא באיסור ראוי לבטלו, שאין המנהג אלא לאסור את המותר אבל להתיר את האסור אין אומרים בו מנהג מבטל הלכה."

ריב"ש (שו"ת סימן קכב): ומה ששאלת אם יש לנהוג במנהג זה אם לא, דבר פשוט שכיון שהוא אסור, שאין מניחין אותם לנהוג כך, כדאמרינן בפרק קמא דראש השנה (טו): גבי מעשר חרובין, כי נהגו במקום איסורא מי שבקינן להו. ובסימן רכו' כתב: "אבל הדברים האסורים בלי מחלוקת שנהגו בהן היתר קצת מקומות מפני שלא ידעו שהן אסורין, זה מנהג בטעות הוא ואינו כלום."

שו"ת בנימין זאב (ח"ג, סימן שג', ד"ה בעיר ארטא): ועיקר לענין זה והוא שדעתי נוטה שמנהג כזה מנהג טעות הוא, מנהג כזה לא יישר בעיני חכמי הדור, ולא שערום רבותינו הראשונים אשר מימיהם אנו שותים ומהם אנו חיים, דכל מנהג הבא ממנו עבירה יש להכריחם לשנותו... ואם לחשך אדם לומר היכא דאיכא מנהג אמרינן דהמנהג מבטל הלכה... אמור לו היינו מנהג ותיקינן אבל מנהג שאין לו ראייה מן התורה אינו אלא כטועה בשיקול הדעת... והכי איתא בספר האגודה (סימן א') וז"ל: ויש להוכיח מכאן דמנהג גרוע לאו מנהג הוא ואין לסמוך עליו עכ"ל... אבל הכא דהוא איסור כולל לכ"ע ליכא למימר דאזלי בתר מנהגם, דהא בא מיניה איסור דאורייתא כדלקמן, וההוא מנהג, מנהג גרוע הוא, ובכל האי מילתא לימא איניש ולא לשתוק.

נמצאנו למדים מדברי הפוסקים הנ"ל, שלא נאמר מנהג מבטל הלכה בדבר איסור, וגם למדנו שמצוה לבטלו, וגם, שבכלל לא נאמר ללכת בתר המנהג אלא לאסור המותר ולא להיפך, וגם, שכל מקום שכן אזלינן בתר המנהג, זהו דוקא בנתייבד על ידי וותיקים, וכשיש למנהג ראייה מן התורה. אם כן מעתה נאמר, הרי כבר הבאנו להלן (פרק התפשטות הפ"ג) מדברי הפוסקים, איך התחיל מנהג חבישת הפאה, שזה התחיל מפרוצים ודלת העם, וכתבו הפוסקים דמצוה לבטלו, וגם הבאנו שם שנהגו כך בהכרח מפני הגזירות.

ואם כן, בודאי שעל פי הפוסקים הנ"ל בפרק זה, לא שייך ללכת בתר המנהג אפילו בפאות זמנם, וכל שכן בפאות זמנינו, דכבר התבאר באריכות שכל רבותינו אמרו שאין בזה היתר גם לפוסקים שהתירו בזמנם את הפאה, ואין בזה מחלוקת כלל, ואם כן, בודאי לא יועיל המנהג להתיר דבר האסור, וכמו שנתבאר מדברי הפוסקים שהזכרנו בפרק זה.

דעת המהרי"ק

וחשוב כאן להדגיש, שגם לדעת מהרי"ק (שורש ט') הסובר שאזלינן בתר מנהג אפילו כשיש חשש איסור, והביאו מג"א (סימן תרצ', ס"ק כב') זהו דוקא מנהג שנתייבד על פי ותיקין, וכמו שסיים המג"א בעצמו שם. וכן מבואר בדברי המהרי"ק עצמו שורש ח'. ובקיצור ופסקי השורש שאחר שורש ט', מבואר גם, דכשהמנהג הוא נגד ההלכה, צריך גם שהמנהג יהיה לו ראייה מן התורה וגם שיקבע על פי חכמי המקום.

אמנם בכל אופן ראוי לדעת, שכל הפוסקים חלקו על דברי המהרי"ק, דנסתרו דבריו מדברי הראשונים כמו שהאריכו בספרי הפוסקים, ולמעשה ההלכה היא דלא כמהרי"ק כמו שפסק הפרי חדש (או"ח תצח', הלכות יו"ט, כלל י' בסופו) וכן החת"ס בחידושו לפסחים (נא): ובהשגותיו על השו"ע (או"ח סימן תרצ') וכן פסק הביאור הלכה (סימן תרצ', ד"ה ואן לבטל) וכן מצינו כמה מקומות בשו"ע שלא חשש לבטל מנהגים שיש בהם איזהו חשש שלא נכון לעשות כך.

אם כן, בודאי נמצאנו למדים מכל הנ"ל, דכל שכן שמצוה עלינו לבטל מנהג זה שמקורו מאפיקורוסים, וזהו אפילו בפאות של זמנם שהיו קצת שהתירו, וכל שכן בפאות זמנינו שאסורות לפי דעת כל הפוסקים, אם כן, ודאי שאין כאן מקום למנהג כלל וכלל אלא להיפך מצוה לבטלו הואיל ויש בזה איסור.

הוצאת לעז על הראשונים

ויש להביא כאן מה שכתבו הפוסקים בענין הוצאת לעז על הראשונים, די שחושבים דבנידון דידן יש בזה משום הוצאת לעז על הראשונים, דהיינו לדורות שלפנינו באותם מקומות שהלכו עם פאה נכרית. והנה, אם משום טענה זו באים ללבוש פאות זמנינו, פשוט דאין כאן טענה כלל, כיון שכבר התברר שאז לא לבשו פאות כאלו הנראות כשיער, ואם כן אין כאן הוצאת לעז כלל, הואיל דפאות זמנינו שונים במהותם מפאות זמנם, שלכן אמרו רבותינו שפאות זמנינו אסורות לדעת כל הפוסקים (כמו שהבאנו בשמם בפרק לשון חכמים).

חשש ללעז כשיש צדדים להחמיר

ואמנם, גם מי שבאה להחמיר שלא ללבוש לגמרי פאה נכרית אפילו כפאות זמנם, אלא באה לכסות בכיסוי מבד כראוי, ראוי לדעת, שעל פי דברי הפוסקים, אין כאן חשש להוצאת לעז על הראשונים. דהנה כתב התרומת הדשן (ח"א, סימן רלב) וז"ל: והיה נראה לחלק, דכל היכא דמילתא דפשיטא הוא להתיר, ובא אחד להחמיר ולעשות זהירות יתירתא, כהאי גוונא אמרינן לא תעביד, דאם כן אתה מוציא לעז, אבל היכא דאיכא ספיקא וצדדין שמן הדין ראוי להחמיר, מוטב יותר לעשות כדת וכתורה לגמרי, עכ"ל.

הנה, מבואר להדיא דדוקא בדבר שפשוט להתיר ואחד רוצה להחמיר שייך לעז, אבל בדבר שהוא אפילו רק ספק שמא מן הדין ראוי להחמיר לא שייך בזה הוצאת לעז. ואם כן, הרי בנידון דידן שכבר התבאר באריכות בשער זה (פרק התפשטות הפ"ג) שכמעט הסכמת כל הפוסקים לאסור, וגם חלקם של המתירים חזרו בהם, הרי הדבר הרבה יותר מספק שמא ראוי להחמיר, ובודאי שמי שבא להחמיר בזה כדברי רוב ככל הפוסקים, אין בזה משום הוצאת לעז על הראשונים כלל.

וכן פסק הפרי חדש (או"ח סימן תצו', סוס"ק יב') דבדבר שיש מחלוקת הפוסקים, לא אמרינן בזה הוצאת לעז, דכתב שם אחרי שהאריך בנושא זה של הוצאת לעז, וז"ל: ועולה לפי זה, שהקהל יכול לבטל המנהג של קולא ולהחמיר בדבר, כל שיש בדבר פקפוק מעיקר הדין או דהוה פלוגתא דרבוותא וכיוצא, עכ"ל.

ולכן, על פי מה שנתבאר להלן פרק התפשטות הפ"ג, יש כאן פקפוק מעיקר הדין בזה אם בכלל פאה נכרית מהני לכיסוי, ועל כל פנים מדי מחלוקת הפוסקים לא יצאנו, והרי על זה כתב הפר"ח הנ"ל, דגם במח' אפשר להחמיר, וכל שכן

בנידון דידן שכבר התבאר בפרק התפשטות הפ"נ שרובם פסקו לאיסור, וגם המתירים לא התירו אלא בבחינת בחירת רע במיעוטו, לכן פשוט שלא שייך כאן ענין הוצאת לעז על הראשונים למי שבא להחמיר.

חשש לעז בענין המלבושים

ונראה לומר עוד, דבכל מה שנוגע לענין המלבושים באופן כללי ובפרט לענין הפאה נכרית, לא שייך בזה הוצאת לעז, וגם על הצד שנאמר שאין שום איסור במה שלובשים עכשיו, אפילו הכי, כל שבאים לחזור למנהג אמותינו הקדושות, ודאי דאין בזה הוצאת לעז.

והענין בזה, משום דהלא ידוע מההיסטוריה, שצורת הלבוש היהודי השתנה במשך שהותם בגלות על ידי השפעת המשכילים שרצו להתערב בגויים, והדבר הראשון שעשו תמיד, זה היה השינוי בלבוש, שידעו שעל ידי זה יוכלו ביתר קלות להצליח להשפיע על אחרים במזימתם להיות ככל הגויים, ובאמת כך היה, שבסופו של דבר הרבה נטשו לגמרי רח"ל את דרך התורה, וגם ידוע שהחליפות קצרות שאנו הגברים לובשים היום זה גם התחיל מכחם.

ולכן פשוט בלי ספק, שכל אחד שירצה לחזור לתלבושת אבותינו, ודאי שאין חשש הוצאת לעז מפני אותם דורות שלא נהגו כך מכח ההשכלה, ובודאי שכל אחד זכותו לחזור למנהג אבותינו, וגם אם לא היה בבגדים שלובש כעת חשש איסור, זכותו לחזור על מסורת אבותינו.

ואם כן, כל שכן בענין הפאה נכרית שכבר הבאנו בפרק התפשטות הפ"נ שכל ענין חבישת הפאה התחיל מכח הגזירות או מהפרוצים, ודאי שמי שתראה לחזור למסורת אמותינו, ודאי ששכרה בצדה, ואין כאן חשש כלל להוצאת לעז.

וראיה לדברי שבענין המלבושים אין חשש להוצאת לעז, מצאתי בתשובת הגרי"ש אלישיב זצ"ל (או"ח סימן יג) להאדמו"ר מזוטשקא זצ"ל, שדן שם בענין אורך השמלה של האשה, וכתב לו הגרי"ש בזה הלשון: (בחלק שלפני תחילת התשובה) ומי יתן וחפץ ה' בידו יצליח, לעורר את לבב שלומי אמוני בית ישראל אשר התורה חביבה עליהם ובוחרים בתורה ובמנהגים, שיקבלו עליהם ועל זרעם שנשותיהם ובנותיהם ילכו בלבושי הצניעות כשם שהלכו בנות ישראל בדור שלפני פנינו, והיה זה שכרו הרבה מאוד זכות הרבים יהיה תלוי בו, עכ"ל.

והנה, הנידון שם היה שהאדמו"ר אחז שאורך השמלה צריכה מן הדין שתהיה ארוכה עד הקרסול דוקא, ועל זה כתב לו הגרי"ש, שמי יתן שיצליח להחזיר את מנהג זה, ובירכו על זה ששכרו הרבה מאוד זכות הרבים יהיה תלוי בו, והרי, אם היה בזה הוצאת לעז, איך חיזקו בזה, דבר שבדור הזה רובם לא נוהגים כך, אלא ודאי, שכל מה שנוגע לענין המלבושים של הצניעות, לא שייך בזה הוצאת לעז, למי שתרצה לחזור למנהג אמותינו לפני פרוץ הפירצות בענין זה.

מנהג הזקן והבלורית

גם שמעתי בשם גדול אחד זצ"ל שאמר, שפעם החזו"א זצ"ל אמר לכמה בחורים שילבשו חליפה ארוכה, והיה מוכן אפילו לשלם להם. עוד אמר הגדול הנ"ל באותו הזדמנות, שפעם כשהעיר למישהו על ענין גילוח הזקן והבלורית, אמר לו הבחור שאין מה לחשוש, כי זה מנהג שנתייסד על פי ראשי ישיבות דסלבודקא וליטא, ואמר אותו גדול אחר בירור מקיף, דלא מיניה ולא מקצתיה, אלא שבאותה תקופה בהשפעת המשכילים, הרבה התחילו בדרך הנ"ל, וכך הצליחו המשכילים לדרדר אותם עד לבאר שחת רח"ל.

ובתקופה שנפתחה ישיבת סלבודקה, היו שם באזור הרבה בחורים כאלו שהושפעו מהמשכילים בענין הלבוש המודרני, והכניסו אותם לישיבה, ולא היה שייך לדבר אתם על ענין הלבוש, דאחרת לא היו נכנסים בכלל לישיבה, ונמצא שזה היה רק הוראת שעה לשתוק.

וכשבאו חלק מישיבת סלבודקה לארץ ישראל לישיבת חברון, ואחרי זה היו פרעות כידוע, אז אמר הג"ר אייזיק שר, שאפילו שלמדו בהתמדה, נענשו, בגלל שבאו לארץ ישראל בלבושם הזר שבחו"ל.

נמצאנו למדים על כל פנים, גודל חשיבות חזרת הלבוש אל מסורת אבותינו ואמותינו שבכל הדורות, ולכן, בכל מה שנוגע לענין הלבוש, פשוט וברור שאין שום חשש להוצאת לעז על הראשונים, כיון שגם הם לא נהגו כך אלא מכורח המציאות, ובודאי שבזמנינו שאין מי שמעכב על ידינו, עלינו מצוה גדולה לחזור למסורת אבותינו, וכדברי הגרי"ש אלישיב הנ"ל.

אמנם, כל זה נוגע לענין פאות זמנם, אבל גבי פאות זמנינו הנראות כשיער כיון שהתבאר שלדעת כל הפוסקים אסור, בזה חובה מן הדין לשנות.

פרק ו בירכתי ביתך

בפרק זה נתייחס לטענה הרווחת בנושא זה, והיא 'שלום בית'. ועומק הטענה היא, איך נבוא לאסור לאשה לפאר ראשה בפאה, הרי צורך האשה להתקשט או צורך בעלה שהיא תתקשט לפניו. ובפרק זה נשיב על הטענה הנ"ל במבט הלכתי, ונוכח לדעת שאין תוקף לטענה זו על פי התורה. ובשער התיקון בפרק הנקרא 'וידעת כי שלום אהלך' נשיב על טענה זו במבט רעיוני.

מקום התקשטות האשה

ותוכן התשובה דלהלן היא, על פי המבואר בדברי רבותינו על המקום בו האשה צריכה להתקשט. והנה, כשנסתכל בדברי רבותינו מחז"ל הק' ועד הפוסקים כולל גדולי דורינו זה, נוכח לדעת שהמקום בו האשה צריכה להתקשט, זהו דוקא בתוך ביתה לבעלה ולא בחוץ. (ועומק הענין הזה יתבאר בשער התיקון פרק 'וידעת כי שלום אהלך').

אמנם, מלבד מה שמבואר בחלק מדברי רבותינו באיסור שבזה, שעל ידי התקשטות בחוץ הרי היא מכשילה את הרבים, חוץ מזה מתבאר בדבריהם שזו היא ההשקפה על פי התורה, שכל ענין הקישוט נועד דוקא לבעלה ולא לחוץ, וזוהי הדרך הראויה על פי השקפת התורה.^ז

דברי רבותינו

ולהלן דברי חז"ל כלשונם. **מדרש תנחומא** (וישלח אות ה'): "ילמדנו רבינו מהו שתצא אשה בעיר של זהב בשבת... רבנן אמרי אף בחול אסור לצאת בהן לרשות

ז. באתי בזה לאפוקי מאלו שרוצים לחלק לענין יציאה לרה"ר בקישוט מועט שאינו מושך את העין, שאמנם גם אם נאמר שמותר על פי ההלכה כי אינה מכשילה, מכל מקום עצם ההתקשטות לצורך החוץ דוקא הרי הוא נגד השקפת התורה, ויש נפ"מ להלכה בזה כמו שיתבאר להלן בשם גדולי הדור.

הרבים מפני שהעם מסתכלין בה ופגם הוא לאשה שלא נתנו תכשיטין לאשה אלא שתהא מתקשטת בהן לתוך ביתה".

ילקוט שמעוני (איוב לא): "לפיכך אמרו ז"ל שאסור לאשה לצאת בתכשיטיה אף בחול לרשות הרבים, לפי שהעם מסתכלין בה לפי שלא נתן הקב"ה תכשיטין לאשה אלא שתהא מתקשטת בהן בתוך ביתה". וכן מבואר בזוהר ועוד מדרשים שעיקר התקשטות האשה היינו דוקא בביתה לבעלה ולא בחוץ.^ח

דברי הפוסקים

והדברים הובאו להלכה על ידי גדולי הפוסקים, ונביא חלק מהם כלשונם. **פרי מגדים** (בספרו אם לבניה, ערך צעף): "ומה שאמרו חז"ל אשה לקשט, לפני בעלה וכו', וודאי בנות ישראל כשרות ומתקשטות לפני בעלה לא ח"ו בפני אחרים".

חפץ חיים (בספרו גדר עולם, פ"ד): "ואל יטעה אותה היצר שתינצל מן הדין מפני שהיתה צריכה להתקשט עצמה לעיני בעלה שלא תתגנה עליו כי באמת זוהי טעות דזה שייך רק בביתה ולא בשוק".

דברי גדולי הדור

ולהלן נביא חלק מדברי גדולי דורינו כלשונם שגם פסקו דברי המדרש להלכה. **הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל** (הובאו הדברים בספר דרכי החיים, ח"א, עמוד תלג): "יש לעורר בחינוך הבנות על ענין שעלינו לחזור ולשננו כי נשכח לגמרי בימינו. הנה אמרו שם בתנחומא על הפסוק 'ותצא דינה בת לאה' שלא ניתנו תכשיטים לאשה אלא שתהא מתקשטת בהן לתוך ביתה... זהו שאמר הכתוב כל כבודה בת מלך פנימה, לימדונו חז"ל שכל מעלתה של האשה שנקראת בת מלך, הוא דוקא בהיותה

ח. ויותר מזה מצינו בחז"ל שאפילו לבוש חשוב היה נחשב לפריצות ברשות הרבים, כמבואר בגמ' (ברכות כ). במעשה דכרבלתא לפירוש רש"י. וכן עיין רש"י ריש פרשת כי תצא על הפסוק 'והסירה את שמלת שביה' דכתב וז"ל: לפי שהם נאים, שעכו"ם בנותיהן מתקשטות במלחמה בשביל להזנות אחרים עמהם, עכ"ל. מבואר דאפילו סתם בגד מקושט, בחוץ, מהותו פריצות. וכן מתבאר בגמ' (שבת קיג): במעשה דרות עיין שם, וברש"י ד"ה ותרד הגורן. וע"ע עבודה זרה (כ). דמבואר דאסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה (המכירה) אפילו כשהם על הכותל, והוכיח מזה בספר אורחות צדיקים (שער הגאווה) שאסור לאשה להתקשט בפני אנשים.

פנימה, אך כשאינה נוהגת בהנהגה זו וממילא נכשלים על ידה בראיה, הרי הדבר פגם הוא לה".

הגראי"ל שטיינמן זצ"ל (הדברים נאמרו בשיעור על אגרת הגר"א, והובאו ביתד נאמן – מוסף אברך – פסח תשע"א): "על כן תפקידה של האשה הצנועה להתקשט בפני בעלה ולא בפני הרחוב, ולכן כשהיא נכנסת הביתה תתקשט וכאשר יוצאת החוצה תסיר את הקישוטי".

הגר"ח קנייבסקי שליט"א (בספרו אורחות ישר, ערך צניעות): "וכל שכן כשיוצאין בחוץ בין אנשים שצריכין מאוד לזיזהר בזה. ואמרו לא ניתנו תכשיטין לאשה אלא שתהא מתקשטת בהן בתוך ביתה".

הראת לדעת, דכל ענין התקשטות האשה על פי התורה, ניתן לה דוקא לצורך ביתה לבעלה, ומאידך אם עושות זה דוקא לחוץ מלבד האיסור שבזה, הרי זה פגם לאשה, וכמבואר במדרשים שהזכרנו לעיל, וזהו היפך מכוונת התורה בענין הקישוטי. והגר"ש וואזנר כתב במכתב בכתב ידו (הובא בספר דברי שלום, עמוד שלז) בזה הלשון: "הרצון להראות יופי והתבלטות דוקא ברחובות קריה, מקורו בטומאה והוא ההיפך מכבודה בת מלך פנימה". עכ"ל.

אין היתר להתנהגות של היום

ולסיום הענין ראוי להביא כאן את דברי הגר"ר יהודה ליס שליט"א (הדברים נאמרו בכולל חזו"א, מוש"ק פרשת וישלח, שנת תשע"ג) ואלו דבריו: נמצא לפי זה, דכל ההתנהגות היום דבבית הולכים בצניעות לבושים בבגדים פשוטים, וכשיוצאים לחוץ מתקשטים, לא מצאנו כלל היתר כזה.

ואמנם השומעים תצילנה אוזנם ויצעקו ככרוכיא, וכי תאמר שאסור לה להתלבש כלל בחוץ יותר מבבית? אומר בזה ללא פחד: כן! זהו כוונת ורצון ה' שתתקשט בפני בעלה ותו לא, ואף אם תצא בכמה דברים שהתירו לחוץ, אך לא איפכא להתלבש לאחרים יותר מבפני בעלה, אין היתר כזה! כי אין הפירוש שלא תתגנה על בעלה אלא על בעלה שלה, ולא על בעלה של אחרת בשוק או בעבודה.

וכשאמרתי דבר זה בציבור, היה מי שטען שעל ידי שהיא מתלבשת בחוץ בקישוטי על ידי זה אינה מתגנה על בעלה, כלומר שעל ידי שמתלבשת ומתקשטת בחוץ לפני אחרים על ידי זה בעלה שמח בזה, רח"ל מהאי דעתא

שבזה היא מתחבבת בעיניו על ידי שהיא נוהגת כנפקת ברא רח"ל, וזהו ממש כדברי אחשוורוש להראות העמים והשרים את יופיה וכו', ואילו באברהם אבינו מצינו להיפך שהמלאכים שאלו 'איה שרה אשתך' ואמר 'הנה באוהל' להודיע שצנועה היא כדי לחבבה על בעלה, הרי שנתחבבה בעיניו דוקא על ידי שהיתה נסתרת מאחרים, ע"כ דברי הגר"י ליס שליט"א.

פריצות לשם שלום בית

כעת נבוא להשיב על הטענה של 'שלום בית' על פי כל הנ"ל במבט הלכתי. הנה אחרי כל הנ"ל מדברי רבותינו שקישוט האשה מקומו דוקא בבית ולא בחוץ, אם כן מתמוגגת מאליה הטענה הנ"ל, דכיון שכבר התבאר בפרק רצון ה' שפאות זמנינו שיש להם מראה נוי השיער הרי הם אסורות בחוץ משום פריצות, ובפרק לשון חכמים הבאנו שכך אמרו כל גדולי הדור להדיא, אם כן איך נבוא להתיר פריצות בחוץ משום שלום בית? ואם תאמרו שצריכה להתקשט לבעלה, הרי תשובתה בצדה שקישוט מקומו בבית ולא בחוץ וכנ"ל. משל למה הדבר דומה לאשה שתחפור בור ברשות הרבים בטענה שזה רצון בעלה וזה יביא לה שלום בית.

והגע עצמך, וכי יהיה מותר לאשה לצאת לרשות הרבים בגילוי ראש בטענה של שלום בית שצריכה להתקשט לפניו? ואלו דבריו של מרן החפץ חיים (גדר עולם פ"ד) וז"ל: ואל יטעה אותה היצר שתינצל מן הדין מפני שהיתה צריכה להתקשט עצמה לעיני בעלה שלא תתגנה עליו, **כי באמת זוהי טעות דזה שייך רק בביתה ולא בשוק**, עכ"ל. הרי דבריו ברור מללו!

פריצות כדי שלא להתבזות

ויתכן שיש שישאלו על פי דברי הגר"ש וואזנר זצ"ל (שות שבט הלוי, ח"ו, סימן לג') שנשאל אם אשה המתקשטת רק כשיוצאת לחוץ אם הוי בגדר פריצות, דכתב בזה הלשון: איברא הרבה נהגו שבבית לא מקפידות כל כך על זה, וגם הבעל אינו מקפיד, מה שאין כן כשיוצאות שאינן רוצות להתבזות שמקשטות באופן ממוצע להיותה מכובדת, הנה זה דרך העולם ואין בידינו למחות, עכ"ל. ויטענו שגם בנושא הפאה עושות כך כדי שלא להתבזות.

אבל התשובה היא פשוטה בתכלית הפשטות יותר מביעתא בכותחא, דכל הנידון שם היינו בדבר שהוא לא פריצות בעצם, ורק נשאל שם אי הוי פריצות מצד מה שעושה דוקא בחוץ ולא בבית, ועל זה השיב שאין בידינו למחות כשמתקשטת באופן ממוצע באופן שאינו מושך את העין (כמבואר בדבריו שם ד"ה ולאידך) כיון שאין כוונתה לפריצות על כל פנים אלא כדי שלא להתבזות (היינו בשני התנאים יחד). אמנם בדברים שהם פריצות בעצם, כגון דברים שאסרו חז"ל משום פריצות לדוגמא בגד אדום או גילוי ראש, ודאי שלא הותר כדי שלא להתבזות.

ודבר זה מבואר להדיא בלשונו שם, שכתב בזה הלשון: אבל אלו שמקשטות במיני תכשיטים הרבה בהפרזה יתרה עד שמושכת עליה עין רואה לאו דוקא של פריצות אלא של קנאת רעותה... ודאי איסורא קעבדי, עכ"ל. ומדכתב לאו דוקא של פריצות מבואר דזה היה פשוט לו שאסור אפילו אין כוונתה אלא רק כדי שלא להתבזות [דהרי על זה מדבר שם]. אלא שחידש שגם דבר שאינו של פריצות כשעושה במדה מופרזת אפילו הכי אסור.

וכיון שכן אין להביא מכאן היתר לפאות זמנינו כדי שלא להתבזות, כיון שכבר התבאר בפרק רצון ה' בטוב טעם ודעת, שנוי השיער הוא פריצות, וזהו מה שאסרו חז"ל באשה נשואה, ואם כן זהו פריצות בעצם שלא ניתן להיתר בשביל לא להתבזות, וכמו גילוי שיער שלה שודאי אינו ניתן להיתר, וכיון שכל פאות זמנינו יש להם נוי השיער ויותר לפעמים, אין להתיר.

וכל שכן לפי דברי הגר"ש וואזנר עצמו שהבאנו בפרק 'לשון חכמים' שכל שיער סתור הוא פריצות נוראה שנילקח מהירודים שבאומות, ואסר על פי זה פאות זמנינו ששערן סתור, אם כן, הרוצה להיתלות בהגר"ש וואזנר זצ"ל, הרי שחייב לדאוג שלא יהיה הפאה שיער סתור, ואיזה פאה אין שערה סתור היום! הרי נתיישרה טענה זו של 'שלום בית' במבט ההלכתי.

פרק ז הכיסוי המכובד

בפרק זה נתייחס על הטענות השונות הנשמעות על הכיסוי ראש בדרך בגד, המכונה כיום 'מטפחת'. בדוקא הנני מדגיש שמטפחת זה כינוי, הואיל ואצל חלק מהציבור 'בעוונותינו הרבים' תיבה זו מייצרת התרחקות מכל הנושא, על אף שמבינים הבעיה הגדולה הקיימת בפאות זמנינו. לכן כבר בתחילת הדברים הנני מזכיר שכוונתי בסך הכל לכיסוי אמיתי שלא בדרך פאה נכרית, וכוונת דברים אלו יתבארו בהמשך.

הטענות על המטפחת

ובכן, אחת מהטענות הנפוצות על ה'מטפחת' היא 'לא מכובד' ומאיך הפאה היא מכובדת. והנה כיון שטענה זו נשמעת בציבור, וכשמתבקשים להסביר טענתם נמצאו גישות שונות בכוונת טענתם, ואצל חלק גדול, טענתם מסתיימת סך הכל בתנועות ידים או ראש המראים על כבוד וחשיבות, לכן הננו חייבים לפענח טענה זו בכל צדדיה השונים, כדי שנוכל להשיב עליה תשובה מספקת לכל צדדיה.

הנה, יש מתכוונים בטענה זו טענה הלכתית ויש שכוונתם טענה רגשית, ונפרש.

טענה הלכתית

מטפחת הוא בגד 'בית' ואסור לצאת כן לחוץ הואיל וזה מתאים רק לבית, וזה משדר קירבה בהיותה בחוץ עם בגד ביתי. ועומק טענתם, שהרי, כיון שהאשה צריכה להיות צנועה בחוץ, אז בהיותה בחוץ בבגד ביתי, אז בזה מראה על חוסר מרחק בינה לזרים והרי זה היפך הצניעות.

וטענתם פשוטה, כי הרי המציאות מוכיחה, שאין אדם מתלבש בבגדי בית כי אם בסביבת קרוביו, הרי שבגדי בית מראים על קירבה, ואם כן, איך תעשה

זאת אשה בחוץ לפני זרים בעוד שהיא צריכה לשמור מרחק מהם, והרי כל חוסר מרחק בינה לזרים הרי הוא הוא היפך הצניעות.

טענה רגשית

יש הטוענים שגם אם אין איסור הלכתי במטפחת, אבל על כל פנים זה לא מכובד הואיל וזה בגד 'ביתי' וקשה לאשה להיות בחוץ עם בגד ביתי ולא מכובד, או גם קשה לה מצד היותה שונה מכולם בהעדר קישוט הפאה. והתשובה העיקרית לטענה הרגשית, נכתוב בעזה"ת בשער התיקון פרק 'הכבוד האמיתי' וכאן נתייחס בעיקר לטענה הלכתית.

תוצאות המציאות

ולפני שנכתוב את התשובה האמיתית לטענה הנ"ל, נראה להקדים, שעל פי הנראה טענה זו היא כתוצאה משתי עובדות מציאותיות בשטח.

א. שאצל ציבור מסויים המקפידים דוקא על יציאה לחוץ רק במטפחת, מכל מקום היות ואצל חלקם זה לא נעשה מתוך הבנת ענין הצניעות אלא מסיבות שונות, וכל חזותם מוכיחה, שהצניעות מהם והלאה, וכתוצאה מזה גם הכיסוי שלהם אינו עומד בגדרי הצניעות.

ב. היות היום הנוהג הוא אצל חלק גדול שמטפחת נועד לבית ופאה לחוץ.

וכתוצאה משתי עובדות אלו, נוצר מצב שכביכול המטפחת הוא דבר לא צנוע ולא מכובד או שהוא דבר ביתי ואסור לצאת כך בחוץ. והיוצא מזה הוא, שגם המבינים האיסור שבפאות זמנינו, מכל מקום השינוי למטפחת אצלם אינו באופציה כלל בגלל הנ"ל, וממילא נסיון התיקון נכשל, הואיל והמציאות מוכיחה שבדרך כלל אין אשה שתרצה ללבוש פאה המוגדרת ככשרה, שהיא כהגדרת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, כמו פאה שלפני מאה שנה.

המטפחת – קדושה וצניעות

ולכן, לפני הכל ראיתי לנכון להביא כאן כמה לשונות ממכתבי רבותינו גדולי הדור, שבהם הם מעודדים לנשים העוברות מפאה למטפחת ואף מרעיפים עליהם ברכות, ואף כותבים שכיסוי כזה, שייך למעלות הקדושה והצניעות (היפך הטענה

הנ"ל) כך שעל ידי זה נראה, מה היתה באמת הסתכלות רבותינו גדולי הדור על המטפחת, ועל כל פנים נוכח מעידודם שאין בזה סרך איסור, ואף לא חוסר צניעות וחוסר כבוד, דאחרת לא היו מעודדים על זה, כי מי כמו רבותינו גדולי הדור אשר אין ספק שכבוד כל יהודי בעיניהם היתה לאין ערוך, ובודאי שלא היו מעודדים לנשים לעשות דבר אשר יופחת על ידי זה כבודה של בת ישראל.

מכתבי רבותינו על המטפחת

ולהלן חלק ממכתבי רבותינו.

מכתב מחודש טבת תשנ"ו, עליו חתומים הגר"ש וואזנר זצ"ל, הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל, והגר"נ קרליץ זצ"ל:

"ישמח לבנו על אשר שמענו שנשים קבלו על עצמן לדקדק בצניעות, וחזרו למנהג ישראל מקדמות דנא לכסות ראשן במטפחת ולא בפאה נכרית כדי לצאת ידי דעת כל הפוסקים. מה טוב ונאה דבר זה וכמה גדר טהרה וקדושה מתוסף בכך, וודאי שזכותן רבה בזה ובפרט בעת הזאת אשר הפאות החדשות ברובן הגדול אינם לפי גדרי הצניעות, ובודאי שנשים צדקניות מקפידות לכסות שערן היטב באופן שלא יראה השיער חוצה כלל וכלל גם בביתן... לזאת הנני מצטרף לחזק ולאמץ את הני גבורי כוח המתעוררות להחליף מפאה נכרית למטפחת, ומברכן מקרב לב בבני חיי ומזוני רויחי ובריות גופא וכל מילי דמיטב".

הוספת הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל: "כיהודה ועוד לקרא, קריאה קדושה וברכה לכל אלו שנוהגות במעלות הקדושה והצניעות, שיתברכו בנחת מילדיהן שיגדלו בתורה ויראת שמים לפאר המשפחות וכלל ישראל".

הוספת הגר"נ קרליץ זצ"ל: "גם אני מצטרף לברך את אלו המזדקקים בגדרי הצניעות ביתר שאת וכמבואר למעלה".

מכתב מהגר"נ קרליץ זצ"ל (טז אדר ב' תשס"ה):

"באתי לחזק ידי הנשים שהתחזקו לכסות ראשן בבגד ממש ולא בכיסוי העשוי משערות, אחרי שנתעוררו שאפשר להכשל בזה בכמה איסורים חמורים, וראויים לברכה והלואי שירבו כמותן בישראל".

מכתב מהגר"מ קארפ שליט"א בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל (סיון תשס"ד):
 "ומה נאדר היה המראה בשבוע זה כאשר באו קבוצת נשים קמיה דמרון הגרי"ש אלישיב (שליט"א) [זצ"ל] ובישרו לו אשר נשים רבות בימים אלו קיבלו עליהן לילך אך ורק עם מטפחת המכסה כל הראש, ומרן הרעיף עליהן ברכות ועודדן שימשיכו לחזק בנות ישראל בכך, ואמר להן כי למעשה ברור כי כיסוי הראש במטפחת עדיף ומהודר יותר מפאה נכרית, וגם אני הייתי באותו מעמד ואמר לי מרן שליט"א שאני יכול לפרסם הדברים".

מכתב מהגר"ש אויערבך זצ"ל (סיון תשס"ד):

וז"ל המכתב: הן בעניי כבר פירסמתי מכבר בדבר הגדול והנשגב ביסוד קדושת וטהרת ישראל נועם וחרן הצניעות בבנות ישראל, בדבר הפירצה הגדולה בחומת קדושת הצניעות. וכבר העדתי עדות נאמנה, אשר כן היה דעתו וריצונו של אאמו"ר גאון ישראל זצ"ל (היינו אביו הגרש"ז) אשר נשי ישראל יכסו ראשן במטפחת, וגם ראיתי בעיני צערו הגדול של אאמו"ר זללה"ה על הפאה ה"נכרית" שנתפשטה בקרב שלומי אמוני ישראל, ד' ירחם.

והן עתה אשר זכינו להתעוררות גדולה בזה, ואשר יש בזה גם גדר למכשול של תקרובת עבודה זרה ומיאוס של עבודה זרה ועובדיהם, וגם תהילה לד' יתברך אשר זה גרם להתעוררות גדולה לחזור למנהג ישראל מקדמת דנא להחזיר עטרת ראשינו של בית יעקב נשי ישראל, וחס ושלום לא לבוא לקרר ולצנן בדבר נשגב כזה באמתלאות שונות. בנות ישראל חזקו ואמצו ולא ליבוש מפני המלעיגים והמקררים, החזירו עטרת יופי הצניעות על ראשיכם, ותתברכו בשובע נחת דקדושה מבניכם ובנותיכם תוך בריות גופא ונועם ד' ותתברכו בזה ובבא בכל מכל כל, ע"כ המכתב.

מכתב הגר"ע אויערבך שליט"א

וז"ל: שמח אני לשמוע בהתארגנות של חיזוק הצניעות לאור המצב העגום של לבוש הפאות הפרוץ בדורינו, ותחזקנה ידיכם להחזיר את דרכי הצניעות בדרכן של האמהות מדורי דורות כפי הנדרש בדת יהודית, וכל כבודה בת מלך תגבה לבה בדרכי הצניעות כדת וכדין ועוז והדר לבושה, עכ"ל.

הראת לדעת מה היא ההסתכלות של רבותינו על המטפחת, דלא רק שאין בזה איסור וחסרון בצניעות, אלא להיפך ראו בזה גדר טהרה וקדושה, ודבר ששייך למעלות הקדושה והצניעות, ואף ראו בזה מעלה בחזרה למנהג ישראל מקדמת דנא, ועד כדי ברכות מקרב לב בכל הטובות.

ובודאי שאילו היה במטפחת חיסרון בצניעות, אין ספק שרבותינו עם חושיהם המיוחדים היו מרגישים את זה. ולא נותר לנו לומר אלא שאנו הקטנים מתוך עומק הגלות שאנו שקועים בו, נשחקו ההרגשים האמיתיים שלנו עד כדי מצב של "את אשר טהרת טמאתי". ולכן נמצא אם כן, שכשנסביר למה אין במטפחת איסור וחוסר צניעות וכבוד, שהננו בעצם מסבירים דברי רבותינו.

שתי הקדמות

ולהסביר דברי רבותינו אני חייב להקדים שתי הקדמות.

א: חלוקת סוגי הלבוש.

ב: מה הם הדברים שהם חוסר צניעות לאשה על פי חז"ל.

הקדמה א: חלוקת סוגי הלבוש

הנה מצינו שלשה סוגי מלבוש, ואלו הם. **א:** מבוזה. **ב:** מכובד. **ג:** יפה ומפואר. נפרש ונביא ראייה מדברי רבותינו. 'מבוזה' פירושו קרוע או מלוכלך. 'מכובד' פירושו נאה ונקי. 'יפה ומפואר' פירושו דבר מיוחד ביופיו כגון בגד מקושט שעל ידי זה מסתכלים בזה.

אנו מוצאים חלוקה זו בדברי הרמב"ם (הלכות דעות, פ"ה, ה"ט) וז"ל: מלבוש תלמיד חכם מלבוש נאה ונקי, ואסור לו שימצא בבגדו כתם או שמנונית וכיוצא בהן, ולא ילבש לא מלבוש מלכים כגון בגדי זהב וארגמן שהכל מסתכלין בהן, ולא מלבוש עניים שהוא מבזה את לובשיו, אלא בגדים בינונים נאים, עכ"ל. הרי כלל כאן החלוקה הנ"ל נאה ונקי היינו מכובד, כתם או שמנונית וכן מלבוש עניים היינו מבוזה, ומלבוש מלכים שהכל מסתכלים בהם היינו מפואר.

וכן מתבאר מדברי האורחות צדיקים בשער הגאווה דכתב, וז"ל: שמא יאמר האדם הואיל והגאווה היא מדה רעה אפרוש ממנה ביותר... ולא ילבש מלבוש נאה אלא השק והצמר ובגדים קרועים ומלוכלכים... הדרך הישר באדם שיהא

נקי בכל ענייניו... כיצד, ילבש בגדים בינוניים ולא מלבושים יקרים ונאים מאוד שהכל מסתכלים בהם, ולא מלבושים עניים המבזים לובשם, אלא בגדים בינוניים נאים ונקיים... ואסור שימצא כתם או שמנונית על בגדיו ולא יהיו קרועים, עכ"ל. הרי כלל כאן את החלוקה הנ"ל. ועומק החלוקה הנזכרת וההגדרה בהם, תתבאר להלן בעזה"ית.

עייין גם במסילת ישירים תחילת פרק כג' שמצינו בדבריו שתיים מהחלוקות הנ"ל, ככתב וז"ל: ללבוש בגדים צנועים דהיינו מכובדים אך לא מפוארים, עכ"ל.

עד כאן הקדמה ראשונה.

הקדמה ב: הדברים שהם חוסר צניעות לאשה על פי חז"ל

והנה, זה ברור ופשוט לכולם דכיסוי שלא כראוי הרי זה חוסר צניעות, וכך גם מבואר בחז"ל בכמה מקומות (עייין כתובות עב: פיסקא וטוהו בשוק, ועייין עוד ברכות כד. בסוגיא דטפח באשה ערוה).

אמנם, לכשנתבונן בדברי חז"ל נמצא, שאשה המתלבשת לפני זרים בבגדים מקושטים או חשובים הרי זה גם חוסר צניעות. חלק מהדברים הוזכרו כבר בפרק 'בירכת' ביתך' אלא דשם נכתבו לענין הלכה אם מותר או אסור, וכאן יבואר עומק הענין למה זה חוסר צניעות.

הגמ' במסכת ברכות (כ.) מספרת על רב אדא בר אהבה שראה אשה כותית לבושה עם כרבלתא וחשב שהיא יהודיה וקרע ממנה הבגד, ופירש רש"י, וז"ל: כרבלתא: שם לבוש חשוב, עכ"ל. ופירש על זה המהרש"ל, וז"ל: ולפירוש רש"י נראה בעיני שהפריצות היה שהלכה במלבוש חשוב לשוק בלא כיסוי סרבל, עכ"ל. מבואר כאן, שלבוש חשוב לאשה בחוץ זה פריצות עד כדי כך שרב אדא שחשב שהיא יהודיה, קרעו ממנה.

במסכת שבת (ק"ג.) על הפסוק (רות ג' ג') 'ורחצת ושמת שמלותיך' אומרת הגמ', אמר רבי אלעזר: אלו בגדים של שבת. ובהמשך על הפסוק (משלי ט' ט') 'תן לחכם ויחכם עוד' אומרת הגמ' אמר רבי אלעזר: זו רות המואביה... דאילו נעמי קאמרה לה 'ורחצת וסכת ושמת שמלותיך עליך וירדת הגורן' ואילו בדידה כתיב 'ותרד הגורן והדר ותעש ככל אשר צותה חמותה' ע"כ.

דהיינו, שרות שינתה את הסדר ממה שאמרה לה חמותה, וקודם ירדה הגורן ואחרי זה לבשה את השמלות, ולמה עשתה כך, פירש רש"י (שם ד"ה ותרד) וז"ל: שם סכה ולבשה שמלות נאות שלא יפגשו בה כשהיא מקושטת ויאמרו זונה היא, עכ"ל. הרי מבואר, דבגדים של שבת שהם קישוט לה, היה בזה משום פריצות ליראות כך בחוץ, עד כדי שיחשבוה לזונה.

והנה, עומק הענין בזה, שבגדים מקושטים אצל האשה או קישוט בחוץ הרי זה פריצות – וכבר ביארנו בשער זה (פרק א') שענין פריצות היינו דבר הגורם עבירה – יובן היטב על פי מה שכתבנו בשער התיקון פרק 'הכבוד האמיתי' במושג כבוד וצניעות. ויש לעיין היטב שם שכתבנו יסוד גדול בענין כבוד וצניעות בראיות מדברי רבותינו, ורק נכתוב כאן בקצרה מה שנוגע להסבר נושא דידן.

הנה, שם כתבנו מדברי רבותינו, שכל דבר גשמי נקרא 'קלון' שהוא היפך הכבוד, וכל דבר רוחני נקרא 'כבוד' ובוה ביארנו מה שאמרו חז"ל שהבגדים של האדם נקראים 'כבוד' היות שמסתירים הגוף הגשמי, ומאידיך כל גילוי הגשמיות הרי זה קלון, לכן גילוי גוף נקרא 'קלון' כי הוא גשמי.

ועל פי זה ביארנו שם, שכמו כן, כל דבר המבטא את הגוף, הרי הוא בבחינת גילוי הגוף גם אם זה לא גילוי ממש, אלא דעל כל פנים הוא בבחינת גילוי, ודבר שהוא בבחינת גילוי היינו דבר המבליט ומזכיר את הגוף, וכתבנו שם שאחד מהדברים שמבליטים ומזכירים את הגוף, זה קישוט או בגד מקושט היות שמטרתם לקשט את הגוף, ולכן הרי זה בבחינה מסויימת של גילוי, ולכן גם זה היפך הכבוד, עיין שם היטב באריכות.

וממילא אנו מבינים למה החשיבו חז"ל – שהזכרנו לעיל – לבגדים מקושטים 'פריצות' כי כמו שאנחנו מבינים שגילוי גוף זה פריצות, כמו כן כל דבר המזכיר את הגוף כמו בגדים מקושטים הרי זה פריצות, כיון שמטרת הבגד לקשט הגוף ולהזכירו. ומשום זה רות לא לבשה בגדי שבת כדי שלא תיראה כזונה כי הנפש העדינה מרגישה את קישוט הבגדים לגילוי, וגם חז"ל רואים את הדבר כך, ולכן כל כך החמירו בבגדי פריצות דהיינו בבגדים מקושטים, כמו שהבאנו מדבריהם לעיל. ומה שאנו לא מרגישים את זה כל כך, יתבאר בעזרה"ת בשער התיקון פרק 'הכבוד האמיתי'.

לסיכום, נאמר, דנמצאנו למדים מדברי חז"ל שבגדים מקושטים או קישוט אצל האשה בחוץ הרי זה 'פריצות' שעניינו שגורם עבירה, והוא משום שזה בבחינת גילוי היות וקישוט מטרתו להבליט הגוף.

עד כאן הקדמה שניה.

עומק חלוקת סוגי הלבוש

מעטה על פי הנ"ל אנו יכולים להבין את עומק החלוקה הנזכרת לעיל בהקדמה א'.

דהנה כתבנו דיש ג' סוגים של מלבוש א': מבוזה. ב': מכובד. ג': מפואר. ואם נתבונן בהקדמה שניה הנ"ל יוצא דיש לנו שני הגדרות בבגדים, א': בגד המבטא כיסוי. ב': המבטא גילוי. וכעת עלינו להתבונן בג' סוגי מלבוש הנזכרים לאיזה הגדרה לשייך אותם.

והנה, הדרגה הראשונה שהזכרנו שהיא מבוזה, וכתבנו דהיינו כגון קרוע, זה משתייך להגדרה של גילוי, כי בגד קרוע עניינו היפך ההסתרה של הגוף, גם אם אינו קרוע עד כדי גילוי הגוף, מכל מקום הרי זה מבטא חוסר כיסוי.

והדרגה השניה שהזכרנו בסוגי המלבוש היא מכובד, ועל פי הנ"ל בהקדמה שניה, מכובד זהו בגד שמטרתו להסתיר הגוף, ולכן הרי זה שייך להגדרה של בגד המבטא כיסוי.

והדרגה השלישית שהזכרנו בסוגי הלבוש היא בגד מפואר, ועל פי הנ"ל בהקדמה השניה, כיון שבגד מקושט מטרתו לקישוט הגוף, והרי זה בבחינה מסויימת של גילוי, לכן הרי זה נכנס בהגדרה של בגד המבטא גילוי.

טענת הנשים בענין מלבושם

ובדרך אגב נאמר כאן, דעל פי הדברים הנ"ל, יש לנו תשובה למה שהרבה נשים טוענות, וכי הם צריכות להתלבש באופן לא יפה כדי שלא יהיה בפריצות, על פי מה שנתבאר שבגדים מקושטים זה פריצות? אמנם התשובה לזה היא, על פי החלוקה הנ"ל, שאין הכוונה שהאשה צריכה להתלבש בדרגה א' שהזכרנו דהיינו מבוזה, אלא בדרגה השניה דהיינו באופן מכובד שעניינו בגד הכולל הסתרת

הגוף מכל הבחינות, אבל אם תתלבש בדרגה הג' שהזכרנו דהיינו בבגדים מקושטים הרי זה בבחינת גילוי וממילא לכן זה פריצות.

ונבין, שאין ההבדל בין מכובד [היינו דרגה ב'] למפואר [היינו דרגה ג'] ברמת היופי של הבגד, אלא במהות מטרת הבגד, דאם הבגד משמש להסתרת הגוף הרי זה מכובד, וזה מה שנקרא 'נאה' היינו המסתיר כראוי את הגוף, כי גילוי הגוף הרי זה 'קלון'. אמנם, אם הבגד משמש גם למטרת קישוט, שאז בא להבליט הגוף, אם כי זה יפה, אמנם אינו נאה, כי כל בחינת גילוי הרי זה בבחינת 'קלון' וכבר נתבאר שקישוט בא להבליט הגוף.

אמנם, כיון שאנו יודעים שקשה לנשים לקבל דבר זה, שקישוט ובגד מקושט הרי זה פריצות, לכן כתבתי בשער התיקון פרק 'הכבוד האמיתי' ששם הארכנו בענין זה ואיך ניתן לתקן את זה, ומה שכתבתי כאן זה מה שהייתי מוכרח בשביל שנבין את התשובה ההלכתית, לטענה ההלכתית שהוזכרה בפרק זה, שפאה זה מכובד ומטפחת זה ביתי ואסור לצאת כך.

ולפני שנענה על הטענה נסכם ונאמר, דעל פי הנ"ל יוצא, דמבואר בחז"ל שקישוט באשה בחוץ זה פריצות, וגם אם אינן מרגישות כך, מכל מקום מה שמצינו בהדיא בחז"ל שייחסו לזה שם של פריצות, הרי על כרחך חייבות הנשים לקיים את זה.

והנה, אחד מהדברים שאמרו חז"ל להדיא שזה פריצות לאשה הנשואה משום קישוט, הרי זה נוי שיער עליה, וכמו שהארכנו בזה פרק 'רצון השם' שזהו המבואר בסוגיא דברכות (כז). 'שיער באשה ערוה' והבאנו שם שכך כתבו כל הפוסקים ראשונים ואחרונים ששיער יפה באשה הנשואה זהו פריצות מצד הנוי שבו, הרי ששייכו חז"ל לנוי שיער באשה הנשואה לדרגה השלישית הנזכרת, דבאשה הרי זה פריצות משום דרגת הנוי שבו. ובפרק 'לשון חכמים' הבאנו שמשום זה אסרו גדולי הדור פאות זמנינו משום הנוי שבהן ואמרו להדיא שזה פריצות כמו שהבאנו שם בשמם, ואם כן, הרי לן שגדולי דורינו משייכים פאות זמנינו לדרגה השלישית הנ"ל שהיא דרגת מפואר הנאסר לאשה משום פריצות.

מה הועילו חכמים בתקנתם

וכעת נחזור לטענה הנזכרת בריש הפרק, טענת ה'ביתי', אם 'הלכתי' שטוענים שאסור משום חוסר מרחק או 'רגשי' שקשה לאשה בבגד ביתי בחוץ משום הבזיון ושאינו מכובד, דכנראה, נראה לנשים לשייך בגד ביתי לחלוקה הא' שהזכרנו דהיינו מבוזה, ומאידיך הבאנו דברי רבותינו הכותבים שבכיסוי בדרך בגד הרי זה מוסף צניעות היפך הטענה הנ"ל, וגם לא ראו בזה בזיון אלא כבודה של בת ישראל.

ולפי דברינו הנ"ל מתיישבת הטענה הנ"ל, דגם אם אכן צדקו בטענתם שבגד ביתי אסור בחוץ היות וזה משדר חוסר מרחק, אבל האם משום זה נתיר לאשה ללכת בחוץ בדבר העומד בדרגה השלישית הנזכרת, דהיינו נוי מפואר שעל פי דברי חז"ל גם זה מראה על חוסר מרחק היות וזה פריצות, וגורם לעבירה היות שזה מזכיר הגוף ומבליטו, ואם כן מה הועילו חכמים בתקנתם לקפוץ מדרגת ביתי לדרגת מפואר.

כעת על כרחנו לומר, דכשרבותינו גדולי הדור עוררו על כיסוי במטפחת, ודאי שאין כוונתם לכיסוי ביתי הראוי רק לחדר השינה שאכן מראה בחוץ על חוסר מרחק, אלא כוונתם על כיסוי מכובד הראוי ליציאה בחוץ שניכר במהותו ובצורתו שאינו מיוחד דוקא לבית אלא גם לצאת בו, דמטפחת הוא שם כולל, הכולל כל כיסוי בדרך בגד כלומר לאפוקי כיסוי בדרך שערות, וכמו שכולם מבינים, שלא נאמר על היוצא לחוץ עם חולצה שזה לא מכובד הואיל ויש גם חולצת פיג'מה, דודאי יש חולצה ויש חולצת פיג'מה, וחולצה זאת כולם מבינים שראוי לצאת בה, דאין השם הכולל גורם אלא מהות וצורת הבגד.

ובזה נסתרה גם הטענה הרגשית, דאין מדברים כאן על כיסוי מבוזה כי אם על כיסוי הראוי לצאת בו, שניכר בו ובצורתו כי ראוי ליציאה. ואם טענתם משום הקושי להיות שונה מכולם, ושזה עצמו בזיון להיות בלי קישוט הפאה כמו כולם, על זה כתבתי תשובה בס"ד בשער התיקון פרק 'הכבוד האמיתי'.

ואנו מבינים אחרי כל הנ"ל את דברי רבותינו גדולי הדור שאמרו שבכיסוי במטפחת זהו ממעלות הקדושה והצניעות, היות שהם לשיטתם שהבאנו דבריהם בפרק 'לשון חכמים' על פאות זמנינו שהם פריצות מצד הנוי שבהם והבינו הם בחושם המחודדים שזה עצמו הוא היפך הריחוק הנצרך לאשה מזרים

וכמו שנתבאר לעיל מדברי חז"ל, ושדוקא מטפחת צנוע ומכובד, הוא זה שמרחיק את האשה מזרים כנצרך.

טענת גילוי השערות

כאן המקום להשיב על אלו שטוענים שבכיסוי בדרך בגד מתגלים קצת שערות לפעמים, וטענתם היא משום דברי הזוהר המחמיר אפילו בגילוי שיערה אחת. אמנם טענתם נסתרת מיניה וביה, דאם כן לא ישימו מטפחת אפילו בבית דהרי הזוהר החמיר גם בבית. ובנוסף לזה, הרי החת"ס הוא אחד מהאוסרים בתוקף את הפאה נכרית והוא זה שפסק שצריך להחמיר כדברי הזוהר, אם כן על כרחך שניתן לקיים דברי הזוהר גם בכיסוי שלא בדרך פאה נכרית.

ולמעשה, על פי מה שכבר התבאר באריכות בשער זה בפרק רצון ה', אין מקום לטענה הנ"ל כיון שכל האיסור בשערות זהו מה שמתייפה האשה על ידי זה, א"כ כל שכן פאות זמנינו הנראות כשיער שמתייפה בהם בדיוק כשערה ששייך בהם דברי הזוהר, שהרי לשון הזוהר הוא, אשה המוציאה שערות "לאיתקנא ביה" דהיינו להתקשט בהם, וא"כ ודאי שפאות זמנינו שכל מטרתם להתקשט, שייך בהם קללת הזוהר, וכבר אמר אחד מגדולי הדור על הטענה הנ"ל 'פאה כולה שערות'. (וע"ע מש"כ בפרק רצון ה' בענין דברי הזוהר שעל כרחך פאות זמנינו אסורות להזוהר מדין פריצות עיי"ש).

דברים בטלים

ומכל מקום לא נסתפק בזה ונביא עוד מדברי הגרמ"מ קארפ שליט"א במכתבו, בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל על הטענה הנ"ל.

וז"ל: כששאלנו שוב [היינו את הגרי"ש אלישיב זצ"ל] במועד אחר, הלוא מצוי שיוצאות קצת שערות מהמטפחת? השיב: מנלן דהפאה אינו כן? (בפרט הפאות של היום מצוי מאוד שמתגלה השער מהצדדין מלפנים ומאחור).

עוד אמר דאף אם לו יצויר שהוא כן, מטפחת עדיף, דעיקר המנהג איסור (שכתב החת"ס) שקבלו בשערות יוצאות חוץ לצמתן הוא מלפנים או מאחור (ולענין זה אדרבה מטפחת מכסה טפי דמתהדקת שם היטב וקל מאוד להתכסות, משא"כ פ"נ שזו ויוצאין שערותיה ואינה מרגישה), ומהצדדין שקשה יותר להתכסות לא דיברו מזה החת"ס ושאר פוסקים, ומחמירין בזה רק לכתחילה ולא בתורת מנהג איסור.

והואיל והנידון דפ"נ הוא מח' הפוסקים בעיקר ההלכה דכיסוי, אזי עדיף מטפחת שהוא הידור בעיקר ההלכה מהידור במנהג על פי הסוד. **והאומרים שפ"נ** (המכסה הכל) עדיפא על מטפחת הם דברים בטלים, ע"כ המכתב של הגרמ"מ קארפ שליט"א בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל. ולפי המתבאר בשער זה בפרק 'התפשטות הפאה נכרית' שכל ההיתר של הפאה אינו ברור כלל, מובנים דברי הגרי"ש במה שאמר שהאומרים שפ"נ עדיפא על מטפחת שזהו דברים בטלים, ועל כל פנים נמצאנו למדים תשובה לטענה הנ"ל גם מדברי הגרי"ש זצ"ל.

וגם אם יבא מאן דהו לומר שקשה במטפחת לצמצם השערות מלפנים (אם כי יש פתרונות פשוטים לזה כידוע בין הנשים) מ"מ נתייחס גם לזה ונאמר, דלא משום זה נעדיף פאה הנראית כשיער שלא הושגה בזה כלל מטרת כיסוי הראש כמו שהתבאר מדברי רבותינו בשער זה, אלא על כרחך חייבת לעשות כל טצדקי למצוא פתרון העונה לקיום ההלכה של כיסוי הראש.

ובה נסתרה הטענה שטוענים שגם המטפחות הם לא צנועים לפעמים מפני שמושכים העין בצבעם וכדומה, דפשוט דלא משום זה נתיר את האסור, אלא חייבת האשה לעשות כל טצדקי למצוא כיסוי כשר.

והא למה הדבר דומה, לאשה שתגיד שאינה לובשת בגד מספיק גדול המכסה כל מקום הטעון כיסוי בטענה שהבגדים הגדולים הם לא צנועים בצבעם וכדומה, דודאי כמו ששם כל אחד מבין שאין זו טענה כלל, וחייבת לעשות כל טצדקי ללבוש בגד מספיק גדול ולדאוג שיהא צנוע גם בשאר פרטיו, ה"ה בעניינינו חייבת לעשות כל טצדקי למצוא כיסוי כשר.

פרק ח תפקידנו

בפרק זה נתייחס למה שהרבה טוענים למה גדולי הדור לא מעוררים על זה, וזה מתחלק לכמה חלקים.

א. לבדוק האם אמנם נכון הדבר לומר שלא עוררו על זה גדולי הדור.

ב. אם באמת כן עוררו על זה גדולי הדור, אז למה לא יוצאים במכתב גלוי לפרסום הרבים באופן שידעו כל כלל הציבור מזה.

ג. האם לנו כחלק מהציבור מוטל עלינו להודיע לציבור את האיסור בזה על אף שאנו אנשים פשוטים, או שזה דוקא תפקיד של הגדולים שבדור, ואם הם לא יוצאים במכתב גלוי, עלינו לשתוק. והאם יש בזה משום מוטב שיהיו שוגגין ולא מזידין.

חלק א. גדולי הדור עוררו על זה

הנה כבר הבאנו בפרק לשון חכמים דברי הגר"ש וואזנר זצ"ל דעורר על זה להדיא בכנס בשנת תשנ"ג.

וכמו כן גם הגרי"ש אלישיב זצ"ל עורר על זה בשיעורו היומי בסוף חודש תשרי תשס"ט (הבאנו כל לשונו בפרק לשון חכמים).

וכן בביקור רבנים שהתקיים בביתנו (יב' כסליו תשס"ט) אמר (מוקלט) בזה הלשון: אבל הצרה של הפאות איך אפשר לתקן את זה, כבר מושרש עם גדולים וטובים עם הפאות הזה, ממש פריצות שאין כמוהו, זה התחיל מהגדולים, לא סתם ממאן דהו, ראשי ישיבות, גדולים, וצדיקים, כולם נכשלים בזה, ומה אתם יכולים לעשות... יש לכם את הבעיה הזאת אז למה לא מטפלים בזה? זה פרוץ מאוד, מה זה פרוץ, זה לא סתם מן השוק, נכשלים בזה ממש צדיקים גמורים, גם צדקניות גמורות, גם האשה היא צדקנית, אני לא יודע איך יתקנו את זה, עכ"ל

הכואב של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל. הרי שעורר על זה וגם אמר להם לטפל בזה, הרי שכן רצה שיעשו משהו בענין.

וכן הגר"ש שבדרון זצ"ל עורר על זה בזמנו באחת משיחותיו, וכך אמר פעם (בשנת תשל"ט) בזה הלשון: אז היום באים נשים ורוצים להדמות גם כך כמו שהיא הולכת בגילוי ראש... איך יכול להיות שבזה ימצא יראת שמים? שבזה ימצא קדושה? איך יכול להיות?... נאמר שפוסקת הלכה כמו שמתירים, אבל כך התירו המתירים? ללכת בפאה כאילו זה לא פאה? איך הלכו במקום שהתירו... אני לא אומר פסק הלכה, נאמר כן מותר, אבל ככה? פאה נכרית שיראה לא כמו פאה, כמו בחורה?

מי יכול להראות לי איזה פסק הלכה, מישהו מדורי דורות עד הדור הזה, שיבוא איזהו מישהו למדן, שיביא לי פסק כזה שמותר ללכת בפאה נכרית ולהראות כמו בחורה, עכ"ל. ופשוט שלא דיבר על אורך כי אם על מראה הפאה כשיער, כיון שהזכיר כל הזמן את הדמיון לגילוי ראש ולבחורה שזהו משום מראה הטבעי של השיער ולא משום האורך, וז"פ.

וגם הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל אמר בעת שהספיד בלויית בתו של הגר"נ קרליץ זצ"ל, בזה הלשון: נכון שהיום לא הולכות הנשים בגילוי ראש, אבל גם כיסוי ראש אי אפשר לכנות את זה! עכ"ד.

ולאחרונה בשנת תשפ"א התקיימו כמה כנסים שבהם עוררו על הנושא, הגרמ"מ לובין שליט"א, והגר"ש רוזנברג שליט"א, ועוד רבנים.

חלק ב. למה אין מכתב גלוי

נסביר כעת למה לא יוצאים גדולי הדור עם מכתב גלוי. הנה, קודם כל ראוי לדעת שעצם זה שחתמו גדולי הדור בשנת תשמ"ז על המכתב דאז כמו שהבאנו בפרק לשון חכמים, וגם כל התקנון של אז הוא על פי הוראתם, וכבר התבאר בפרק הנזכר שעל פי התקנון ההוא אין היתר לפאות זמנינו, אם כן ממילא כבר נסתרה הטענה הזאת.

וגם בשנת תשס"ד, אחרי שנתעורר הנושא של עבודה זרה בפאות, פורסם מכתב ב'יתד', בו נכתב שעל פי בקשת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, אנו מפרסמים שוב את המכתב משנת תשמ"ז וזה היה אחרי שניתן ההכשר על הפאות, שאז

חזרו כולם לחבוש פאות. והיה זה צעד מיוחד ממרן הגרי"ש לבקש שיפרסמו שוב את המכתב של תשמ"ז, לידע ולהודיע שחייבים לא לשכוח את חיוב הצניעות.

ועיין עוד במאמר 'מצוה כמאמרה' ד"ה 'וזאת למודעי' ששם הביא שהגרי"ש אלישיב זצ"ל רצה לכתוב מכתב, ונמנע מפני שידע שיהיו הרבה שלא ישמעו. וגם הביא (שם באותו מאמר) מהגרש"ז אויערבך זצ"ל שכתב מכתב בזה, רק רצה שגם הגרי"ש אלישיב יחתום, ונמנע מהסיבה הנ"ל עיי"ש. וגם ידוע מה שאמר הגרי"ש באותו פעם שהתקיים ביקור רבנים בביתו שאמרו לו שמה שהוא גיד הציבור יקבל, ואז ענה הגרי"ש מה שרוצים יקבלו! (מוקלט).

אמנם מאידך ראוי לדעת, שגם אם נמצא שלפעמים הגדולים לא מוחים על ענין מסויים, אין זה אומר שהדבר מותר, וכמו שאומר הגרש"ד פינקוס זצ"ל (הובא בספר נפש חיה, עמוד פ' פא') וז"ל: ישנם כמה וכמה דברים שהרבנים רוצים למחות עליהם אך אינם יכולים, כי כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע, **אבל עלינו לדעת שגם אם הרבנים אינם מוחים על כל דבר אין זה אומר שהדבר הוא כשר וראוי**, כמו שפשוט וברור שלא כל מה שישנו בבני ברק הוא בהכשר של הרב שך ולא כל מה שבליקווד הוא בהשגחתו של רבי אהרון קוטלר. כשישנן פרצות גדולות הרבנים יוצאים ומעירים, מתערבים ומוכיחים, **אבל עדיין אין זה אומר שאם הרבנים שותקים הכל כשר, עכ"ל.**

ועיין עוד שו"ת מהרש"ם (ח"ד, סימן קלח) שמדבר על הפירצה של גילוי ראש, וכתב וז"ל: לדעתי יוסיף באות ג' הערה ואזהרה להנשים ההולכות בשערותיהן פרועי ראש שהוא איסור תורה... ואם כי היה ראוי לייחד בשביל זה מודעה מיוחדת באריכות דברים, אבל יען שידעתי שכבר נפרץ הגדר בגליל הזה ונתפשט מאוד וכמעט אבדה כל תקוה בלבי להועיל, לזאת ידי עצורות, עכ"ל. הרי לן שבמצב כזה שהתפשט אפילו באיסור דאורייתא, נעצרו ידיו מלמחות, והמבין יקיש לעניינינו, אם כי כבר כתבנו שבנושא דידן כבר עוררו על זה על כל פנים בהזדמנויות שונות.

חלק ג. חובתינו לעורר על זה

כעת נתייחס לענין זה, האם לנו הפשוטים מוטל עלינו לעורר על המצב הזה. דהנה, יש כאלה שחושבים שזהו רק תפקידם של גדולי הדור, ואם הם לא מעוררים

על זה במכתב גלוי, אז אין לנו הפשוטים חיוב לעורר על זה. והנה קודם כל נאמר, שאחרי מה שכבר הבאנו שגדולי הדור כן עוררו על זה, אם כן אין אנו באים אלא להביא לציבור את הידיעה ממה שאמרו, ובודאי שאם עוררו על זה, כוונתם היתה שתגיע הידיעה לכלל הציבור.

ואם ישאל השואל, אבל הרי כבר אמרנו שחלק מהגדולים לא רצו לכתוב מכתב הואיל וידעו שלא ישמעו, אז אם כן מי שם פה לאילם לבוא ולומר דברים שלא ישמעו. והתשובה לזה פשוטה, דדברי גדולי הדור שמחייבים את הכלל כולו בלי יוצא מן הכלל, ממילא, ביודעם שיהיו חלק שלא ישמעו אז מבינים הם בגדלותם שעדיף לשתוק כדי שלא תופסד השפעתם בכל הנושאים האחרים, ומסתמכים על כך שלא לעורר שוב, על מכתבם שפירסמו בשנת תשמ"ז.

משא"כ אנו הפשוטים שבאנו לעורר כל יחיד ויחיד הרוצה לדעת את האמת על פי תורתנו הקדושה, ולא לה שבכלל אינם מודעים לכל הענין הזה, ובודאי שבראותם דברי אמת כאלו, יקבלו את האמת ממי שאמרו, וינסו ברוח הקדושה הבווער בקרבם בכל דרך אפשרי לתקן את זה, ממילא בודאי שאין לנו לימנע מלהביא לציבור את הידיעה בנושא זה.

לא אמרין בנושא דידן מוטב שיהיו שוגגין

ולפני שנביא מדברי רבותינו שגם אנשים קטנים כמונו יכולים וצריכים לעורר על זה, הנני רוצה להתייחס למה שטוענים מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. ולזה נאמר, דמבואר בראשונים במסכת ביצה (ב) וכן מבואר בתוספות מסכת שבת (נה. ד"ה ואע"ג) דהדין הזה הוא באופן שבודאי לא יקבלו, אבל בספק שמא יקבלו צריך למחות. וכן פסק המשנה ברורה (סימן תרח, ס"ב, סק"ג).

וכן התשב"ץ (ח"ב, סימן מ"ז) הביא דברי התוס' הנ"ל, וסיים בזה הלשון: ואילו הנחנו בני אדם על מה ששוגגין בכל יום, היו מוסיפין שגגות ותיפול התורה מעט מעט, עכ"ל. ועיין עוד מסכת שבת (נה.) דברים נוראים על מי שיכול למחות ואינו מוחה.

ואם כן, בודאי בנושא זה אשר רבים שיראת ה' נוגעת בלבבם, וכל רצונם לעשות רצון ה' כמאמרו ומדקדקים קלה כבחמורה, ובודאי שחוסר ידיעתם בנושא זה הוא מחמת ערמימות היצר וטענותיו, אשר על כן, כשיראו בספר זה, איך שכל

טענותיו של היצר בזה הם הבל ושקר, אין לי ספק דהוי יותר מספק שמא יקבלו, אלא קרוב לוודאי שיקבלו דברינו, ולכן מחובתינו לעורר בנושא זה, למען ידעו האמת לאמיתה דורשי ה' ומבקשי האמת.

אחרי זה מצאתי בספר אום אני חומה (להגר"מ גרוס שליט"א, ח"ב, לומדי יראתיך, סימן עג', ד"ה כאן) וזה לשונו: כאן מצא קן קולמוסא מקום לעוררו שוב, שיש לפעול למען מניעת ההתדרדרות בפירצת פאות שנאסרו על ידי פוסקי הדור שליט"א ושאר עניני צניעות, וליכא בזה הוראת היתר להשתמט משום דרבים לא ישמעו ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזדין, דיעוין בשיטה מקובצת ביצה (דף ל') שהובא מהריטב"א בדבור הזה שמקילין בכמה דברים, ראוי לעשות סייג לתורה, ואפילו בדרבנן מחינן להו וקנסינן להו וכו', והובאו דבריו במחצית השקל (סימן תר"ח אות ג) ובשו"ת כתב סופר (או"ח סימן נז).

וכל שכן ענין הנזכר לעיל שהוא פירצה של רבים, ודאי יש לעשות למניעת דבר זה ככל האפשר. ועוד, דמבואר באחרונים דבעבירה שבגלוי משום חילול ה' ודאי יש להוכיחם, ובפרט אצל רבים הוא חסרון ידיעה, ואילו היו יודעים חומרת הדבר היו פורשים, דבזה מבואר בפוסקים דחייבים להודיע בכל איסור דרבנן בין איסור גמור ובין אם הוא משום גזירה וכיוצא בזה. וכפי שהוכח, שעל ידי שלא מתריעים על זה, מתרבה יותר ויותר הפירצה בזה ותוצאותיו מי ישורנו. עד כאן לשונו.

ועיין עוד בספרו אום אני חומה (ח"ב, עמוד קלט', סימן קלט', אות א') מה שכתב בענין זה דמוטב שיהיו שוגגין וכו' שמבואר בדבריו כמה דברים שלפי זה גם בנושא דידן לא שייך מוטב שיהיו שוגגין וכו' עיין שם.

חיוב כל אחד להוכיח גם כשיש גדולים

וכעת נביא דברי רבותינו שכל אדם יכול וצריך להוכיח. וכמו שאמר הגר"ש שבדרון זצ"ל בסוף השיחה שהזכרתי לעיל בשמו שדיבר על הנושא של פאות זמנינו, וסיים בזה הלשון: ואני מקוה להשי"ת, שאם ימצאו אברכים יקחו את זה על כתפיהם יזכו את הרבים, ובעזה"י נעשה ונצליח, ובזכות זה הקב"ה יציל אותנו ויושיענו וישמרנו ונגיע לכל טוב ולביאת משיח צדקנו בגאולה שלימה ב"ב אמן, עכ"ל.

וכן כתב הגר"ח מוולאזין זצ"ל בספר רוח חיים על מסכת אבות (פ"ב מ"א) וז"ל: והנה ההמון עם סוברים, שמצות תוכחה לא נצטוו רק הרבנים והדרשנים, אבל באמת הוא טעות, כי היא מצוה על כל ישראל אפילו עם הארץ שרואה בחברו דבר מגונה חייב להוכיחו, עכ"ל. וגדולה מזו אמרו חז"ל (כ"מ לא.) דאפילו תלמיד לרב חייב להוכיחו, וכך פסק הסמ"ג (עשין י"א) וכן פסק החינוך (מצוה רל"ט).

וכן כתב להדיא בספר מדרגת האדם (מאמר מזכה הרבים, סוף פרק ד') דאין לאדם לחכות כדי להיות ממזכה הרבים עד שיגיע לגדולה, וז"ל: ואל יאמר האדם אמתין עד שאהיה בן ארבעים לבינה או שיעבור רוב שנותי ולא אחטא ואחר כך אמסור נפשו לעבודת הרבים... ולכן צריך כל אחד להרגיש חיוב לפעול על כל מי שבסביבתו להצילו מפח טמנו לו, כי אם הוא שיודע ממנו לא יחוס עליו מי יחוס עליו?... אשר על כן, אינו צריך לסמוך על אחר כי ההכרח נורא, כי אין מספר להאומללים התועים בדרכי החיים, וצריך לעשות מה שמוצא ומצוי לפניו להצילם משטף מים הזדונים הסוחפים בזרמם גם צעירים החרדים ולהכניסם למקום מפלט... ועל כן צריך כל אחד להרגיש כי הוא מחויב לעשות גם בשעה שיש גדולים, כי אין בכחם להקיף כל העולם כלו, עכ"ל.

ואם כן, כל שכן בנושא דידן שכבר התבאר בטוב טעם ודעת מדברי רבותינו שבפאות זמנינו לא מתקיים מצות כיסוי הראש, דאין לנו לחכות עד גיל בינה להציל את הטועים בדרכי החיים, וההכרח לא יגונה להצילם משטף מים הזדונים, גם בשעה שיש גדולים.

וכמו כן כתב החפץ חיים (מכתבי הח"ח, מכתב פב) לאחד ששאלו אם לנסוע לאמריקה, ותוך כדי תשובתו כותב לו הח"ח שיראה לזרז שם את האנשים בענייני היהדות ושלא יאמר איש פשוט אני, וכתב לו בזה הלשון: וכדוגמא, שאם רואין לאחד שטובע בנהר, מוכרח מן הדין מי שיודע לשוט, לירד בנהר בעומק המים להצילו, כן הדבר בעניינינו, אם ח"ו יהיה כבודו מוכרח לירד לאמריקה, יראה ללמוד עם אנשים תורת ה', ולא יאמר הלא לא איש מופלג אנכי, ידע כבודו כי טעות הוא, והלא כל איש פשוט מתפלל בכל יום ותן בלבנו ללמוד וללמד.

אלא האמת, שכל אחד מחויב ללמוד לחבריו במה שהוא יודע... ועל כן, כשכבודו ירצה ליסע לשם, יקבל עליו בלי נדר לזרז להאנשים הפחותים מערכו שילכו

בדרך ה', ולא ישים עצמו לפניו לאמר מה אני, כי כמו בענייני ממון אם אחד דר בכפר שרובם עניים גדולים, אפילו אם יש לו רק מאה זהובים הוא נחשב לעשיר.

כן בענייני עבודת ה', אם אחד דר במקום שנפרץ שם הדת, הם חשובים עניים ביותר, והקב"ה קראם בתורה בשם אביון בפסוק לא תטה משפט אביוןך בריבו, ואיתא בספרי זהו האביון במצוות... ועל כן כבודו באיזה אופן שהוא, הוא בודאי עשיר לגביהו, ועל כן החיוב מוטל עליו ללמדם תורת ה', עכ"ל.

ואם כן גם אנו נאמר, על אף שידענו מיעוט ערכנו, מכל מקום עצם זה שזיכנו הקב"ה אותנו לדעת את האמת בנושא הפאות דזמנינו, הרי מחובתינו להביא את הידיעה הזאת לאלה שאינם מודעים לזה.

חיוב להוכיח מדין ערבות

עוד יש לדעת דמדין ערבות^ט חובתינו לעורר בזה, והרי דין ערבות פשוט דנאמר על כל אחד מישראל ולא דוקא לגדולי הדור, וכן כתב החפץ חיים להדיא בספרו חומת הדת (מאמרי חיזוק הדת, מאמר שני) וז"ל: הנה ידוע שבעת שקיבלנו התורה מאת ה', לא על עצמו בלבד קיבל כל אחד לקיים, כי אם כל מה שיהיה ביכלתו לחזק קיום התורה אצל שאר בני ישראל גם כן התחייב כל אחד ונעשים כולם ערבים זה לזה, וכמו דכתיב הנסתרות לה' אלוקיני והנגלות לנו ולבנינו וגו', וכמו שפירש רש"י שם דהיינו שנעשו ערבים זה לזה... וכן נמי שיפריש כל אחד את חברו מאיסור לא תעשה דאם לא יפרישו מהאיסור במקום שיש ביכלתו יענש גם הוא, וזהו ענין של קבלת הערבות...

וכן נמי בעניינינו, צריך האדם לידע, דאם יכול להמניע את חברו מאיזה עוון על ידי הוכחה וכדומה או את אנשי עירו והוא מתעצל מזה, יתפש לעתיד לבוא באותו עון, וכמו שאמרו חז"ל כל מי שיש לו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה נתפס על עון אנשי ביתו, עכ"ל.

ט. אם כי אין דין ערבות אצל הנשים (כש"כ הראש במסכת ברכות פרק ג' סוף סימן יג' וכ"כ הפוסקים) כבר כתב בספר לחמי תודה (בן בעל ההפלאה) וז"ל: ואם אמנם אצל הנשים לא שייך ערבות וכנ"ל, מכל מקום הלא המה מכשילין אנשים ומחטיאים רבים בהרהורי עבירה שקשים מעבירה וכמו שאמרו חז"ל שער באשה ערוה, עכ"ל. כלומר, נראה כוונתו, שכיון שמכשילים אנשים, מחובתינו לעורר על זה להציל מהכשלת האנשים, ועל זה שייך שפיר ערבות.

הראת לדעת דגם מדין ערבות חובתינו לעורר בזה. ונסיים במה שכתב שם הח"ח בסוף המאמר, וז"ל: מכל זה נוכל להתבונן עד כמה גדול החיוב על כל אחד מישראל לחפש עצות ותחבולות ולהתרצות על כל פנים אף להתבזות ואך להמניע עון ופשע מישראל, עכ"ל.

לא תעמוד על דם רעך

עוד יש לנו חיוב לעורר על זה מהנאמר בתורה לא תעמוד על דם רעך, וכתב השל"ה (תורה שבכתב פרשת קדושים) וז"ל: שלא לעמוד על הדם שנאמר לא תעמוד על דם רעך. טעם מצוה זו, לפי שכל ישראל ערבים זה לזה, ואם נתחייבנו בהצלת הגוף כל שכן בהצלת הנפש, שאם יראנו עובר עבירה שמאבד עולמו, יצילהו, עכ"ל.

וכן כתב הח"ח בספרו חומת הדת (מאמרי חיזוק הדת, מאמר שלישי, בהגהה) וז"ל: ובאמת כל עניינינו שאנו עוסקין בה, דומה למי שראה את חברו טובע בנהר או שאר סכנה שמצווה להצילו ואסור לעמוד על דמו שנאמר לא תעמוד על דם רעך, ואם אין בכחו להציל מחויב לשכור אחרים להציל, ואם נתעצל מזה עובר בלאו דלא תעמוד הנ"ל [וכדאיתא בחו"מ סימן תכו'], ופשוט דהוא הדין אם רואה לחברו שנחלה במחלה עצומה ומרוב חלישת דעתו רוצה לאכול דברים הגורמים מיתתו ח"ו, בודאי מחויב בכל כחו למנעו מזה.

ואף זה, כשאנו רואין אנשים שמרוב חלישת דעתם וגודל טרדותם בהבלי הזמן, נשתכח מהם תורת ה' וגודל חיוב קיום מצוותיו, ועל ידי זה באין לעבור על דברים שנכרת נפשם מארץ החיים, בודאי אסור לנו להתעצל מלזרזם לקיים דברי ה', כדי שלא יחול עליהם חרון אף ה' ח"ו, כי הקב"ה מאריך אפיה אבל לבסוף גבי דיליה, עכ"ל.

ולכן, על כרחנו חייבים אנו לעורר על זה, כדי שלא נעבור על לאו דלא תעמוד על דם רעך, בדבר שמרוב חלישות דעתינו בעומק הגלות, כמעט ונשתכחה מצות כיסוי הראש של האשה. (כמו שנתבאר בפרק רצון ה' מדברי הפוסקים ובפרק לשון חכמים מדברי גדולי הדור).

פרק ט התפשטות הפאה נכרית

ראיתי לנכון לסגור שער זה בענין השתלשלות לבישת הפאה נכרית בעם ישראל. דהנה לצערינו, כיום יש הרבה שטועים וחושבים, 'שכביכול' הבישת הפאה, הוא מנהג שנתייסד על פי גדולי ישראל ובעידודם.

לכן, ראיתי לנכון להביא דברי הפוסקים המבואר מדבריהם להיפך, שזה דוקא דבר שהתחיל מהפרוצים ומהירודים שבעם, או במקומות אחרים על ידי גזירות הגויים שגזרו על בנות ישראל שלא לכסות את הראש, וכך נתפשט המנהג לכל עם ישראל בהמשך הזמן.

רק כהקדמה נביא מה שכתוב במסכת סופרים (פרק יד', סוף משנה יח'). וז"ל: וזה שאמרו מנהג מבטל הלכה, מנהג ותיקין, אבל מנהג שאין לו ראייה מן התורה, אינו אלא כטועה בשיקול הדעת, ע"כ. הרי מבואר, דכל מנהג שאין לו ראייה מהתורה, אין לו תוקף של מנהג, ומוגדר כמנהג בטעות. (והובאו הדברים הלכה למעשה בהרבה ראשונים כמו שהבאנו בשער זה (פ"ה) וכן פסק המג"א סימן תרצ' ס"ק כב') ולכן ממילא, על פי מה שיתבאר להלן מדברי הפוסקים איך התחיל מנהג חבישת הפאה, יתבאר שאין לזה תוקף של מנהג על פי הדברים שהזכרתי.

לאור המצב

והנה, לפי דברי הפוסקים שנביא בהמשך, יתבאר, שהרקע של השתלשלות הפאה, היה על ידי פרוצים ואפיקורוסים, ומהם נשתרבו המנהג לכל שאר העם. ומאידך, במקומות מסוימים, היה גזירה מהגויים בשיתוף עם המשכילים, שגזרו על בנות ישראל שלא יכסו את ראשן, וכתוצאה מזה, היו הרבה שהלכו בגילוי ראש ממש.

ולאור המצב, דוקא הנשים הצדיקות לבשו פאות, כדי שלא יהיו פרועות ראש לגמרי, עד שנוצר מצב שכמעט נשתכח הענין של הכיסוי ראש, וכידוע שהיו נשות רבנים שלא כיסו את ראשם.¹

וכך היה שבהמשך הדורות נשארה הפירצה הזאת ומועטות ממש כיסו בפאה והם היו הצדיקות דוקא, וממילא נשאר המנהג הזה של הפאה בדורות הבאים, מכח מה שראו שנשים צדיקות הלכו עם פאה בדורות שלפניהם.

וכתוצאה מהמציאות הזאת, נוצר מצב, שאפילו פוסקי הדור לא יכלו למחות על הפירצה של גילוי ראש, כמו שנביא להלן מדברי הפוסקים, ולכן, כשבאו לכסות בפאה נכרית, העדיפו הרבנים לשתוק ולא למחות באלה שכיסו בפאה נכרית, והיו כאלה שאפילו הורו להדיא כך, לכסות בפאה בתור בחירת הרע במיעוטו, כמו שנוכח להלן כל זה מדברי הפוסקים.²

ונחלק את זה לארבעה חלקים.

א. נביא מהפוסקים המבואר מדבריהם שענין חבישת הפאה התחיל מהפרוצים.

ב. נביא מהפוסקים המבואר מדבריהם שזה היה כתוצאה מהגזירות.

ג. נביא מה שמבואר בדברי הפוסקים שלא יכלו למחות על הפירצה של גילוי ראש.

ד. נביא מה שמבואר בפוסקים שמה שהקילו חלק מהפוסקים לכסות בפאה, זה היה בתור בחירת הרע במיעוטו, לרגל המצב שהרבה לא כיסו בכלל את הראש, אבל זה לא היה לכתחילה.

¹ בעיר של החזון איש היו רק שתי נשים שכיסו ראשם ואחת מהם היתה אמו של החזון איש. (ספר צניעות בת ישראל, עמוד נד').

² ידוע שכל הפירצה של גילוי הראש היתה רק בארצות אירופא ולא בארצות המזרח. אמנם ידוע שבמאה שנים אחרונות היו גם מקומות במזרח שהתחילו ללכת בגילוי ראש כמו סוריא למשל, ושמעתי שזה היה כתוצאה מהשפעת האליאנס, אשר השפיעו גם שם.

חלק א. מנהג האפיקורוסים

כתב בשו"ת דברי חיים (ח"א, סימן ל') וז"ל: ידעתי בבירור בהיותי אצל מר חמי במערהרין, שגם שם לא הלכו במלבושי פריצות כזה ח"ו, וכפי ששמעתי אז, לא נמצאת בכל מדינת אשכנז, שום אשה חשובה לילך בשערות ופאה נכרית, רק איזה מנקלי העם פחותי הערך והיו לקלס, ורק בעוונותינו הרבים מקרוב נשתרבב המנהג הזה מן האפיקורוסים, עכ"ל. הרי להדיא דמה שנתפשט המנהג הזה, הגיע מכח נקלי העם ואפיקורוסים.

ובתשובת מהר"ץ חיות (סימן נג) כתב, וז"ל: ובימי ילדותי, לא שמעתי שינהגו קולא בזה בכל תפוצות ישראל במדינת פולין, רק חדשים לבקרים באו אשר הרבה פרצו הגדרות, וראוי להוכיחם ולהחזירם למנהגם הקודם, עכ"ל.

ובשו"ת חסד לאברהם (מהד"ת, אהע"ז, סימן פז) כתב, וז"ל: דבר זה שאבותינו נהגו בו איסור באו פריצים וחללו גדרן של ישראל. עכ"ל. הרי דכל מנהג הפאה נכרית התחיל על ידי פורצי גדר.

וכן כתב הגאון רבי משה יהושע לנדא זצ"ל מתלמידי החזון איש, וז"ל: בטרם נתפשטה ההשכלה הארורה, אשר לבישת פאה נכרית, היא אחת התוצאות המרות ממנה, עכ"ל.

חלק ב. הפאה נכרית מפני הגזירות

כתב הגר"י ליברמן שליט"א בהסכמה לספר דברי שלום, וז"ל: חזיתי, שבודאי יזכה הרבים לשוב למקורות ולהחזיר עטרת הצניעות ליושנה, ולא לעשות לכתחילה ממה שהוכרחו בנות ישראל לעשות בדיעבד מחמת גזירות רשעי הגויים שאסרו בשעתן על בנות ישראל לכסות ראשן, עכ"ל.

וכן כתב עוד במכתב (מחודש סיון תשע"א) וז"ל: מקור האופנות הבלתי צנועות, הן מאומות העולם, כמו שכתבנו בס"ד בדרשות ומאמרים משנת יוסף (ח"ב, עמוד שי') שהגזירה על המלבושים התחילה בשנת תרו', כמתואר בספר מאיר עיני הגולה (תולדות החידושי הרי"ם, ח"א, אות שפט') שעל ידי הסת רשעי ישראל המשכילים, גזרה מלכות הרשעה על יהודי פולין לשנות לבושם וחזותם, ואסרו ללבוש מעיל ארוך ומכנסים קצרות, ושאסרו לגדל זקן ופאות, וכל העובר על זה יענש קשה... ואסרו על הנשים לכסות שער ראשן, והשוטרים והקלגסים כשראו יהודי עם זקן ופיאות

התנפלו עליו וגזזו אותם, ואשה מכוסית ראש חטפו המטפחת מראשן, והשליכום לכלא, ואז כיסו ראשן עם פאה נכרית, ובלבד לא להיות פרועת ראש, עכ"ל.

וכן כתב הגאון רבי בנימין רבינוביץ זצ"ל בהסכמה לספר דת משה וישראל, וז"ל: הנה, מנהג חבישת פאה נכרית ברשות הרבים, חדרה ונתפשטה בתוך ישראל קדושים לפני כמאה חמישים שנה, באשמת הצאר הרוסי, שגזר על ישראל לשנות לבושם, ולצאת בנות ישראל פרועות ראש, בשיתוף פעולה עם המשכילים מחריבי כרם בית ישראל, ועל כן, במצב של לית ברירה, בחרו את הרע במיעוטו, גם לאחר שבטלה הגזירה, נשאר המנהג מאחר שהתרגלו לזה, וכך נמשך הדבר בדורות שאחריהם, עד שנשתכח מקור המושחת למנהג זה, עכ"ל.

וכן כתב הגאון רבי משה אריה פריינד זצ"ל ראב"ד העדה החרדית, וז"ל: במקומות שהקילו בזה (היינו בפאה), כידוע שבא מחמת הגזירות והגלויות שעברו עליהן, ובחרו הרע במיעוטו, עכ"ל. על כל פנים נמצאנו למדים מכל הנ"ל, דכל מנהג הפאה התחיל מכח הגזירה שגזרו לבנות ישראל לא לכסות ראשן.

ועיין עוד מה שכתב בעל שו"ת משנה הלכות (חלק יב', אהע"ז, סימן שי') וז"ל: ולאורך הגלות של אלפים שנה, ובני ישראל מפוזרים במדינות שונות, בעונה"ר הרבה מנשי בניי אפילו שומרי תורה, לרגלי המצב המקום והזמן, הקילו בכמה דברים, ובפרט במלבושי כבוד וצניעות, וסמכו כמה פעמים על דיעבד ומקום סכנה עד יעבור זעם או בכלל נהגו במנהגי הנכרים במקומותיהם, ושוב ההרגל נעשה טבע ומהדיעבד נעשה לכתחילה, ונשאר להם זה כמנהג המקום ובכלל תורת אמן...

והיות כי באותם מקומות הרחוקים, לפעמים לא היו להם גדולי וחכמי התורה כלל, וגם אם היו, לכמה דברים לא היה ביד החכמים לחזור ולהעמיד הדבר על תילה, קיימו בעצמם מאמר חז"ל (סוטה מח.) אמר רב יוסף זמרי גברי ועני נשי פריצותא, זמרי נשי ועני גברי כאש בנעורת, למאי נפ"מ לביטולי הא מקמי הא, אבל פשוט דתרוייהו יש לבטל, והכי נמי כן לענין מנהגים ומנהגים שונים ממקומות שונים, עכ"ל.

חלק ג. הפירצה של גילוי ראש

כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"ד, סימן קלח) וז"ל: לדעתי יוסיף באות ג' הערה ואזהרה רבה להנשים ההולכות בשערותיהן פרועי הראש שהוא איסור תורה... ואם

כי היה ראוי לייחד בשביל זה מודעה מיוחדת באריכות דברים, אבל יען שידעתי שכבר נפרץ הגדר בגליל הזה ונתפשט מאוד, וכמעט אבדה כל תקוה להועיל, לזאת ידי עצורות, עכ"ל. הראת לדעת שכמעט שכבר לא יכלו למחות על זה מפני גודל הפירצה.

וכן מתבאר מדברי הערוך השולחן (או"ח, סימן ע"ה, סעיף ז') וז"ל: ועתה בואו ונצווה על פרצות דורינו בעוה"ר, שזה שנים רבות שנפרצו בנות ישראל בעוון זה, והולכות בגילוי הראש, כל מה שצעקו על זה הוא לא לעזר ולא להועיל, ועתה פשטה המספחת שהנשואות הולכות בשערותן כמו הבתולות, או לנו שכך עלתה בימינו. עכ"ל.

וכך יתבאר עוד מדברי הפוסקים שנביא להלן בחלק ד'. על כל פנים נמצאנו למדים על גודל הפירצה שהיתה בענין גילוי הראש, ולכן ניתן להבין למה הקילו חלק מהפוסקים לכסות בפאה נכרית בתור בחירת הרע במיעוטו, וכמו שנביא להלן בחלק ד'.

חלק ד. בחירת הרע במיעוטו

דברי הפוסקים שמתבאר מדבריהם דהיתר הפ"נ היה בתור בחירת הרע במיעוטו, ומשום שלא יכלו להעמיד דת על תלה. ופשוט דענין בחירת רע במיעוטו בענין זה הוא כדי שלא ישתכח ענין כיסוי הראש, דראו הרבנים אז שאם היו אוסרים לכסות גם בפאה, אז ידעו שלא יכסו כלל כיון שהיתה אז הפירצה שהרבה בכלל לא כיסו (כמו שהתבאר לעיל).

ובשו"ת סתרי ומגיני (ח"ב, סימן מד', נדפס בשנת תרצ"ב) כתב, וז"ל: אף דיש מחמירים בזה, מכל מקום בזמן הזה טוב להשען על דעת המקילים, **כדי שלא יבואו לצאת בפריעת ראש**. עכ"ל. הרי דהיקל כדי שלא ילכו בגילוי ממש.

וכן כתב בספר מנחת שבת (סימן פ"ד, ס"ק ב', נדפס בשנת תר"ס) וז"ל: והלואי שכל הנשים ילבשו פאה נכרית הנ"ל, **ולא יבואו לגלות שערותיהם** כמו שפסתה המספחת בעוונותינו הרבים בין הרבה נשים שבזמנינו, שאפילו הנשואות הולכות פרועי ראש רח"ל. עכ"ל.

וכן כתב בספר אפיקי מגינים (או"ח, סימן עה', חלק הביאורים, ס"ב, נדפס בשנת תרס"ט) וז"ל: ועכשיו אשר בעוונותינו הרבים נתפרץ מאוד מידת הצניעות בנשים

שהולכות בפרהסיא בפרועי ראש עד שאי אפשר למחות בהן שבודאי לא ישמעו לנו, לפחות יש ללמדן שישומו על שערן, סבכה קלועות מחוטין דקין של משי או של שערות מפאה נכרית הנ"ל, דזה מועיל לסלק האיסור דאורייתא, וגם על ידי זה יהיה היתר קצת לומר דבר שבקדושה כנגדן כמש"ל דבזה אפשר שישמעו. עכ"ל.

וכן הרב וואזנר זצ"ל כתב בספרו שו"ת שבט הלוי (ח"ה, סימן רז, אות ב') וז"ל: במקומות שאי אפשר להעמיד דת על תלה בזה, סמכו עצמם על המקילים בזה. עכ"ל. וגם הבאנו לעיל בשם הראב"ד של העדה החרדית, שבמקומות שהקילו היה מפני הגזירות ובחרו הרע במיעוטו.

על כל פנים מבואר מדברי כולם, שלרגל המצב, אם מצד הפירצות בצניעות אם מצד הגזירות, לא יכלו להעמיד דת על תלה בזה, ולכן סמכו על המקילים בזה. אם כן, הרי לן דהכיסוי הראש כראוי שלא בדרך שערות, הרי הוא העמדת דת על תלה.

הכרעת רוב הפוסקים

ולמעשה חשוב לדעת שרוב הפוסקים אסרו את הפאה, וגם כתבו רבותינו שלא היתה בזה הכרעה. וכך כתב בשו"ת דברי חיים (ח"ב, יור"ד, סימן נט) ז"ל: כבר האריכו בזה בספר באר שבע ובכל האחרונים, ורובם מסכימים לאסור, ועיין בכנסת הגדולה באבן העזר (הוא בסימן כא, אות ה') שרבו האוסרים, וכן בעצי ארזים אוסר.

וכך כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה, סימן קצט, אות ד') ז"ל: ובעצם המנהג של היום שהנשים שלנו יוצאות בפאה נכרית, חלילה לי לתקוע עצמי בזה, דכבר ידוע דרוב רובם של הפוסקים אין דעתם נוחה מזה... וכבר מדורות רצו לשנות זה ולא עלה בידם רק בחלקו... על כן אין לנו כח הכרעה בזה. עכ"ל. הרי דרובם אסרו, יב ולא היתה הכרעה בזה להיתר כמבואר בדבריו.

יב. ואזכיר כאן חלק מהאוסרים. באר שבע, ישועות יעקב, יעב"ץ, חתם סופר, בעל הפלאה, שו"ת דברי חיים, שו"ת פני יצחק, מהר"ש קלוגר בשו"ת שנות חיים, שו"ת תשובה מאהבה, מהר"ץ חיות, בעל תפארת ישראל על המשניות, שו"ת מנחת אלעזר, חיד"א, שו"ת חסד לאברהם. פרי מגדים בספרו אם לבינה, הובא להלן.

וגם הגאון רבי משה יהושע לנדא זצ"ל מתלמידי החזו"א כתב וז"ל: על כן החובה לאלו אשר הורגלו בהיתר לבישת פאה נכרית, לחקור ולבחון. א: אם אמנם היתר נכון הוא, ואז יוכחו לדעת כי אמנם לא הוכרעה בזה הלכה להיתר. עכ"ל. עוד הבאנו להלן שכתב בזה הלשון: כי לדעת הרבה פוסקים איסורו מפורש, והמה רבותינו אשר בית ישראל נשען עליהם, עכ"ל.

עוד חשוב כאן להדגיש דכמה אחרונים כתבו דלא התיר הרמ"א אלא לענין קריאת שמע ולא לענין פרועת ראש, ויש שכתבו שלא התיר הרמ"א אלא בחצר, ועיין שו"ת מהרי"ל דיסקין (קונטרס אחרון, אות ריג) דכתב כן לדחות ראיית השלטי גבורים, דשם איירי בחצר, ויש שכתבו כך גם בדעת השלטי גבורים, דלא התיר אלא בחצר.

שיטת הפרי מגדים והמשנה ברורה

כאן המקום להתייחס על דברי המשנה ברורה (סימן עה', ס"ק טו') שהביא שתי הדעות בזה, והביא דברי הפרי מגדים שכתב שבמדינות שיוצאין הנשים בפאה נכרית מגולה יש להם לסמוך על השו"ע.

וראוי לדעת שני דברים.

א. שאין בזה הכרעה וכמו שכתב הרב יעקב קמינצקי זצ"ל (בספרו אמת ליעקב על שו"ע, עמוד קפא') וז"ל: בדרך כלל נוכחתי, כי בכל מקום שהמשנ"ב מעתיק בשם איזה מחבר בפנים, ולא סתם הדין אלא הראה מקומו בשער הציון, מוכיח, שלא הסכים לגמרי לאותו הפוסק, אלא שאמר הדבר בשם אומרו אבל אין דעתו נוטה כן. עכ"ל. דהיינו, כל שהזכיר המשנ"ב את המחבר שמביא, בפנים, ולא הביאו בסתם, סימן שלא הכריע כמותו.

אם כן, הוא הדין לעניינינו שהביא דברי הפמ"ג בשמו. אמנם, גם בדברי הפרי מגדים גופא מוכח שלא הכריע, דהביא שתי הדעות ואח"ז כתב ובמדינות שיוצאין וכו' משמע דלא התיר לכולם, וגם מהלשון יש להם לסמוך משמע דאינו הכרעה.

ב. בשנים אחרונות נמצא ספר אם לבינה מבעל הפמ"ג י' שבו הוא חוזר להדיא מהיתרו על היציאה בפאה נכרית לרשות הרבים.

וכך כתב שם בזה הלשון: והנה באו"ח סימן ב' וסימן ח' וסימן עה' וסימן צג' וסימן שג' רמזתי בפריי שם למש"כ המג"א בסימן עה' אות ה' דפאה נכרית שרי דלא כבאר שבע, ואמנם עתה ראיתי להתבונן בו כי פרוק [פ"נ בלע"ז] משער תלוש ותחתיו תפור בגד הביא בעולת תמיד סימן ב' דמראית עין יש, והיינו לילך ד"א בגילוי הראש ושם רק מדת חסידות, מה שאין כן באשה הוה דבר תורה פרוע ראש... כללא דמלתא פרוק יש לגזור מראית עין אטו פרוע ראש דהוה דבר תורה, וגם דת משה כל שאין מכוסה כדרך שאר נשים, אע"ג מטפחת על ראשה הוה דת ישראל עכ"פ, וההיא דשלטי גבורים או דמכוסה בשבכה או בפנויה בתולה, כ"ש בחוקותיהם לא תלכו אם מכוונין לכך כחוקת עכו"ם.

על כן נראה לי איסור גמור... ומה הנאה להם ומה טעם בזה, ולהשומעים תבוא אליהם ועליהם ברכת טוב, וכל אשה יראת ה' ובעלה תלמיד חכם מצוה להזכיחה ולפייסה לביצית לבעלה ודי בהערה זו. כתבתי זו יום א' יב' אלול התקמז' פפד"א יע"א וחתמתי שמי יוסף מלמד, כעת חונה בכאן. ה' ישלח לנו משיח צדקנו ב"ב אמן. עכ"ל. הרי להדיא דחזר מהיתרו. ולכן אין לנו אפשרות לסמוך על דבריו שבפמ"ג.

על כל פנים נמצאנו למדים שרוב הפוסקים אסרו, וגם שלא הוכרעה ההלכה בזה, וכמו שכתבו הגר"ש וואזנר זצ"ל והגרמ"י לנדא זצ"ל.

היתר הפאה קלוש מאוד

וכבר אמר הגרי"ז הלוי זצ"ל שההיתר של הפאה נכרית קלוש מאוד (עובדות והנהגות לבית בריסק, ח"ב, עמוד מז), הרי דההיתר קלוש ולא לכתחילה. וכן סיפר הגר"ד סגל שליט"א, וז"ל: בצעירותי הייתי אצל מרן הסטייפלר זצ"ל, ושאלתיו בענין כיסוי הראש, והשיב לי, שמתפחת עיקר מה שראוי לכתחילה, ובפרט למי שרוצה לדקדק בהלכה, עכ"ל. (מוקלט).

לא הוכרעה ההלכה

לקראת סיום הפרק, ראיתי לנכון להעתיק המכתב של הגרמ"י לנדא זצ"ל מתלמידי החזון איש.¹ וכך כתב במכתבו וז"ל: מצאנו מחובתנו לעורר את החרדים לדבר ה', וביחוד את ציבור בני התורה המדקדקים במצוות, לתת לבבם כי ענין זה של לבישת פאה נכרית מפוקפק הוא, וכבר התפרסם, כי לדעת הרבה פוסקים איסורו מפורש, והמה רבותינו אשר בית ישראל נשען עליהם. על כן החובה לאלו אשר הורגלו בהיתר לבישת פאה נכרית, לחקור ולבחון:

א. אם אמנם היתר נכון הוא, ואז יוכחו לדעת כי אמנם לא הוכרעה בזה הלכה להיתר.

ב. ולפלא הדבר, איך בני התורה אינם נותנים ללבם, האמנם מתאים הוא לבני תורה שנשותיהם יתכסו דוקא בכיסוי כזה אשר תיראנה כפרועות ראש, דבר שתורתנו הקדושה גינתה אותו כנאמר בפרשת סוטה 'ופרע את ראש האשה'.

ג. וכי לא יאה להם כיסוי המטפחת שנהגו בה אמותינו הקדושות בכל הדורות, בטרם נתפשטה ההשכלה הארורה, אשר לבישת פאה נכרית היא אחת התוצאות המרות ממנה.

ד. האם אין בכחם של בני התורה לאזור עוז ותעצומות, לנטוש את תלבושת הפאה ולחזור למסורות קדושת אבותינו ואמותינו.

ה. האם אינם חשים לענין של חילול ה' רח"ל, ומה יאמרו דורות הבאים שכבר כלל לא יבחינו בין פרועת ראש לגמרי לכיסוי הראש עם פאה נכרית, ולצערינו ולחרפתינו מעשה שטן מצליח שמשכללים את הפאה בכל מיני שכלולים, שתראה הפאה כמו שער עצמה ממש רח"ל ה' ירחם.

החובה ליראי ה' להיות ראשונים בדבר זה

אנו קוראים לכל ירא וחרד לדבר ה' וביחוד החובה לבני תורה להיות ראשונים בדבר זה, מהם יראה כל בית ישראל לשוב ולהטהר לפני ה', ובזכות ההתחזקות

¹ עיין מה שכתבו בניו בהקדמה לספרו ישועת משה, וז"ל: ומלבד גדלותו בתורה כאחד מגדולי הדור ממש כידוע למכיריו, והיה מבאי ביתו של מרן החזו"א זצ"ל והיה חביב עליו עד לאחת. עכ"ל.

בדרכי הקדושה מלמטה, יקדש אותנו הקב"ה מלמעלה ויפיע אור שכינתו עלינו להתקרב אליו באמת. עכ"ל המכתב של הגרמ"י לנדא זצ"ל.

נמצאנו למדים, דאנו הבני תורה המדקדקים קלה כבחמורה בכל ענין ורוצים לצאת ידי כל הפוסקים בכל ענין, אם כן, כל שכן בנידון דידן דלמעשה לא הוכרע, שראוי לנו להחמיר בזה לעשות לכתחילה.

ומה גם שזה נוגע לענין הצניעות, דהרבה פוסקים שאסרו זה היה משום פריצות. וכל שכן בפאות זמנינו שלדעת כל גדולי דורינו יש בזה פריצות, ואסור גם לאותם שהתירו מקדם את הפ"נ (וכמו שביארנו כל זה בפרק לשון חכמים), אם כן כל אחד מבין, שלעשות לכתחילה בעיקר המחלוקת של פ"נ הישנה, הוא גדר גדול שלא להגיע לאיסור, כיון שהמציאות היום שכמעט אין פאה כשרה לפי הכללים שנקבעו בשנת תשמז' (וכמו שכתבנו כל זה בפרק לשון חכמים).

אם כן ודאי שכל בן תורה המחמיר בכל ענין קלה כבחמורה ובורח ממאה שערים של היתר כדי שלא יכנס בשער אחד של איסור, כל שכן בנידון דידן שהאיסור קרוב מאוד ליכשל בו, שראוי לברוח מההיתר הקלוש של נידון דידן שלמעשה לא הוכרע.

אין בזה יוהרא

כאן המקום להדגיש, שאחרי כל מה שהתבאר עד כאן, שבכלל לא הוכרעה הלכה בזה להיתר, וגם בזמנים שהקילו זה היה בתור בחירת הרע במיעוטו, ממילא הרוצה לעשות לכתחילה ולכסות שלא בדרך פ"נ, פשוט דאין בזה יוהרא.

ואם כי הדברים פשוטים לא הסתפקתי בזה, ושאלתי מורה הוראה מובהק האם יש בזה חשש ליוהרא, וענה לי בפשיטות, כיון שהרבה פוסקים אוסרים את הפאה מן הדין, אין חשש כלל ליוהרא, וביטל את הדברים בנחרצות.

גדר וסייג

ולסיום הפרק ראיתי לנכון להביא מה שכתב הג"ר סענדר ארלנגער זצ"ל והוא חיזוק וראיה לדברינו שכתבנו לעיל. וכך כתב במכתב (מחודש סיון תשס"ד) וז"ל: אמנם כהיום הזה שנפרץ ענין הפאות הבלתי כשרות וצנועות, בודאי שמתפחת הוא שמירה מעולה לדורות, ונחשב הרבה יותר מעבר להידור הלכה, והוא

גדר וסייג שלא להמשך אחרי האיסור המגונה והפרוץ שדשו רבים על ידי שעבר ושינה נעשה להם כהיתר. עכ"ל. הראת לדעת, שלהחמיר בענין זה הוא לא הידור, אלא גדר וסייג שלא ליכשל באיסור, דהיינו פאות זמנינו האסורות לדעת כל הפוסקים, (כמו שנתבאר בפרק לשון חכמים).

אם כן, בודאי אנו המשקיעים שעות על גבי שעות לחיפוש אתרוג מהודר, כל שכן שעלינו ודאי ראוי להחמיר בזה כדעת רוב הפוסקים, באשר הדבר הוא גם סייג שלא ליכשל באיסור.

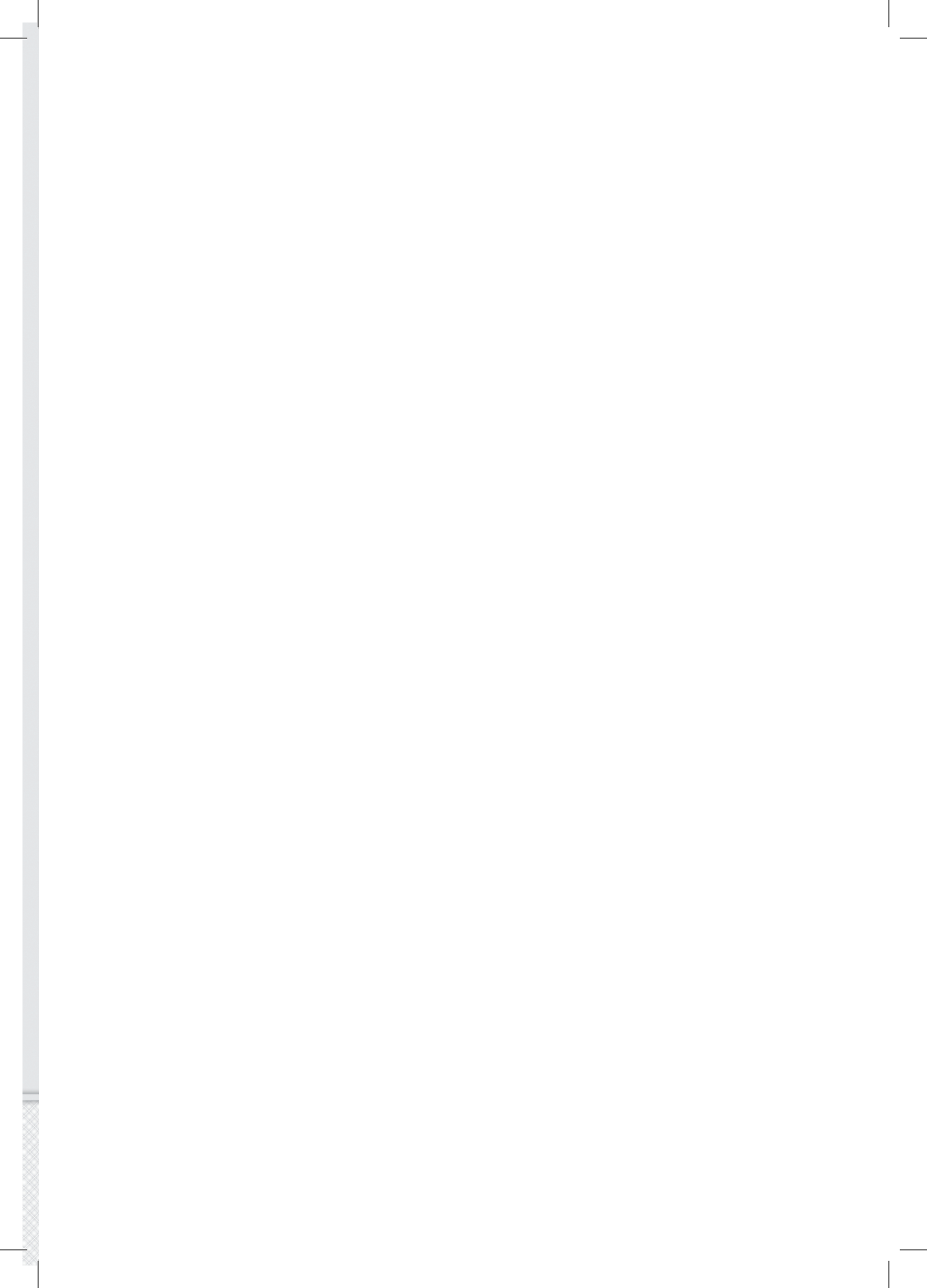
כדאי ליצר הרע

ולסיום נביא עוד מה שכתב הגאון הנ"ל במכתב הוקרה לקונטרס 'פאה נכרית של זמנינו'. וז"ל: וכדאי ליצר הרע שהאדם יחמיר בהרבה עניינים טובים ונכבדים ממצוות התורה הקדושה, ויקיל בענייני צניעות, מפני שבזה כבר נכנס לרשותו של הסט"א ה"י, והסגולה האמיתית והערובה לדורות ישרים וכשרים ברוח ישראל סבא, הוא רק שמירת הצניעות כהלכה.

וכל אלו הנשים המתייפות בחוץ עם פאותיהם המושכים את העין וכו' וכו' לא ינקו מדינה של גהנום רח"ל, וגם בעולם הזה צריכים אנו לרחמים גדולים, ובפרט בזמן הזה, שכל המצב מסוכן לכלל ישראל השם ישמור ויצילנו מכל רע, וזכות הצניעות בלבוש, הוא האור המקיף ומגין עלינו ועל כל ישראל. עכ"ל.

אם כן, כיון שהמציאות היא שהקו המבדיל בין הפאה נכרית המותרת (לאותם פוסקים שהתירו) לפאה נכרית האסורה הוא כחוט השערה, וגם כמעט שאין מציאות כזה בזמנינו למצוא פאה המותרת לפי הכללים שנקבעו על ידי גדולי הדור (כמבואר הכל בפרק לשון חכמים), אם כן בודאי מובן שלהחמיר בנושא דידן כדעת רוב הפוסקים, הוא ממש בגדר קיום התורה.

שער ב

שער התיקון

בו יבואר הדרך לתיקון נושא זה
בפרט והצניעות בכלל.

לפתח חטאת רובץ	פרק א
כה תאמר לבית יעקב	פרק ב
עבודת הלשמה	פרק ג
הכבוד האמיתי	פרק ד
תפקיד האשה	פרק ה
וידעת כי שלום אהלך	פרק ו
דרכיה דרכי נעם	פרק ז

פרק א לפתח חטאת רובץ

הקדמה לשער זה – שבו נביא כמה יסודות מדברי רבותינו כדי שעל ידם נוכל לתקן נושא דידן - ראיתי לנכון להקדים פרק זה עם כמה יסודות מרבותינו, שבהם נוכל להבין שעל כרחנו אנו חייבין ליכנס לנושא הזה, ואין לנו אפשרות להתחמק מללמוד נושא זה בטענה שבין כך אנו לא נצליח לתקן דבר זה, מפני השלום של הבית, וכדומה, ועל פי מה שנכתוב בפרק זה, גם יקל מעלינו תיקון נושא דידן.

התורה לא אסרה מה שאי אפשר לעמוד בו

ולזה נביא מה שמספר הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל בספרו פניני רבינו יחזקאל על הגר"י אברמסקי זצ"ל. שם הוא מספר שהגר"י אברמסקי זצ"ל כל שבוע בליל שבת היה מוסר שיעור לבחורים שהיו רחוקים מהתורה, ופעם בליל שבת פרשת כי תצא, אמר להם בזה הלשון: דעו לכם, שהיום נלמד פרשה שעושה אותנו אחראים ומחויבים לשמירת כל התורה כולה, היום נלמד בתורה שדבר שאין ביכולת האדם להתגבר על יצרו התורה מתירה לו לעשותו, אין התורה אוסרת על האדם מה שאין ביכולתו לעמוד בו.

וממילא זו הוכחה וראייה, שכל מה שאסרה התורה עלינו, הרי אנחנו יכולים לקיים את זה ולהשמר מזה, אם כן אפוא, אין לאף אחד תירוץ שאיננו יכול לשמור ולקיים, אם היה זה בלתי אפשרי לקיים, היתה התורה מתירה זאת כמו שהתירה יפת תואר בפרשה שלנו. ע"כ דברי הגר"י אברמסקי זצ"ל לאותם בחורים.

נמצאנו למדים, שכל דבר שהתורה אסרה, ודאי שזה גם אפשרי לקיים את זה, ובלאו הכי התורה היתה מתירה כמו שהתירה יפת תואר.

אם כן, אם השכלנו להבין את הדברים הפשוטים שהתבארו בשער ההלכה מדברי הפוסקים בטעם דין כיסוי ראש האשה, שהענין הוא להסתיר את נוי השיער

– שמתייפה האשה על ידו – מעיני זרים, וממילא הבנו שגם פאות זמנינו שמייפות ממש כשיער לא מתקיים בהם ענין כיסוי הראש, וכמו שהבאנו מדברי רבותינו בפרק לשון חכמים, אם כן על כרחנו נאמר, דאם הקב"ה ציוה בתורתו שזה חיוב האשה על כרחך שזה אפשרי לקיים, דעל כגון זה אמר הגר"י אברמסקי דמזה שהתורה אסרה סימן שאפשר לקיים, ולאף אחד לא יכול להיות לו תירוץ שאינו יכול לקיים, אם כן מעתה אין אנו יכולים להתחמק מליכנס לנושא בטענה שבין כך לא נצליח לתקן את זה, כי אם זה אסור בודאי שנוכל להצליח בזה.

אין שליטה ליצר הרע אלא על הספק

ונביא כאן עוד יסוד גדול בשם הגר"א מוילנא זצ"ל, שעל ידו גם נבין את החובה שלנו ללמוד את הנושא, וגם זה תשובה לעצם הטענה שנראה שאין אנו יכולים לקיים דבר זה. בספר אהל יעקב מהמגיד מדובנא (חלק בראשית, עמוד עו) מביא על הפסוק ויחר לקין וכו' ביאור בשם הגר"א, וז"ל: וזהו ויחר לקין מאוד ויפלו פניו, על זה אמר לו יתברך "למה חרה לך וכו' הלא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ".

ביאורו שמעתי בשם אדוננו רשכב"ה הגאון החסיד המנוח מוהר"ר אליהו מוילנא זצוק"ל, כי אין להיצר הרע שליטה על האדם להטותו מדרך הטוב, כי אם במקום שפתח פתוח לפניו ופרצה עומד נגדו, כמליצת רז"ל פרצה קורא לגנב, רצוני, שהדבר שעלה על רוחו לעשותו לה', עדנה היה בלבו על צד הספק אם לעשותו או לא ולבו לא נכון עמו, או אז מקום להיצר לבא להשתרר עליו על ידי הפתח ההוא, ועל נקלה יכריענו לרצונו הרע אם לא יכבשנו בחזקה.

לא כן אם האדם דעתו ורצונו שלם אתו, ותמים עם ה' עשות מה שצוה עליו, ודאי כי אין מקום להיצר לבוא אצלו... והוא מה שאמר יתברך לקין למה חרה לך וכו' כלומר, על דעתך כי אין בידך עוד לבחור בטוב לפני אלקים, דע לך כי לא כן הוא, כי כחך אז כחך עתה, רק כי מעתה מהצורך עליך לסגור הזלת בעד בואו, לבל יעבור פתח ומפתן הבית, רצוני, שיהיה לך שלם עם ה' לעשות רצונו, כי כשתפתח לו פתח להיות כמסתפק במצות השי"ת אם לעשות, אתה בעצמך תשליטהו עליך, וזהו לפתח חטאת רובץ ואליך תשוקתו, כלומר, תשוקתו אליך שתתחיל אתה לפתוח לו, אבל בלעדי סיבת פתיחתך, יהיה נכון לך בטוח כי לא יקרב אליך ולא תגור ממנו עוד, זאת כי "ואתה תמשל בו", עכ"ל הספר אהל יעקב.

לא להיות כמסתפק בציווי ה'

ומבואר מדבריו שני דברים.

א. שאין היצר יכול לשלוט על האדם אלא אם כן משאיר לו פתח שיוכל היצר ליכנס באותו פתח, ורק כך יכול לשלוט על האדם.

ב. שהספק שמסתפק האדם אם לעשות מצות ה', זה עצמו הפתח שבו נכנס היצר לשלוט על האדם.

יוצא אם כן, שאם אדם לא יפתח לו הפתח, אין לו מה לפחד מהיצר הרע, כי בודאי שלא יוכל לשלוט עליו, וזהו ההבטחה של הקב"ה שאמר ואתה תמשל בו, אמנם בתנאי שלא יפתח לו הפתח, שזהו הספק אם לעשות מצות ה'.

כעת נחזור לעניינינו ונקדים במשל, הרי אין ספק שאדם שרואה שאחד מבני ביתו נכשל באיסור שבת ח"ו, גם אם הוא בטוח שבני ביתו לא ישמעו לו אם הוא יוכיח אותם, מכל מקום הוא מצדו יעשה כל טצדקי כדי לתקן את המעוות, יתכן שיתיעץ עם מישהו או יתפלל להקב"ה ובודאי יהפוך עולמות כדי להסיר המכשול מביתו, ובודאי שלא יפטור עצמו מלתקן את הנושא בטענה שלא ירצה לגרום לבעיות בשלום בית. ואם הוא חכם בודאי שימצא את הדרך הטובה ביותר לתקן את הנושא בלי לפגוע בקוצו של יוד של השלום בית.

אם כן נשאלת השאלה, למה בנושא דידן פתאום כאן מחליטים להעלים עין, בטענה שלא רוצים לפגוע בשלום בית עד כדי כך שאפילו לא רוצים ללמוד את הנושא.

והתשובה פשוטה לפי היסוד הנ"ל, שכל זמן שהאדם מסתפק במצוות השי"ת, זהו הפתח של היצר הרע ליכנס בו, ולכן לגבי איסור שבת, בודאי שאם נכשלים בביתו באיסור שבת שאין בו שום ספק שזה אסור, אם כן אין לבעל שום פתח שבו ישלוט עליו היצר בזה, ביודעו חומר איסור שבת וודאות האיסור שנכשלים בו, שממילא לכן יעשה כל טצדקי להסיר את המכשול בבטחה שיכול יוכל עליו, כי הרי אין מי שמורה לו היתר בדבר, והרי כבר הובטחנו ואתה תמשל בו' ויודע הבעל ההוא שאין לו מה לפחד מהיצר הרע בזה, דבודאי יוכל לשלוט עליו.

אמנם בעניינינו כל עוד שהאדם לא ילמד את הנושא, אז הרי הוא כמסתפק במצות השי"ת בזה, בחשבו שאולי אין בזה איסור, ומכח זה שולט היצר עליו בזה, בהשאירו פתח פתוח ליכנס בו על ידי ספקו בעצם האיסור, וזהו מה שמביא אותו לחשוב שלא יוכל לשלוט על היצר, ופוטר עצמו בטענה של שלום בית.

אמנם, הרי כבר החזיר הקב"ה תשובה לקין, שכל זמן שלא ישאיר פתח פתוח ליצר ליכנס בו, שהוא הספק, בודאי שיוכל לשלוט עליו. ואם כן, מה לנו לפחד מללמוד את הנושא, הרי אדרבה, אם ניכנס ונלמד ונראה בבירור את האיסור, אז כבר לא יהיה לנו ספק ולא יהיה פתח ליצר ליכנס, ואז אנו כבר מובטחים מהקב"ה בכבודו ובעצמו על 'ואתה תמשל בו'.

יכולת האדם להתגבר על יצרו

וכן כתב החפץ חיים בספרו נדחי ישראל (פרק כב') דאם האדם הולך בישרות כפי שבראו ה', מובטח לו שיוכל להתגבר על יצרו, וז"ל: ואיתא בספרי פרשת האזינו 'אל אמונה ואין עול' שלא ברא בני אדם להיות רשעים אלא צדיקים, פירוש, אפילו אם תראה אדם שהוטבע בו כוחות רעים, תדע שהוטבע בו גם כן בנפשו כח טוב כנגדו שיהיה יוכל להתגבר על יצרו, דאי לאו הכי יש ח"ו עוול בחוקו יתברך על העונש שמענישם אחר כך.

וכן הוא אומר, 'אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים' רוצה לומר, הקב"ה שנקרא צדיק וישר, ברא את האדם בצלמו להיות גם כן ישר מאוד, אך המה בקשו חשבונות רבים, שנשתעבדו ליצר הרע שבלבם ויצאו מדרך הישר, ואם ירצה האדם להתגבר על יצרו בודאי יש ביכלתו, כי הקב"ה נתן כח להאדם שיהיה הוא המושל על היצר הרע, והיצר הרע יהיה לו בבחינת עבד אף לסייע לו באיזה עניינים לצורך התכלית, ככתוב 'ואתה תמשל בו' וכתוב 'מפנק מנער עבדו' והדברים ארוכים.

היוצא מדברינו, שצריך האדם להתחזק תמיד בכל יום מימי חייו שלא לחטוא אפילו בחטא קל... ובודאי אם יתן לבו על השמירה, בודאי הקב"ה יעזרנו כמו שכתוב 'צופה רשע לצדיק ומבקש המיתו ה' לא יעזבנו בידו' עכ"ל.

ולכן בודאי שאין יכול האדם לפטור עצמו מללמוד הנושא בטענה שלא יוכל לקיים, דאם יצא אדם משעבוד היצר ותאוותיו וילך בישרות כפי שבראו הקב"ה, ודאי שיצליח לשלוט עליו, ולכן אם יתן לבו על השמירה על ידי למוד הנושא, יתקיים סוף הפסוק, 'ה' לא יעזבנו בידו'.

חיוב לימוד הדין שנכשלים בו

ויש להוסיף את הדברים הידועים של הגר"י סלנטר זצ"ל (באגרת המוסר), שהרפואה הגשמית למי שנכשל בדבר מסויים, הוא הלימוד בעיון של הדבר שנכשל בו, שעל ידי זה ישתנה הרגלו לפרוש מהעבירה.

וכך כתב (בד"ה הנשגב) זז"ל: הנשגב והעיקר בשימוש רפואות התורה לתחלואי היצר, הוא ללמוד בעוז ועיון עמוק היטב דיני העבירה עצמה ההלכה עם כל סעיפיה, כי עינינו הרואות הרבה מהעבירות אשר האדם נמנע מהם בטבע, ולא יעבור עליהם אף גם בעת אשר ילחצנו לזה איזה דבר, וישנם עבירות חמורות מאלו והאדם הזה בעצמו יעבור עליהם בנקל, דרך משל, חלק גדול מאחינו בני ישראל כמעט רובם ככולם לא יאכלו בלי נטילת ידים חלילה אף גם בעת אשר ירעבו ויצטערו הרבה, ובלשון הרע החמורה בנקל יעברו עליה גם בלי תאוה גדולה.

ועתה הננו רואים, כי עיקר השמירה מהעבירה היא רק לעשות את ההרגל [השימור] טבע אצל האדם, על כן, אף אם יתאמץ האדם הלזה ללכת בדרכי המוסר ליגע עצמו בהשמירה מלשון הרע עם כל חושיו ורעיוניו כיאות, בכל זאת, כל עוד שלא נתחלף טבעו והרגלו בזה שלא יהיה לו שום חפץ טבעי לספר לשון הרע, יותר יעבור בנקל על לשון הרע מאשר יאכל בלי נטילת ידים חלילה. וכן הוא הענין בכל מיני העבירות, הכל לפי האדם והזמן והמחוז, כי גם לא כל המחוזות שוים בזה כי אם מתחלפים בעניינם, כל מחוז יש לו עבירות אחרות אשר ישמור אצלם בנקל ומרוחק מהם בטבע.

וזאת הלא ידוע, כי השתנות הטבע תולד רק מלימוד והרגל רב, ולכן, היסוד העיקרי והעמוד הנכון להכין את עצמו לשמירה מהעבירות ועשיית המצוות, הוא רק הלימוד הרב בהלכה זו הנוגעת לעבירה זו או למצוה זו, ובפרט בעיון הדק היטב, כי זה הלימוד עושה קנין חזק בנפש להיות העבירה מרוחקת ממנו בטבע, עכ"ל.

נמצאנו למדים, מלבד מה שעל ידי הלימוד אין כבר ספק בקיום המצוה ואין שליטה ליצר בזה כמו שכתבנו לעיל, נוסף עוד זה, שעל ידי הלימוד של הענין שנכשלים בו, נעשה קנין חזק בנפש שתהיה העבירה מרוחקת ממנו בטבע.

אם כן פשוט, שכל בעל בעמיו שיכנס לסוגיא דידן בעיון, מלבד עצם הבנת הדברים בנושא זה, עוד יתחזק אצלו הטבע להתרחק מזה, ויהפך להיות אצלו נושא זה כמו שמירת שבת שחוקק בטבעו, וממילא יהיה בכחו להשפיע על זה כמו שיכל להשפיע על ענין שמירת שבת בלי חשש להשפעה שלילית על שלום הבית בהיות ההרגל בשמירת השבת חקוק בו, כמו כן נאמר בנושא דידן, שאין מה לחשוש לשלום בית, כי על ידי שילמדו את הענין, כבר תתרגל נפשו להיות דבר זה מרוחק ממנו בטבע, ואז ודאי כבר ימצא הדרך לפניו להשפיע על הדבר.

בנוסף להנ"ל, יש להביא מה שידוע שכשהחזו"א רצה לחזק את ענין השמיטה בארץ ישראל, כחלק מפעולותיו, העמיד קבוצת אברכים שילמדו את הנושאים של שביעית, ואמר, שבעצם לימוד הסוגיות יש כח סגולי המשפיע על הכלל לשמירת הענין ההוא, וא"כ, כל שכן שכח סגולי זה ישנו על האדם עצמו הלומד את הענין ההוא, שעל ידי זה יושפע גם הוא לשמירת הנושא שעוסק בו.

פרק ב כה תאמר לבית יעקב

עוד יש להקדים לפני שנכתוב את דרך התיקון לנושא דידן, והוא מה שאמרו רבותינו שעיקר מטרת האשה בעולם הזה הוא תיקון מדת הצניעות, דכשתדע האשה שזה עיקר תפקידה יותר מכל דבר אחר, ממילא יקל עליה תיקון הענין המדובר.

אמנם, כיון שגם ענין הצניעות באופן כללי נפרץ מאוד בדורינו, אשר על ידי זה נגרם קושי לחלק גדול לשמור את כללי הצניעות, לכן כתבתי גם בשער זה פרק הנקרא 'הכבוד האמיתי' שבו יבואר מהות ענין הצניעות, וסמוך לפרק ההוא כתבתי פרק הנקרא 'תפקיד האשה' שבו יבואר למה כל כך חשוב ענין הצניעות לאשה, ועל ידי זה נבין את הדרך לתיקון ענין הצניעות, וזהו רק אחרי היסודות שנכתבו בפרק הסמוך הנקרא 'עבודת הלשמה' שבו יבואר איך צריך להיות עבודתנו הכללית בעבודת ה' וקיום המצוות.

עיקר חיוב האדם בעולמו

ולפני שנביא דברי רבותינו על עיקר תפקיד האשה בעולם הזה, נביא דברי רבינו יונה שאומר, שעיקר עמל האדם צריך שיהיה על הדבר שנברא בעבורו, דכתב בספרו שערי תשובה (שער ג', סוף אות יז) בזה הלשון: ומה תקות הנברא אם לא ישים עמל נפשו ועיקר עסקו בדברים שנברא בעבורם, עכ"ל. ומצינו בחז"ל בכמה מקומות ששיבחו מדת הצניעות בנשים והפליגו בשכרן על זה, ואולם אני אביא את דברי רבותינו האחרונים שבהם כתוב להדיא שזהו עיקר תפקידם כאן בעולם הזה, ושבזה תלוי עיקר מתן שכרן לעולם הבא.

דברי רבותינו בעיקר חיוב האשה בעולם הזה

בספר חסד לאלפים לבעל הפלא יועץ (או"ח, סי' ג', אות ד') כתב, וז"ל: כל אשה המרבה ליזהר בדרכי הצניעות הרי זו משובחת, וכמעט כל עונש האשה בעולם הזה ולעולם הבא וזכייתה לעולם הבא תלוי בזה, עכ"ל.

והמהר"ל בספרו (גבורות ה', פרק ס') כתב וז"ל: הרי שנשתבחו האמהות בפרט בצניעות כי עיקר שבח האשה ומדרגתה העליונה היא הצניעות, עכ"ל.

וגם החפץ חיים בספרו גדר עולם (פרק ז') כתב וז"ל: כשהאשה הולכת בדרכי הצניעות, אז היא זוכה להוליד בנים צדיקים בנים ת"ח וכו' ועל ידי זה ייטב לה בעולם הזה וגם באחריתה תזכה לישב בעולם העליון בהיכל ה' ברוב עוז והדר, על כן צריכה האשה להרגיל עצמה במדת הצניעות וייטב לה על ידי זה בזה ובבא, עכ"ל.

דברי גדולי הדור האחרון על עיקר חיוב האשה

הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, כתב וז"ל: המצוה הכי גדולה, להסביר לבנות ישראל לילך בצניעות וכו' חז"ל אמרו בזכות נשים צדקניות נגאלו ממצרים ובזכותם ניגאל, לכן היצר הרע שם כל כחו ומאמציו בענין הצניעות, עכ"ל (מכתב דו, הובא בספר מרא דארעא דישראל, עמוד רעט').

וכן הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל, כתב במכתב (ז' טבת תשנ"ז) וז"ל: הגמ' בתענית (כד.) מביאה על אחד מחז"ל הקדושים שהיתה לו בת בעלת יופי, חזיא לההוא גברא דהוה כריא בהוצא וקא חזי לה, אמר ליה רבי יוסי מאי האי, (כלומר האבא של הבת שאל את אותו גברא מה אתה מעיין כאן) אמר ליה וכו' לראותה לא אזכה, אמר לה, בתי קא מצערת להו לברייתא, שובי לעפרך ואל ייכשלו בך בני אדם.

והדברים מבהילים, מדוע שתשוב לעפרה מה היא אשמה? אלא חז"ל באים ללמד עד כמה חמור קדושת ישראל, ומציאות של בת ישראל, שיצא על ידה רק צניעות וקדושה, ואם בת ישראל מהוה ח"ו גורם היפך הצניעות, אין כדאית כל מציאותה! וכל זה אפילו שלא באשמתה! עכ"ד במכתב.

וכשדרש פעם בכנס לאברכים אמר, וז"ל: הנה בסמינרים, מה צריך שתהיינה שיחת המורות והמחנכות, על מה צריכות הבנות לשוח זו עם זו, את אלו בנות צריך להעלות ולרומם דרגה, דוקא את אלו המתנהגות בתכלית הצניעות, ולא את אלו המחוכמות המשתלמות במקצועות שונות שעל ידם יוכלו להשתכר ולהרויח טוב, הוא נגד הצניעות של כלל ישראל.

מורה ומחנכת צריכה להתנהג בתכלית דרכי הצניעות, לא רק בעת שהותה במחיצת בית הספר בה היא מלמדת, אלא במשך כל היממה, בכל מקום

הימצאותה, זהו התפקיד של כל בת ישראל, ומכל שכן אלו שבאות להעמיד ולחנך דורות, בודאי צריך שתהיינה צנועות בתכלית דרכי הצניעות להיות לסמל ולדוגמא, עכ"ל.

וכך אמר הגאון רבי אהרון יהודה לייב שטיינמן זצ"ל (בתוך שיעור על אגרת הגר"א) ז"ל: והלא כל אחד יודע שיש בתורה תרי"ג מצוות... אבל כמה יש כח באדם ללחום נגד היצר הרע, זהו רק על ידי התורה כמו שכתוב בחז"ל בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ובאגרת הגר"א כתב: "ותבלין שלו לזכרים עסק התורה ולנקבות הצניעות" ואין שום דרך אחרת ללחום נגד היצר, ולכן עיקר מלחמת היצר הוא להפריע לגברים בלימוד תורה ולנשים בצניעות שזה העיקר.

ומי שנחלש בדברים אלו נמצא שהיצר הרע ניצחו... וממילא כל הבנות והנשים שיתנהגו בצניעות וילחמו נגד היצר הרע בצניעות, וכמו שאמרנו שזה הנשק הגדול ביותר שיש לנשים להילחם נגד היצר הרע, כתורה אצל הזכרים, תזכה לכל הטוב שיש גם בעולם הבא וגם בעולם הזה, עכ"ד.

והגאון רבי סענדר ארלנגר זצ"ל כתב בספרו טהרת התורה (עמוד קז) ז"ל: היצר הרע אינו פוסח על נשים חשובות, גם אותן שהם מורות ומלמדות או נשים של תלמידי חכמים, נגועים ביצר ההתלבשות במלבושים מגונים המסיתים לב בני אדם להסתכלות והרהור טומאה, ובמקום שצריכים לכסות אינם מכסים כהלכה או שמבליטים הגוף ואין הנשים שמים לב לקיים הלכות אלו, וכל אחד מורה היתר לעצמו ואחרים לומדים ממנו ותולים עצמם בו, שמים את הדגש רק על הידע של חכמת ההוראה או שאר חכמות שלומדות, ושוכחין העיקר הגדול המקיים כל התורה ומקרב אותנו להשם יתברך, והוא יראת שמים שבזה מתהללת האשת חיל.

וכמו שהתורה מגינה על לומדי התורה מיצר הרע, כן הצניעות מגינה על הנשים מיצר הרע, וכל שאר החכמות והלימודים לא ירסנו ויאלפו את האדם בדרך הנכון אם לא בעלים על תאוה זו, ואין שום ערך לחכמה גם לתלמידי חכמים אם לא תקדים לו יראת חטא וקיום המצוות. וק"ו לאשה שלא נצטוית על החכמה רק על יראת שמים וקיום המצוות, פשוט שלא ישאר שום שארית לנצח מכל חכמתה אם אין יראת חטא שהיא הבושה מעטרת אותה, וגם מצוות ומעשים טובים אינם מתקבלים למעלה בלי יראת ה', ולעתיד לבא ישבו ראשונה בעולם

הבא הנשים הצנועות והטהורות, ולא המלומדות והחכמניות שתפסו מקום כאן בעולם הזה, עכ"ל.

הרי מבואר מכל דברי רבותינו שעיקר חיוב האשה בעולמה הוא ענין הצניעות, ובזה תלוי כל שכרה בעולם הבא. ובפרק תפקיד האשה יתבאר בעזה"ת מדוע זה כך.

פרק ג עבודת הלשמה

אחרי מה שנתבאר בשער ההלכה על האיסור הקיים בפאות זמנינו, ועל הזיוף שבהם, לא נשאר לנו אלא לעיין מהו הדרך לתיקון דבר זה. כי על פי הנראה נדמה, שגם אלה שמבינים כל מה שנתבאר בספר זה, מכל מקום עדיין מתקשים בפועל לתקן את זה. לכן באתי בפרק זה, לכתוב מהו הגורם העיקרי המונע מאיתנו לקיים ענין זה כראוי.

וכדי לדעת מהו המונע העיקרי לקיום ענין זה בפרט, וקיום ענין הצניעות בכלל, אנו חייבים להתבונן בדבר יסודי הנוגע לכל העבודה שלנו בעולם הזה, ורק אחרי זה נוכל להבין מה מונע מאיתנו תיקון ענין הצניעות.

הדבר שעל ידו זוכים לעולם הבא - לשמה

והנה, הדבר שאנו חייבים להתבונן הוא, "מהו עיקר הדבר שעל ידי זה אנו זוכים לעולם הבא".

וכשנסתכל בדברי רבותינו נוכח לדעת, שעיקר עבודתינו בעולם הזה לזכות לעולם הבא, הרי זה ענין ה'לשמה', ובלשון רבותינו בעלי המוסר זה נקרא 'עבודה פנימית'. ומאיך, מתבאר בדברי רבותינו, שבעבודה שלא לשמה עלולים להפסיד את העולם הבא, כמו שנביא להלן. (ולהלן נתייחס להא דאמרו חז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות שלא לשמה וכו').

להלן דברי רבותינו. אומרת המשנה בסוף מסכת מכות: רבי חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות וכו'.

ופירש שם הרמב"ם, וז"ל: מעיקרי האמונה בתורה, כי כשיקיים אדם מצוה מתרי"ג מצוות כראוי וכהוגן, ולא ישתף עמה כוונה מכוונת העולם בשום פנים, אלא שיעשה אותה לשמה מאהבה כמו שביארתי לך, הנה זכה בה לחיי העולם הבא, ועל זה אמר רבי חנניא, כי המצוות בהיותם הרבה אי אפשר שלא יעשה אדם בחייו

אחת מהם על מתכונתה ושלמותה, ובעשותו אותה המצוה תחיה נפשו באותו מעשה, עכ"ל.

הרי מבואר ברמב"ם, שהזכייה לעולם הבא תלויה דוקא במצוה הנעשית לשמה, דרך על ידי מצוה לשמה תזכה נפשו לחיי העולם הבא, (ובהמשך יתבאר מדוע זה כן). ובהמשך נביא גם מדברי רבינו יונה בשערי תשובה שמתבאר כך.

שתי בחינות בשלא לשמה

וענין הלשמה הוא, לאפוקי שתי בחינות של שלא לשמה.

א. מצוה הנעשית לשם כוונות חיצוניות ולא לשם המצוה ולשם ה', כמבואר ברמב"ם הנ"ל שכתב "ולא ישתף עמה כוונה מכוונת העולם".

ב. מצוה הנעשית מתוך הרגל הנקרא "מצות אנשים מלומדה".

כך מתבאר מדברי המסילת ישרים בהקדמה שכותב - באחד מחלקי העבודה שהיא שלמות הלב – בזה הלשון: שלמות הלב הוא שתהיה העבודה לפניו יתברך בטוהר הכוונה, דהיינו לתכלית עבודתו בלבד, ולא לשום פניה אחרת, ונכלל בזה, שיהיה לבו שלם בעבודה, ולא כפוסח על שתי הסעיפים או כעושה מצות אנשים מלומדה, אלא שיהיה כל לבו נתון לזה, עכ"ל.

מבואר, דמהו הדבר שהוא לתכלית עבודתו בלבד דהיינו לשמה, דבר שנעשה שלא לשם פניות אחרות, ודבר שלא נעשה מתוך הרגל, דהיינו מלומדה. ופשוט דענין 'מצות אנשים מלומדה' אינו רק דרגה, אלא זה תביעה על כל אדם באשר הוא, וכמו שתובע הנביא (ישעיה כט' יג) "יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה".

אחרי שראינו מה הם הבחינות של 'שלא לשמה', נראה דברי רבינו יונה, שגם בדבריו מבואר דאי אפשר לזכות לעולם הבא על ידי עבודה שלא לשמה. דבשערי תשובה (שער ג', אות קנט' והלאה) מונה כמה כתות שאין להם חלק לעולם הבא, ובהמשך (אות קסט') מונה עוד כת שאין להם חלק לעולם הבא, הנקראת כת 'עוזבי ה', וביאר בזה הלשון: ועתה נפרש ענין כת עוזבי ה', ונאמר, כי הם האנשים שאין עליהם עול יראת שמים, והם מקיימים את המצוות מצות אנשים מלומדה, וכאשר יתגבר היצר על האדם ההוא, ועליו חלף רוח ויעבור ואשם, לא יאנח ולא

ידאג לחטאו, אכל ומחה פיו, והוא בעיניו כאילו לא פעל און, א" עכ"ל. ובהמשך (אות קע) כתב על הכת הנזכר, וז"ל: ואמר, כי עוזבי ה' יכלו, שאין להם חלק לעולם הבא, עכ"ל. הרי מבואר, דהעובדים את ה' מתוך הרגל בלי עול יראת שמים, אין להם חלק לעולם הבא.

עבודה שבלב - פנימיות

וענין הלשמה ושלא לשמה, נקרא בפי רבותינו פנימיות וחיצוניות (כמבואר בכמה מקומות בספר מכתב מאליהו, ח"ג עמוד 115 ואילך, מאמר פנימיות וחיצוניות). וכמו כן נקראת בדברי רבותינו העבודה לשמה, 'עבודה שבלב' שהיא עבודה פנימית. ולהלן נצטט כמה לשונות מהמכתב מאליהו, שבהם מתבאר שזהו עיקר העבודה שלנו. (מתוך המאמר שבו הוא מדבר, כל פעם שמזכיר פנימיות הכוונה 'לשמה' וחיצוניות הכוונה 'שלא לשמה').

במכתב מאליהו (ח"ג, עמוד 127, ד"ה כבר) כתב בזה הלשון: כבר ביררנו כמה פעמים שעבודתו הפנימית של האדם, היא עיקר תכליתו, כמאמרם (סנהדרין קו): הקב"ה ליבא בעי, עכ"ל. ושם (עמוד 138) כתב בזה הלשון: התורה הקדושה תובעת מן האדם שיהיה פנימי, שכל גדרי התורה יהיו פנימיים ולא חיצוניים, עכ"ל. ושם (עמוד 144) כתב, וזה לשונו: הדבקות הגמורה הרי היא הלשמה השלם, שאינה אלא ראיית האמת בפנים הלב בלי כל פניות חיצוניות, **הדבקות האמיתית הזאת היא תכלית כל יגיעתינו, עכ"ל.**

וגם מדבריו מבואר דרק על ידי פנימיות זוכים לעולם הבא, דכתב שם (עמוד 289) וזה לשונו: לעולם הבא זוכה אדם רק על ידי פנימיות אמיתית, כל דבר היוצא לחוץ – ואפילו רק חושבים אודותיו איך נראה כלפי חוץ – כבר אינו שייך לטהרת עולם הבא, עכ"ל.

עד כאן הוכחנו שעיקר עבודתנו בעולם הזה לזכות על ידה לעולם הבא, זהו רק על ידי קיום מצוות לשמה, לא מתוך כוונות חיצוניות ולא מתוך הרגל.

א. נראה פשוט, דאין זה עוד תנאי ליקרא עוזבי ה' רק במי שאינו מצטער על חטא, אלא שזה דבר מוכרח דמי שמקיים מצוות בדרך של מלומדה, על כרחו כשנכשל בחטא, אין הוא מצטער על זה, ובודאי שנכשל בחטא כי הרי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב וכו', וא"כ כל שכן מי שכל מצוותיו מלומדה שודאי נכשל בחטא, וכיון שכל המצוות אצלו הם מלומדה על כרחך שלא מצטער כשנכשל בחטא, והכל דבר אחד שלכן ראוי ליקרא עוזבי ה'. ועל פי מה שנכתוב להלן יתבאר דבר זה.

אלא שאנו צריכים להסביר דבר זה, למה כדי לזכות לעולם הבא מוכרח דוקא עבודה לשמה, ומאיך, איך יתכן שאדם שקיים כל המצוות אלא שעשה אותם מכח הרגל ומתוך מלומדה כבר נכרת מהעולם הבא – כמו שהבאנו מדברי רבינו יונה – וכי יתכן שיפסיד כל העולם הבא אפילו שקיים כל המצוות בגלל שנעשו שלא לשמה? וכדי להבין את זה, אנו צריכים להסביר מהו המושג של עולם הבא. ובודאי שאין לנו האפשרות להשיג דבר זה, מכל מקום נצטט מדברי רבותינו מה שהם כתבו בענין זה.

מהות העולם הבא – השגת מציאותו יתברך

הרמב"ם (בפירוש המשניות, סנהדרין, פרק חלק) אחרי שהאריך לומר שאין אנו בעולם הגופני יכולים להשיג את התענוג הנפשי של העולם הבא, כתב על כל פנים את המושג של העולם הבא, וז"ל: כל שכן בעולם הרוחני, והוא העולם הבא שנפשותינו משכילות שם מידיעת הבורא יתברך כמו שמשכילות הגופנים העליונים או יותר, ואותו תענוג לא יחלק לחלקים ולא יסופר ולא ימצא משל למשול בו אותו התענוג, אלא כמו שאמר הנביא... "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך".

וכן אמרו (ברכות יז) העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה... אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו שכינה, רוצה לומר באמרו עטרותיהם בראשיהם, השארות הנפש בקיום המושכל להם והוא הבורא יתברך... ואמרו נהנים מזיו שכינה רצונו לומר, שאותן הנשמות מתענגות במה שמשגיגות ויודעות מאמיתת הבורא יתברך... הנה כי הטובה והתכלית האחרון הוא להגיע אל החברה העליונה הזאת, ולהיות בכבוד הזה ובמעלה הנזכרת וקיום הנפש... עד אין סוף בקיום הבורא יתברך, שהוא סיבת קיומה לפי שהשיגה אותו, עכ"ל.

מתבאר מדברי הרמב"ם כך, שתענוג העולם הבא הוא, מה שהנשמה משיגה את מציאות ואמיתת הבורא (רק שאנו בעולם הגופני איננו יכולים להבין מהו התענוג הזה) ולזה מוכרח השארות וקיום הנשמה לנצח, שזהו רק על ידי השגתנו כאן בעולם הזה את מציאותו יתברך לפי כוחותינו.

הדרך להשגת מציאותו יתברך

וכשנרצה לדעת מהו הדרך שלנו בעולם הזה להשגת מציאותו שעל ידי זה נזכה לאותו תענוג בעולם הבא, הרי לנו המשך דברי הרמב"ם שם בענין 'כרת', ומתוך זה נלמד מהו הדרך.

וז"ל: והרעה השלימה והנקמה הגדולה היא, שתכרת הנפש ותאבד, ושלא תהיה חיה וקיימת, והוא הכרת הכתוב בתורה... ואמרו ז"ל (סנהדרין סד): הכרת בעוה"ז תכרת בעוה"ב, ונאמר 'והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים', הנה, כל מה שבחר והרגיל בתענוגי הגוף, ומאס באמת ואהב השקר, נכרת מאותה מעלה, וישאר חומר נכרת, עכ"ל.

הרי מבואר, דעל ידי שהאדם הרגיל עצמו בתענוגי הגוף וכו' נשאר במציאות חומר, וממילא נכרת מאותה מעלה, שהיא השארות קיום הנפש להשגת הבורא. אם כן נמצאנו למדים מכלל זה, דהדרך להשגת מציאות הבורא בעולם הזה – כדי שעל ידי זה נזכה לתענוג של העוה"ב – זהו על ידי התנתקות כמה שיותר מהחומר ותענוגי הגוף, ועל ידי אהבת האמת ומאיסות השקר.

ודבר זה מבואר להדיא גם בשערי תשובה (שער ב', אות יח) דכתב, וז"ל: ודע, כי נפש הרשע אשר כל תאוותה לחפצי הגוף בחייו, ונפרדת תאוותה מעבודת הבורא ונבדלת משורשיה, תרד במותו למטה לארץ אל מקום תאוותה, ותהי תולדתה כטבע העפר לרדת ולא לעלות... ואחרי עלותה למרום, תרד בטבעה למטה לארץ כאשר האבן חוזרת ונופלת לארץ אחרי הזריקה, עכ"ל.

הנה, כאן קורא רבינו יונה 'רשע' למי שתאוותו לחפצי הגוף ואין תאוותו לעבודת הבורא, ועל זה אומר, היות שהשריש בטבעו את החומר ותאוות הגוף, אז על כרחו תרד במותו לארץ למקום טבעה, כי זה הוטבע בו על ידי רדיפתו אחר העולם הזה, ובהכרח נכרת מהעולם הבא, כי אינו יכול לעלות לעולם הבא שעניינו השגת הבורא, היות ובהיותו בעולם הזה הרחיק עצמו מהבורא ונדבק בעולם הזה ובתענוגי הגוף, וזהו ממש כדברי הרמב"ם.

הכרח הלשמה

אחרי כל מה שנתבאר בענין העולם הבא, אנו יכולים להבין למה כל כך מוכרח העבודה לשמה כדי לזכות לעולם הבא, ומאידך למה על ידי שלא לשמה מפסידים את העולם הבא. כי על ידי שהאדם מקיים המצוות שלא לשמה, דהיינו לשם מטרות חיצוניות ולשם עולם הזה או אפילו רק מתוך הרגל, ממילא, הרי הוא נשאר בהכרח מחובר לחומר ולגשמיות, כי הרי אין במצוותיו שום חיבור וקשר להקב"ה ולא השגה בו, היות וכל המניע של קיום מצוותיו הרי הוא הנאות

העולם הזה, אם כן, איך יוכל לזכות לעולם הבא – שהוא השגת מציאותו יתברך – כל עוד שבהיותו בעולם הזה נשאר חומר, ומצוותיו לא הביאוהו לזה הואיל ונעשו למטרות עולם הזה, ואינן אלא מעשה גשמי וחיצוני בעלמא, ואין להם שייכות לפנימיות שהוא העולם הבא.

אמנם, על ידי מצוה אחת לפחות שיקיים לשמה לשם ה' בלבד, הרי כבר זכה על ידה לפנימיות, דהיינו לדבקות בהקב"ה והשגתו, ועל ידי המצוה הזאת דוקא שאין לה שום שייכות לעולם הזה אלא כל מציאותה חיבור להקב"ה, דוקא על ידה תחיה נפשו לעולם הבא כדברי הרמב"ם.²

מתוך שלא לשמה בא לשמה

אלא דלכאורה יש מקום לשאול על הנ"ל, ממה שאמרו חז"ל (פסחים נ:): "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה" ולדברינו הנ"ל כיון שהשלא לשמה הוא מעשה חומרי בלבד ואין בזה שום השגה וחיבור להקב"ה, איך יתכן שדוקא על ידי שלא לשמה יגיעו ללשמה שהוא חיבור להקב"ה.

ועוד יש להקשות, דהרי הרמב"ם בפרק חלק כתב בזה הלשון: ואין ההמון מפסידים מכל וכל בעשותם המצוות מיראת העונש ותקות השכר, אלא שהם בלתי שלמים, עכ"ל. ומשמע בפשטות שיש להם שכר אפילו שלא הגיעו ללשמה אלא שאינם שלמים, ואיך זה מסתדר עם מה שכתב במסכת מכות שהזכרנו לעיל, שרק על ידי אותה מצוה שקיים לשמה מאהבה זוכה לעולם הבא.

נקודת הלשמה בתוך השלא לשמה

והתשובה לזה היא על פי דברי המכתב מאליהו (ה"ג עמוד 115) בשם הסבא מקלם זצ"ל. וכך הסביר בשמו, שיש שני סוגי שלא לשמה.

א. שכל מצוותיו של האדם מסובבות רק על ידי שאיפות עולם הזה או שאר טובות והנאות שהוא מצפה להן, זה שלא לשמה גרוע שלעולם לא יגיע ללשמה, וכלשונו: "נשאר רק משחק פורים ואל המציאות האמיתית לעולם לא יגיע".

ב. וזה הסיבה שהעובד מלומדה אינו מצטער כשנכשל בחטא, כמו שהובא לעיל בשם רבינו יונה, דכיון שאין בו שום חיבור להקב"ה הרי ודאי שלא יצטער כשנכשל בחטא.

ב. שלא לשמה כזה שבתוכו ישנה נקודת לשמה שמזה יוכל להגיע ללשמה.

ובסוג זה של 'שלא לשמה' יעסוק האדם, כמו שכתב וז"ל: באיזה שלא לשמה יעסוק האדם? בשלא לשמה כזה שמתוכו בא לשמה. ואימתי זה? כשבתוך השלא לשמה ישנה נקודת לשמה שממנה יוכל להתפתח הלשמה, עכ"ל.

אלא, שכיון שיש לאדם מניעות אז נעזר עם ה'שלא לשמה' לסלק את המפריעים, אמנם, כיון שיש בתוכו נקודת לשמה, בסופו של דבר יגיע ללשמה. ולהלן (עמוד 119) כתב, וז"ל: וכן ביארנו לעיל, שרק אם יש נקודת לשמה בתוך השלא לשמה, אז יוכל האדם לבוא לידי לשמה. נקודת הלשמה מתגלה בכמה אופנים, אך העיקר הוא שירצה האדם – גם עתה בהיותו בתוך עולם השלא לשמה – לבוא לידי לשמה, עליו לדחוף את עצמו בכח להכנס בשערי הלשמה, עכ"ל.

ואם נעמיק בזה לדעת מהי אותה נקודת לשמה שעליה הוא מדבר, הרי פשוט שזה ההיפך מה'שלא לשמה' הגרוע שדיבר, וכיון שהשלא לשמה ביאר שזה כשהמצוות מסובבות על ידי שאיפות העולם הזה, ממילא על כרחך שהנקודת לשמה היא שכוונתו לעשות רצון ה' לשמו ממש אלא שיש מפריעים ולזה נעזר עם השלא לשמה.

וזה התשובה לשאלה הנ"ל, דכשהמצוות נעשות אך ורק עם מטרת שאיפות גשמיות, הרי ממילא כל מצוותיו אין להם כל שייכות כלל להקב"ה, ועל זה דיברו הרמב"ם ורבינו יונה שאי אפשר לזכות לעולם הבא על ידי שלא לשמה.

אמנם, כשהמצוות נעשות עם נקודה פנימית לשמה שהיא לעשות רצון ה', אז גם אם יש מפריעים שאז נעזרים עם השלא לשמה, מכל מקום אותה נקודה פנימית בכחה לחבר את האדם עם הקב"ה כדי שיהיה לו השגה במציאותו כבר כאן בעולם הזה, וממילא יוכל לזכות לעולם הבא. ובאמת יתכן שגם הרמב"ם שכתב שצריך מצוה אחת לשמה כדי לזכות לעולם הבא, היינו לפחות עם אותה נקודה פנימית לשמה, אלא שאז עדיין לא הגיע לשלמות כמו שכתב בפרק חלק.

המפריעים בדורינו לענין קיום הלשמה

אחרי שזכינו להבין שעיקר הדבר שאנו זוכים על ידו לעולם הבא זהו הלשמה, אנו צריכים לברר מה הם הדברים המפריעים בדורינו לענין זה.

ולכשנעיינ נמצא שהם שני דברים. א. הסביבה ב. ריבוי הגשמיות.

ביאור הדברים, המציאות היא, שכשאדם נמצא בסביבה של שומרי תורה ומצוות, המדקדקים קלה כבחמורה, ושכל היום לומדים וכו', בקלות יותר יכולים ללא שימת לב להפסיד את הלשמה, כי כיון שהתחנכו כך, ממילא כל המעשים הנ"ל נעשים מתוך ההרגל ללא נקודת הלשמה.

וכמו כן ריבוי הגשמיות שהתברך דורינו, גורם לנו בלית ברירה להיות שייכים במדה מסויימת לחיצוניות, היות וכל דבר דורש התעסקות גדולה בכל ענייני העולם הזה, אם זה שמחה או אפילו חג, וכל מיני דברים שדורשים הרבה התעסקות בעולם הזה.

ובאופן כללי, כל צורת ההתנהלות העולם בימינו, הרי הוא מתבצע דרך חיצוניות וגשמיות מופרז, דבר שמקשה בהכרח על האדם – בדרך כלל – להתחבר לפנימיות הנצרך לעבודת הלשמה, שהיא באה רק מתוך רצון לקירבה להקב"ה שהוא העולם הפנימי הרוחני, וכל החיצוניות המרובה, מונע מאיתנו ללא שימת לב את הקשר לפנימיות ולהקב"ה, וללא כוונה אנו יכולים למצוא את עצמינו רחוקים מהפנימיות הנדרש להתקרבות להקב"ה.

ודבר זה מבואר להדיא במכתב מאליהו (ח"ג עמוד 136 137) וז"ל: איתא בכתבי הגר"א זצ"ל, שדור עקבתא דמשיחא יהיה דור חיצוני, כלומר דור שמושגיו שטחיים וחיצוניים, וזה הן לצד הרע, שהמעשים הרעים לא יבעו מתוך אפיקורסות עיונית ופילוסופית כמו בדורות קודמים, אלא מחמת הרדיפה המופרזת אחר החומריות ואחר הנוחיות... והן לצד הטוב, שענייני הרוחניות שבדור יהיו לוקים בשטחיות ונובעים בעיקרם [כלומר המעשים הטובים הנעשים, הם נובעים] מסבות חיצוניות של הגררות אחרי הסביבה הטובה, וצריך עמל ועבודה רבה לעלות ממדרגת החיצוניות [כלומר מהשלא לשמה] ולחתור לקראת רכישת הפנימיות [כלומר הלשמה] עכ"ל.

גשמיות המופרז סכנה גם לעובדי ה'

ו**כתב** עוד שם בזה הלשון: בדור זה, הנוהר אחרי החיצוניות והשקוע בגשמיות, ברורה הסכנה מאוד, שישארו גם עובדי ה' שבדור, דבקים בחיצוניות המעשים, ויסתפקו בשלא לשמה הכרוך בעניינים רוחניים, עכ"ל. הרי מבואר, שריבוי הגשמיות

מסכן את הלשמה שלנו גם לאלה הנקראים עובדי ה', ומאידך, גם הסביבה הטובה גורמת להחסיר את הלשמה כמו שמבואר בדבריו.

אם כן נמצאנו למדים, שכדי לתקן ענין הלשמה, הדבר הראשון הנצרך הוא, לנתק את עצמינו כמה שיותר מהחיבור לעולם הגשמי בכל דרך אפשרי עד כמה שניתן, ובד בבד לעורר בתוכינו את הנקודה הפנימית של הלשמה, ולנסות לכונן את מעשינו לשם ה' בלבד, כדי שעל ידי זה נזכה כבר בהיותינו בעולם הזה לחיבור עם הקב"ה, ונזכה על ידי זה לעולם הבא.

בדיקת מעשינו בענין הלשמה

ואם נרצה לבדוק את מעשינו האם יש בתוכן את נקודת הלשמה, הרי לן דרך לבדוק את זה מבעל המכתב מאליהו (ח"ג, עמוד 133, מאמר שורש הטעאה), וז"ל: הנה ידוע, שאחד מכלי זייניו הגדולים של השטן הוא כח ההטעאה שהאדם מטעה את עצמו, אבל יש בזה עיקר גדול מאוד, והוא יסוד גדול בעבודת ה', ההטעאה אפשרית רק כנגד החיצוניות, כלומר נגד אותן המדות המעלות והמעשים שהן פרי חינוכו [היינו הרגל שהוא בחינת שלא לשמה], במה שנקנה ונקבע בפנימיותו של האדם [היינו בחינת לשמה], לא תיתכן הטעאה כלל.

למשל, אם ההתעוררות לקום ממטתו וללכת להתפלל עם הצבור באה מצד החינוך [היינו הרגל, בחינת שלא לשמה], אז שייך שיטעה את עצמו בחשבו שבוודאי היה ראוי ללכת להתפלל, אלא שראוי לחשוש היום לבריאותו וכדומה, וזה משום שבפנים הלב חפצו שלא ללכת לתפילה בצבור, אבל אם ההתעוררות לתפילה בצבור באה מפנים לבבו ממש, הרי כבר אין שורש וסבה אל ההטעאה, כי הרי זה חפצו האמיתי, עכ"ל.

הרי מבואר, שלא שייך הטעאה אלא במעשה חיצוני שהוא בחינת שלא לשמה שהוא או על ידי הרגל או לשם מטרות חיצוניות, רק אז שייך שנתפתה בכל מיני תירוצים על מנת שלא לעשות אותו מעשה, אבל אם המעשה הוא פנימי שהוא בבחינת נקודת הלשמה, לא שייך בזה הטעאה, כיון שהוא חפץ באמת לעשות את המעשה, ולא רק מתוך הרגל או מטרה חיצונית, אלא לשם המעשה עצמו, שזה בא על ידי נקודת הלשמה.

הקושי בענין כיסוי הראש

לאור כל זאת נוכל להבין שורש הקושי שלנו בענין זה של כיסוי ראש הנשים, וממילא מתוך זה נדע מהו הפיתרון לזה. דהנה, כפי שכבר התבאר בשער ההלכה, כל ענין כיסוי ראש האשה הוא להסתיר נוי זה מזרים, אם כן איך יתכן שכזה דבר פשוט שמבואר להדיא בדברי הפוסקים ובדברי רבותינו גדולי הדור – כמו שנתבאר הכל שם בשער ההלכה – כל כך קשה עלינו לבצע את זה למעשה, ואנו מתרצים את עצמינו בתירוצי סרק "העיקר שכיסו את הראש" הלא זה אומר דרשני שזה דבר שכל אחד מבין שזה זיוף מצוות התורה, וכדברי הגר"ש וואזנר זצ"ל שהבאנו שם.

אלא, שכיון שכל ענין זה של כיסוי הראש לצערינו בדרך כלל נעשה רק מתוך ההרגל ולא מתוך התבוננות בענין זה, אם כן הוי סך הכל מעשה חיצוני של כיסוי, ממילא נתפס אצלנו שהעיקר לכסות. אבל כעת לאור כל המתבאר בפרק זה שאנו צריכים בכל מעשה לעורר את נקודת הלשמה, ושזה מוכרח כדי לזכות לעולם הבא, אם כן נמצא שהפיתרון לתיקון ענין זה הוא, לעורר את נקודת הלשמה בענין זה של כיסוי הראש כדי שלא יעשה רק מתוך הרגל, ובד בבד להשתדל כמה שיותר להתנתק מהעולם הגשמי כדי שנוכל לעורר את נקודת הלשמה.

וכשנעורר את נקודת הלשמה שזה בעצם לעשות את המצוה לשם ה' בלבד וכמו שנתבאר בפרק זה, אם כן ממילא נבין, שכיון שענין רצון ה' במצוה זו היא להסתיר נוי זה מזרים, בודאי שלא נעשה כיסוי כזה המהוה בדיוק את ההיפך ממטרת המצוה, כיון שכעת המעשה נעשה מתוך חפץ אמיתי לשם המעשה ולשם רצון ה'. (אולם כיון שעדיין יתכן – גם אחרי שזכינו להבין כל הנ"ל – שיקשה עלינו תיקון דבר זה מפני הקושי להיות שונה מכולם או מפני שנראה לא מכובד, לכן כתבתי פרק 'הכבוד האמיתי' שבו נאמר תשובה רעיונית גם על טענות אלו).

עבודת הלשמה מוכרחת לזכות למשיח

וכשנתבונן בדברי רבותינו נראה, שזה דוקא עבודתינו כדי לזכות להתגלות משיח, דהיינו השגת הרוחניות כמה שיותר וביטול ענייני עולם הזה. דהנה הביא המכתב מאליהו (ח"ג, עמ"ד 204) את דברי המדרש על מלכות אדום שנקראת חזיר על שם שמחזרת עטרה לבעליה, ואינה גוררת מלכות אחריה.

ופירש המכתב מאליהו (עמוד 205) בזה הלשון: ומחזרת עטרה לבעליה כלומר, מלכות משיח צומחת ומתגלה מתוך מלכות אדום, שעל ידי חורבנה של מלכות אדום עולה ומתגלה מלכות שמים... חורבנה של אדום יבוא רק על ידי חורבן העולם הזה.

כאשר מביא הקב"ה את העולם למצב שיסודות חיי העולם הזה יתמוטטו, השלוח תתערער, חיי הפרט יהפכו לחיי דאגה, פחד וייסורים, וכל העולם כולו יעמוד תחת אימת הרס וחורבן, אז יתגלה לעין כל שהתרברבותו של האדם וגאותו על התקדמות בכיבוש הבריאה כביכול מביאים רק לאבדון, אז יכירו את ההעדר וההפסד שבחיי העולם הזה כשהם מרוקנים מכל תוכן רוחני, המובילים רק לכלייה ואבדון. כשיתיאש האדם מלהשיג רצונותיו ותאוותיו, אז יתגלה אורו של משיח... כי רק על ידי השגת ביטול ואפסות העולם הזה, מסוגלים בני אדם להתרומם ולראות במבט רוחני ותבטל מלכות אדום, ואז יתגלה אורו של משיח, עכ"ל.

הרי מבואר, שרק על ידי ביטול גמור של העולם הזה יכול אדם לראות במבט רוחני, וממילא לזכות להתגלות אורו של משיח. ואם כי הוא כתב שמוכרח לזה חורבן העולם הזה ושהשלוח תתערער וכו', לענ"ד נראה שזהו דוקא אם אנו לא נעשה את עבודתינו הנ"ל, שהיא לבחון בכל עבודתינו שיהיה בנקודת לשמה, שאז בהכרח אנו דבוקים בעולם הזה, ואיננו יכולים לזכות כך לאורו של משיח, אמנם אם נעבוד על נקודת הלשמה, ממילא נוכל לראות במבט רוחני, ועל ידי זה נתקרב עוד להקב"ה, ובהכרח מתבטל ממילא כל ענייני העולם הזה, בזה שאנו כבר לא דבוקים בו, וממילא נוכל לזכות לאורו של משיח.

ועיין עוד בדברי המכתב מאליהו (ח"ד, עמוד 128) שכתב, וז"ל: כי ענין הגלות הוא, שישראל באים תחת השפעת שרי האומות, והיינו שעבודת ה' בגלות היא בבחינת שלא לשמה וקשה מאד להגיע אל איזו דרגה של לשמה, וזהו עצם החורבן והגלות ברוחניות גדר 'שכינתא בגלותא' רק הנקודה הפנימית הדקה של לשמה הקיימת בלב כל ישראל על אף כל ההסתרים והעיכובים והטומאות... היא הנותנת עדיין מקום לגאולה, עכ"ל.

וגם כאן מבואר להדיא, שרק על ידי הנקודה הפנימית של הלשמה נוכל לזכות לגאולה, ובודאי שזה דוקא על ידי שאנו נעורר את אותה נקודה פנימית (ועיי"ש

ולכן נראה, שיתכן, שדוקא העבודה הזאת בענין הפאה, שהיא כמו שכתבנו לעיל על ידי שנעורר את נקודת הלשמה בזה, שעל ידי זה נגיע ממילא לתיקון ענין זה, שהוא בעצם ביטול ואפסיות ענייני העולם הזה, דוקא בזה נוכל להקדים את ביאת המשיח, כי על ידי נקודה אחת של תיקון בענייני העולם הזה, כבר אנו מתקרבים להשגת הרוחניות הנדרש להתגלות אורו של משיח.

הקבלה מהמהרי"ל דיסקין למלחמה האחרונה

וראוי כאן להביא את הקבלה המפורסמת שיש מהמהרי"ל דיסקין שאמר בזה הלשון: שבמלחמה האחרונה קודם ביאת המשיח כל הערליכער ייעדן (יהודים אמיתיים ונאמנים) ינצלו. וביאר המשגיח דליקוד ר' נתן מאיר וואכטפויגל זצ"ל, דהיינו מי שמובדל מן העמים, ואמר בזה הלשון: לא מדובר כאן על להיות אחד מלוי צדיקים, אלא כל מי שמובדל מחוקות העמים, ואין לו שייכות עם התרבות שלהם, ואופנת הלבוש שלהם, ועם העיתונים שלהם, והמוזיקה שלהם, והוא מנותק מהם, אז אומר עליו הקב"ה אתה שלי! והוא נמצא ברשות אחרת ואין שום שליטה עליו, עכ"ל. (מובא בלקט רשימות ענייני חנוכה).

ולאור דברינו הנ"ל, יתכן להסביר דברי המשגיח הנזכר, שכיון שלהתגלות משיח צריך דוקא את הביטול של העולם הגשמי, לכן בהכרח דוקא אלו המנותקים לגמרי מדרך הגויים – שכל מהותם הוא חיבור לעולם הזה – יכולים לינצל ולזכות לביאת המשיח.

ואם כן, לב מי לא יירעד ולא ייפחד מהענין הזה של פאות זמנינו, שהרי כבר על הפאה של שנת תשל"ג בשיער הסתור כתב הגר"ש וואזנר בספרו (הובא בשער ההלכה, בפרק 'לשון חכמים') שזה פריצות נוראה שנלקחה מהירודים שבאומות, מה נאמר על פאות זמנינו שהן הרבה יותר פרוצות משנת תשל"ג, בודאי שעלינו להשתדל לתקן ענין זה שהוא דרך האומות כדי להיות נבדלים מהם.

כאן המקום לעורר על ענין המודע (אופנה) שנכנסת למחנינו בדרך כלל ללא שימת לב, ולפעמים יש שעושים כך כי כולם עושים כך, אבל צריך לדעת שמכיון שהמודע מקורה מהגויים, הרי אנו חייבים ליבדל מזה כדי להיות מנותקים לגמרי מדרכי הגויים. וכבר עוררו על זה רבות, רבותינו גדולי הדור, בהזדמנויות שונות.

פרק ד הכבוד האמיתי

בפרק זה נשיב על טענת ה'כבוד' במבט הרעיוני, ונזכיר שוב את הטענה, פאה זה מכובד, וכיסוי מבד זה לא מכובד.

וכבר כתבנו בשער ההלכה שטענה זו יש לה שתי משמעויות א: הלכתי. ב: רגשי.

הלכתי: שכיסוי מבד זה בגד ביתי ואסור לצאת כך לחוץ, ועל זה כבר יישבנו בטוב טעם ודעת בס"ד בשער ההלכה בפרק 'הכיסוי המכובד' עיי"ש באורך.

רגשי: גם אם אין איסור לצאת בכיסוי מבד, מכל מקום פאה זה יותר מכובד, משום שזה יותר יפה, כלומר, ומתביישת לצאת באופן לא יפה, או משום שכך כולם הולכות וממילא נהיה יותר מכובד, כי ללכת שונה מכולם זה לא מכובד, כלומר, וזה בושה לצאת באופן שונה מכולם, ועל החלק הרגשי נשיב בס"ד בפרק זה.

והנה, אין ספק שלכאורה יש כאן טענה חזקה, כי טבע הוא באדם וכל שכן באשה לצאת באופן מכובד, וממילא ירצו לצאת באופן היותר יפה, כי לטענתם [ובעצם לטענתם כמו שיתבאר בהמשך] מה שיותר יפה, זה יותר מכובד, ובנוסף, ודאי לכאורה שאין זה מן הכבוד להיות שונה מכולם, וגם חז"ל אמרו כך (מסכת דרך ארץ רבה סופ"ז) לא לשבת בין העומדים או להיפך, כך שניתן להבין טענתם בענין זה שהשונה מכולם הרי זה לא מכובד, וזה לא דרך ארץ לכאורה.

סתירה בדברי חז"ל בענין נוי שיער האשה

אמנם, לכשנעיין בדברי חז"ל נמצא היפך ממש מהטענה הנ"ל, דנמצא בדבריהם – כמו שנביא להלן – שיופי זה, הוא גנאי לאשה.

דהנה, מצד אחד מצאנו שאמרו חז"ל (ברכות כד.) 'שיער באשה ערוה' והרחבנו בשער ההלכה בפרק 'רצון השם' דהא דזה ערוה זהו משום נוי ויופי השיער,

והבאנו שם כך מדברי כל המפרשים שכך למדו בסוגיא שם, עיי"ש באורך. הרי שחז"ל הבינו שיש נוי ויופי מיוחד לשיער, שלכן אמרו שזה ערוה ואסור לקרות קריאת שמע כנגדו, כמו שנתבאר כל זה בשער ההלכה פרק 'רצון השם'.

ומאידך, מצינו בחז"ל שזה גנאי ובושה לאשה להיות פרועת ראש, דהרי מסוטה למדו שזה גנאי לאשה לצאת בפריעת ראש (עיינן כתובות עב. ורש"י פרשת נשא בפסוק 'ופרע את ראש האשה') וכמו כן חייבו חז"ל (ב"ק פרק החובל) בושת למי שפורע ראש האשה, וכן אמרו חז"ל (עירובין ק:) דאחת מעשר הקללות שנתקללה האשה היא 'עטופה כאבל' ופירש שם רש"י, וז"ל: בושה לצאת וראשה פרוע, ע"כ. [וכשנעייין היטב שם ביעב"ץ (על רש"י ד"ה שבח) נוכח לדעת שגם הסוגיא שם אחזה שהשיער נוי הוא לאשה, שלכן לא מנתה מגדלת שיער כלילית, שמנתה שם הברייתא לאחת מקללות האשה, ואפילו הכי אמרה הגמ' עטופה כאבל].

הרי לן שאפילו ששיער האשה זה דבר יפה, אפילו הכי בושה האשה לצאת כך וזה גנאי לה, והוא ממש היפך הטענה הנ"ל שטענו הטוענים כיון שזה יפה זה יותר מכובד. והנה, אין ספק שזה לכאורה דבר והיפוכו מה שמבואר בחז"ל, ובס"ד להלן נסביר דבר זה. אלא דלעת עתה באנו רק להוכיח היפך הטענה הנ"ל מדברי חז"ל.

הפאות של היום בזיון הסוטה

ומן הראוי להזכיר כאן דברי הגר"ש שבדרון זצ"ל שאמר פעם בשיחה בזה הלשון: התורה אמרה 'ופרע ראש האשה' בזיון, עושים לה בזיונות לסוטה... **פורעים את ראשה**, והיא רוצה להיראות, האשת תלמיד חכם הזאת רוצה להיראות כמו סוטה... באות נשים ורוצות להידמות דוקא כמו שהיא הולכת בגילוי ראש, טיפשה שכמותך, עכ"ל. דברי חז"ל היו כל כך פשוטים אצל הגר"ש שבדרון זצ"ל, עד כדי שהתבטא על דבר זה כטפשות.

גם הגרמ"ל לנדא זצ"ל מירושלים, מתלמידי החזו"א, תמה על מצב זה, שכתב בזה הלשון: ולפלא הדבר, איך בני התורה אינם נותנים ללבם, האמנם מתאים הוא לבני תורה שנסותיהם יתכסו דוקא בכיסוי כזה אשר תיראנה כפרועות ראש, דבר שתורתינו הקדושה גינתה אותו, כנאמר בפרשת סוטה 'ופרע את ראש האשה', עכ"ל.

הדבק בתאותו לא ירגיש הגנאי שבה

והנה, אין לנו ספק באמיתות דברי חז"ל שראו דבר זה כגנאי, ומה שאנו לא מרגישים כך, אין זה כי אם מפני שאנחנו כבר דבוקים בזה, וכמו שכתב רבינו יונה על הפסוק (משלי יח' א') 'לתאוה יבקש נפרד' וזה לשונו: הדבק בתאותו, לא יבוש ולא יכלם עליה אף כי הוא מגונה מאוד, כי מעוורת עיניו מראות הדופי והגנות הנמצא בה, עכ"ל.

הרי מבואר, דכל זמן שהאדם דבק עדיין בתאותו לא יצליח להרגיש את הגנות שיש בדבר, ולכן אין פלא שאין אנו מרגישים בפאות זמנינו בדמוין לגילוי ראש, את הגנות שאמרו חז"ל על פריעת ראש, כל עוד שאנחנו דבוקים בזה.

אמנם, כיון שכבר כתבנו שטענת הכבוד היא רגשית, לכן, גם אם על כל פנים הוכחנו מחז"ל היפך הטענה הנ"ל, מכל מקום עלינו לדעת מהו הדרך להרגיש את הגנאי בזה וכמו שאמרו חז"ל, אם כי אין ספק שחובתינו לקיים דבר זה כיון שכך הוא רצון השם וכפי שפסקו גדולי הדור, מכל מקום כבר כתבתי בהקדמה שמטרת ספר זה גם לעזור לתקן הנושא, ובודאי שכשנצליח להבין עומק דברי חז"ל, יקל מעלינו הקושי לתיקון דבר זה.

ואין ספק לעניות דעתי, שאם יבינו הנשים את מסקנת היסוד שנכתוב להלן, הרי שמעצמם ירגישו הצורך לקיים כיסוי הראש כראוי בכיסוי מבד כדברי רבותינו, ולא בדרך פאה נכרית.

ביאור המושג כבוד

והנה, בשביל שנצליח להבין למה אנחנו לא מרגישים גנאי בזה כדברי חז"ל, עלינו לפענח מהו המושג 'כבוד' והמושג 'קלון' שעניינו גנאי והוא היפך הכבוד כמו שכתוב בפסוק (משלי פרק ג', כה) "כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון" וכן כתוב "שבעת קלון מכבוד" (חבקוק ב', טז) ולזה אנו צריכים להביא מקורות מדברי רבותינו לאיזה דבר הם קוראים 'כבוד', וגם להסביר למה קראו לזה כבוד.

הבגדים נקראים כבוד

אמרו חז"ל (מסכת שבת קיג). רבי יוחנן קרי למאני [לבגדים] מכבודותיה (ועיין עוד שם קיג): וכן אמרינן במדרש רבה (פרשת בא, פרשה יח', אות ה) בזה הלשון: 'שכבודו

של אדם בגדו' ע"כ. הרי מבואר, שדבר המסתיר את הגוף נקרא כבוד, הוי אומר שמדת הצניעות היא בעצם מדת הכבוד, וכמו שכתב המהר"ל להדיא (ספר אור חדש, עמוד פא') וז"ל: שהבגדים שהם על האדם, הם צניעות וכבוד שהאדם מתכסה בהם, עכ"ל. ובהמשך כתב עוד בזה הלשון: המדה הזאת הוא הצניעות שהוא הכבוד, עכ"ל. הרי דמדת הצניעות היא בעצם מדת הכבוד, וממילא אנו לומדים מזה, שההיפך מהצניעות הרי זה קלון שהוא היפך הכבוד.

ודבר זה טעון הסבר, למה הסתרת הגוף והצניעות נקראים כבוד, ומה השייכות לשם כבוד להסתרת הגוף. ולהלן יתבאר בעזה"ת.

הנפש נקראת כבוד

ולהסביר את זה אנו צריכים להביא גם מה שמצינו שהכבוד מתייחס לנפש, היינו שהנפש נקראת כבוד, וכמו שכתב הבעל המאור בהקדמתו לש"ס, וז"ל: במקומות רבים בכתוב נקראת הנפש החיה 'כבוד', כדכתיב (תהילים טז, ט) "לכן שמח לבי ויגל כבודי" וכתיב (תהילים כז, ט) "עורה כבודי" וכתיב (תהילים ל' יג) "למען יזמרך כבוד" כי הבורא אצלה על האדם מכסא כבודו ובה נתן עליו מהודו... עכ"ל. וכך כתב רבינו יונה (משלי פרק א' פסוק כב') דהנפש המשכלת נקראת 'כבוד'.

וצריך להסביר מה השייכות בין כבוד לנפש ולמה נקראת הנפש בשם כבוד.

כבוד זה ביטוי לעיקר

והביאור בזה הוא כך (ביאור זה שמעתי מהמשגיח הגר"ש ברויאר שליט"א) כבוד זה מלשון כבד וקלון מלשון קל, וכבד זה ביטוי לעיקר, וקל זה ביטוי לטפל, כלומר, בכל דבר שיש שני חלקים אחד מהן עיקר ואחד מהן טפל, החלק העיקרי נקרא כבד והחלק הטפל נקרא קל (משל למאזניים שהחלק הכבד יותר, הוא המכריע, זאת אומרת שלשון כבד נופל על העיקר).

והנה, העולם מתחלק לשנים החלק הרוחני והחלק הגשמי. החלק הרוחני הוא החלק העיקרי, והחלק הגשמי הוא החלק הטפל, וכמו כן בבן אדם יש שני חלקים, גופו הגשמי, והנשמה הרוחנית מה שנקרא בלשון רבותינו נפש המשכלת, וגופו הוא טפל ונשמתו עיקר.

מכאן, הביטוי 'כבוד' הוא ביטוי לחלק העיקרי, וביטוי 'קלון' זהו ביטוי לחלק הטפל, וזהו ההסבר שהנפש הרוחנית נקראת 'כבוד' היות שהיא החלק העיקר שלנו והגוף הוא טפל.

על ידי הבגדים האדם מתכבד

מעשה אנו מבינים למה הבגד נקרא כבוד בפי חז"ל וגם למה הצניעות זה כבוד, היות שעל ידי הבגד מכסים הגוף שהוא החלק הטפל, וממילא האדם מתכבד על ידי שכיסה החלק הטפל, כי נשאר רק הפנים מגולות שהוא ביטוי לנפש הרוחנית, כי פנים מלשון פנים, ובהם מתגלה החלק הרוחני של האדם, עד כאן מה ששמעתי מהמשגיח שליט"א בענין הכבוד.

קלון זה ביטוי לגילוי החלק הגשמי

יוצא לנו אם כן, שמה שאנו מבטאים לגילוי גוף 'קלון' זהו משום גילוי החלק הטפל, והכבוד שהוא היפך הקלון זה בא רק על ידי הסתרת החלק הטפל, ולכן קוראים חז"ל לבגדים 'כבוד' וכמו כן הצניעות נקרא 'כבוד' כי ענין הצניעות הסתרת הגשמיות, וממילא נבין שכשמזכירים ענין צניעות, פירושו, הסתרת הגשמיות, וכל מה שמתגלה מהגשמיות הרי זה היפך הצניעות והכבוד.

מעשה, כשנרצה להגדיר מהו אדם מכובד, זה יהיה לפי הסתרת החלק הגשמי שבו, וכפי גודל הסתרתו כך תגדל רמת כבודו.

מצינו עוד בחינות של גילוי הגשמיות

והנה, לכשנעמיק נמצא, שגילוי הגוף אינו דוקא גילוי בעצם ממש, אלא יש עוד דברים שהם בבחינה של גילוי הגוף, והם דברים שמבליטים את הגוף כלומר שמזכירין את הגוף, דוגמא לזה בגדים אדוקים לגוף, דאם כי אין בזה גילוי גוף ממש, מכל מקום אנו מבינים, שאדם שיבליט את מקומות הצריכים כיסוי, על ידי בגדים אדוקים באופן שנראים באותה צורה כאילו היו מגולים, הרי ודאי שזה אינו מכובד, כיון שלמעשה הרי הוא מבליט את החלק הטפל ומזכירו, אם כי ברמה פחותה מגילוי ממש.

אחר כך מצאתי שכן כתב המהר"ל (בבא בתרא ריש פרק חזקת הבתים) וזה הלשון: כי כאשר נראה הדבק לבשר דבר זה קצת גלוי הוא, עכ"ל עיי"ש שכתב שע"י

שמכסים החלוק הדבק בבשר זה הוא צניעות גמור, ומבואר בדבריו דצניעות גמור זה רק ע"י הסתרה לגמרי גם החלק הדבוק בבשר.

ולכשנתבונן עוד, נמצא שיש עוד אופן של הבלטת הגוף, והוא קישוט הגוף על ידי בגד מקושט או על ידי סתם קישוט, דהרי מטרת הקישוט לייפות את הגוף ולהזכירו, וכמו כן בגד מקושט מטרתו לייפות את הגוף, והרי זה הבלטת הגוף על ידי הקישוט או על ידי הבגד מקושט גם אם הבגד מכסה כראוי, כי למעשה קישוט הבגד מטרתו לייפות הגוף ולהזכירו, והרי כאן הבלטת הגוף, אם כי ברמה פחותה של גילוי.

וזהו גם ההסבר במה שאסרו חז"ל לאשה להתקשט בחוץ ואמרו שזה פריצות – כמו שהבאנו בשער ההלכה פרק 'בירכתי ביתך' – והוא כנ"ל, כי כל קישוט בבחינת גילוי הגוף.

על פי הנ"ל בגד מקושט הרי הוא היפך הכבוד

מעטה על פי כל הנ"ל, טעות לומר שאדם המתלבש בבגד מקושט הרי הוא מכובד, אלא להיפך, כי המכובדות תלוי בהסתרת הגוף בכל הבחינות בין בגילוי בעצם בין בהבלטתו. וכדברינו מפורש במסילת ישרים (פרק כג) דכתב בזה הלשון: ללבוש בגדים צנועים דהיינו מכובדים אך לא מפוארים, עכ"ל. מבואר, דהגדרת בגד צנוע היינו בגד מכובד ולא מפואר, כלומר, דבגד מפואר אינו מכובד, ומאידך מבואר דבגד צנוע שאינו מפואר הוא מכובד.

ולכאורה, אם הבגד המפואר מסתיר כראוי את הגוף למה נקרא שהוא לא צנוע, וגם למה אינו מכובד, אלא רואים כדברינו, שדבר יפה דהיינו כגון בגד מקושט, לא הוי צנוע ומכובד, דהגם שמסתיר כראוי את הגוף, אבל הקישוט הרי זה בא להבליט את הגוף, ויש כאן עדיין בחינה של גילוי הגוף הטפל היפך הכבוד, כי הכבוד בא רק על ידי הסתרת החומר מכל הבחינות, ואם יבליטו את החלק הטפל על ידי קישוט, לא הפכנו אותו למכובד, אלא רק הפכנו את הגשמי ליפה, אמנם ההבלטה הזאת עצמה של החלק הגשמי הרי זה קלון.

משל למה הדבר דומה לאדם שיקח פח זבל ויקשט אותו בכל מיני קישוטים מרהיבי עין, דהגם שהפח יהיה יפה, מכל מקום לא נהפך למכובד, כי אחרי הכל הוא ממשיך להיות פח ולשמש לדבר טפל.

וחכמה בגויים תאמין, ולך נא ראה שגם הגוי החכם מבין שבגד מקושט זה לא מכובד, דרך הביא רבינו יהודה אבן שועיב תלמיד הרשב"א (בדרשותיו, דרשה ליום ראשון של סוכות) בשם אחד מחכמי היוונים שציוה את תלמידו בזה הלשון: "אל תלבש בגדים מפוארים שאין זה תפארת לך" הרי לך שגם הוא הבין שבגד מפואר אין זה כבוד לאדם.

יישוב הסתירה בדברי חז"ל בענין נוי שיער האשה

מעתה נחזור למה שהבאנו בריש הפרק, שמצד אחד מצינו בחז"ל שהשיער הוא נוי לאשה, ומאידיך מצינו בדבריהם שזה גנאי לאשה להיות פרועת ראש ואפילו שזה דבר יפה.

ולפי כל הנ"ל הכל מובן, דאמנם השיער הוא דבר יפה, אבל כיון שלמעשה מטרת השיער לקשט את האשה וכך הטביע הקב"ה בבריאה, נמצא אם כן דבקישוט זה הרי היא בעצם מבליטה את עצמה, וככל דברינו לעיל שכל קישוט מהותו הבלטת הגוף, וזהו היפך הכבוד שעניינו להסתיר את הגוף כמה שיותר, ואם היא לא מכסה קישוט זה, הרי זה גנאי לה בהבלטת גופה.

על פי כל הנ"ל פאות זמנינו היפך הכבוד

ואם השכלנו להבין כל זה, נתיישר הטענה שטענו שפאה זה מכובד כי זה יותר יפה, כי הרי להיפך, דוקא פאות זמנינו הדומות ביופיין ממש לשיער הרי זה לא מכובד, כיון שיופי זה הרי הוא הבלטת הגוף היפך הכבוד, וכפי רמת היופי של הפאה בדמיון לשיער, כך רמת הגילוי והקלון שבזה, ומה שחשבו הטוענים שפאה זה מכובד, מתברר כעת שאדרבה כפי גודל יופי הפאה כך גודל הגנאי והקלון, וכפי שאמרו חז"ל על גילוי ראש.

ההרגשים השתבשו

אלא שלמעשה, המציאות מוכיחה, שאין הנשים מרגישות גנאי בפאות זמנינו, ובאמת ניתן לומר, דבאופן כללי בכל מה שנוגע לקישוט אין מרגישים בזה גנאי לצאת כך, ואדרבא כך נראה להם מכובד, ואיך זה יתכן, אחרי שכבר הוכחנו שקישוט, הרי הוא בבחינת גילוי וממילא הוי גנאי, ולמה אינן מרגישות כך, ובודאי שאם חז"ל אמרו שזה גנאי לאשה אין ספק שזה האמת, ועל כרחינו שההרגשים שלנו השתבשו באופן שאין אנו מרגישים כך.

ולכן, כעת עלינו לחקור למה ההרגשים שלנו משובשים עד כדי שלא נרגיש את האמת הפשוטה של חז"ל, וגם עלינו לדעת, מהו הדרך לחזור לרגש האמיתי, ואין לנו לומר שאין חובתינו לתקן את ההרגש המשובש שלנו, כי הרי, כיון שלמעשה זה נוגע לקיום ההלכה של כיסוי הראש, וכבר הובא בשער ההלכה מדברי גדולי הדור שבפאות זמנינו לא מתקיים ענין כיסוי הראש, לכן בודאי על כרחך זה חובתינו לתקן את ההרגש שלנו, כיון שאז נוכל בקלות יותר לתקן נושא דידן.

והנה, כיון שנתבאר לעיל שיש גילוי בעצם שהוא גילוי ממש, ויש גם בחינה אחרת של גילוי והיא על ידי הבלטה כגון בגד אדוק או בגד מקושט, אם כן עלינו לחקור, מהו השורש של ההרגש שלנו היכן שאנו כן מרגישים את הגנאי בגילוי, דהיינו ההרגש לצורך בכיסוי הגוף מה שנקרא בושא, שאז נוכל להבין למה בבחינה של גילוי ברמה יותר פחותה אין אנו מרגישים בושא.

שורש הרגש הבושא

והנה, על פי מה שנתבאר בפרק זה, ששם 'כבוד' הוא ביטוי לחלק הרוחני בגלל היותו עיקר, ומאידיך שם 'קלון' נופל על החלק הגשמי בגלל היותו טפל, והבאנו גם שהנפש המשכלת של האדם נקראת 'כבוד' בגלל היותה רוחנית ועיקר, ולפי זה הסברנו שלכן הבגד המכסה הגוף נקרא 'כבוד' כי על ידו האדם מתכבד על ידי הסתרת החלק הגשמי והטפל, נמצא אם כן, ששורש ההרגש שלנו לכבוד דהיינו השורש להרגש שלנו לצורך הסתרת הגוף, הרי הוא נובע מכח הנפש המשכלת שלנו הרוחנית והעיקרית, הדורשת הסתרת החלק הגשמי והטפל הסותר למהות הנפש הרוחנית בגלל היותה עיקר.

אבל גם ההרגש הזה הנובע מכח הנפש המשכלת שלנו, הרי על כרחך זהו על ידי שאנחנו מכירים ומשיגים את הנפש המשכלת שלנו, והראייה לזה, שתינוק קטן שאין לו דעת, אינו מתבייש ללא כיסוי, והוא משום שעדיין אין לו דעת להשיג ולהכיר את כח המשכיל שבו, וככל שייגדל התינוק כך תגבר הכרתו בכח המשכיל, וירגיש הצורך להסתרת החומר כפי מה שתתקרב דעתו לכח המשכיל שבו.

וכיון שכן, נוכל להבין שגם אנחנו כפי מה שנהיה יותר קרובים לכח המשכיל שאז נשיג יותר, נרגיש יותר צורך להסתרת החומר, וכפי מה שנתרחק מהכח

המשכיל שאז נשיג פחות, כך יופחת ההרגש לצורך הסתרת החומר (והנפקא מיניה בזה יתבאר להלן).

אם נסכם בקצרה את הנ"ל יוצא לנו כך, שורש ההרגש לכיסוי הגוף, זה מכח הנפש המשכלת שבנו, ומכח הכרתינו בה, וכפי שתתגבר הכרתינו בה, כך יתגבר ההרגש לצורך הסתרת החומר.

וכעת עלינו להתבונן, אם יש משהו שמרחיק אותנו מההכרה הזאת.

רדיפה אחר החומר מרחיקה מאיתנו ההשגה בכח המשכיל

ולכשנעיין בדברי רבותינו נמצא, שההתעסקות המופרזת בענייני החומר מרחיק אותנו מהנפש המשכלת, דכך כתב רבינו יונה (משלי א' כב') אחרי מה שכתב שם שיש נפש המשכלת הנקראת 'כבוד' וזה לשונו: והנה כל זמן שימשך אדם אחרי הכח המגדל (כח נפש אחר שהזכיר שם) וירדוף תענוגים, יתרחק מאוד מדרך הכח המשכיל לפי שהוא נוטה אל החומר ונמשך לתולדות האדמה, עכ"ל. הרי מבואר בדבריו, שכפי הרדיפה אחר החומר, כך מתרחק האדם מכח הנפש המשכיל שבו. וברור שריחוק זה מתבטא בפחות השגה בזה.

גם במכתב מאליהו (ח"ג עמוד 204) כתב, וזה לשונו: כי רק על ידי השגת ביטול ואפסות עולם הזה, מסוגלים בני אדם להתרומם ולראות במבט רוחני, עכ"ל. גם בזה מבואר דכדי להשיג רוחניות, חייבים להשיג ביטול העולם הזה, וזה בא בהכרח על ידי ריחוקנו מענייני העולם הזה.

למה אין אנו מרגישים הגנאי בפאות זמנינו

מעתה אנו יכולים להבין שורש השיבוש שלנו בהרגש, ולמה אין אנו מרגישים את הגנאי בפאות זמנינו בדמוין לגילוי ראש, על אף שזה אמור להיות גנאי לאשה כמו שנתבאר בפרק זה מדברי חז"ל.

והוא, משום שאמנם התברר בדברינו שכל קישוט הרי זה בבחינת גילוי הגוף בבחינה מסוימת ואמור לבייש את האשה, מכל מקום כיון שלמעשה זה בבחינה יותר דקה מאשר גילוי להדיא, והרי כבר התבאר לעיל ששורש הבושה לגילוי זה משום ההשגה שלנו בנפש המשכלת, אם כן לבחינות היותר דקות, על כרחינו צריך שההשגה בכח המשכיל תהיה יותר חזקה, וצריכים להיות יותר

קרובים לחלק הרוחני ולהשיגו, כדי שירגישו את הצורך בהסתרת החומר גם בבחינות הדקות כמו קישוט.

אבל ככל שנהיה חומריים וקרובים יותר מדאי לחומר, יקשה עלינו להשיג השגת הבושה בבחינות דקות של גילוי, כיון שאנחנו מרוחקים מכח המשכיל הרוחני, כפי דברי רבינו יונה הנ"ל.

הגשמיות המופרזת בזמנינו משבש את ההרגש האמיתי

וכשנתבונן, המציאות בזמנינו היא שיש גשמיות מופרזת בכל התחומים, עד כדי שאפילו עניינים רוחניים כגון סעודות שמחה, ושמחות, וחגים, דורשים מאיתנו התעסקות מופרזת בעניינים גשמיים, וכמו כן טרדות זמנינו בענין הפרנסה, דורשת מאיתנו הרבה התעסקות בענייני העולם, באופן שללא שימת לב נמצאים אנו רחוקים מהרוחניות, ומוצאים את עצמנו שקועים בענייני העולם, באופן שמתרחקים אנחנו בהכרח מכח המשכיל הרוחני, עד כדי שיבוש ההרגש האמיתי, ולכן, אין אנו מרגישים גנאי בבחינות היותר דקות של גילוי החומר כמו קישוט הגוף על ידי פאות זמנינו.

ואם השכלנו להבין את כל הנ"ל בפרק זה, נמצא שהדרך לתיקון הנושא הזה, הוא על ידי שנגביר הכרתינו בכח המשכיל שבנו, שאז נהיה יותר רוחניים, ונרגיש את ההרגש האמיתי הדורש הסתרת החומר בכל הבחינות גם בבחינות הדקות כמו קישוט.

אלא שכבר כתבנו שההתעסקות המרובה בגשמיות בזמנינו גורם לנו להתרחק מהרוחניות, ואם כן עלינו לדעת מה בכל זאת ניתן לעשות כדי להיות יותר רוחניים, ומהו הדרך כדי להגיע לזה.

הדרך לחזור לרגש האמיתי

והנה, הדרך להגיע לזה הוא על פי מה שהארכנו בשער זה פרק 'עבודת הלשמה' ונכתוב כאן בקצרה את עיקר הדברים, אמנם ראוי לעיין שם בכל הפרק כדי להבין את הדברים היטב. והוא, על ידי שנכוון את מעשה המצוות שלנו להקב"ה, ולא נעשה את המצוות מתוך הרגל או מצוות אנשים מלומדה, כי בזה לא משיגים את הרוחניות שמגיע על ידי קיום המצוות, וממילא נשאר מעשה המצוות מעשה גשמי בלבד.

ואין ספק, שאם נצליח להגביר בנו את ההכרה וההשגה בחלק הרוחני והמשכיל שלנו, בודאי שהיינו מרגישים את הצורך להסתיר כל בחינות החומר, גם בבחינות היותר דקות, והיינו מרגישים בזה בושה כמו בעצם הגילוי, והיו הנשים מתביישות לצאת בפאות זמנינו הדומות בנוי שלהן לשיער ממש, והיו מרגישות את הגנאי שאמרו חז"ל שיש לאשה בגילוי ראש, וגם בעליהן היו מרגישים בושה כמו אם ח"ו היו הולכות נשותיהן בכיסוי שלא כראוי במקומות הצריכים כיסוי.

וכמו כן, אם נגיע להכרה הזאת, כבר לא יקשה להם מה שכולם לא עושות כך, אם כי אמנם זה קשה מאוד להיות שונה מכולם, מכל מקום כשיצליחו להרגיש את הבושה שבגילוי שעל ידי קישוט, על ידי ההכרה ברוחניות, ממילא הבושה הזאת תיגבר בהכרח על הבושה להיות שונה מכולם.

גם נשים ברמה רוחנית גבוהה יפיקו תועלת מהיסוד הנ"ל

כאן המקום להדגיש, שיתכן, שגם אצל נשים שרמתן הרוחני גבוהה ומחוברות כראוי לכח המשכיל על ידי קיום המצוות באופן הראוי כנ"ל, מכל מקום, יתכן שבכל זאת יש עוד גורם אשר כתוצאה ממנו אינם מרגישים את הגנאי בפאות זמנינו. והוא, ההסתגלות לסביבה דהיינו מה שרואים עתה אצל אחרים בנוסף למה שנולדו לתוך המציאות הזאת, וידועים דברי הרמב"ם (פ"ו מהלכות דעות) דדרך האדם להיות נמשך בדעותיו ומעשיו כמנהג אנשי מדינתו.

אמנם גם לנשים אלו שרמתן הרוחני גבוהה, יועיל להם גם כן ההתבוננות ביסוד הנ"ל, כי זה ישפיע עליהם לבטל מהם את ההסתגלות שהתרגלו אליה, ויחזור להם הרגש הטבעי של הבושה. אולם ודאי שגם להם אין ספק שכל חיזוק נוסף בהכרה והשגה ברוחניות על ידי קיום המצוות כראוי כנ"ל, שגם זה ישפיע עליהם לחזור לרגש האמיתי של הבושה בנושא דידן.

ביסוד הנ"ל מובן באופן רעיוני איסור התקשטות האשה בחוץ

וביסוד שכתבנו בפרק זה ניתן להסביר גם באופן רעיוני את איסור ההתקשטות לאשה בחוץ שהבאנו בשער ההלכה בפרק 'בירכתי ביתך' בשם הפוסקים דאסור לאשה להתקשט בחוץ, והמציאות היא שקשה לאשה לקבל דבר זה, וטוענות שזה טבעם, ואיך אפשר לומר להם שלא יתקשטו נגד טבעם.

אמנם, אם ישכילו להבין את יסוד הנ"ל, שכל התקשטות הוא בבחינת גילוי, ודאי שלא יהיה קשה להם לקיים דבר זה היות שהיו מרגישות את הבושה שבזה. [ובענין התקשטות בתוך הבית פנימה, שכידוע מדברי רבותינו על חשיבות ענין זה, המעיין בדברי רבותינו שדיברו בענין זה, יראה שהדברים פשוטים ומבוארים היטב, ואין בזה שום סתירה לדברינו, ואדרבא הם משלימים היטב את ביאור הענין. אך מאחר שאין זה עניינו של הספר, ולהסבר הענין בשלמותו צריכים להאריך וליכנס לנושאים אחרים, משום כך לא נכנסנו לביאור ענין זה כאן].

כללי הצניעות בשאר הבגדים בבחינת 'מקל הליכה לעיור'

וכמו כן יש להוסיף, שכל הכללים שכתבו פוסקי הדור בענין הצניעות, בענין רוחב הבגדים וכדומה או צבעי הבגדים, שכל זה לא הוכרח אלא לפי מציאות הדור שנאבד הרגש לצניעות בבחינות הדקות כמו קישוט ובגדים אדוקים, אבל ודאי שאם היו מרגישות את הצניעות, לא היה צורך לכל הכללים כי מעצמן היו רוצות להסתיר כמה שיותר בכל הבחינות.

אמנם ודאי כעת על הנשים לשמור על כללי הצניעות של פוסקי הדור גם אם אינן מרגישות את הצורך לזה, היות שלמעשה זה דבר שנוגע להחטאת הרבים, אלא שבאנו לומר, שכל הכללים אינם כי אם בבחינת 'מקל הליכה לעיור' היות שאין מרגישות את הרגש האמיתי לצניעות בכל הבחינות, אבל היות שכבר כתבנו שמטרת ספר זה היא לעזור לתיקון נושא הפאות, למדנו בדרך אגב גם לכל כללי הצניעות דאם ישכילו הנשים ללכת בדרך הנ"ל, יקל מעליהם גם קיום הלכות הצניעות בשאר התחומים, על ידי שירגישו את הבושה שבחוסר הצניעות גם בבגדים אדוקים או התקשטות.

כאן המקום גם להתייחס לנושא החצאית, אשר לאחרונה רבו הספרים המוכיחים שהשוק הוא החלק שברגל מהברך עד הקרסול וכך הסכימו הפוסקים, וממילא כתבו מחברי ספרים בזמנינו דצריך להיות החצאית כמה שיותר ארוכה, בהסתמכם על דברי הפוסקים ביורה דעה בהלכות אבלות, שכתבו שבגד הצמוד לגוף הרי זה פריצות לאשה, וממילא הוא הדין גרביים הרי זה סמוך לגוף והוי פריצות וממילא חייבת החצאית להיות כמה שיותר ארוכה, (אם כי יש חלק מהראיות שהביאו מהלכות אבלות, אמנם אין כאן המקום להאריך בזה), וכך הביאו בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א ועוד.

והנה, אין כוונתי להכנס כאן לנושא ההלכתי בזה, והרוצה להרחיב ידיעותיו בזה יסתכל בספרים 'בגדי תפארתך' ו'לבוש מלכות'. אלא כוונתי כאן לומר דעל פי יסוד הנ"ל בפרק זה, ממילא ירגישו הנשים את הצורך להסתרת הגוף גם בבחינות הדקות כמו בגד אדוק.

ולכן, גם אם לא נצליח להוכיח להם הלכתית עד כמה אורך החצאית צריכה להיות, מכל מקום במדה ששייגו את ההכרה בנפש המשכלת וההשגה ברוחניות וממילא תתחזק אצלם הבושה גם בבחינות הדקות של גילוי כמו גילוי על ידי גרביים אפילו שיהיו אטומות לגמרי, מכל מקום ירגישו חוסר הסתרה כיון שעדיין הם אדוקות לגוף ובולט צורת הרגל, אם כי בבחינה פחותה של גילוי, מכל מקום המשיגות יותר הכרה ברוחניות, בודאי ירגישו את הצורך להסתיר גם את זה.

אמנם כמו שכבר כתבנו לעיל, גם אם לא מרגישות הנשים את הבושה בזה, כל מה שפסקו רבותינו פוסקי הדור חייבות לקיים את זה היות שזה נוגע להחטאת הרבים, ולכן העתקנו בסוף הספר כללי הצניעות מרבותינו.

פרק ה תפקיד האשה

בפרק זה יתבאר בעזה"ת, למה כל כך מוכרח לאשה ענין הצניעות כדי לזכות לעולם הבא, ולמה רק על ידי הצניעות אפשר לנצח את היצר הרע – כמו שהבאנו כל זה מדברי רבותינו בפרק 'כה תאמר לבית יעקב' – שלכן זהו עיקר תפקידה בעולם הזה דהיינו לתקן ענין הצניעות. ואם ישכילו הנשים להבין מה שנכתוב בפרק זה על פי דברי רבותינו, בודאי יקל עליהם לתקן ענין הצניעות בכלל, ונושא דידן בפרט.

טבע האשה נוטה לצניעות

ולהבין ענין זה, נביא לשון המדרש הידוע בפרשת בראשית (מדרש רבה בראשית, פרשה יח', אות ב') זה לשון המדרש: רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר: ויבן כתיב התבונן מאין לבראתה, אמר לא אברא אותה מן הראש שלא תהא מיקרת ראשה (ענין גאונה), לא מן העין שלא תהא סקרנית, ולא מן האוזן שלא תהא צייתנית (מבקשת לשמוע כל דבר, מתנות כהונה), ולא מן הפה שלא תהא דברנית, ולא מן הלב שלא תהא קנתנית (ענין קנאה), ולא מן היד שלא תהא ממשמשנית (למשש כל דבר, מתנות כהונה), ולא מן הרגל שלא תהא פרסנית (יצאנית, מת"ס), אלא (אברא אותה) ממקום שהוא צנוע באדם...

ועל כל אבר ואבר שהיה בורא בה היה אומר לה תהא אשה צנועה... אף על פי כן "ותפרעו כל עצתי" (משלי א' כה) לא בראתי אותה מן הראש והרי היא מיקרת ראשה שנאמר (ישעה ג') 'ותלכנה נטויות גרון'... עכ"ל המדרש.

מבואר במדרש, שהקב"ה נמנע מלברוא את האשה מכל האברים שיש בהם ענין מסויים של גילוי, וברא אותה דוקא ממקום צנוע כדי שיהיה כבר מטבע בריאתה נטיה אל הצניעות. אמנם, יש שאלה המתבקשת מאליה אותה שואל הגר"ח פרידלנדר זצ"ל (בחוברת וידעת כי שלום אהלך, עמוד ל') וז"ל: דברי רז"ל מופלאים אלה צריכים ביאור, הקב"ה אמר על כל אבר תהא אשה צנועה, לומר שהטביע

מראשית יצירת האשה את מדת הצניעות בכל אבר ואבר שלה - ובכל זאת 'ותפרעו כל עצתי' האם דרכי יצירה אלה לא הועילו כלום? ובכל זאת האברים המנויים במדרש היה בהם היפך מדת הצניעות? עכ"ל.

ותירץ בזה הלשון: אלא חז"ל מגלים לנו אופיה של האשה על צדדיה השונים שהקב"ה הטביע בה כדי להכשירה לתפקידיה, מצד אחד מופנית האשה החוצה אל העולם מסביבה, והיא עוסקת בענייני עולם הזה עולם החומר והחושים כדי להכין את כל צרכי הבית, (האיש מופנה בדרך כלל יותר פנימה אל עולם התורה שהוא עולם רוחני ופנימי). אולם, כדי לאזן את הפניה החוצה ברא הקב"ה את האשה ממקום צנוע, והטביע בה את הצניעות בכל אבר ואבר. "כל כבודה בת מלך פנימה" – לכן פועלים יחד באשה שני הכוחות הסותרים זה את זה, עכ"ל.

רואים מכאן יסוד גדול, דמצד אחד כיון שתפקיד האשה להתעסק בענייני העולם הזה וענייני החומר, לכן נבראת דוקא עם התכונות החומריות השייכות לגילוי לסייע לה בתפקידה וכדי שתוכל לקיימו בשלמות (עיין עוד במהר"ל, נתיבות עולם, נתיב הצניעות סוף פרק א', דאומר שם שהנקבה היא חומרית והיא יותר קרובה אל הגלוי עיי"ש) אמנם מאידך כדי לאזן את הפניה החוצה, היה מוכרח הקב"ה לברוא אותה ממקום צנוע דוקא, ולהטביע את הצניעות בכל אבר ואבר.

ההכרח להטביע באשה את מדת הצניעות

אלא שזה גופא יש לשאול, מה הענין להטביע את ענין הצניעות בכל אבר ואבר, הרי כיון שתפקידה של האשה דוקא בענייני החומר השייך לתכונות הגילוי, מה הענין לברוא בה גם תכונת הצניעות כבר מתחילת בריאתה? והתשובה לזה היא על פי מה שביארנו בפרק 'עבודת הלשמה', דשם ביארנו שעיקר עבודתנו בעולם הזה כדי לזכות לעולם הבא, זהו על ידי חיבור כמה שיותר להקב"ה, שזה על ידי שנעורר את נקודת הלשמה הפנימית בכל מעשה המצוות, שזה גם על ידי ריחוק כמה שיותר מענייני העולם הזה והחומר, דבלא זה אנו עלולים לישאר 'חומר נכרת' כלשון הרמב"ם, וללא אפשרות לזכות להשגה של העולם הבא – שזהו השגת מציאותו יתברך – שזה רק על ידי ניתוק מהחומר כבר בהיותנו בעולם הזה.

מעתה אם כן, מובן שפיר מה שהוצרך הקב"ה להטביע ענין הצניעות באשה כבר משעת בריאתה, דהרי כבר ביארנו בפרק 'הכבוד האמיתי', שענין הצניעות

הוא הסתרת כל דבר חומרי וגשמי וביטוי לחלק הרוחני, ולכן, דוקא באשה שלצורך תפקידה נבראה עם תכונות חומריות השייכות לגילוי, והכל מעוצם תפקידה בעולם בענייני החומר, ממילא מתעצמת אצלה השייכות והחיבור לעולם החומר והגשמי, עד כדי כך שיתכן שתגיע למצב שבו היא מחוברת כל כך לענייני החומר ויכולה ח"ו לינתק לגמרי מהרוחניות שהוא הדבקות בהקב"ה.

ולכן הטביע הקב"ה כבר בשעת בריאתה באותם אברים עצמם – שניתנו בה ענייני החומר – את טבע הצניעות כדי שעל ידי הסתרתם יהיה ביטול לגשמיות, וממילא תוכל להתחבר כך לרוחניות ולהקב"ה, וכך תוכל לזכות לעולם הבא, כמו שנתבאר באריכות בפרק 'עבודת הלשמה' שדוקא על ידי השגת הרוחניות כאן בעולם הזה נוכל לזכות לעולם הבא.

הצניעות מוכרח לאשה לזכות לעולם הבא

כעת אנו מבינים למה עיקר עבודת האשה בעולם הזה זהו תיקון ענין הצניעות, דכיון שכבר התבאר בפרק 'עבודת הלשמה' שעיקר ההשגה בעולם הבא זהו על ידי ריחוקינו כמה שיותר מענייני החומר, ועל ידי החיבור להקב"ה, לכן, דוקא אצל האשה שקרובה מאוד אל החומר כבר משעת בריאתה, וזה גם מוכרח לה לצורך תפקידה בעולם בעיסוק בענייני החומר כמו שנתבאר לעיל, אם כן, על ידי ריבוי העיסוק בענייני החומר בנוסף לטבע בריאתה שהיא חומרית, הרי עלולה ח"ו לישאר מאוד מחוברת לחומר ולגשמיות, עד כדי ריחוק מהקב"ה באופן שלא יהיה לה כאן את ההשגה הרוחנית הנדרשת לזכיית העולם הבא, ותהיה 'חומר נכרת' כלשון הרמב"ם, רח"ל.

לכן דוקא על ידי שמירת הצניעות בתכלית הדקדוק, שכבר התבאר בפרק 'הכבוד האמיתי' שענין הצניעות הוא הסתרת החומר, וככל שמסתירים יותר את החומר כך מתחברים יותר לעולם הרוחני שהוא בעצם החיבור להקב"ה, לכן, דוקא על ידו תזכה האשה לעולם הבא שנתבאר שזה רק כשהגיעו כבר בעולם הזה להשגת הרוחניות, וזה מוכרח על ידי ניתוק כמה שיותר מהחומר.

כח האשה נגד היצר הרע - הצניעות

ובזה אנו מבינים גם למה הכח של האשה לנצח את היצר הרע זה דוקא על ידי הצניעות – מה שאצל האנשים זה על ידי התורה - דהיצר שמסמל את

החיבור לעולם הגשמי והחומרי, האופן היחיד לבטלו זה על ידי חיבור לעולם הרוחני, והנה אצל האנשים זה מתקיים על ידי התורה שהיא רוחנית (עין מכתב מאליהו ח"ג, עמוד 122, ד"ה וזה, שמבואר בדבריו שעל ידי התורה זוכים לדבקות בהקב"ה, ולכן כחה לבטל את היצר הרע).

אבל לאשה שאין אצלה לימוד תורה, ומאיךך מטבע בריאתה נמשכת אל החומר, צריכה דוקא את ענין הצניעות שעניינו הסתרת החומר וביטולו, וכך ממילא תהיה יותר מחוברת לעולם הרוחני, וכך תוכל לנצח את היצר הרע הגשמי.

ואין ספק שאם נפנים את הדברים הנ"ל, יקל מהנשים לתקן ענין הצניעות בכלל, וענין הפאה בפרט, אשר כידוע בדרך כלל, העיסוק בזה, מכניס אותה למצב שבו ללא שימת לב, מתחברת לעולם החומר בצורה מוגזמת באופן המרחיק אותה מהקירבה להקב"ה.

פרק ו וידעת כי שלום אהלך

בפרק זה נבוא ליישב בעזה"ת את הטענה של 'שלום בית' במבט הרעיוני, ובמה שנכתוב בפרק זה תתיישב גם הטענה איך ניתן לומר לכלה המתחתנת, לוותר על הפאה, וגם תתיישב הטענה על הקושי להיות שונה מכולם. ותוכן התשובה דלהלן היא, שדוקא הקישוט הנעשה בחוץ, הוא הוא היפך השלום בית, וכמו שיתבאר להלן.

אומנם, כדי שלא יצא תקלה מתחת ידי, הנני מבהיר בתחילת דברי, שעל אף שנבאר להלן שהקישוט בחוץ הוא היפך השלום בית על פי התורה, מכל מקום, אין כוונתי שלכן צריך לעמוד על דבר זה בכל תוקף על אף שזה יגרום לתוצאות שליליות בבית, דודאי אין ספק שאין לפגוע אפילו בקוצו של יוד של שלום הבית. אלא כוונתי שיעמיקו בני הזוג בדברינו דלהלן, שישכילו להבין דבר זה, שדוקא תיקון ענין זה בעיקר, הוא זה שיעזור להביא לביתם את השלום האמיתי הנצרך על פי התורה.

הוראת התורה

כהקדמה נזכיר מה שאומרים בעלי המוסר, שהאדם הוא כמו מכונה והתורה היא הוראות הפעלה של המכונה הנקראת 'אדם', ואם כן, אם התורה מלמדת אותנו שקישוט האשה הוא דוקא בתוך ביתה לבעלה ולא בחוץ - כמו שנתבאר בשער ההלכה בפרק 'בירכתי ביתך' מדברי רבותינו - הרי שבשביל שהמכונה תפעל כראוי ותפיק את מירב התועלת, עלינו ללכת כפי ההוראות של התורה, ואם נשכיל ללכת בדרכי התורה ועל פי הוראות התורה, בהכרח שגם נגיע לנועם שבה ולשלום שבה.

וכמו כן אנו צריכים לדעת מה הם הוראות התורה במה שנוגע למערכת הזאת הנקראת 'נישואין' וכשנלך על פי ההוראות, מובטח לנו שנגיע לשלום הרצוי על פי התורה ולנועם האמיתי המובטח רק למי שהולך בדרכי התורה.

נישואין – מטרתו האחדות

והנה, הוראת התורה לחיי הנישואין היא 'האחדות'. ומקור הוראה זו, זהו ממה שכתוב בתורה 'והיו לבשר אחד', וזה מבואר בדברי החזון איש במכתבו הידוע שכתב בענין ריבוי שיחה שזה לא נאמר על שנה ראשונה, וכתב בזה הלשון: "ולא בשנה ראשונה שצריך להשתדלות התאחדות שזו כוונת היצירה והיו לבשר אחד", עכ"ל. הרי מבואר, שכוונת התורה בנאמר 'והיו לבשר אחד' ענינו הוא 'האחדות'.

ועומק ענין האחדות הוא פשוט למבינים שהכוונה היא, הקשר המושלם בין בני הזוג על ידי האחדות הקיים ביניהם באיחוד מוחלט כאדם אחד. וכפי שמסופר על הגר"א לוינ' זצ"ל, שהלך פעם לרופא עם אשתו ואמר לרופא "הרגל של אשתי כואבת לנו" ופשוט שדרגה כזאת הינה כתוצאה מהקשר המושלם ביניהם בשיא האחדות.

אולם ודאי שזו דרגה גדולה, אבל על כל פנים היסוד הזה שווה בכל ואין אדם בכל דרגה שיהיה שיוכל לדלג על זה, היות וזה כוונת היצירה ואלו ההוראות של התורה. ולכן, על שורש האחדות חייב כל אדם לדאוג שלא יהיה דבר המהווה היפך זה, ולהלן יתבאר יותר בעזרה"ת כוונתי במה שכתבתי כאן.

שלום בית עניינו האחדות

ולכשנעמיק עוד נוכח שענין השלום בית הוא ענין האחדות, כי הרי שלום מורה על שלמות מלשון שלם (כמבואר בספר מכתב מאליהו ח"ד, עמוד 127). וידוע שהאדם שלא נשא אשה נקרא חצי אדם ורק על ידי האשה נהיה אדם שלם. וכך כתב המהר"ל (גור אריה פרשת וישלח ד"ה ג' הקב"ה) בזה הלשון: "כי האיש הנושא אשה כל אחד נקרא מתחילה חצי אדם... ועתה גוף שלם בריה חדשה", עכ"ל.

והנה, כל אחד מבין שאם רוצים לחבר שני דברים, מוכרח שלא יהיה שום דבר המנתק ביניהם הגורם שלא יוכלו לחברם. ואם כן, הוא הדין אדם הנושא אשה שעל ידה מגיע להיות שלם, מוכרח שלא יהיה שום דבר הגורם ניתוק ופירוד ביניהם, כדי שיוכל להגיע להיות שלם, כמבואר במכתב מאליהו (ח"ד, עמוד 128) דכתב, וז"ל: וכן שלום, כל זמן שישנן אפילו קצת סתירות והתנגדות אין זה שלום, עכ"ל. והוא כמבואר דשלום מורה על שלימות מלשון שלם, ולכן בהכרח כל התנגדות הרי חסר בשלום דהיינו בשלימות.

ולכשנעמיק, מהו הדבר המוכרח כדי שלא יהיה פירוד בין בני הזוג, הרי זה "האחדות" כי אחדות מורה על קשר מושלם ביניהם בלי כל פירוד, וזהו מורה לשון אחדות ששורש התיבה מלשון 'אחד', כי אחד מורה שאין כאן שנים אלא אחד, וזהו רק על ידי שאין ביניהם שום פירוד וניתוק. אם כן נמצאנו למדים, ששורש השלום בית שעניינו יצירת מציאות אחת שלימה, תלוי ועומד באחדות שבין בני הזוג שהוא הנותן את השלמות לבני הזוג. והאחדות מוכרח על ידי שאין ביניהם שום פירוד.

ואם נרצה להגדיר מה נקרא בית שיש בו 'שלום בית' ומה נקרא בית שאין בו 'שלום בית' על פי המתבאר לעיל, יוצא כך: בית שיש פירוד בין בני הזוג הרי זה בית שאין בו שלום בית, ומאידך בית השורר בו אחדות מושלמת בין בני הזוג, הרי שיש בו שלום בית.

ולהמחשת הענין נאמר, טעות לחשוב שבית שיש בו חילוקי דעות אין בו שלום בית, מאידך טעות לחשוב שבית שאין בו חילוקי דעות והכל מתנהל על אדני השלום, שיש בו שלום בית, כי יתכן שיהיה חילוקי דעות אבל כל עוד שזה לא מגיע למצב של פירוד האחדות בין בני הזוג הרי שיש בהם שלום, ומאידך יתכן בית שאין בהם חילוקי דעות, אבל השלום מהם והלאה, כי יתכן שיש ביניהם פירוד מסיבות שונות, והכלל הוא 'כל שיש פירוד אין שלום', ומאידך כל שהאחדות מושלמת בלי פירוד זהו השלום.

ועל אף שכל מה שכתבתי עד כאן נדמה שהדברים פשוטים וידועים לכל, מכל מקום הוצרכתי להעמיד את הדברים הנ"ל [על אף שאין זה מטרת הספר] לצורך ההמשך שנכתוב להלן כתשובה לטענה בנושא דידן של 'שלום בית'.

ומעתה על פי כל הנ"ל כולנו מבינים, שכל דבר הנעשה בין בני הזוג אפילו דבר קל וכל שכן החלטה חשובה, מוכרח שיעשה באופן שאינו גורם פירוד האחדות ח"ו כי הרי זה כוונת היצירה, ונמצאנו למדים שזו היא הפתח לטוענים בנושא דידן, הרי 'שלום בית'! כי הרי ודאי שהחלטה כזאת שלא תיעשה ברצון שני בני הזוג, הרי קרוב לוודאי שזה יגרום לאיזה חוסר אחדות ביניהם במדה מסוימת, ואם כן מתעצמת טענתם לכאורה, איך ניתן לעשות שינוי כזה היכול לגרום היפך כוונת היצירה?

האחדות רק על ידי ייחודיות האשה לבעלה

אמנם כבר ידוע הפתגם "שאלה טובה חצי תשובה" ובכן גם כאן אדרבה מעומק הטענה נלמד את התשובה. כי הרי זה פשוט לכל אחד, שלא יתכן להגיע לתכלית הרצויה בבנין הבית שהוא הוא האחדות, אלא באופן שבו קבע הקב"ה בבריאה שכך יגיעו לאחדות הנצרך. כלומר, גם אם בני הזוג יעשו מצדם כל המאמצים כדי שלא יהיה מצדם פירוד, מכל מקום כל שביתם לא נבנה על פי חוקי הבריאה שנקבעו על ידי הקב"ה לצורך האחדות, הרי פשוט וברור שלא יגיעו לאחדות שהוא השלום האמיתי כנתבאר לעיל.

והנה, מהו הדבר שקבע הקב"ה בבריאה המוכרח לכל אדם שהוא לצורך בנין הבית שעל ידו יגיעו לאחדות שהוא כוונת היצרה, הרי זה 'הייחודיות', כלומר ייחוד האשה לבעלה. אשה המתקדשת על ידי איש, הרי בזה היא נאסרת לכל העולם, כי על ידי הקידושין היא מתייחדת^ג לאיש הזה, ובהכרח עצם הקידושין שזה הייחוד לבעלה מנתקת אותה מכל העולם, והיא גם חייבת בזה, דהיינו בנייתו הקשר בכל אופן שהוא מכל זר.

וזהו התנאי הראשון והמוכרח לכל זוג שיהיה לצורך בניית ביתם, שעל ידו יגיעו לאחדות המושלמת בין בני הזוג בלי שום פירוד. וזה כמובן לכל אחד, שאי אפשר לחבר דבר למשנהו חיבור גמור כל עוד שאחד מהם מחובר למקום אחר. וכיון שתכלית היצירה הוא האחדות מלשון 'אחד' על כרחך חייבת האשה ניתוק מהעולם החיצוני כדי להגיע להיות ייצור אחד עם בעלה, שהוא השלום האמיתי כמו שנתבאר לעיל.

צניעות האשה מוכרח לצורך ייחודה לבעלה

אם השכלנו להבין מה שנאמר עד כאן, על פי זה אנו יכולים להבין מהות ענין הצניעות באשה הנשואה (חזן מענין הכשלה) שכל ענין הצניעות הוא לייחד את האשה לבעלה, כי דוקא על ידי הסתרתה מזרים בכל צד שהוא, רק כך היא מתייחדת לבעלה, ורק כך יכולים להגיע לאחדות הנצרך ולשלום האמיתי בלי פירוד.

ג. עיין תוספות קידושין ב: ד"ה דאסר.

ולמבינים, זהו ענין כיסוי הראש לאשה הנשואה דוקא והוא משום ייחודה לבעלה, כלומר דמותוקף תפקידם לצורך בניית ביתם, נצרך ממנה כעת גם לכסות נוי שיערה שלא תמשוך עיני זרים עליה שהוא גורם פירוד בין בני הזוג. כי כל עוד שהאשה לא נסתרת לגמרי מזרים, הרי בהכרח שיש כאן חיבור מסויים לעולם החיצוני, וממילא על כרחך גם פירוד בינה לבן בעלה.

ראייה זה חיבור

ואם ישאל השואל, מי אמר שעל ידי מה שהאשה אינה מסתרת עצמה מזרים הרי היא מתחברת להם לומר שגורמת פירוד בינה ובן בעלה? התשובה היא על פי מה שמבואר בספרים שראיה זה כח המחבר שפירושו 'התקשרות לדבר' (כמו שנביא להלן) ולכן פשוט שאשה שמסתכלים עליה, הרי בהכרח מפרידה בינה ובין בעלה.

ודבר זה שראיה זהו כח המחבר מבואר בהרבה ספרים וכיון שאין זה מטרת הספר נביא רק חלק מהם. המהר"ל בספר אור חדש (עמוד קס"א) כותב בזה הלשון: כי זהו ענין הראות, שמחבר שניהם יחד, כי הרואה מקבל את הנראה בעיניו וזה חיבור הנראה ברואה. ומה שהוא רואה אותו, הוא חיבור הרואה אל הנראה, עכ"ל.

ויסוד זה מבואר גם בספורנו בפרשת ויחי על הפסוק 'ועיני ישראל כבדו מזקן' שכיון שלא יכל יעקב לראות הוצרך לחבק אותם ולנשק אותם כדי לידבק בהם וכך תוכל הברכה לחול עי"ש, ומבואר, דבכח הראיה היה מספיק אילו יכל לראות כדי להחיל ברכתו עליהם. וכן כתוב בספרים שיש עוף הנקרא 'ראה' שמוליד עם כח הראיה שלו, חזינן שהראיה בכחה להתקשר לדבר כל כך עד כדי כח הולדה. וזהו ענין 'נתן עיניו בו ועשאו גל של עצמות' כמובאר בספרים ואכה"מ.

קישוט האשה בחוץ סתירה לאחדות

כעת נחזור למה שפתחנו בתחילת הפרק, בענין הוראת התורה שכל התקשטות האשה צריך להיות דוקא בתוך ביתה ולא בחוץ. ולפי כל הנ"ל הרי מובן היטב, שכל הוראה זו היא דוקא לצורך בנין הבית שזה האחדות. כי הרי כל קישוט הוא דבר שמטבעו מושך עין הרואה, ומטבעו זה דבר הבולט ונהנים להסתכל בו כמו כל דבר יפה שאדם נהנה להסתכל, נוף, וכדומה.

ואם כן פשוט לכל בעל לב מרגיש, שקישוט הנעשה בחוץ הרי כל מהותו התבלטות בחוץ שזהו היפך ההסתרה הנדרש מהאשה לצורך ייחודה לבעלה, ואם כן, איך תתאחד האשה עם בעלה כל שהיא עושה מעשים שכל מהותם הם ההיפך הגמור מהתייחדות לבעלה.

ואם כן נמצאנו למדים, שיתכן שדוקא על ידי קיום הוראה זו שהקישוט לא יעשה בחוץ, יוכלו ביתר קלות להביא לבית את השלום האמיתי שזהו האחדות המושלמת ביניהם, דכשנעשה רק בבית לצורך בעלה הרי זה מחזק את הקשר ביניהם ככוונת היצירה.

אם נסכם בקצרה יסוד הנ"ל יוצא לנו כך: שלום בית פירושו האחדות המוחלטת בין בני הזוג, וזה מוכרח על ידי יחודיות האשה לבעלה, ולצורך היחודיות מוכרח כמה שיותר הסתרת האשה ממקום זה, וכפי גודל הסתרתה ממקום זה, כך תגדל האחדות ביניהם.

ולמעשה דבר זה מבואר בגמ' (ב"מ פז.) על הפסוק "ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל" ואמרו חז"ל להודיע ששרה אמנו צנועה היתה, ופירש רש"י וז"ל: כדי לחבבה על בעלה, "להודיעו שהיא צנועה היתה משאר חברותיה ואינה נראית וצריך לשאול אחריה", עכ"ל. הרי מבואר, דדוקא על ידי שהיא צנועה מתחבבת בעיניו, ולהנ"ל הדברים מבוארים, כי דוקא ע"י הצניעות מתייחדת האשה לבעלה, וממילא מתחבבת בעיניו שזהו ענין האחדות.

וכך גם מבואר להדיא במהר"ל (בהקדמה לספר אור חדש, עמוד נג') דכתב, וז"ל: "כי מפני צניעות של אסתר, שנקראת אסתר על שם הצניעות שהיתה נסתרת תמיד ולא יצאה לחוץ אל הנגלה, לכך נתן לה השי"ת שתהיה חביבה על בעלה כמו שעה ראשונה, כי דבר שהוא צנוע ואינו רגיל עם אחר הוא חביב עליו כמו שעה ראשונה שחביב עליו בודאי, ודבר זה ידוע בחכמה מאוד". עכ"ל. מבואר להדיא שדוקא על ידי הצניעות מתחבבת האשה לבעלה וזהו סוד האחדות.

פאות זמנינו היפך השלום בית

מעתה נדמה שכמעט אין צורך להפריך הטענה של 'שלום בית', כי לפי כל הנ"ל נמצא שקושיא מעיקרא ליתא, כי הרי, פאות זמנינו הדומות ממש לנוי שיער האשה, הרי על אף שבאים לכסות שערן הפרטי, אבל המשיכה הנגרמת

מהפאה לזרים עומדת בתוקפה ואולי אפילו יותר, מפני מראה הנני שבהן, אם כן, זה גופא גורם היפך השלום הנצרך שהוא הוא האחדות המוחלטת בין בני הזוג, ונמצא שבעיקר, כיסוי הראש כראוי, הוא זה שיעזור להביא את השלום בית האמיתי, וחוסר כיסוי ראש אמיתי, גורם בסופו של דבר במדה מסוימת את ההיפך המוחלט, על ידי חוסר ייחודיותה לבעלה. ופשוט, דאם התיקון המדובר יעשה מתוך הבנה בהנ"ל, ממילא ודאי שכל שאר הביגוד יהיה בהתאם, כראוי לבת ישראל.

יתכן שישאלו, וכי אני רוצה לומר שכל הצדיקים שנשותיהם הולכות עם פאה שיש לה מראה נוי שיער, וכי אין להם שלום בית?

אין גבול לאחדות ולשלום בית

התשובה לזה היא על פי מה שכתבו הגר"ש וולבה זצ"ל והגר"ח פרידלנדר זצ"ל, שיש בזה הרבה דרגות.

הנה, בקונטרס מאמרי הדרכה לחתנים מהגר"ש וולבה זצ"ל (עמוד 27) כתב בזה הלשון: מכאן כי ענין ריבוי החיבוב, צורך הוא כל ימי הזוג עד מאה ועשרים ועד סוף כל מדרגות הקדושה ועד האבות הקדושים בכלל, כי חתונה אינה קנין חד פעמי ואחריו מצב קבוע בלתי משתנה, אלא קנין וענין הנמשך לאורך ימים... ואכן כל תקופה בחייהם תהיה חופה חדשה **התאחדות יותר פנימית**... עכ"ל.

וכן הגר"ח פרידלנדר זצ"ל, בקונטרס וידעת כי שלום אהלך (עמוד לב) כתב, וז"ל: כמובן, לאחר השנה הראשונה צריך להמשיך בעבודה זו (היינו של האחדות) כי התאחדות זו אינו דבר חד פעמי שקבוע ועומד אלא מצב הניתן לשינויים ותנודות, וגם אין גבול לשלמות של ההתאחדות, עכ"ל. הרי למדנו מדברי רבותינו, שאין גבול לדרגות בשלום בית.

תשובה לשאר הטענות

ובזה מתמוגגות מאליהם גם שאר הטענות שהזכרנו בריש הפרק, כמו איך ניתן לומר לכלה המתחנת לוותר על הפאה, וכמו כן הטענה על הקושי להיות שונה מכולם. דאם נשכיל להבין יסוד הנ"ל, אז דוקא הכלה הטריה צריכה לדעת, שאם רוצה לבנות ביתה על אדני השלום והאחדות האמיתיים והיציבים, התנאי הראשון לבניית ביתה, זהו דוקא ההסתרה מעולם החיצוני, וזה מה שבאמת יביא

לה את השמחה האמיתית בבניית ביתה, אבל כל שתעשה היפך מזה, גם אם תהיה לה בזה שמחה מסוימת, בהכרח שזה שמחה מזויפת.

ובזה גם תתישב הטענה על הקושי להיות שונה מכולם, דכשהאשה מבינה את היסוד הנ"ל ומיישמת את זה על ידי הסתרתה מהעולם החיצוני, ממילא בהכרח תגדל האחדות עם בן זוגה, ואז כבר לא יקשה עליה מצד הסביבה כי אז תבין [וגם תרגיש] שהאחדות האמיתי והקשר החזק אצלה זהו רק אצל בעלה ככוונת היצירה ולא אצל החברות.

[כמובן צריך להבהיר, שאין אנו באים לומר שאין צורך לאשה בחברות, אלא כוונתינו שעל כל פנים הקשר העמוק זה רק אצל בעלה, וזה כבר מספיק סיבה שלא יקשה עליה מצד הסביבה. וכמובן יש להוסיף, שודאי גם הבעל מצדו צריך לעשות את כל המאמצים הנצרכים כדי להגיע לאחדות ולימנע מכל דבר שיכול לגרום פירוד, דבלא זה כל מאמציה של אשתו ירדו לטמיון, ואז חוזר חלילה הקושי מצד הסביבה וכו' וזה עצמו גורם שלא תוכל לעשות הצעד הזה].

פרק ז דרכיה דרכי נעם

לסגירת שער זה, ניתן מענה על הטענות העיקריות המקשות עלינו תיקון ענין זה, והם: 'היום הדור לא בנוי נפשית לזה' 'הדור לא מסוגל' 'היום הדור השתנה' ויכולים לבוא על ידי זה לדיכאון, או יכול לגרום תוצאות שליליות בילדים, וכאלה טענות דומות.

והנה, מקובל בציבור לחשוב בדרך כלל, כלפי אלה המעוררים על נושא הפאה, שהינם אנשים נטולי רגש שאינם מבינים את צורך האשה או שאינם מבינים את הדור וכו' וכו'. ולכן העלנו את הטענות הנ"ל, לידע ולהודיע שאנו מודעים בהחלט לקושי המצוי בזה, ואשר על כן באנו בפרק זה לתת מענה על הטענות הנזכרות.

ונתחיל עם הטענה שאומרים 'היום הדור השתנה' ויש כאלה שהגדילו לומר שאפילו יש 'הוראת שעה' שמותר הדבר לתקופתינו. והנה, אם כוונת אלו האומרים שיש כביכול 'הוראת שעה' זהו רק משום שתיקת הרבנים, נתייחס לזה בהמשך בעזה"ת.

ואם הטוענים כך, זהו משום שבאמת קיבלו איזה היתר מאיזה רב מפני 'הוראת שעה', הרי האמת חייבת להאמר 'זאת התורה לא תהא מוחלפת' ואין כח אפילו לנביא לשנות דבר אחד מן התורה בקביעות.^ד ולכן, אחרי כל מה שנתברר בשער ההלכה בטוב טעם ודעת, שפאות זמנינו הם נגד התורה ולא מתקיים בהם ענין כיסוי הראש כמצות התורה, בודאי שאין כח באף אדם בעולם אפילו חכם גדול או נביא לשנות את התורה ולהתיר דבר אסור.^ה

ד. כלומר לאפוקי באופן חד פעמי על ידי נביא כמו אליהו הנביא עם נביאי הבעל שהורה להקריב בחוץ.

ה. אלא שיתכן, שהיתר הרב היה רק בתורת הנהגה ולא בתורת הלכה, וכמו שכתבנו בהמשך.

התורה אינה בובת שעה

ולטענה זו שהתורה ניתנת לשינוי לפי תקופות הזמן, ראוי להביא מה שכתב הגרש"ר הירש זצ"ל (שמש מרפא, עמוד רכב' רכג) לאותו יהודי שפתח מאפייתו בשבת על ידי גויים, בטענה שהכל נעשה על פי ההלכה, והגרש"ר הירש זצ"ל שלח לו מכתב שיסגור המאפייה בשבת, ואותו יהודי כתב לו שהכל נעשה כהלכה... ובתוך דבריו כתב לו, וכי הוא חושב שעכשיו ניתן לשמור שבת כמו לפני מאה שנה, ולהגיד לגוי ששה ימים תקנה אצלי ויום אחד לא כי שבת היום.

ובתגובה, שלח לו הגרש"ר הירש מכתב, ובתוך דבריו כתב לו בזה הלשון: אמת הוא שאני מאמין באמונה שלמה שהשבת תוסיף להיות קודש קודש קדשים, לא רק כאשר היתה לפני מאה שנה כפי שציין כבודו, אלא אפילו לאלף שנה מהיום, מצות השבת קדושה היא לנו ולבני בנינו עד עולם, כמו שהיתה קדושה לאבותינו ולאבות אבותינו, ולא היה איש שהעז לנגוע בה.

אצלי מצוות התורה, אינן בובה של שעה שכל אחד ואחד בכל זמן מן הזמנים יכול לעשות בה כרצונו לפי מצב רוחו ונוחיותו, אצלי מצוות התורה הן דברי אלקים חיים הקדוש והנעלה, שניתן לנו מהאב הנצחי לחנך ולקדש את חיינו עלי אדמות אל-על אליו. התורה אינה מקבלת את צביונה מן הזמן, אלא הזמן מקבל את צביונו מן התורה, ובתורה זו אינני מכיר שום הבדלים... מצוה זו כמו כל מצוה אחרת, קדושה היא ובאלקים מקורה, לכל מצוה אנו חייבים התמסרות ויראת קודש, עכ"ל. וכל מילה מיותרת!

ההלכה לא משתנית

ולאלה שחושבים דמדשתקי רבנן משמע דאיכא הוראת שעה להתיר, אען ואומר דזה פשוט דזה אינו אלא בבחינת 'פעמים שאתה מתעלם' ולא בבחינת גושפנקא למצב, כי אם בתור הנהגה מעשית להתעלם מהמציאות (ועיין מה שכתבנו

1. אם נשים לב נראה שסיפור זה הוא ממש מה שקורא בנושא דידן, דשם אותו אדם בא להתחכם על מצות השבת באופן של היתר, דבתוך מכתבו כתב לרב הירש, שעשה הכל על פי ההלכה ובהיתר של רב, אמנם למעשה בא להתחכם על מצות השבת על ידי פתיחת חנותו על ידי גויים. כמו כן בנושא דידן דבעוד שמטרת הכיסוי על פי התורה היא כדי שלא תצא האשה לרה"ר בנוי שיער, הרי שהיום מתחכמים בטענה של היתר שהרי קיימו הכיסוי, אבל למעשה לא התקיים ענין הכיסוי כיון שזה יפה כמו השיער, וכמו שכבר הארכנו בזה בשער ההלכה.

בשער ההלכה פרק 'תפקידנו' למה בכל זאת אנו מעוררים על הנושא) אבל ודאי אי אפשר להוכיח מזה היתר לדבר. אמנם כבר התקיים כנס בסוף חודש תשרי תשפ"א עם הגרמ"מ לובין והגר"ש רוזנברג ועוד רבנים שעוררו בזה.

דוגמא לדבר: מסופר(מזובא בספר עלינו לשבח במדבר, עמוד תכב') על יהודי שעוסק בבעלי תשובה, ששיכנע יהודי לשמירת תורה ומצוות, ואותו יהודי אמר לו, שהוא מוכן לשמור רק דבר אחד. ושאלו את הגרי"ש אלישיב זצ"ל מה עדיף לומר לו, שישמור שבת או טהרת המשפחה. וענה הגרי"ש טהרת המשפחה. והאם יעלה על הדעת להוכיח שמותר לאותו אדם לחלל שבת כיון שהורו לו לשמור טהרת המשפחה? ודאי שלא, אלא שלעת עתה זה מה שעלינו לענות, אמנם זה לא אומר שהותר האיסור.

כמו כן נאמר בעניינינו, דגם אם שתקי רבנן בזה, פשוט דאין זה כי אם בבחינת פעמים שאתה מתעלם, אבל ודאי שההלכה לא משתנית, וכבר כתב כך הגרמ"ש קליין שליט"א במכתבו (הובא בספר לבוש כהלכתו, מהדורת טבת תשע"ה, עמוד 181, הערה עו) שמה שהשמיטו חלק מהכללים בתקנות של ב"ד משמר התורה, זהו בבחינת 'פעמים שאתה מתעלם' אבל ודאי ההלכה לא משתנית, וליחיד צריך להורות לפי הכללים, עכ"ד. (ובהזדמנות אחרת אמר למישהו, שהתקנון של 'משמר התורה' בכלל אינו מיועד לבני תורה אלא לאנשי השוליים).

בריאות הנפש רק על ידי קיום התורה

וכעת נתייחס לשאר הטענות שהוזכרו שהדור לא בנוי נפשית וכו', ותוכן התשובה היא, שדוקא ההליכה בדרכי התורה היא זאת שתביא לנו את החיים המאושרים ואת בריאות הגוף והנפש. והנה, גם מי שחכם בעיניו, הרי בסתמא מודה ששלמה המלך ע"ה חכם ממנו. והנה, המסתכל בספר משלי, יראה לאורך כל הספר, ששלמה המלך מבטיח למי שהולך בדרך התורה, חיים טובים ומאושרים וגם בריאות הגוף והנפש, כמו שנביא להלן.

ואם כן, אין לנו לפחד מקיום התורה ולומר שהדור לא בנוי נפשית לזה וכו', כי הרי יש לנו הבטחה מהחכם מכל האדם, שההליכה בדרכי התורה יביא לנו חיים ובריאות הנפש. ונזכיר חלק מהפסוקים שרואים דבר זה ודברי המפרשים.

נתיבות התורה הם שלום לגוף ולנפש

'דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום' (משלי ג' יז) ופירש הרלב"ג, וז"ל: הנה, דרכי התורה הם דרכים שינעמו וימתקו לאדם, כי לא העמיסה התורה על האדם שום מעמס יקשה לו, אבל כל מה שבה מן המצוות והאזהרות, הם דברים ערבים ורצויים בעצמותם... וכל נתיבות התורה הם שלום לגוף ולנפש... כי כולם ישירו אל בריאות הגוף ובריאות הנפש, עכ"ל.

ולכן, אם חושבים שהדור לא בנוי נפשית לזה, הרי לך מדברי החכם מכל האדם, שדוקא מצוות התורה הם שיביאו לנו את בריאות הגוף והנפש. לא רק זה, אלא אפילו החיים עצמם זוכים לה על ידי שמירת התורה, וכמו שכבר אמר שלמה המלך בתחילת הפרק הנ"ל 'בני תורת אל תשכח ומצותי יצר לבך' (משלי ג' א) 'כי אורך ימים ושנות חיים ושלם יוסיפו לך' (משלי ג' ב) ופירש שם רבינו יונה ז"ל: שנות חיים, שנות בריאות וטובה, ושנות שלום יוסיפו לך, עכ"ל.

הרי, שדוקא שמירת התורה תוסיף לנו שנות של חיים בריאות ושלום. וכן על הפסוקים (משלי ג' כא' כב) 'נצר תושיה ומזמה', 'ויהיו חיים לנפשך' כתב רבינו יונה, וז"ל: והנכון לפרש, כי בא עתה להזהיר על שמירת התורה, ואמר, אחרי אשר ידעת כי השי"ת 'בחכמה יסד ארץ', הלא לך לדעת כי תורתו צרופה ומזוקקת, והפעולות אשר בחר בהם, הם הנבחרות ואשר יעשה אותם האדם וחי בהם, עכ"ל. הרי שהחיים תלויים בשמירת התורה, שהם הם הפעולות הנבחרות.

וכמו כן, אין לנו לחשוש בזה לתוצאות שליליות בילדים וכדומה, דבודאי לא יצא מזה תקלה ומכשול, וכמו שכתב המצודת דוד שם על הפסוק 'דרכיה דרכי נעם', וז"ל: דרכי נעם. רצה לומר, לא יבוא בשום צד, מכשול בדבר קיום התורה, עכ"ל.

ולכן, בודאי כשנתחזק לתקן נושא זה על פי רצון ה' – היא התורה – על פי כל מה שנתבאר בשער ההלכה, בודאי שסמוך יהיה לבנו בטוח בה', שלא יגרם לנו מזה שום נזק ושום מכשול לא בשלום בית ולא בילדים, אלא להיפך, על ידי זה נזכה לבריאות הגוף והנפש ויתקיים בנו 'דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום'.

לא לסטות מדרך התורה

אבל התנאי לזה, שנלך ב'דרכיה', ומהו דרכיה, זהו דוקא כשנקיים את כל המצוות – בכל תחום – על פי הוראות התורה בלי לסטות כי הוא זה מהוראות

התורה, בין בענין בנין הבית, כמו שנתבאר בשער זה (פרק 'וידעת כי שלום אהלך') בין בענין קישוט האשה, כמו שנתבאר בשער ההלכה (פרק 'בירכתי ביתך') בין בענין קיום שאר המצוות, כמו שנתבאר בשער זה (פרק 'עבודת הלשמה') ואז ממילא נזכה גם לנעם שבתורה.

ולפעמים אנו שומעים כאלה שאומרים שעל ידי הפאה יוכלו יותר בקלות לעבוד את ה', ובלי זה חושבים שיכולים לפול לעצבות ח"ו וכדומה, באופן שלא יוכלו לעבוד את ה', ועל פי כל הנ"ל אין ממש בטענות אלו, ומכל מקום ראיתי לנכון להביא דברי הסבא מנובהרדוק זצ"ל (מדרגת האדם, חלק תיקון המדות, פרק א') ולהלן נביא חלק מלשונו (וכדאי להסתכל כל המאמר בפנים).

ותוכן דבריו שם, שהאדם צריך להתנהג אך ורק על פי מה שהתורה תנחה אותו, בלי לערב שיקול שכלו כלל, גם אם נראה לו שבדרכו יגיע אל השלמות בקיום התורה, או שבדרכו יקל עליו לשמור את התורה, אלא על האדם להיצמד אך ורק אל דרך התורה, וגם מבואר שם בדבריו כל מה שכתבנו לעיל, שאליבא דאמת, רק בדרך התורה יגיע האדם אל הטוב, ושלא יגיע לו נזק על ידי קיום דרך התורה.

אמנם הנני מדגיש, דגם אם יהיו כאלה שיטענו שכבר ניסו לתקן נושא דידן והרגישו ח"ו כאילו הגיע מזה נזק והפרעה לעבודת ה', הרי זה ברור על פי כל הנ"ל דלא יתכן שיגיע נזק מקיום התורה, אם כן על כרחינו לומר שאין הולכים ממש בדרך הנכונה באופן העבודת ה', ומהו הדרך לעבודת ה', כבר ביארנו באריכות בשער זה בפרק 'עבודת הלשמה' קחנו משם.

הטענה לא על התורה כי אם על עצמו

ולהלן דברי הסבא מנובהרדוק. זה לשונו: כי אמנם צריך האדם לבחור כל מה שתבחר לו התורה, הנקיה מכל תערובות של דעת מדותיו, ולא ישען על שכלו כלום, בעיקר הבחירה לבחור או לא. כי זאת ברור, שהתורה אינה מורה אותו אל מה שיזיק לו, כי "דרכיה דרכי נעם" ובלי התורה לא יכול העולם להתקיים, והתורה היא גשר של ברזל אשר יחזיק את האדם שלא יכשל, ולא יפול אל הים הזועף של החיים.

ואם האדם יש לו טענה על התורה, באמת אין הטענה כי אם על עצמו, שסר ממנה, והוא דומה בזה למי שמתרעם על הרכבת שלא תנחה אותו אל מקום

מגמתו, אחר שקפץ ממנה, ועל האדם לקבל את התורה, בדרך של נעשה קודם לנשמע, ולהיות בטוח בדרכי התורה, שלא תנחה אותו אל מה שיזיק לו, ואדרבה, יזכה על ידה אל כל המעלות הזמניות והנצחיות, השלמות והבטחון, ולא לזוז ממנה אף כחוט השערה, ובכל פעולה וענין ודרך יהיה נכון לקבל כל מה שתבחר לו התורה, ולא יהיה לו עם נטיותיו העצמיים, ועם חיי ההרגל שלו שום נגיעה, כי אז בטח ישיג במדה גדולה כפלי כפלים, כמו שאמרו רז"ל: "פתחו לי פתח אחד של תשובה כחדה של מחט, ואני פותח לכם פתחים, שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו" (שיר השירים רבה פ' ה').

ובהיות האדם מערב וממזג גם שקול דעתו הקשור עם הרגליו וכל העבר שלו, ומתעכב לצאת מחדש כקטן שנולד, לחיות חיי התורה לבד, ומפחד שמה יפגע על ידה ויפסיד דבר מה, ומסתפק בעצמו שמא בדרך שלו והכרתו יצליח יותר, הן בשאלות החיים הן בשאלות השלמות, או כי בדרך שלו הוא יותר בטוח שישאר אצל התורה, ונותן מקום להנשמע קדם הנעשה, סוף כל סוף יראה בחוש כי לא די שלא ישיג מה שרצה, והדרך שלו לא תמלא את תביעותיו, ולא תשביע את רצונו, אלא עוד תקח ממנו גם מה שיש לו, ותבגוד בו, מה שלא עלה על דעתו מעולם, כמו שאמר הגאון ז"ל, "אם אין אתה עולה מעלה מעלה על כרחך אתה יורד מטה מטה" כי אם לא ימסור עצמו לגמרי אל התורה, יהיה מאיזה טעם שיהיה, אם מפני שיחשוב שבדרכו יותר קרוב שישג, ויותר בטוח שישאר על בסיס נכון, אם הטעם הזה גופא לא ישליך על ה', וידע כי התורה רוצה יותר ממנו שישג וישאר, ואם התורה אומרת שרק זו היא הדרך, ה"נעשה" קודם לה"נשמע", מסתמא כל הדרכים בחזקת סכנה המה, אם לא יבחר לעלות במעלה בדרך זה – סופו שירד מטה מטה בעל כרחו, עכ"ל.

ולסיום הפרק, ראיתי לנכון להעתיק עוד קטע מספר מדרגת האדם המתבאר בו בטוב טעם ודעת ענין זה, שרק בדרך התורה נגיע לטוב האמיתי, וכל מה שאנו לא מרגישים את זה, זהו משום הריחוק שלנו מהתורה, אבל כשנתקרב אליה ונלך בדרכיה, אז נרגיש את החיים הטובים והמאושרים.

אורון בגבהי שמים

וכן איתא בספר הנזכר בפתיחה לספר, וז"ל: וכבר נאמר בה, 'בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך' וגו' (משלי ו' כב') אלא שהאדם, מדלות שכלו וקוצר

השגתו בעומק מושג התורה, מביט על התורה כמו מי שמביט על אורון הפורח בגבהי שמים שנראה אז כנקודה קטנה, שבפעם הראשונה, לא יתקבל על לבו בשום אופן, כי מתוקן שם מדור עם הרבה חדרים, ובני אדם מתענגים שם באכילה ושתייה, ואף בטיול, ומרבה לשאול שאלות וקושיות, היתכן שדבר מועט כזה יחזיק כל כך מרובה? ואולם מובן, שכל שאלותיו העצומות, הם רק כשהוא נמצא רחוק מהאורון, אבל כשיתקרב אליו, יוסרו כל הפליאות מאליהן ויבין הדבר לאשורו.

כן הוא ממש מציאות התורה, הרחוק מידיעת התורה, הן מפני שלא עמל להבין דרכה, והן מפני שלא הבין לצעוד בדרכיה, עומד ומתפלא, איך יוכל לצמצם עצמו בחוקי התורה, ואיך יחיה בהם? ובשום אופן אי אפשר שתתקבל על לבו, כי אמנם התורה מכילה בקרבה דרך לפתור שאלות החיים, ולפי השגתו, קטנה התורה מהכיל שביעת האדם בנוגע לשאלת החיים שכל כך מרובים צרכיו, וכל כך עמלים בני אדם ומטפלים בהשאלה הרצינית הלזו יומם ולילה, ועדיין לא הגיעו למצוא פשר, ואיך יתכן שעמלה של תורה תפתור השאלות, ואף המבוכות הגדולות בחומר וברוח.

קרב עצמך לתורה ותראה אמתתה

אכן יש תרוץ מספיק, קרב עצמך אל התורה ותראה אמתתה, כי כבר אמר הכתוב 'וצדיק באמונתו יחיה' הנביא מתאר לפנינו מהות הצדיק, שאמונתו היא חייו ממש, האמונה מעמידתו להכיר ואף להרגיש בחוש, שרק בחיי התורה ימצא טוב ומועיל, 'ומגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב' (משלי יח י) ועליו רק להכנס בתוך המגדל, וכבר יראה שמגדל התורה, עוז ותעצומות לו להתרומם למעלה מכל המפריעים והנסיונות, למעלה מכל הדמיונות הכוזבים השוטפים ובאים בזרם לשטוף כל ההשקפות הגבוהות, בהמצאו במגדל התורה, יגביה עוף וירוח הצדיק בשם ה' להיות נשגב מכל, עכ"ל הספר מדרגת האדם.

נמצא אם כן, שהדרך המעשי לתיקון ענין זה, הוא דוקא על ידי התקרבות לדרך התורה בענין זה, דהיינו על ידי קיום ענין זה כרצון ה' ממש בלי פשרות והתחכמויות. דאם השכלנו להבין היסוד שבפרק זה, נמצא שדוקא ההליכה בדרך התורה ממש כרצון ה', הוא זה שיביא עלינו את החיים המאושרים ואת בריאות הנפש. וכמובן, היינו דוקא כשכל העבודת ה' הכללית, היא בדרך הנכונה, דהיינו כמו שנתבאר בשער זה פרק 'עבודת הלשמה'.

שער ג

שער החיזוק

בו יובאו דברי חיזוק מדברי
רבותינו הקשורים לנושא
דין.

פרק א	עקבתא דמשיחא
פרק ב	יעור עיני חכמים
פרק ג	תיקון הדור
פרק ד	עם לבדד ישכון
פרק ה	ואל בינתך אל תישען
פרק ו	ושב מאחריך
פרק ז	הבירור האחרון

פרק א עקבתא דמשיחא

הבהרה חשובה:

אין כוונתינו בפרקים אלו לדבר קטגוריא על תלמידי חכמים וצדיקים חס ושלום, אלא באנו בזה סך הכל לתאר מציאות מצב קיים, ולהסביר איך יתכן כזאת מציאות.

בפרק זה נענה על מה שהרבה טוענים, אם זה נכון שפאות זמנינו אסורות לכל הדעות, איך זה שהרבה הולכות כך, גם נשים חשובות, וצדיקות, גם רבניות, וגם בעליהן ת"ח מופלגים וצדיקים. וחלק מוסיפים בטענתם וכי אנו יותר צדיקים מהם שנעשה משהו שהם לא עושים. ולמעשה עומק טענתם היא, שכיון שכך נוהגים גם צדיקים ות"ח אז כנראה אין אנו צודקים בדברינו.

גילוי ראש הנשים באירופא

והנה, קודם כל ראוי לומר, דהרי היה כזה מציאות בהיסטוריה, דהנה ידוע על הפירצה של גילוי ראש שהיתה בארצות אירופא (וכמו שהבאנו בשער ההלכה) וידוע שהפירצה היתה גם בקרב שומרי תורה ומצוות ואפילו נשות רבנים, וגם כך מובא בספר פאר הדור (עמוד 14) בשם החזו"א שאמר בזה הלשון: כי אצל יהודי ליטא נפוצה גם קלקלה זו (של גילוי ראש) גם בקרב שומרי תורה ומצוות, עכ"ל.

וידוע דגם נשות רבנים לא כיסו ראשם, וכמו שמספר הגרב"ז יעקובזון זצ"ל בספרו דברי בן שלמה (עמוד שו"ו) וז"ל: הייתי בעיר גדולה בלטויה, וביקרתי שם את הרב, ואשתו כיבדה אותי בכוס יין, ולא רציתי לשתות מפני שעהר המגולה, והרב גער בי מאוד, ואמר לי שרבות מנשי רבני ליטא הולכות כן, עכ"ל.

הרי דאפילו בדבר המפורש במשנה שהוא דת משה נכשלו גם ת"ח, ואם כן, כל שכן בזמנינו שהתלבש נסיון זה בצורה של פאה [שעל כל פנים לא משמע

להם איסור כיון שכיסו את הראש] שאין להוכיח אפילו מצדיקים ות"ח, כי כבר הוברר בהיסטוריה שיתכן כזאת מציאות.

אמנם למעשה כבר ידוע שגם הגר"ש אלישיב זצ"ל כאב על מצב זה, אמר בזה הלשון: "ראשי ישיבות, גדולים, וצדיקים, כולם נכשלים בזה". ואם כן ודאי דאין ראייה מזה שצדיקים עושים כך שזה מותר.

ההלכה נקבעת מפוסקים

וגם ידועים דברי החזו"א (מכתב שהודפס בספר חזו"א או"ח, סוף סימן ט') וז"ל: ואמנם חמורה היא ההלכה ולא ניתנה להקבע על פי סיפורים, אלא העיקר העיון בגמרא ופוסקים, ומסירת נפש להבין קושט אמרי אמת, עכ"ל. ואם כן, אחרי מה שהתבאר בשער ההלכה מהגמ' ומהפוסקים שעל כרחק אי אפשר להתיר פאות זמנינו, והבאנו שכך אמרו גדולי הדור להדיא, בודאי שלא נסמוך על מה שרואים אצל אחרים.

אמנם, בכל זאת באנו בפרק זה להסביר על כל פנים, איך ניתן להסביר תופעה זו שגם צדיקים וחכמים יכשלו בדבר שגדולי הדור הגדירוהו כפריצות. ומתחלק לשנים, בפרק זה נבאר איך יתכן שצדיקים יפלו בזה, ובפרק הבא הנקרא 'יעור עיני חכמים' נסביר איך יתכן לחכמים ליפול בזה.

והנה, קודם כל נאמר, דאין ספק, שעמך כולם צדיקים ובשווג גמור נכשלים בזה בלי ידיעה כלל, והכל בא מכח ערמימותו של היצה"ר שהצליח בפקחותו להביאנו לידי מצב כזה שגם הצנועות והצדיקות הולכות בפאות שאסרו גדולי הדור, ואז ממילא כולם נגררים אחריהם בתמימות, וכבר אמרו חז"ל (בראשית רבה, כ"ה ה) **כל פירצה שאינה מן הגדולים אינה פירצה**, אלא שצריך להסביר איך יתכן מציאות כזאת.

המלחמה בסוף הגלות

וצריך לדעת, דאנו נמצאים כעת בזמן עקבתא דמשיחא (כמבואר בכמה מקומות בספרי הח"ח, וכן בספר מכתב מאליהו, ובספר לב אליהו), והדברים ידועים, ולהלן נביא מדברי רבותינו, שבזמן עקבתא דמשיחא יהיה מלחמה נוראה בין הטומאה לקדושה, ושגם צדיקים יכולים ח"ו ליפול במלחמה הזאת.

וקודם כל ראוי להזכיר דברי האור החיים הקדוש מה שכתב בפרשת שמות (פ"ג, פסוק ח'), דבגלות האחרון ניכנס לשער החמישים של הטומאה, כדי שעל ידי זה נזכה לשער החמישים של הקדושה שכנגדו עי"ש. ועל פי דבריו, אנו מבינים על כל פנים, למה יש כל כך קושי בכל מה שנוגע לענין הקדושה.

ונביא כעת דברי הח"ח בענין המלחמה הנוראה שיש בין הקדושה לטומאה (דברי הח"ח דלהלן מובאים בספר ח"ח על הנ"ך, הוצאת הרב ש. חרל"פ, עמוד קכג) וז"ל: שבסוף הגלות כאשר הוא כעת, יש מלחמה נוראה מאוד בין הקדושה לטומאה, והטומאה מפיל חצים נוראים... ולא נשאר מן המלחמה שלמים בכל אבריהם כי אם מועטים, הם השרידים אשר ה' קורא, והם הגיבורים האמיתיים, והם הם הבעלי תורה... כל אחד לפי מדרגתו שמזרזים שאר עבדים שיעבדו עבודתו באמונה, עכ"ל.

וגם לפי דבריו אנו יכולים להבין את סיבת הקושי הגדול בכל ענין הקדושה. ומבואר מדבריו, שמועטים מאוד הם אותם שנשארים שלמים בכל אבריהם, אשר על כן, בודאי שאין לנו להתפעל ממה שעולם כמנהגו נוהג וממשיכים בדרכם בלבישת הפאה דזמנינו שאסרו כל גדולי הדור, כיון שאנו נמצאים בעיצומה של מלחמה המפילה חצים נוראים, ואם כן, אין פלא שהרבה נופלים כתוצאה מהחצים הנוראים האלה.

גם צדיקים יכולים ליפול במלחמה זו

אמנם, עדיין צריך לדעת שמכח המלחמה הנוראה הזאת, יתכן שגם צדיקים וחסידיים יפלו בזה, ולזה נביא דברי הלב אליהו שכתב כך להדיא, ומפני חשיבות המאמר נביא כל לשונו בענין זה, ושם מדבר על תקופת עקבתא דמשיחא (הדברים מובאים בספר לב אליהו, פרשת יתרו, עמוד קיא) וז"ל: בתקופה כזאת – חשוכה ומסולפת – מה עלינו לעשות? מסיים הנביא ואומר 'אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו', זה עלינו לעשות.

דוד המלך אומר 'על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו', הרי שמדברים בחסיד אמיתי, שדוד המלך קורא אותו חסיד ברוח הקודש, וחסיד כזה צריך להתפלל אל השי"ת בפחד ורעדה על שטף מים רבים אליו לא יגיעו, כלומר, גם חסיד זה יש לו לפחד מאוד שמא יטבע בגלי הים הסוערים, בים של מינות, ים של אפיקורוסות, ים של פריצות, וגם החסיד האמיתי צריך רחמי שמים מרובים שאליו לא יגיע, וזוהי התקופה של זמנינו, עכ"ל.

גם החסיד צריך רחמים גדולים לינצל

הרי מבואר מדבריו, שבתקופה זאת, גם החסיד האמיתי צריך רחמי שמים מרובים כדי לינצל מפריצות ומינות, וצריך להתפלל על זה בפחד ורעדה, ובלי זה יתכן שיפול בפריצות ומינות ח"ו.

עוד כתב שם בהמשך, וז"ל: וכן בימים אחרונים - בעקבתא דמשיחא - השטן וכתב דיליה עושים מעשים תעתועים, וצריכים רחמים גדולים כדי להנצל מהם - אפילו החסיד - על שטף מים רבים אליו לא יגיעו. בזמן הזה יש מלחמה חזקה קשה מאוד, הרע עם הטוב, השקר עם האמת, הטומאה עם הקדושה, מלחמה נוראה מאוד לחיים ולמות!... וזאת עלינו לידע, כי אנו חיים בתקופה כזאת, תקופה של הכרעה בעקבתא דמשיחא.

ההכרעה בין הקדושה לטומאה

והנה, זה מול זה עשה אלקים, כשם שיש מרכבה הקדושה, כך יש להבדיל מרכבה טמאה, וכשם שיש להקדושה חמישים שערי קדושה, כן יש להטומאה גם כן חמישים שערי טומאה, ושניהם לוחמים זה מול זה, כך העמיד השי"ת את הבריאה לתכלית בריאת האדם, שישאר בידו הרשות להדבק כרצונו במרכבה הקדושה או להיפך ח"ו. ועתה בעקבתא דמשיחא שעת ההכרעה היא... והמרכבה הטמאה יודעת זאת שעוד מעט ותכלה לגמרי, לכן היא מתאזרת בכל הכוחות להדיח ח"ו את ישראל ולרחקם מאת השי"ת, עכ"ל הלב אליהו.

הרי מבואר, דבזמן עקבתא דמשיחא, זה שעת הכרעת המלחמה בין הקדושה לטומאה, ולכן, הטומאה שיודעת שעוד מעט תכלה, מתאזרת בכל הכח להדיח את עם ישראל, ולכן מובן מה שכתב בריש דבריו שגם החסיד האמיתי צריך הרבה רחמים לינצל, שהרי, כל מי שינסה לתאר לעצמו שהוא צריך כעת ללכת לקרב במלחמה שגורלה להכריע לאחד מהצדדים, ודאי שהיה חושש מאוד לחייו, והיה מבין כמה תפילה נצרך לזה גם אם הוא צדיק גדול.

ואם כן, כל שכן במלחמה הרוחנית הזאת שהיא נגד הטומאה, שבדאי כחה גדול להחטיא כמו שאנו רואים בעינינו, בודאי פשוט ומובן כמה תפילה צריך כדי לינצל מזה גם החסיד האמיתי. וזהו הביאור בזה שאנו רואים שגם צדיקים וחסידים נכשלים בנושא דידן, שזהו משום המלחמה הנוראה שאנו מצויים כעת.

עיקר הגאולה על ידי תיקון הקדושה

ולמעשה חשוב לדעת, שעיקר הגאולה, מבואר בספרים הקדושים, שתלויה בתיקון מדת היסוד שהיא מדת הקדושה, והרי ההיפך מהקדושה זה הפריצות, ולכן, כיון שיודע היצה"ר שבזה יכלה מן הארץ, לכן שם כל כחו להפיל את עם ישראל בענין הקדושה, כדי שלא נגאל ח"ו וממילא הוא לא יכלה.

ואם כן, אחרי הודיע אותך את כל זאת, בודאי שכל מי שלבו ער וחושיו עירים, עליו להרגיש שהוא נמצא במלחמה נוראה, וממילא חייב להתפלל אל השי"ת בפחד ורעדה כדברי הלב אליהו הנ"ל, כדי לינצל מהיצר בכל מה שנוגע לענין הקדושה. וגם להשתדל לעשות כל מה שבידו לתקן את נושא הפאה נכרית דזמנינו – שאמרו על זה גדולי הדור שזה פריצות – כדי שיתקן ענין הקדושה, וכך על ידי זה נזכה לגאולה שלמה בקרוב ברחמים, אמן.

פרק ב יעור עיני חכמים

אם כי לפי מה שהתבאר לעיל בפרק עקבתא דמשיחא, כבר מספיק לנו להבין איך זה שגם חכמים יכולים ליכשל בנושא זה. מכל מקום נראה שיש בזה עוד סיבה אמיתית לזה, אם כי מסתבר שהסיבה שנכתוב כעת היא כתוצאה ממה שנתבאר בפרק הנ"ל, מכל מקום אני חייב לבאר גם את הסיבה דלהלן, כיון שעל ידי כך נדע איך להתמודד עם היצר בזה, כיון שזהו הדרך שלו במלחמה הנוראה שהוזכרה בפרק הנ"ל. ועיין בהבהרה שכתבנו בריש פרק 'עקבתא דמשיחא' שנוגע גם לפרק זה.

הרצון ישפיע על השכל

והסיבה היא, מה שכתוב בתורה, כי השוחד יעור עיני חכמים וגו', והוא על פי דברי הגר"א וסרמן זצוק"ל (בביאורי אגדות דרך הפשט שבסוף ספר קובץ הערות). ושם (בסימן א') הקשה כמה שאלות, ועיקר שאלתו היא, איך התורה מיחסת את המינות ללב, כמו שכתוב ולא תתורו אחרי לבבכם, ודרשו חז"ל אחרי לבבכם זו מינות, והרי סיבת המינות היא מקלקול הדעת, ומקום משכן הדעת הוא בראש ולא בלב, והלב הוא מקור הרצונות והתאוות, אז איך מיחסים חז"ל את קלקול הדעת ללב, ועיי"ש שהביא עוד כמה פסוקים שמיחסים את החכמה ללב.

ובתירוץ לכל שאלותיו כתב יסוד גדול, ומפני חשיבות דבריו נביא כל לשונו. וכתב (באותו ו') וז"ל: ופיתרון החידה מצינו בתורה הקדושה המגלה לנו כל סתום, והוא הכתוב 'לא תקח שוחד כי השוחד יעור עיני חכמים', ושיעור שוחד על פי דברי תורה הוא בשוה פרוטה כמו גזל וריבית וכו', והלא תעשה הזה נאמרה על כל אדם, וגם החכם מכל אדם וצדיק כמשה רבינו ע"ה, אם יצויר שיקח שוחד פרוטה, יתעוררו עיני שכלו ולא יוכל לדון דין צדק.

ובהשקפה ראשונה, הוא דבר תימה לומר על משה ואהרון, שבשביל הנאה כל דהו שהיה להם מבעל דין אחד, נשתנית דעתם ודנו דין שקר, אבל הרי

התורה העידה לנו שכן הוא ועדות ה' נאמנה, ועל כרחך צריך לומר, שהוא חק הטבע בכחות נפש האדם כי הרצון ישפיע על השכל... וגם הרצון היותר קטן יוכל להטות איזה נטיה גם את השכל היותר גדול, ומצינו בחז"ל פרק שני דיני גזירות (כתובות קה:) שעל ידי הנאה כל דהוא שהגיעה להם מאדם הרגישו תיכף נטיה בשכלם לומר מצי טעין הכי וכו'...

בדבר שהאדם משוחד לא מכיר את האמת

והשתא נחזי אנן, אם חז"ל שהיו כמלאכים ברוחב דעתם ובמידותיהם הקדושות, פעלה עליהם קבלת הנאה כל שהוא להטות שכלם, כל שכן אנשים המשוקעים בתאות עולם הזה, אשר היצה"ר משחד אותם ואומר להם, הרי לפניך עולם של הפקר ועשה מה שלבך חפץ, עד כמה יש כח בנגיעה הגסה הזאת לעור עיני שכלם, כי בדבר שהאדם משוחד לא יוכל להכיר את האמת אם היא נגד רצונותיו והוא כמו שיכור לדבר הזה, ואף החכם היותר גדול לא תעמוד לו חכמתו בשעה שהוא שיכור.

ומעתה, אין תימה מהפילוסופים שכפרו בחידוש העולם, כי כפי גודל שכלם, עוד גדלו יותר ויותר תאוותיהם להנאות עוה"ז, ושוחד כזה יש בכחו להטות דעת אדם לומר כי שתי פעמים שנים אינן ארבע אלא חמש, ואין כח בשכל האדם להכיר את האמת בלתי אם אינו משוחד בדבר שהוא דן עליו, אבל אם הכרת האמת הוא נגד רצונותיו של אדם, אין כח להשכל גם היותר גדול להאיר את עיני האדם. ע"כ לשון הגר"א וסרמן זצוק"ל.

ודבריו הם יסוד גדול לכל חיינו, והוא, שכל דבר שהאדם צריך לעשות על פי האמת דהיינו על פי התורה, אם יש לאדם רצון אפילו קטן מאוד נגד האמת, אז הוא לא יראה את האמת, ואפילו הוא בעל שכל גדול ואפילו בדבר פשוט כמו שתים ועוד שתים ארבע, שאם רצונו שיהיה חמש, הוא לא יראה את האמת הפשוטה שזה ארבע.

אין תימה בנושא דידן על החכמים

אם כן אף אנו נאמר, מעתה אין תימה איך זה שבנושא דידן גם חכמים גדולים נכשלים בזה, ואפילו שזה דבר כל כך פשוט בסברא כמו שהתבאר בשער ההלכה, וזהו משום שיש לאנשים איזה רצון שלא נותן להם לראות את הדבר

הפשוט הזה, והרצון הזה הוא לא סתם רצון קטן [שאמנם גם רצון קטן בכחו לעור עיני השכל היותר גדול וכדברי הגר"א וסרמן הנ"ל], אלא הוא רצון גדול יותר מתענוג הגוף, כמו שנביא בהמשך מדברי הרמב"ם.

ומהו הרצון הזה, הלא הוא רצון הכבוד [הידוע כרצון גדול מאוד] המונע מהבן אדם לעשות דבר שלא מקובל בחברתו, ונוסף בזה כח הבושה אשר ישיגהו על ידי זה, ובפרט בנושא דידן, שחושבים ששינוי בענין זה יכול להביא לחוסר כבוד במעמד החברתי, אם כן ודאי, אין תימה שמכח הרצונות האלו יתעוררו עיני האנשים אפילו החכמים הגדולים מלראות את האמת הפשוטה בזה.

והרמב"ם (בפירושו למשניות, מסכת סנהדרין, פרק י') כתב, וז"ל: והרבה מבני אדם מתרחק מן הגדול שבתענוגי הגוף, מיראתו שישגהו מזה חרפה ובושת מבני האדם, או לפי שמבקש שיהיה לו שם טוב, עכ"ל. מפורש בדבריו, שהבושה מבני אדם או המעמד החברתי הוא גדול אצל האדם יותר מתענוג גופני.

והרמב"ם בהלכות דעות (פ"ו ה"א) כתב, וז"ל: דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, עכ"ל. הרי, שגם טבע האדם הוא להיות כמו כולם, וזה דרך ברייתו, אם כן יש כאן שני רצונות חזקים מאוד, והם, הכבוד שזהו השם טוב, והוא המעמד החברתי והבושה מבני אדם להיות שונה מהם, ובנוסף יש טבע האדם ודרך ברייתו להיות כמו כולם, אם כן, אין תימה שמכח שני הרצונות האלה לא יוכל האדם לראות האמת הפשוטה בנושא דידן.

כחה של נגיעה

ונביא עוד מדברי המכתב מאליהו בכחו של הנגיעה והשוחד. איתא בגמ' (כתובות קה:) אמר רבא מ"ט דשוחדא – ופירש רש"י למה אסור ליטלו לזכות את הזכאי – כיון דקביל ליה שוחדא מיניה איקרבא ליה דעתיה לגביה והוי כגופיה ואין אדם רואה חובה לעצמו. ופירש רש"י וז"ל: אין דעתו מתקרבת לצד החובה לחייב את עצמו ואפילו מתכוון לדין אמת. עכ"ל.

ועל הגמ' זו אומר הרב דסלר (מכתב מאליהו ח"א, מאמר מבט האמת, עמוד 52) וז"ל: הרי לפנינו שהנגיעה לצד אחד מקלקלת את משפט השכל, באופן שאינו מעלה

על דעתו סברא המנגדת לנטייתו... ולא עוד אלא אפילו כאשר אחרים אומרים לו סברא כזו, שכלו ממאן לקבלה מפני השפעת הנגיעה.

כן ביאר המהר"ל (גור אריה, שופטים) יעור עיני חכמים, שלא תעלה על דעתו הסברא הנכונה, ויסלף דברי צדיקים – רש"י דברים המוצדקים – , שאפילו יעוררהו על הדברים המוצדקים יסלפם... ודבר נורא יש בזה עוד, כי אחר שנטה שכלו מן האמת פעם ראשונה בחייו על ידי השוחד, שוב לבו הולך ומתעור כל ימיו כי כבר איבד את חוש האמת שלו, וכיון שנקבעה במוחו הסברא העקומה הראשונה, מעתה הוא הולך ומעקם כל בנין השקפות ודעות שלו כדי להתאימן עמה, עכ"ל המכתב מאליהו.

איבדנו חוש האמת

מבואר גם גודל כוחה של הנגיעה, אמנם הוסיף עוד, דאפילו אם אדם נטה מן האמת רק פעם אחת בחייו, שוב הולך ומתעור כל ימיו כי איבד את חוש האמת, א"כ מה נאמר אנן בנושא דידן, שהתרגלנו שנים רבות לחיות כך, דכל שכן הוא שכבר איבדנו את חוש האמת בזה מכח הנגיעות שלנו, שהם ההנחות הקדומות שלנו, ונכלל בזה מהלך חיינו שהתרגלנו עד כה.

וכמו שאומר עוד המכתב מאליהו (שם עמוד 56) וז"ל: והנה, כל אדם הוא דיין, כי תמיד מוטל עליו לשפוט על צדק הנהגתו ואמתת השקפותיו, אך כשנתבונן בערך הנגיעות המשפיעות עלינו בדיונים אלה, נמצא שהן תקיפות לאין ערך מכל שוחד שיוכלו לתת לשופטים של בית הדין, נתבונן נא, אם אפילו הנחה קדומה קטנטנה כנ"ל, כבר עלולה לעוות את דקדוק המשפט... מה יהא על הנחות קדומות שלנו היוצאות ממדות ותאוות גסות, ו**שניהלנו את חיינו על פיהם זה כמה שנים?**

אם על התקרבות הדעת של הנאה כל שהי כבר אמרו חז"ל הוי כגופיה ואינו יכול לדון אותו באמת, איך נקוה אנחנו לבוא להחלטה אמתית במקום שכרוכה בזה ראיית חובה לעצמנו ממש, כגון להודות על חסרונותינו, ולקבל דעות שעל פיהן נתחייב במה שקשה לנו ונמנע ממה שחביב עלינו?, עכ"ל המכתב מאליהו. הראת לדעת כמה קשה לראות האמת בדבר שהתרגלנו אחרת כל חיינו.

על ידי רבים הנוטים מן האמת גם הכשרים מתקלקלים

וראוי להביא כאן עוד קטע נוסף מדברי המכתב מאליהו, שעל ידי זה נוכל להבין איך גם אנשים כשרים יכולים ליפול בזה, וכך הוא אומר (שם עמוד 54) ז"ל: ולא רק את עצמו הוא מקלקל, אלא שהוא מסייע לקלקל גם הבאים אחריו, כי חוש האמת הוא דבר עדין כל כך, עד שאם יש רבים הנוטים מן האמת, מתקלקלים גם הכשרים, כי מבלי להרגיש, הם מיישרים את שכלם על יסוד שכל האחרים שכבר נתעקם, עכ"ל. עיי"ש שהביא ראיה לזה מחז"ל.

על כל פנים נמצאנו למדים, שאם יש רבים הנוטים מן האמת, זה גורם שגם הכשרים – בלי להרגיש – יתקלקלו עמהם, אם כן, הרי לנו תשובה איך יתכן שגם חכמים וצדיקים נכשלים בנושא דידן, או עכ"פ למה קשה להם לתקן את זה.

עוד מדברי רבותינו בכח הנגיעה - החזון איש

והנני רוצה להביא עוד מדברי רבותינו בכח הנגיעה. מכתב מאליהו בשם החזון"א (ח"ג עמוד 250) ז"ל: כה אמר החזון"א זצ"ל, כלפי המקילים ומחפשי הפשרות, שתולים כלי זיינם בש"ס ופוסקים, מקילים מכיון שרוצים להקל, אילו היו מבטלים את רצונם העצמי לפני שנגשו לעיין בספרי הלכה, ורק האמת המוחלטת היתה לנגד עניהם, היו מגיעים לידי מסקנא אחרת מזו שהעלו, עכ"ל.

הסבא מנוברדוק

וכן מבואר בספר מדרגת האדם (מהסבא מנוברדוק זצ"ל), דכשאדם יש לו איזה נטיה ורצון, לא יוכל לראות את האמת שבתורה, וכך כתב בספר הנזכר (מאמר דרכי התשובה, פ"ב) ז"ל: כן בכל ענייני התורה, אם האדם יבקש שמה עם נגיעתו, גם אם ישוטט בכל רוחב ועומק של התורה, לא ישאב ממנה רק לפי מדת כלי נגיעתו, כי זה כח הנגיעה וגבורתה, להטות כל כלי המוח שיעבוד למה שנוטה, עד שכל כוחות השכל ודרכי החכמה, משועבדים מאהבה לעשות רצון הנגיעה, ומלקט כל הסיבות והטענות אשר נוטים אל הנגיעה, וסר ומתרחק מכל מה שנותן לפקפק ולספק בדבר מה שלא יפה להנגיעה שלו, עכ"ל המדרגת האדם. והוא ממש כיסוד הנ"ל בשם הגר"א וסרמן והרב דסלר.

הסבא מסלבודקא

ונביא עוד כיסוד הנ"ל מהספר אור הצפון (מאמרים מהסבא מסלבודקא, ח"ב, מאמר סילוף השוחד, עמוד קנז), אחרי שהביא שם את הגמ' בסנהדרין (יח): דאין מושיבין מלך וכהן גדול בעיבור שנה, מלך משום אספניא, וכ"ג משום צינה, עיי"ש פירוש רש"י דלמלך שוה לו שיהיו כל השנים מעוברות משום משכורת החיילים, ולכהן גדול שוה לו שלא יהיה מעובר משום צינה, דאם תתעבר השנה יצא ביום כיפור צינה, והרי צריך לטבול ביוה"כ כמה פעמים.

ועל זה אומר הסבא מסלבודקא, וז"ל: מעתה, צא ולמד, עמוד והסתכל, כוחות נפש האדם ומדותיו עד כמה הם מגיעים, מלך ישראל שהועמד על ידי סנהדרין של שבעים ואחד אנשים, חכמים, ונבונים, מופלגים בחכמת התורה, ובעלי דעה מרובה, בהסכמת הנביא או בהסכמת מלך מלכי המלכים בכבודו ובעצמו כביכול, שהוא (דהיינו המלך) הנהו ירא שמים באמת, בעל מדות טובות, וענוה יתירה, ומרוחק מכל הנאות העולם המסירות את לבו של האדם מתורת ה', ספר התורה פתוח לפניו תמיד, ואינו מסיח דעתו אף רגע מכל הכתוב בו, ומן המחשבה שלבו הוא לב כל קהל ישראל ואחריות כל העם כולו עליו, איש כזה פסול לדין עיבור השנים מפני שהוא חשוד לעוות הדין, ולמה יעוות הדין? משום שעל ידי זה ירויח חודש אחד ממשכורת חיילותיו.

וההלכה הזאת הרי קבועה לדורות עולם, מבלי שימצא אף מלך אחד שיוכל לעמוד בפני כח הנטיה הזאת ולהוציא את עצמו מן הפסול הזה, אמור מעתה, שכוחות נפש האדם ומדותיו, המה כל כך חזקים וקשים, עד שאין כל כח בעולם שיעמוד נגדם, עכ"ל בעמוד קנז'.

איננו רואים את הזיוף

והאריך בזה וסיים (בעמוד קסב) וז"ל: הדעה המשוחדת פועלת באדם שלא בידיעתו ושלא מדעתו, ומלבד זה שהיא מעוותת את עיני השכל של האיש המשוחד עד שאינן רואות את השקר והזיוף שבקרבה, עוד מתקשטת היא בקישוטי האמת והצדק, ויוצרת חבילות חבילות של נימוקים וראיות המוכיחים את צדקה, מבלי שבעליה ידע וירגיש כלל ששרוי הוא בטעות שהטעתהו דעתו המשוחדת, בטוח הוא בנפשו שהולך הנהו בדרך האמת, ואינו יודע שנפל בפח אשר הדעה המשוחדת פרשה לרגליו... וכל המסתכל הסתכלות נכונה במהלך

כוחות נפש האדם, רואה את נפתולי המזדות והדעות המשוחזרות, כיצד הם טופלים שקר על שקר, ויוצרים תלי תלים של רעיונות ודעות מסולפים אף הם כדי להחזיק את השקר הראשון, עכ"ל.

וזהו ממש מה שקורה בנושא דידן, דכזה דבר פשוט שגדולי הדור הגדירוהו כזיוף, טח עינינו מלראות את הזיוף שבזה כלשון הנ"ל עד שאינן רואות את השקר והזיוף שבקרה, ועוד אנו מקשטים את הפאה בקישוטי האמת והצדק, שזה מכובד ושכך ראוי לבן תורה ושהכיסוי מבד הוא לא מכובד וכו', ויוצרת חבילות חבילות של נימוקים, הרי במטפחת מתגלים שערות, והרי שלום בית וכו', וראיות המוכיחים את צדקה, הרי כולם הולכים כך גם צדיקות ונשות רבנים, מבלי שבעליה, חובשי הפאות, ידעו וירגישו כלל ששרוי הוא בטעות שהטעתהו דעתו המשוחזרת, הלא המה רצונו וכבודו להיות מקובל בחברה ושלא להיות שונה מהם וכו'. ונמצאנו למדים מכל הנ"ל מדברי רבותינו, שגם חכמים גדולים יכולים ליפול בזה.

וסיימנו בזה כוונת זה הפרק איך יתכן שגם חכמים יפלו בזה.

פרק ג תיקון הדור

ראיתי לנכון לענות על עוד שאלה המקננת בתוכינו גם אחרי אלו שני הפרקים הקודמים לפרק זה. דלמעשה אחרי הכל ניתן לומר, דרובא דרובא של הציבור אינם מודעים כלל לחומר האיסור שבפאות זמנינו ועולם כמנהגו נוהג, וניתן לומר, דכיון שרוב דורינו נולדו לתוך המציאות הזאת שבכלל אינם מודעים לזה, וגם אלה ששומעים על הענין נוטים לחשוב שהכל בסדר, ושלא יתכן שהחרדים לדבר ה' יכשלו בדבר שהוא פריצות.

האם יש תביעה עלינו בזה

וממילא עולה השאלה, האם באמת יהיה עלינו תביעה על זה? הרי נולדנו כך לאור המציאות המרה הזאת שכולם כך, ומה ניתן לעשות, וכמעט שאין אנו אשמים בזה, וגם שואלים אנו את עצמינו, איך ניתן להבין שהקב"ה סיבב כזאת מציאות שאנו – החרדים כל כך לשמור קלה כבחמורה – נכשל בדבר שהוא פריצות, וכמו שהבאנו בשער ההלכה בשם גדולי הדור.

והנה זה פשוט, שעצם השאלה הנ"ל מופקעת לחלוטין ממה שאמרו חז"ל, 'כל האומר הקב"ה ותרן יוותרו חייו', אשר על כן, אחרי כל מה שהתבאר באריכות בטוב טעם ודעת בשער ההלכה מדברי הפוסקים ומדברי רבותינו גדולי הדור, שלא שייך להתיר פאה במראה שיער טבעי, וכמו שהבאנו שם להדיא שכך הם אמרו, ממילא ודאי שיהיה עלינו תביעה אם לא נתקן את זה. (ובהמשך נסביר למה הקב"ה סיבב את המציאות הזאת).

אמנם לא נסתפק בזה, ונמחיש את השאלה הנ"ל באחינו הטועים שגם רובם אינם שומרים תורה ומצוות, אם כי ניתן לומר שהרבה מהם מהערב רב כמו שידוע שכך יהיה לפני ביאת המשיח, מכל מקום הרי על כל פנים ודאי שלא כולם כך, והרי יש הרבה שחוזרים בתשובה.

וגם כאן ניתן לשאול שאלה כזאת לכאורה, שהרי רובם נולדו במציאות הזאת להורים שאינם שומרים תורה ומצוות, וגם ההורים, הרבה מהם תינוקות שנישבו, וממילא גם הבנים שנולדו למציאות הזאת, וגם כן נאמר אולי שהם לא אשמים בכך, והאם יהיה תביעה עליהם אם לא יחזרו בתשובה, וגם נשאל איך ניתן להבין שהקב"ה סיבב כזאת מציאות שהרבה מעם ישראל אינם שומרים תורה ומצוות?

אין טענת פטור

זוה פשוט לכל אחד שודאי שיהיה תביעה עליהם, והביאור בזה הוא כמו שכתב הגר"א וסרמן (בביאורי אגדות דרך הפשט, אות ז') וז"ל: וגם בן נח גס השכל, מכל מקום יש בכך דעתו להכיר כי העולם מעיד על הקב"ה שבראו, וזה פשוט מאוד, כי כל פעולה הנעשית על ידי בן דעת יש לה איזו תכלית, וכיון שהבריאה נמצאת על ידי ממציא יתברך שמו, בודאי יש לה תכלית... ועל כן דבר פשוט, כי תכלית כל הנבראים כולם היא לעשות רצון קונם, ואם כן, שהיה לו להכיר שזו היא תכלית ביאתו לעולם לעשות רצון קונו, היה חייב לחקור ולדרוש מהו רצון ה', ועל זה ראוי ליענש, כמאמרם בן נח נהרג שהיה לו ללמוד ולא למד, עכ"ל.

היוצא לנו מדברי הגר"א וסרמן זצ"ל, שדבר שהשכל מחייב התבוננות, גם אם האדם נולד במצב שונה ממה שהשכל מחייב, מכל מקום כיון שהשכל מחייב התבוננות בדבר, יהיה עליו תביעה אם לא שינה את דרכו על פי מה שהשכל מחייב, ולא יהיה לו טענת פטור בזה שנולד כך, ואפילו אם הוא גס השכל. וזה התשובה לגבי אחינו הטועים, שלכן לא יהיה להם טענת פטור בזה שנולדו כך, כיון שהשכל מחייב התבוננות לדעת מהו רצון ה' בבריאה, והיה להם ללמוד.

והחפץ חיים בספרו נדחי ישראל (פרק כב') כתב, וז"ל: ואיתא בספרי פרשת האזינו 'אל אמונה ואין עול' שלא ברא בני אדם להיות רשעים אלא צדיקים... וכן הוא אומר 'אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים', רוצה לומר, הקב"ה שנקרא צדיק וישר, ברא את האדם בצלמו להיות גם כן ישר מאוד, אך המה בקשו חשבונות רבים, שנשתעבדו ליצה"ר שבלבם ויצאו מדרך הישר, ואם ירצה האדם להתגבר על יצרו, בודאי יש ביכלתו, כי הקב"ה נתן כח להאדם שיהיה הוא המושל על היצר הרע, עכ"ל. מבואר בדברי הח"ח, שאין מי שיכול לומר שאין יכול להתגבר על יצרו.

זה דוקא התיקון

ועל מה ששאלנו, איך ניתן להבין המציאות הזאת שסיבב הקב"ה שהרבה מישראל אינם שומרים תורה ומצוות, ניתן לומר, אם כי אין אנו יודעים דרכי שמים, מכל מקום יתכן לומר, שהקב"ה בחכמתו העליונה יודע, שהתיקון של הנשמות האלה, הוא דוקא על ידי הקושי הזה, והוא ההתגברות שלהם נגד כל הסביבה שלהם לשמירת התורה והמצוות, ורק בזה יבואו אותם נשמות לתיקונם.

מעתה ניתן לומר גם לגבינו החרדים לדבר ה', על עצם השאלה האם יהיה עלינו תביעה על זה כיון שנולדנו במציאות הזאת, דהרי, כיון שזה דבר שהשכל מחייב התבוננות, איך אנו מקיימים היום מצוה זו של כיסוי ראש בדבר שלא הושגה המטרה, אם כן אין לנו פטור בזה שנולדנו כך, וכדברי הגר"א וסרמן זצ"ל.

וכיון שבנושא זה כל הפוסקים שהבאנו בשער ההלכה כתבו כדבר פשוט, שמטרת כיסוי הראש היא שלא להתייפות בשיער, א"כ ודאי, כל אחד מבין, שאם עדיין מתייפים בשיער לא קיימנו את המצוה הזאת, וכמו שהארכנו בזה בשער ההלכה, וודאי שזה מחייב התבוננות אם קיימנו רצון ה' בזה. ומה גם שלמעשה גם פוסקי הדור אמרו כך להדיא שלא מתקיים ענין הכיסוי, וכמו שהבאנו שם בפרק 'לשון חכמים'.

ולענין איך יתכן המציאות הזאת, שהקב"ה סיבב שהרבה מהחרדים יכשלו בדבר שהוא פריצות, גם נאמר כנ"ל לענין אחינו הטועים, והוא משום דידוע הקב"ה שזה גופא יהיה התיקון שלנו, על ידי שנתגבר על הקושי הזה נגד הכלל לקיים רצון ה', שעל ידי ההתגברות הזאת נבוא על תיקון נשמותינו.

ניסיון הכולם

וכבר אמר הרב יחיאל יעקובזון שליט"א בשם צדיקים מהדור הקודם, שאמרו לו, שהניסיון של הדור שלנו יהיה, "הכולם" דהיינו להיות עירני לא לימשך אחר מה שכולם עושים. (הובאו הדברים באריכות בספר דברי שלום, עמוד שטו).

ואחרי זה הראו לי מה שהביא בספר שובי השולמית (להרב יעקב חיים סופר, ח"ז) וז"ל: וראיתי דבר נורא בתשובת הגאון המובהק רבי יחיאל אשכנזי קאסטליאץ ז"ל, כבר כתב רבינו יהודה החסיד זצ"ל, שבאלף השישי קם שר בעולם ושמו

"רובם" ומטעה לחכמים, ככתוב בספר הושע (ד' ז') כרובם כן חטאו לי כבודם בקלון אמיר רח"ל, עכ"ל.

אחר כותבי את כל הדברים האלה מצאתי דברים כעין אלו שאמר הגר"א וסרמן זצוק"ל בשם החפץ חיים זצוק"ל. (המאמר בשלמותו הובא בספר אור אלחנן, ח"ב, עמוד רסה-רסז', וגם מובא בספר קובץ מאמרים ואגרות, עמוד שלו'). ותוכן הדברים הם על גזירת הקנטוניסטים הידועה, שנשאל הח"ח על ענין גזירה קשה זו. ותוכן תשובתו היתה, שהיו אלה גלגולי נשמות של תקופת גדעון שכרעו לבעל.

אנחנו בזמן הבירור בסוף הגלות

וכך אמר הגר"א וסרמן בשם הח"ח בזה הלשון: והנה, הורידו את נשמות המסכנים התועים שוב לעולם הזה – ככה דיבר הח"ח מסוד ה' ליראיו – בדמות הקנטוניסטים, כדי לנסותם שנית יהיו נאמנים לה' ולתורתו אף בתנאים קשים...

והמשיך הגר"א וסרמן בזה הלשון: מכאן שלפעמים מי שנכשל בחייו פעם ראשונה, שולחים אותו לעולם הזה פעם שנית וכן פעם שלישית, ומעמידים אותו בניסיונות קשים כדי שיעמוד ביהדותו... יתכן ששולחים נשמה כזאת כעבור אלפי שנה... זהו חשבון ארוך שאי אפשר לעמוד עליו... לפי זה יתכן גם, שהיהודים בתקופה הזאת אשר צריכים להתאזר בגבורה ולעמוד בנסיונות קשים בכדי לשמור אמונים לתורה, יתכן שאלה גלגולי נשמות מלפני הרבה מאות שנים, ובאו לעולם עכשיו בימי עברה לשם תכלית זו, לעמוד בנסיונות להוכיח בעליל שהם יהודים מושרשים...

וסיים בזה הלשון: אם ראית את הרשעים בשגשוג, אין זאת אלא מפני שעומדים אנו כעת על סף הבירור לפני הקץ בזמן של עקבתא דמשיחא, מכל הדורות הצטברו אלפי אלפים נשמות שיש להביא אותן בכור המצרף, הנשמות נשתלשלו בדור של מערבולת רוחנית נוראה וצרות איומות, עכשיו מתברר מי עומד בניסיון ומחובר לשרשו בקדושה, ומי אינו עומד בניסיון ואינו חוזר למוטב ומתנתק משרשו לחלוטין, ואחריתו נכרתה כמו שהכתוב אומר 'להשמדם עד עד' זהו פשר כל התופעות המשונות שרואים בימינו, אנו עומדים בשלהי תקופת הבירורים... עכ"ל.

הרי מבואר מכל זה תשובה על המצב בו אנו נמצאים, מצב של 'מערבולת רוחנית נוראה' אם לגבי אחינו שאינם שומרים תורה ומצוות, אם כלפינו השומרים תורה ומצוות, בדברים שאנו מדברים עליהם, הצד השווה שבהם, שיש קושי גדול לקיום התורה לכל אחד בתחום הנמצא בו מצד הקושי של 'הכולם', ולדברי הגר"א וסרמן זה הכל משום שאנו נמצאים בזמן הבריור, וכולם צריכים לעבור את זה ולהוכיח את נאמנותם להקב"ה, ומי שאינו עומד כעת בניסיון, לדבריו, הרי הוא מתנתק משרשו לחלוטין.

היצר הרע שבכל דור

עוד אפשר להסביר מציאות זו שהרבה נכשלים בזה, על פי מה שראיתי מביאים בשם הגר"א מוילנא זצ"ל שאמר בזה הלשון: שיש שני מיני יצר הרע, אחד פרטי ואחד כללי, הראשון מסית ומפתה ח"ו כל אחד ואחד לפי מה שהוא, והשני, היצה"ר הכללי בכל דרא ודרא, להסית ולהעביר צבורים וכלליות של עם ישראל, באיזה עבירה או פגם או רעה כוזבת, ובהתחלה בא באיצתלא דקדושה, עכ"ל.

וזה ממש קורה בנושא דידן, שהיצה"ר בא ב'איצתלא דקדושה' בטענה שפאה עדיפה על מטפחת הואיל ובמטפחת רואים שערות, ובטענה זו מצינו ממש שהצליח להסית ציבורים של עם ישראל ב'רעה הכוזבת' היא היא הפאה דזמנינו שלא מתקיים כלל ענין כיסוי הראש, כמו שאמרו גדולי הדור.

בזה תלוי תיקון הדור

ונראה להוסיף עוד, שדוקא תיקון נושא זה הוא התיקון שלנו החרדים לדבר ה', והוא על פי מה שכתב בספר טהרת הקודש (ח"א, מבוא השער, פ"ו) וז"ל: ותדע אחי, כי בכל דור יש לכללות הדור ענין אחד לתקן כמובא בספר הקדוש נועם אלימלך (פרשת נח) וביתר הספרים הקדושים, והנה, כמו שמובא בספרים הקדושים, אצל כל איש, באם יראה שהיצר מתגבר עליו באיזה מדה רעה ח"ו, או באיזה עבירה, ונותן בזה כל כחו תמיד להכשיל את האדם, בזה ידע וישכיל כי בסיבת זה הפגם נולד, וזה תכלית ביאתו לעולם לתקן זאת, ויתגבר בכל כחו על היצר בזה, ככה בכללות הדור, כשרואים שהיצר מקשקש, מתגבר, באיזה פגם אחד להחטיא את העולם, אז תדע ותשכיל, כי בזה תלוי תיקון כללות הדור, עכ"ל.

והנה, אין לך דבר שהיצר מתגבר להחטיא את דורינו כמו בענין הצניעות בכלל, וענין הפאות בפרט, שגם מי שאינו נגוע בענין הצניעות, מכל מקום איננו נקי מפגע זה של הפאה, ואנו רואים שבזה נותן היצר כל כחו להחטיא את הכלל בזה, א"כ ודאי שזה תיקון הדוד שלנו, מלבד מה שידוע מהספרים הקדושים שהגאולה תלויה בתיקון מדת הקדושה שההיפך מהקדושה הוא הפריצות, אם כן ודאי שזה התיקון שלנו, כיון שאמרו רבותינו (כמובא בשער ההלכה) על פאות זמנינו שזה פריצות.

ואגב למדנו מדבריו של הטהרת הקודש, תשובה לשאלה איך יתכן שהקב"ה סיבב כזאת מציאות שהרבה יכשלו בזה, דהרי דימה תיקון הכלל לתיקון היחיד, דהיינו, בענין הדבר שהיצר נותן כל כחו להכשילם בזה, שזהו תיקון הכלל כמו תיקון היחיד, והנה, כמו שאין אנו תמהים על מה שהקב"ה סיבב את היחיד שיכשל בחטא, דהרי זה מהלך תיקונו על ידי שיתקן מה שנכשל בו, אם כן נאמר גם לגבי הכלל, שזהו מהלך התיקון שלהם, על ידי שיתקנו מה שנכשלים בו הכלל, ולכן סיבב הקב"ה את המציאות הזאת. (ועוד תשובה אמיתית לשאלה הנ"ל, כתבנו בס"ד בשער זה פרק 'עם לבדד ישכון').

ולמעשה גם בדבריו של הטהרת הקודש שם מבואר להדיא שתיקון הדוד שלנו הוא ענין הפריצות, שכתב שם, וז"ל: והנה עכשיו בעקבתא דמשיחא, עיקר שנותן היצר כל כחו באלו שני הדברים, לקרר מהאמונה ח"ו, ולפגום היסוד שבכלל זה הוא הפקרות ופריצות, עיקר שבעיקרין הגורם לזה ח"ו, עכ"ל.

כנגד העולם אנחנו צדיקים

עוד ראיתי לנכון להתייחס כאן, למה שיש שחושבים לפעמים שכיון שהיום כולם הולכים כך, אז על כל פנים זה לא כל כך חמור או משום שחושבים שביחס לאחרים שהולכות בפאות יותר פרוצות אז אנחנו בסדר.

ולזה נביא מה שכתב הלב אליהו (ח"ג, עמוד רמ"א) וז"ל: וכתב הרמב"ן ושאר ראשונים, שכשמגיע יום הדין ודנים את האדם, עומדים בב"ד של מעלה בעיקר על דבר שהעולם נוהג בו בהפקרות, ובזה מדקדקים על האדם ביותר, ולא כמו שטועים האנשים ואומרים כנגד העולם הרי אני צדיק בזה, לא כן הדבר, אלא אדרבה כל עבירה שנעשית בפריקת עול ובפרהסיא, הדקדוק בדין עליה הרבה יותר מעבירה אחרת, עכ"ל.

האיסור לא הוקל אם כולם מקילים

והחפץ חיים בספר תורה אור (פרק ה') כתב, וז"ל: הנה, טבע האדם שנמשך בדעותיו וכן בלמודו אחר רוב בני העולם, שמה שחבריו יחזיקו אותו הדבר למצוה ומחבבים אותו, גם הוא יחזיק בה, וכל מצוה שרוב בני האדם אינם מתבוננים בה, גם הוא אין נותן נפשו עליה, וכן באיסורים, שמה שהרבה מחבריו עוברים על זה אף שהוא עון פלילי, גם בעיניו יוקטן העון, אף שידוע שאין רצון השי"ת לזה... ובאמת, כל זה בא מצד שאין אנו מתבוננים בגדולת עצם המצוה, וגודל חיובה, וגדולת התורה וחיובה, וגדולת מלך מלכי המלכים שמצוה עליהם, שאילו היינו מתבוננים בזה אין שום נפקא מיניה בזה, ואדרבה, היה מתחזק יותר לקיימה כדי להורות על חשיבות המצוה וחשיבות התורה בעיניו.

ולמה הדבר דומה, לכת של אנשים שהיו חלושי הראות, ובאו לפני הרופאים לגהות מחלתם, וצוום הרופאים ששימו מכסה לעניים נגד השמש שלא יכה אותם שביבות אורה, וכן עשו. היתכן שבעבור זה יוקטן מעלת השמש גם בעיני הפקחים ושימו גם הם מכסה לעיניהם? הלא לפתיים יחשבו! כן הדבר הזה, מי שהוא מתבונן בגדולת אדוניו מלך מלכי המלכים יתברך, ובמעלת מצוותיו שהן המאירות עיני השכל וכמו שכתב 'מצות ה' מאירת עינים', לא יסתכל כלל על האנשים חלושי הראות...

וכן בענין איסורים, לא יוקל האיסור בעיניו בעבור אנשים בוערים העוברים עליהם... אל יחשוב שנתקטנו האיסורים על ידי זה, לא כן הדבר, כי דברי אלקים חיים, לא יוגרעו מערכם מאומה על ידי בני תמותה המקילים בם, וכמאמר הכתוב 'בש חציר נבל ציץ ודבר אלקינו יקום לעולם', עכ"ל. נמצאת למד, שמה שהרבה עוברים על הדבר אינו מקטין את האיסור, אלא להיפך מגדיל את הדין עליו.

ועוד כתב החפץ חיים בספרו גדר עולם (בחתמת הספר) וז"ל: וגם ידוע דכל איסור שנעשה בפרהסיא, הוא חמור הרבה יותר מבצנעא, שנקרא מחלל שם שמים בפרהסיא, ואז גם חיוב ההוכחה גדול ביותר, שלא יאמרו הותר מצוותיו של הקב"ה, עכ"ל.

חומר האיסור כשזה עוון של רבים

וכעת נביא מדברי רבותינו על חומר העוון של רבים, הרבה יותר מאילו זה רק עבירה של יחידים. בעל העקידה (בספרו עקידת יצחק על בראשית, פרשת וירא, שער הכ) כתב, וז"ל: שהחטא הגדול, אשר יעבור עליו איש איש מבית ישראל בסתר ושלא לדעת הרבים וברשות ב"ד, חטאת יחיד הוא, והוא, שבעוונו ימות על ידי ב"ד של מעלה או מטה, וכל ישראל נקיים... אמנם החטא הקטן, כשיסכימו עליו דעת הרבים, והדת נתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו, הנה הוא זמה ועוון פלילי וחטאת הקהל כולו, ולא ניתן למחילה אם לא בפורענות הקהל... ולכן הוא טוב ומוטב שיכרתו או ישרפו או יסקלו החטאים ההם בנפשותם, משתעקר אות אחד מהתורה בהסכמת הרבים... ומי שלא יקבל זה בדעתו אין לו חלק בבניה ונחלה בתורת אלהית, עכ"ל. מבואר חומר החטא אפילו בחטא קטן כשנעשה על דעת רבים ואינם מוחים בזה.

וגם מצאתי בדברי הרב שמשון רפאל הירש זצ"ל בחומר חטא הכלל, דכתב (בסוף פרשת אחרי מות על הפסוק ותטמא הארץ) וז"ל: כל עוד החטא הוא נחלת יחידים, ואילו הכלל רב את ריב התורה, ייענשו היחידים בידי אדם או בידי שמים ויאבדו מתוך הקהל, ואילו הכלל המקיים את תורת ה' יוסיף להתברך על אדמתו, אך אם החטא והפשע נעשו נחלת הכלל והותרו ואף נתקדשו כמנהג המדינה, כי אז ניגוד החברה לתורת ה' הוא גם ניגוד לארץ הקדושה לתורה, וכדרך שהגוף מקיא חומר זר שבקרבו כן תקיא הארץ את יושביה, עכ"ל.

דהיינו, שיש עוד חומרא בחטא הכלל, שעל ידי זה הוא ניגוד לארץ הקדושה עצמה בהיותם הכלל כולו נגד תורת ה', ולכן ממילא תקיא הארץ את יושביה כדמיון הגוף שמקיא חומר זר שבקרבו, והדברים נוראים למתבונן.

פיתוי היצר

והנני רואה צורך כאן להעתיק דברים חשובים מדברי הח"ח בספרו גדר עולם, הנה, שם הוא מדבר על הפירצה שהיתה בזמנו שהרבה נשים הלכו בגילוי ראש, וכתב בספר הנזכר (פרק ה) וז"ל: גם, אל יפתה היצר לאמו, הלא, לא יחידה אני בעיר בדבר זה, מה שיהיה לעתיד לבוא עם שאר בנות ישראל נשי העיר היוצאות פרועות ראש לשוק, כן יהיה עמדי.

אמשול לך משל למה הדבר דומה: לאחד שנתפס ונחבש בבית האסורים על איזו עלילה, וימר לו שם, ויהי לו שם יום לשנה, ויבואו אליו אחיו ובית אביו לנחמו, ויספרו לו, כי זה מקרוב ארע דבר כזה במדינה אחרת לאדם אחר פלוני אלמוני, וגם הוא נחבש באופן קשה כזה ממש, ויען ויאמר להם, הזו נחמה היא בשבילי? אַבְּל הוא בשבילי!

אילו הייתם מספרים לי, שלבסוף נצל אותו פלוני מהעונש הזה, אפשר שהייתם מפיגים את דאגותי במקצת על ידי זה, או על כל פנים אם הייתם מספרים לי, שפלוני אלמוני נתפס גם כן על ענין זה, והיום או מחר יהיה גם כן נחבש עמי בחדרי, אפשר שזה היה גם כן קצת נחמה בשבילי, כאשר אראה שאנני יחיד בדבר זה, אבל עתה שהוא נחבש במדינה אחרת, איזה שמחה תתוסף לי מזה אם מכים וחובשים עוד אדם.

וכן נמי ככה בעניינינו ממש, מה שמחה יגיע לו לאדם אם עוד אדם עובר עבירה וגם הוא נחבש באופן קשה כזה במקום אחר, הלא מקום הגהנום ידוע הוא, שהוא גדול מאוד שכל העולם הוא אחד מכמה אלפים בגהנם, כמו שאמרו חז"ל (בפסחים צד' ע"ן שם) ויש באפשרותו להכיל מאות ואלפים אנשים, אשר כל אחד יהיה רחוק מחברו כמה מאות פרסאות, ולא יראה ולא ישמע מחברו כלל, ובפרט, שהאש של הגהנום איננה כמו האש שלנו שהיא מאירה אלא שהיא אש של חשך... וכדאיתא במדרש, שהחשך שהיה בתחילת בריאת העולם נשאר בגהנום, אם כן, אין כל אחד רואה את חברו ולא שומע ממנו כלל, אלא כל אחד בוכה וצועק אוי ואבוי במקומו, עכ"ל הח"ח בספר גדר עולם.

גודל המעלה ליחידים המתחזקים בזה

ולסיום הפרק, אחרי שנתברר שזה עיקר התיקון שלנו, נביא מדברי רבותינו על גודל המעלה של היחידים המתחזקים בדבר שהוא נגד הכלל. וז"ל הטהרת הקודש הנ"ל: לכן, אחי חביבי תדע, המאמץ כחו וגבורתו באלו שני דברים, באמונה שלימה, ובשמירת תיקון היסוד, [שזה כולל כל ענין הפריצות כש"כ שם בריש דבריו, והובאו לעיל], יזכה להיות מהיכלא דמלכא משיחא, עכ"ל.

וכן כתב החפץ חיים בתורה אור (פ"ה) וז"ל: ובאמת אדרבה להפך הדבר, הן בעניני המצוות והן בעניני האיסורים שהעולם מתרשלים בהם... האיש הנלבב, עליו להתחזק בהן ביתר שאר וביתר עז, מפני שהמצוה ההיא... נחשבת כמת מצוה,

ותובעת עלבונה לפני הקב"ה, מדוע נשתנתה היא משאר חלקי התורה שאין דורשים אותה, וכשימצא איש שמתחזק בהם זכותו גדול לפני הקב"ה, והתורה ההיא או המצוה היא דורשת טובתו מגינה עליו מזכהו לחיי עולם, וכן כתב בספר חסידים וז"ל (בסימן קה): כל מצוה שאין לה דורש ואין מי שיבקש אותה, תדרשנה, לפי שהוא כמת מצוה וכו', שהמצוה מקטרגת ואומרת, כמה גרועה אנכי שנתעלמתי מכל וכל, עכ"ל הח"ח.

פרק ד עם לבדד ישכון

בפרק זה נביא מדברי רבותינו, על החשיבות של ההבדלה המוחלטת מהליכה בדרכי הגויים בכל צד שהוא, וזהו לאור דברי רבותינו שהוזכרו בשער ההלכה על פאות זמנינו שזה דבר הלקוח מהגויים, שממילא נבין על פי דברי רבותינו דלהלן, עד כמה עלינו להתרחק מזה.

קיום ההלכה בחוצה לארץ

ובדרך אגב ראיתי לנכון לענות כאן על טענה הנשמעת לפעמים מבני חו"ל, שאצולם ללכת בכיסוי בדרך בגד, זה חילול השם.

הנה, קודם כל נאמר, דכמה דברים מצינו שעושים בני חו"ל בריש גלי ללא חת בפני הגויים, וזוהי גאותינו שאנו עם הנבחר והולכים בדרך ה' כרצונו. והרי למשל, אצל הגברים הולכים בלבושם בכיסוי הראש כיפה וכובע וכל שאר הלבוש של בן תורה בריש גלי, ומעולם לא שמענו גברים שאומרים שזה חילול ה' ללכת כך. וכמו כן, אצל הנשים עצמן בכל שאר לבושם בדרך הצניעות כראוי וכיאה לבת ישראל, הולכות כך בשונה מהגויות הפרוצות, ומעולם לא שמענו על זה שזה חילול ה'.

ואם כן, איך יעלה על הדעת לומר על מצוה מן התורה שניתנה לאשה, שלא ניתן לקיימה מפני חילול ה'? וגם כבר הבאנו בשער ההלכה (פ"ט) שלפני תקופת הגזירות וההשכלה, כל הנשים כיסו את הראש בכיסוי גמור, ואפילו בהיותם בין הגויים. ולכן, אחרי מה שנתברר בספר זה בס"ד בטוב טעם ודעת מדברי רבותינו, שבפאות זמנינו לא מתקיים כלל מצות כיסוי ראש האשה, בודאי שבכיסוי גמור מבד שמקיימים בזה מצות כיסוי הראש כרצון ה' ממש, אין מה לחשוש לחילול ה', אלא להיפך, זהו קידוש ה' שאנו מקיימים מצוות הא-ל בשלמות.

בושה מהגויים

ואם עומק כוונתם בטענה זו של חילול ה' היא, שלא ניתן לקיים מצוה זו מפני הבושה מפני הגויים, אז זיל נא ראה מה שכתב החפץ חיים בספרו חומת הדת (פרק ו) וז"ל: עוד כלל אחד בענייני עבודת ה' יתברך, שאנו צריכין להראות לכל, שאין אנו מתביישין בעבודת יוצרנו ובקיום תורתו, כי יש אנשים צעירים כשנוסעים על הבא"ן ויושבים עכו"ם נגדם, מתביישין ללבוש תפילין ומבטלין המצוה על ידי זה.

אבל אוי לאותה בושה ואוי לאותה כלימה... והנה, זה הפרט הוא מצוי רק אצל קלי הדעת, שאין המצוה חשובה כל כך בעיניהם, ועל כן, על ידי נדנוד קל מתבטל אצלם המצוה... אוי לנו שכך עלתה בימינו שמתביישין במצוותיו של הקב"ה ובאין על ידי זה ללאוין גמורין... ובאמת הוא להיפוך, שצריך האדם להתהלל בזה כמו שכתוב הוא תהלתך והוא אלקיך, והיינו, שהאדם צריך להתהלל שזכה לעבוד ליוצר הכל, עכ"ל.

ובכל הדורות אבותינו מסרו נפש ממש על קיום המצוות, והנה, בדורינו שאנו רגועים ושלווים, וכל אחד יכול לשמור את התורה כמו שצריך בלי פחד מהגויים - כבדורות עברו - ואפילו בחו"ל, בודאי שמוטל עלינו להתגבר על מסוה הבושה ולא להתבייש מפני הגויים, וזוהי המסירות נפש שלנו על כל פנים לקיום המצוות, והרי בכל יום אנו מקבלים עלינו עול מלכות שמים במסירות נפש בקריאת שמע, וכאן באפשרותינו - על ידי קיום המצוות בלי בושה מהגויים - להוכיח שקבלתנו אמיתית ולא ח"ו מהשפה ולחוף.

ההבדלה המוחלטת מהגויים היא השמירה

וכעת נביא דברי רבותינו, על החובה המוטלת עלינו על ההבדלה המוחלטת מהגויים, ושהיא היא השמירה המעולה עלינו, ולהפך, לפי גודל קרבתנו אליהם בהליכה בדרכם, היא זאת המביאה את הרעה עלינו ח"ו.

ונביא קודם כל דברי המהר"ל (בספרו נצח ישראל, פרק כה) וז"ל: והתבאר לך, כי קיום ישראל בגלותם, התאחדם והתחברם ביחד, והפרדם מן העובדי גילולים, ואמרו במדרש, הן עם לבדד ישכון וגו', מובדלים מן העכו"ם במאכלן ובמלבושיהן... עכ"ל.

ובהמשך שם כתב, דהעכו"ם נמשלו למים ועם ישראל לאש, ועל פי זה כתב, וז"ל: והם סגולת ישראל באמת, כי אם מתערבין ומתחברין ישראל לעכו"ם, אז המים שהם העכו"ם גוברים עליהם לגמרי... וכך אם ישראל נבדלין מן העכו"ם ועומדים בפני עצמם, הרי הם גוברים על העכו"ם שהם נקראים מים רבים, עד שהם מבטלים אותם עד שאינם נמצאים.

והתבאר לך, הפך מחשבותם אשר נבערו מדעת החכמה, כי הווערים יחשבו, כי קירוב אש ומים יהיה שלום ביניהם, וזה אינו, כי התחברות להם, אז העכו"ם גוברים ומבטלים ח"ו אותם, ואם נפרדים ונבדלים, ישראל גוברים עליהם, כל שכן שאינם יכולים להם, עכ"ל.

ובסוף הפרק הנזכר, מבואר מדבריו על חשיבות ההבדלה שלנו מהגויים בענין המלבושים, דכתב וז"ל: וכן המלבושים אשר ישראל נבדלים מהם, ותמצא שהיו מוסרים נפשם על זה... ואם לא היה נחשב גדול מאוד ההבדל הזה, מה שישראל נבדלים מן העכו"ם אף במלבושים, לא היו מוסרים נפשם על זה, וגם בהבדל זה פרצו מאוד, עד שרוצים לדמות להם בכל מה שאפשר, ואין זה רק להכביד גלותינו, עד כי ישפוך עלינו רוחו ממרום לטהר לבבינו מן השאור שבעיסה לעבדו שכם אחד אמון, עכ"ל.

הסכלת ברלין – התערבות בגויים

והגר"א וסרמן זצ"ל אמר (מובא בקובץ מאמרים, עמוד רצז) וז"ל: ביחזקאל (כ' לב') נובא, כי בעקבתא דמשיחא יכריזו על סיסמא נהיה כגויים, הנבואה התחילה להתגשם לפני מאה חמישים שנה על ידי נושאי הסכלת ברלין, הסתירו את הסיסמא תחת מימרא 'היה יהודי באהלך ואדם בצאתך', לא ארכו הימים ופרי השיטה הזו גמל ובשל, הבנים המירו את דתם.

בסיסמא זו היה משום חתירה תחת יסודות התורה, התורה הזהירה את היהודים על ההתבדלות הגמורה בכל אורח החיים מהעמים אשר סביבותיהם, ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, עכ"ל.

ובהמשך הביא בשם הבית הלוי, וז"ל: בשם הגאון בעל בית הלוי זצ"ל אומרים: כתוב המבדיל בין אור לחושך בין ישראל לעמים, בין אור לחושך יש מרחק ידוע וקבוע (בין השמשות), ואין בכח ילוד אשה להוסיף או לגרוע על מרחק

זה. גם בין ישראל לעמים יש מרחק ידוע המבדיל ביניהם, אם היהודים מדלגים על הגבולות ומתקרבים לגויים יותר מן המדה, הגויים דוחפים אותם חזרה למקומם הקבוע. מדבריו של הגאון יוצא, כי באופן יחסי למדת התקרבות מצד היהודים, באה גם הדחיפה מצד הגויים.

נוכחנו לדעת, במדינות שהיהודים התבוללו כמעט לגמרי בין שכניהם, ספגו גם דחיפה איזומה מידם. גם במצרים, בשעה שהשיעבוד הכביד מאוד על בני ישראל, התחילו בני ישראל מקרבים עצמם אל המצרים, בחשבם כי זה יקל עליהם את העול הקשה, מה עשה הקב"ה, "הפך לבם לשנוא עמו" (תהילים קה) שנאתם של המצרים עוד גברה אל היהודים מבקשי קרבתם, עד שנוכחו היהודים ועמדו על טעותם ובאה גאולתם. הוא הדין אצלנו, אם אתם מובדלין מן העמים הרי אתם שלי, ואם לאו, הרי אתם של נבוכדנצר וחבריו, עכ"ל הגר"א וסרמן זצ"ל. למדנו מדברי כולם, שדוקא ההבדלה הגמורה מן הגויים, היא זאת ששומרת עלינו מהם.

סיבת אורך הגלות

וכן כתב בשו"ת תשובה מאהבה (סוף סימן מח) וז"ל: אנו בתוך הגולה וכל הגירוש עד היום הזה, מצרפת, ספרד, שפאניע, פורטוגאל, וכדומה, מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר, כולם היו מפאת הקנאה שמעוררות עלינו, שלא ניכר בחוצות וברחובות בין איש יהודי לאחד השרים היושבים בראשונה במלכות, והארכת בדברשות, על רבות (כלומר על ריבוי) תכשיטי הנשים, עכ"ל.

ובשדה חמד (ח"ז, אסיפת דינים, מערכת הדלת, אות ג', ד"ה ונזדמן) הביא עוד בשם ספר הנ"ל, וז"ל: מכל מקום לא נאות לנשים נשואות מבני האמהות רחל ולא, לעשות כן במקומינו, כי אין זה מדרכי הצניעות, ולא בשביל נשים כאלו נגאלו אבותינו ממצרים, והן הנה היו בעכרנו להאריך גלותינו, ובשבילן אנו כקוץ בעיני הגויים אשר אנחנו דרים בתוכה, כי אמרו הגויים, עם זה בא לגור בתוכינו, ויפרצו וירבו לעלות במעלות להיות כאחד השרים והשרות, בוץ וארגמן לבושן, מחלב הארץ יאכלו, ודשן הארץ ישביעם, עכ"ל. הרי מבואר שכל הצרות בגלותינו, וכן אורך הגלות, הרי הוא מפני הקנאה של הגויים עלינו בהדמותינו אליהם.

פאות זמנינו הם היפך ההבדלה מהגויים

ולכן פשוט, שענין זה של הפאה נכרית בחוץ, שכל מהותה התייפות וכמטרת הגויים רח"ל, וכמו שכתב הגר"ש וואזנר זצ"ל (הובא בשער ההלכה, בפרק לשון

חכמים) שפאה בשיער סתור זהו דבר שנלקח מהגרועים שבאומות, אם כן, ודאי שחסר כאן בהבדלה הגמורה והמוחלטת שנתבקשנו מהקב"ה להיות מובדל מן הגויים, ובודאי שעל ידי קיום מצוה זו כראוי, יתקיים כראוי ענין ההבדלה מן הגויים בתכלית המבוקש, והיא היא הקידוש ה', שאנו מקיימים מצוותיו של השי"ת כראוי בלי חכמות ובלי בושה מהגויים.

מאמר 'שובה ישראל'

אם כי מספיק במה שכבר כתבנו בענין זה, אמנם היות ונזדמן לידי מאמר נפלא, שבו מתבאר יסוד הנ"ל בהרבה יותר עמקות ובהירות, וזה נותן הבנה לכל דברי רבותינו שהזכרנו לעיל, לכן הנני רואה מן ההכרח להביא כאן חלק מהמאמר הנזכר. וכאן נביא רק חלקים הנוגעים לעניינינו, וכדאי לכל אחד להסתכל במאמר בשלמותו כי הדברים עצומים ונפלאים, וזה מאמר שחובה על כל יהודי לדעת.

המאמר נכתב על ידי גאון הגאונים צדיק וקדוש גזע צדיקים מדור דור עד השל"ה הקדוש, כולם והוא בכלל היו בעלי רוח הקודש, רבו של הגר"ש וואזנר זצ"ל, משגיח בישיבת חכמי לובלין, הלא הוא הגאון איש אלקים הרב אברהם שמעון הלוי הורוויץ זצ"ל הי"ד מעיר זעליחאב המכונה ר' שימעל'ה מזליחוב. עיין אודותיו בהערה ^א מה שמספר עליו הגר"ש וואזנר זצ"ל.

א. להלן כמה דברים שסיפר עליו הגר"ש וואזנר זצ"ל. הדברים נלקטו מספר נהרי אש (בו הובאו המאמרים של אותו גאון וקדוש) חלק ליקוטי דיבורים (עמוד קפ"ז) אות ה' והלאה. הדברים צוטטו כלשון הספר. הרב הגאון המפורסם מוהר"ר שמואל וואזנער שליט"א [זצ"ל] בעל שבט הלוי אב"ד זכרון מאיר שהיה מקורב מאוד אל הגאון הקדוש זי"ע הי"ד בעת לומדו בישיבה בלובלין, סיפר, כי היה בחדרו של הרב הגאון מהר"ם שפירא זצ"ל, כאשר בא אליו יהודי אחד גבה קומה מאוד מרשים, וביקש איזה טובה מן הגאון מהר"ם שפירא זצ"ל, היהודי הזה הודיע לכבוד מהר"ם שפירא זצ"ל שהוא מילידי עיר זעליחאב ומבקש מהרב זצ"ל איזה טובה פרטית. מהר"ם שפירא זצ"ל, שאל אותו אם הוא מכיר את ר' שמעונ'לה מעירו, אמר היהודי, רבי שמעונ'לה הוא הגאון הגדול בעולם. שאל אותו הרב, מפני מה אתם אומרים שהוא הגאון הגדול כזה, ענה היהודי, דבר זה ידוע לכל תושבי עירנו, שפעם אחת יצר ר' שמעון אווז לכבוד שבת עם קבלה מעשיות של ספר יצירה, וזאת לא נשמע על גאון אחר מדורינו. סיים כבוד מהר"ש וואזנר שליט"א [זצ"ל] את הסיפור, ואני הייתי נוכח בחדרו של הרב מהר"ם שפירא בשעה הזאת, וכל כך נחקק הדבר אצלי, עד שאני רואה את היהודי בעיני גם היום ושומע אני את דבריו... פעם שמע מן הגאון הקדוש זי"ע שאמר, כשהייתי בר שש עשרה שנה ידעתי בעל פה כל ספרי מהר"ל בלשונם...פעם אחת כשישב הרב מהר"ם שפירא זצ"ל ביחד עם ר' שמעונ'לה ורצה הרב לבחון עד כמה מגיע גאונותו של ר' שמעונ'לה, ושאל לו איזה שאלה ועוד איזה שאלות, והשיב על כל דבר ודבר מראה מקום שם, וזאת במסכת ב"מ שם, וזה

המאמר נקרא 'שובה ישראל' ונכתב בתאריך 'יט' כסליו תרצ"ט' קודם פרוץ השואה הנוראה, ודבריו הם כדברי נביאות לפני השואה. הדברים הם עמוקים מאוד, וכדאי מאוד להתבונן היטב בהם. המאמר הובא בספר 'נהרי אש' מאמר ב'.

מהות חטא עבודה זרה

והנה, לפני שנצטט חלקים מהמאמר כלשונו ממש, נכתוב כאן בקצרה עיקרי הדברים שהוא בא לומר במאמר הזה. עיקר מאמרו בא להסביר על הצרות המרובות והייסורים הנוראים הפוקדים את עם ישראל במשך הדורות, על אף היותם שומרים התורה ומצוותיה בתכלית הדקדוק.

ולזה הוא הקדים לבאר מהות חטא עבודה זרה, ומה היה חטאם של אבותינו בדור הנביאים שחטאו בעבודה זרה. ומוכיח, שאבותינו אז שמרו את כל פרטי התורה במעשים בדקדוק רב, רק לא שמרו חובת הלבבות. והסביר, שמה שחטאו בעבודה זרה, זה היה מפני החשק של עם ישראל להדמות לעכו"ם שסביבותם, וכדי שלא יהיו שונים מהם, וזה היה על ידי שיעבדו לעשתרות, ולמולך, וכדומה, אמנם, זה עצמו נגד המכוון של רצון השי"ת, כיון שעיקר רצון השי"ת מאתנו, להיות מובדלים מן העמים, והרבה להוכיח דבר זה מדברי חז"ל.

משנה מפורשת במס' עוקצין, זאת לשון הזוהר וכו', ... לא אהב כל כך פלפולים רק בירור העניינים בבהירות יתירה על פי האמת, וסיפר שבשנת הי"ח לחייו ידע כבר את כל הש"ס בעל פה מן מסכת ברכות עד סוף עוקצין, והיה אצל השפת אמת ועוד כמה גדולים ור"ח זצ"ל מבריסק אצל האבני נזר... סיפר גם כן מהר"ש וואזנר שפעם אחת שמע איך הוא לומד ספר יצירה בעל פה עם הלשון... כתב אליו רבינו זצ"ל כי בשעה שאין לו לאדם מישראל היכולת ללמוד בעיון ילמוד בקיאות, ואם אינו יכול ללמוד גם בקיאות ילמוד מדרשי חז"ל, ובלבד שלא יבטל זמנו היקר מכל יקר לריק ח"ו, היה לומד שיעור לפני התלמידים במשניות כלים ואמר הר"ש והר"ם בעל פה... פעם אחת היתה בדיחה דעתיה, ואמר, שבערך שלושים דורות עד אביו, היו כולם בעלי רוח הקודש (הוספת הגר"ש וואזנר ואני חושב שגם הוא בכללם). אמר שהיה לו חיבור על תרי"ג מצוות יותר בכמות מן ספר מנחת חינוך, ופעם אחת בהושענה רבה עשה חשבון הנפש וגמר בדעתו שלא היתה כוונתו בחיבור הזה לשם שמים ושרפו. ז"ע ועל כל ישראל, ע"כ דברי הגר"ש וואזנר שליט"א [זצ"ל]. ע"כ ליקוטים מהספר הנ"ל כטיפה מן הים מכל המופיע שם.

עיקר החורבן על שלא הובדלו מהעכו"ם

והסביר, שעל זה הגיע החורבן הנורא והייסורים הקשים בזמן ההוא, כלומר, על זה שלא הובדלו מדרכי העכו"ם, שזהו עיקר רצון השי"ת מאתנו.

ואומר שם עוד, שמה שביטלו חז"ל יצרא דעבודה זרה, זהו דוקא במעשים, כמו לדוגמא מה שהיה בימיהם מולך וכדומה, אבל הרצון לנטיה להדבק בדרכי העכו"ם, זה עצמו לא נתבטל, וזה היום קיים על ידי מה שאנו הולכים בדרכים שלהם בלבוש ועוד דברים.

שני דרכים לתיקון העולם

ואז הוסיף לבאר, שעיקר בריאת האדם בעוה"ז הוא, כדי שעל ידי שילך בדרכי התורה ובהתגברו נגד חושך העוה"ז, על ידי זה דוקא יתגלה כבוד מלכותו לעת קץ.

אמנם בהתחלה היה כוונת השי"ת שזה יעשה על ידי אדם הראשון, ואם היה עומד בניסיון הנחש, היה בא העולם לתיקונו, אבל משלא עמד, נדחה דבר זה מדור לדור, עד שבסוף בחר הקב"ה את אברהם אבינו שדוקא על ידי זרעו יבוא העולם לתיקונו. (עיין מכתב מאליהו ח"ג עמוד 211 כתב כעין זה).

והביא ממדרש חז"ל, שיש שני דרכים שיבוא העולם לתיקונו, דהיינו גילוי כבוד מלכותו בעולם, או בדרך התורה והחיים, שזהו באופן טוב ונעים, וזהו על ידי שילכו בחוקותיו של השי"ת, ואם לא ילכו ח"ו בחוקותיו, יבוא התיקון באופן של ייסורים קשים ח"ו, וזה מוכרח דוקא על ידי עם ישראל כמו שכבר הסביר.

גילוי מלכות ה'

והסביר, שכל שאנו רוצים להדמות לדרכי העכו"ם, הרי הוא הוא החושך שבעולם הזה, שדוקא על ידי שניבדל מהם, נגלה אור מלכותו, ולכן, זה היה עיקר רצון ה' מאתנו ליבדל מדרכי הגויים דוקא, כי דוקא באופן זה של הבדלות מוחלטת מטומאת העולם הזה, רק כך יתגלה כבוד מלכותו לעת קץ בטוב ובנעימים.

ואמנם, על ידי שעם ישראל בכל דור ודור לפי ההרגלים של אותו דור, לא פרשו מהגויים במדה מסויימת, אז בהכרח הוכרח הקב"ה לפעול בדרך השניה

ח"ו, והוא על ידי הייסורים הקשים, וכפי שהביא מהמדרש, שרק כך יוכל להתגלות כבוד מלכותו לעת קץ.

ובזה הסביר מה שהקשה בריש המאמר על הצרות הפוקדות את עם ישראל במשך הדורות. זהו עיקר תוכן המאמר, ועיין בתוך המאמר שמסביר כל זה בפסוקים של שירת האזינו, ושהקב"ה כבר התרה בנו על זה בשירת האזינו. ולהלן נצטט חלק ממנו כלשונו ממש.

על כל פנים במה שנוגע לעניינינו, מתבאר במאמר הזה, שדוקא על ידי ההבדלות המוחלטת מדרך העמים, זהו הדרך שעל ידו יתגלה כבוד מלכותו יתברך לעת קץ. ואם כן, יוצא שדוקא על ידי שנקיים מצוה זו של כיסוי הראש לנשים כדרך אמותינו הקדושות מדורי דורות עד תקופת ההשכלה, הוא הוא שיגרום הקידוש ה' בעת קץ בעת הגלות מלכותו, ומאידיך, גם חובתינו להתחזק בזה כדי שהקב"ה לא יצטרך לאחוז בדרך השניה ח"ו.

המאמר כלשונו

כעת נביא חלק מהמאמר כלשונו (מכאן עד קרוב לסוף הפרק לשון המאמר). וז"ל: והנה רבים אומרים, למה אתה ה' תעמוד מרחוק ואין אתה בקרבי, ולמה מצאונו הרעות האלה מאויבנו, הלא אנחנו עושים צדקה וחסד בארץ, ושובתים בשבת קדשך, והריני חרד ואפילו חסיד... וחושבים לרפאות שברנו על נקלה באיזה צום או אמירת מזמורי תהלים בחפזון ועוד איזה טפילות, אבל העיקר עוד בידינו ולא זז מאתנו.

חטא עבודה זרה עיקרו להדבק בגויים

ולהבין שורש הטומאה אשר בידנו רח"ל, למען נשליך אותה והטבילה תעל, ההכרח להבין ענין עבודה זרה, החטא המלא בכל התנ"ך אשר לא רבים יבינו, כי מהנראה בשטחיות מפסוקי התורה ידמה שהכתוב אינו מזהיר אלא על עבודות זרות כפשוטו.

כן ידוע, שאבותינו רוב התת"ן שנים שישבו בארץ הקדושה מימות יהושע עד גלות הארץ וחורבן ביהמ"ק בימי צדקיה, היו עובדי עבודה זרה, ועל זה סובב הולך רוב תוכחת הנביאים מפי ה'. ורבים חושבים מזה, כי אז ישראל פנו עורף לכל התורה כולה, כמו המשומדים שבזמנינו עתה רח"ל.

אבל לא כן אחי ורעי, לעולם שמרו ישראל את התורה ברוב פרטיה ודקדוקיה השייך לחובת האברים, רק חובת הלבבות לא שמרו כאשר יובן ממה שיתבאר להלן...

אבל עצם הענין של חטא עבודה זרה הוא, כידוע שיצרא דעבודה זרה היה אז חזק ותקיף מאוד, מפני כי העמים שהיו סביבות ארץ ישראל, כל התאוות והקולטור שלהם, היה בענייני עבודה זרה שונים, כמו בעלים, עשתרות, מולך, וכדומה, וישראל בחשקם להתדמות ולהתחבר להעמים אשר בארצות האלו, עבדו גם הם ע"ז שלהם רח"ל, בכדי שלא להיות נבדל מהם, מה שדבקו בעבודה זרה, עיקר מגמתם וחפצם היה בזה להתדמות להעמים אשר סביבם בארצות האלו ולא להיות נבדל מהם, והבדלה מן העמים זה עיקר רצון השי"ת בנו, כמו שנאמר בפרשת "קדושים ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי".^ב

עיקר הצרות בגלל שלא הובדלו מהגויים

ואמרו בתו"כ מובא ברש"י, אם אתם מובדלים מן העמים אתם לי, ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחבריו רח"ל, ועל זאת, על התדמות לעכו"ם והתדבקם בם, נגזר עליהם חורבן הבית, ושיתמו בחרב, ושבי, ומיני ייסורים ומיתות אכזריות.

עיקר הגורם בעונשים החמורים הללו על כלליות ישראל, לא היה מפני מעשה החטא של ע"ז... רק העונש הכללי היה בעיקר על אשר עברנו על שורש רצונו יתברך ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, והרסנו הרבה את גבול ההבדל העיקרי הזה, רק ידענו להדמות ולהתחבר לכל חוקי שכנינו, להדבק אתם ברצון הלב ובמעשה עבודה זרה, לכן כלה קנאתו בנו ועשה אתנו בחמה, נתן אותנו בידם בהאומות שרצינו להתדמות ולהתחבר אליהם, והם שפטונו במשפטים קשים אכזריים, ככתוב כל זה באר היטב ביחזקאל כג' ע"ש.

ביטול יצר דעבודה זרה

אנשי כנסת הגדולה לא ביטלו אלא יצרא דעבודה זרה בהמעשים של עבודות... ובהכרח לידע, שכל ענין עבודה זרה שבתורה, פירוש, הנטיה מן דרכי

ב. וכן כתוב בספר מכתב מאליהו. וכן כתב הנצי"ב בספרו שו"ת משיב דבר, ח"א, סימן מד', ד"ה שנית.

תורתינו הקדושה וקדושתן של ישראל, ולהדבק בתועבות הקולטור וחכמת תאות העמים, והרצון לנטיה הזאת הנכללת בעבודות של עבודה זרה, הרצון הזה בעצמו לא נתבטל, אין מקרא יוצא מידי פשוטו כלל, כי היינו הך הלשון 'עבודה זרה' כלומר עבודה שהיא זרה לנו מפני שהיא תועבה לפני ה', כן 'אלהים אחרים' פירושו, כוחות אחרים.

והנה, זה החשק, אל מיני עוגב, להתדבק בקולטור ולוקסוס ונימוסי העמים אשר סביבותינו, תקיף עתה כמו אז, והן הן הבעלים והעשתרות שבזמנינו, אלא שאז היו מלובשים בעץ ואבן ופעולות מיוחדות שהיה עליהם חיוב סקילה, הלבוש הזה נתבטל, ועתה החשק הזה מלובש להתחבר ולהתדמות להאומות בלבוש אחר של עבודת הבעלים...

רדיפה אחר הלוקסוס

בודאי הרדיפה אחרי כל תאוות הגוף, זה דבר שאדם מישראל צריך לברוח מזה, אבל הרדיפה אחרי הקולטור ולוקסוס, מפני החשק העז הנוסף בכדי להתדמות להאומות, להיות גם הוא בתוכם כאיש אירופאי בהדבקו ברצון לבו אל העמים, כל מצוותיו אשר יעשה, ואפילו כשהוא נושא עליו שם חסיד וחרד, ללא הועיל. מה זה קולטור ולוקסוס אירופאי... גם במעשה כמו... מלבושים יקרים, לבוש מודרני, מלבושים פרוצים ככל הנהוג בין הגויים... כהנה רבים יבינם הקורא מעצמו, אשר בדברים אלו משתווה ומתאחד בדרכי החיים של אומות העולם.

התורה והסייף ירדו כרוכים מהשמיים

הנה, השי"ת עליון, מלך נורא, נעלם מכל רעיון... כן עלה ברצונו לברוא עולמות... עד שיצא העולם הזה היותר חשוך ומזוהם מאוד מאוד, דוקא בו ברא ויצר ועשה את האדם... ואם ילך בדרכי התורה אשר חקק לו יוצר נשמתו, בכוחו להאיר בתוך חשכת עולם הזה ולגלות כבוד מלכותו...

ואמרו חז"ל בספרי פרשת בשלח, התורה והסייף וכן הככר והמקל ירדו כרוכים מן השמים... זאת התרה בנו בפירוש, כי אני בחרתי בכם על כל צד שתהיה, שאתם, רק אתם, תגלו כבוד מלכותי בעולם הזה... והנה, שתי דרכים לפניכם שעל ידם תתגלה הדר כבוד מלכותי בעולם. החיים והטוב, דהיינו, שתלכו בחוקותי ומצוותי תשמרו, ועל ידי זה יבוא גילוי מלכותי לאט לאט באופן של טוב ונעימים,

ואת המות ואת הרע, שאם בחוקותי לא תלכון ומצוותי לא תשמורון, בכל זה, גם כן אתם תגלו מלכותי בעולם, אבל הגילוי הזה יבוא על ידי יסורים קשים ומרים ומיתות אכזריות אשר אביא עליכם...

אין לאנוש לחקור על מעשה אלקים באיזה אופן יהיו העונשים הקשים סיבה לתכלית הטוב והאור המקווה לנו, כי מי יבוא אחרי אלקים אשר כבר עשהו, אבל ישר דבר ה' וכל מעשהו באמונה, ובעלי אמונה יבינו בבירור שכן הוא...

ועתה איש ישראל, בינה והאזינה, כי כל תענוגי והבלי עולם הזה, הם הם החושך וההסתר אשר ברא השי"ת בעולם הזה, למען יהיה לנו מה לפעול בעולם הזה מצדינו, דהיינו להתרחק מהם, ובזה נגלה אור מלכותו עלינו עולם ועד... ובהתערב עם העמים ועם מחשבותיהם, אתה מוסיף חושך על חושך, למען יקויים והסתרתי פני מהם והיו לאכול...

סיבת ההסתר מהקב"ה

ואחשבה, כי זה אחד מן יישוב המקרא אשר נתקשו בו המפרשים בסוף פרשת וילך, "והסתרתי פני מהם והיה לאכול ומצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים", שלכאורה תמוה, שכבר התוודה ואמר, הלא כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה, למה חזר על זה ואמר הפסוק השני, ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא.

אבל הדבר כפשוטו, כמו שאנו רואים לפנינו היום, מדובקים ואדוקים בחיי גויי אירופא עם חפץ רב להתדמות להם, וזאת הכל הוא נגד שורש רצון השי"ת בנו ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, ובהיות שזה ההירוס של גבול ההבדל העיקרי, היצר מסית לשורש הטומאה הזאת בכל כוחו...

גם כהיום טוענים ומלינים, הלא כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה, כלומר, למה אתה ה' תעמוד ברחוק ואין אתה בקרבי ותתן שמצאנו הרעות האלה מאויבנו, והלא אנחנו עושים צדקה וחסד בארץ, נשבות בשבת קודש ועוד מן הזכותים, לכן אמר הכתוב, ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה, השקר, והתרמית, הרהב והגאות, וגם השנאת חנם אשר בתוכינו, והמקור לכל הרעות הללו, אשר הם ביחד עם המצוות מעשיות שאנו מקיימים, הוא

השורש הרע שישנו עמנו, אשר עברנו על העיקר רצונו יתברך בנו להיות מובדלים מן העמים...

יזכרו הדברים הללו הנאמרים פה... וידעו ויבינו, כי בעוד שלשת אלפים ור"י שנים מקודם, התרה ה' בנו כן, וצוה ללמדה את בני ישראל שימה בפיהם, ששני דרכים לפניך עם בית ישראל, לגלות מלכותו בעולם, אם בדרך הרצוי לפני ה' המבואר בכל התורה, אשר המרכז היא להבדיל מדרכי העמים, מהגיונם, ומן חכמתם, הבל תענוגם, ואורח חייהם, וכל המרוחק מהם ביותר הוא מקורב להשי"ת ביותר, ואם ח"ו לא, בהכרח לגלות מלכותו יתברך לעד, על ידי הייסורים הקשים המפורשים גם כן בשירת האזינו, עד יבוא העת 'כי אשא אל שמים ידי' וגו' עד 'ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו' בב"א. עכ"ל הגאון והקדוש. וחתם שמו חוצב להבות א"ש (ר"ת אברהם שמעון).

תיקון פגם ישראל במשך הדורות

יתכן, שעל פי יסוד המאמר הנ"ל, יתיישב מה ששאלנו בפרק 'תיקון הדור', איך יתכן שהקב"ה סיבב מציאות כזאת שהרבה מהחרדים לדבר ה' יכשלו בדבר שהוא פריצות, דיתכן, שהקב"ה בדוקא העמיד אותנו במצב זה, כדי שעל ידי שנתגבר לצאת מעומק החושך של הדבר הזה שהוא 'הפאה נכרית' שכל מהותה עוה"ז [לדבריו של הגאון הנ"ל כל החושך של העולם הזה הוא כדי שיהיה מה לפעול מצדינו כדי שיתגלה הדר כבוד מלכותו לעת קץ], שהוא בעצם דבר של הגויים, ודוקא על ידי שנתאמץ בקושי הזה, יבוא על תיקונו ענין זה של ואבדיל אתכם מן העמים בשלמות, ואולי גם בזה יתוקן מה שפגמו עם ישראל בהמשך הדורות בחוסר ההבדלה מן העמים.

נמצאנו למדים, שזהו עיקר תפקידנו בעולם, להבדל התבדלות מוחלטת מדרכי העכו"ם, כי רק כך נוכל לגלות אור מלכותו בעולם לעת קץ. ולכן חובתינו לקיים רצון ה' בתכלית השלמות בכל ענין זה.

פרק ה ואל בינתך אל תישען

ראיתי לנכון להביא כאן יסוד שאומר הסבא מנובהרדוק זצ"ל, שעל פי דבריו נלמד שאין שום שיקול וחשבון שיכולים לסתור צווי ה', דמצווי ה' לא יתכן שיצא דבר לא טוב. אמנם בעיקר הנני כותב פרק זה, לאלה שנראה להם לחלוק על גדולי הדור עם כל מיני שיקולים וחשבונות שונים למיניהם, אשר לדעתם כביכול אין גדולי הדור מבינים את נפש הדור, עד כדי שבנידון דידן באים לחלוק על גדולי הדור להתיר פאות פרוצות בטענות שונות ומשונות, ולפעמים גם מחייבים את בני הזוג לחבוש פאה, גם כשהזוג משוכנע לשמוע אל גדולי הדור ולכסות בכיסוי מבד כראוי.

וזה צריך לדעת, שדבר זה הוא נגד תורתינו הקדושה כמו שנביא להלן, שכל דבר שנעשה על פי התורה, לא יתכן בשום פנים ואופן כלל שיצא מזה דבר לא טוב [כמובן אם בכל התהליך הכללי הולכים על פי התורה] ולכן, כיון שכבר נתברר בספר זה דעת כל רבותינו גדולי הדור, שפאות זמנינו במראה טבעי ונוי שיער, הרי הם אסורות משום פריצות, ואסורות גם לאלה שהתירו פאה נכרית, אם כן זהו רצון התורה וצווי ה', ואין לנו לחשוש משום דבר לא טוב מזה, כמו שנביא להלן.

אין שיקולים נגד ציווי ה'

להלן דברי הסבא מנובהרדוק זצ"ל (ספר מדרגת האדם, מאמר ברור המדות, פרק ו) ז"ל: פרשה שלמה נאמרה בתורה, ללמד דעת, עד כמה צריך האדם להיות חזק בדעתו, לקיים המצוה כמו שהיא בלי שום חשבונות, ואף שנראים לו ברורים וחזקים, אין לו לנטות אף נטיה קלה מצווי ה', מאחר שאינם מתאימים לצווי ה' המפורש, מלבד שנטוה בזה מדרך האמת, גם לא יעלה בידו חשבוננו כלל וכלל, ותוחלתו לפעול גדולות בדרך זה לא תצליח לגמרי, עכ"ל.

כאן מלמד אותנו, דאין לנו לעשות שיקולים וחשבונות כנגד צווי ה', גם אם ברור לנו שהשיקול נכון, כיון שאינו מתאים לצווי ה', הרי אם נעשה על פי החשבון

שלנו, הרי אנו נוטים בזה מדרך האמת שהיא התורה, ובנוסף בסופו של דבר לא יצליח דרכו.

חטא מי מריבה

ודבריו מבסס הסבא מנובהרדוק, על ענין חטא מי מריבה של משה רבינו. ונביא קודם תוכן הדברים ואחר כך נעתיק חלק מלשונו (כדאי לעיין בכל המאמר בפנים). במדרש (במדבר רבה, פרשה יט', אות ט') כתוב כך: התחילו לומר (היינו עם ישראל) יודע משה חק הסלע, אם הוא מבקש יוציא לנו מים מזו, ע"כ. דהיינו שעם ישראל אמרו שיש חק בטבע שאותו סלע מוציא מים, ולכן בקשו ממשה רבינו שיוציא מים מסלע אחר.

ממשיך המדרש: נמצא משה עומד בספק אם אשמע להם אני מבטל דברי המקום, ע"כ. ולמעשה מבואר בהמשך המדרש, שמשה שמע להם והוציא להם מים מסלע אחר.

שיקול משה רבינו

ומסביר הסבא ואומר, שכיון שכל תכלית הנסים הוא לקדש שם שמים, לכן נכנס ספק בלבו של משה, דאם יוציא להם מים מהסלע שהקב"ה אמר לו, אולי לא יהיה קידוש ה', כי עם ישראל אומרים שזה חק הסלע, ולכן שקל משה להוציא מהסלע שהם בקשו כדי שיהיה קידוש ה'. ומאידיך הסתפק, אם משום זה ראוי לבטל צווי ה', דעל אף שאם יעשה כצווי ה' יתכן שיצא חילול ה' לפי דברי עם ישראל שזה חק הסלע, מכל מקום יהיה מה שיהיה ולא יבטל צווי ה'.

ולבסוף הכריע משה רבינו, שעדיף להוציא להם מים מסלע אחר שהם מבקשים, כי כך יהיה יותר קידוש ה', ולא יהיה מקום כלל לחילול ה' על ידי טענת ישראל שזה חק הסלע, דחשש שאם יוציא מהסלע שצוה ה', יהיה מקום לחילול ה', וכטענת ישראל שזה חק הסלע.

מציווי ה' לא יוצא חילול ה'

יוצא אם כן, שכל מטרת משה רבינו בענין זה היה רק שהתוסף קידוש ה', ואז שואל הסבא, אם כן על מה נענש משה רבינו, הלא לפי שיקולו זה היה מה

שנדרש ממנו לעשות כדי שלא יהיה חילול ה'. ועל זה אומר הסבא, דזה היה צריך להכריע על פי צווי ה', דאם יש צווי ה', ודאי שאין כאן מקום לצאת מזה חילול ה', ולא היה צריך לעשות שום חשבון, אם למעשה תהיה ההחלטה נגד דבר שה' צוה, ולכן נענש, דאם היה עושה כמו שצוה הקב"ה, באמת היה יוצא יותר קדוש ה', (כי באמת כל שאר הסלעים גם היו מוציאים מים, כמו שהביא שם בשם המדרש). ולא כמו שחשב, כי מצווי ה' לא יוצא חילול ה'. זה תוכן הדברים, ולהלן חלק מהלשון.

מבוכת משה רבינו

אחר שהביא דברי המדרש, אומר הסבא בזה הלשון: נמצא שגרמו למשה בהרהורי לבם ובטענותיהם, ספק עצום ומבוכה גדולה, אם לעשות כדבריהם ולדבר לסלע אחר כדי שלא יהא חילול ה' מהחשד שלהם, ובנפול חשדם יגדל קידוש שם שמים, או לדבר אל הסלע שייחד לו ה', כדי שלא לבטל צווי המקום, ואף שיצא מזה חילול ה', יהיה מה שיהיה.

ואילו ידע כי אם גם יקיים צווי ה' יהיה קידוש ה' בלי גרעון, לא היה חת מפני כל... אלא שדבריהם גרמו לו שיפחד פן לא יתקיים קידוש ה', לא יצא לפועל כוונת המקום ברוך הוא, כי כל כוונת ה' הכללית בכל הנסים הוא כמאמר הכתוב 'ולמען ספר שמי בכל הארץ', ואם יאמרו כי זה מעשה טבע לפי שידוע חק הסלע, אם כן עקרו של נס לבטלה, ועל כן היה עומד ושוקל באיזה אופן יגדל הקידוש ה', אם משנוי קצת מדיבורו של מקום לצורך שעה או מקיום דברי המקום בתמימות.

הכרעת משה רבינו

ואיך הכריע הספק? הנה מבואר ברש"י שהם דברו לסלע אחר, כי הכריע בדעתו, כי הקידוש השם יהיה דוקא אם ידבר אל הסלע שבקשו כל ישראל, שלא יהיה להם שום הרהור ופתחון פה לטעון עליו, ועל ידי זה יכירו כולם כי אין עוד מלבדו... ובחר באופן זה מלבחור בקיום דברי המקום, בשביל הפחד מפני חילול ה', שאם יעשה כמו שהוא מצווה, ישארו עם החשדות, ואין לך חילול ה' גדול מזה...

אמנם, לפי חשבון זה צריכין להבין מדוע נענש על זה? הלא כל אומץ רוחו לעמוד בחשבון היתה רק לשם שמים, ומצד עצמו לא היתה לו שום פניה לעבור

על צווי ה', כי לא פחד מטענותיהם כלל, אלא פן יולד חס וחלילה חילול ה', וגם לפי דרך התורה פעמים בטולה זהו קיומה, ואם ראה שהשעה צריכה לכך לבטל דברי המקום להגדיל קידוש ה' לדורות, מדוע נענש על זה?...?

אמנם על זה היתה התוכחה מה' על משה רבינו ע"ה, כי במקום שכלתה עין השכל לראות נכוחה, שם מתחלת לשפוט נכונה האמונה בדבר ה', וכיון שהיה לו צווי מפורש, היה לו להאמין כי בודאי יסתבב מזה קידוש ה', והיה צריך בלבו המשתוקק לקדש שם שמים, להרחיק את ההרהור הזה שיתכן חס וחלילה לצמוח חילול ה' מצווי ה', כי זאת היא דבר נמנע בהחלט, כשם שלא יצא חושך מאור כן לא יתכן שיצא מצווי ה' חילול ה'...

וכוונתו היתה רצויה מאוד, ומצד עצמו היה כמלאך מוכן לקיים דבר ה', אלא שעשה כן מפני שפחד פן יהיה מהמצוה חילול ה', ועל זה בא מאמר ה' שאין נכון לחשוב כן... ואף בשעה שכל החשבונות מראים מקום לטעות, היה שכל התורה צריך להכריע על הכל, ואם היתה ההכרעה בלתי נכונה, בעל כרחך שחסרה בבחינה דקה האמונה בכלל הזה – (ומהו הכלל) – אשר לא יתכן להולד חילול ה' מתוך צווי ה', וכי עיקר הקידוש ה' יבוא רק מקיום המצוה ולא זולת זה כלל... וזה שאמר הכתוב (משלי ג' ה') 'בטח אל ה' בכל לבך ואל בינתך אל תישעו', עכ"ל.

דעת גדולי הדור הם דעת תורה

הרי למדנו מדבריו, דלא ניתן לעשות שום שיקול וחשבונות, גם בכונות רצויות ומתוך רצון לקידוש ה', כשהדבר נוגד את שכל התורה שזה בעצם צווי ה', ולכן, אם נתבונן בנושא דידן, שדעת רבותינו גדולי הדור, שפאות זמנינו אסורות לפי דעת כל הפוסקים, אם כן, ודאי שאסור למנוע את אלו הבאים לקיים דבר זה כראוי ולכסות בכיסוי מבד, וגם לא לקרר אותם, מתוך שיקולים וחשבונות, גם אם יהיו נראים כנכונים מאוד, כיון שכבר התבאר בפרק זה שאין שיקול שיכול לסתור שכל התורה, וכיון ששכל התורה ידוע לנו על ידי גדולי הדור, שאמרו להדיא שפאות זמנינו אסורות לדעת כל הפוסקים, אם כן האומר היפך דבריהם ועוד משכנע בדוקא ללכת עם פאה עם כל מיני חשבונות, הרי זה נגד תורתנו הקדושה.

ולא רק זה, אלא אפילו אם ישכנע ללכת עם פאה המותרת שאינה נראית כשיער כלל ואין לה נוי שיער, אפילו הכי כיון שכל גדולי הדור אמרו להדיא שכיסוי

מבד עדיף (וכמו שהבאנו בשער ההלכה בפרק 'הכיסוי המכובד') ושזה מוסיף קדושה וצניעות, הרי שהחולק על דבריהם, ומעודד בדוקא ללבוש פאה, הרי הוא כחולק על השכינה, שגדולי הדור הם הם שיש להם את דעת התורה במאה אחוז.

ובנוסף, המציאות מוכיחה שאם הולכות בפאה, בסוף הולכים בפאה האסורה לדעת כל הפוסקים. לכן עלינו לזכור שאין כל שיקול נגד התורה כפי שהורנו גדולי הדור, 'ואל בינתך אל תשען'.

פרק ו ושב מאחריך

בפרק זה נביא מדברי רבותינו בחומר הענין של חוסר צניעות, ומה שאמרו גם, שח"ו כל הצרות שיש לעם ישראל נגרם כתוצאה מחוסר צניעות, והוא משום מה שנאמר בפסוק 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך', דהיינו, שכשיש ערות דבר, יש ח"ו ושב מאחריך דהיינו סילוק שכינה, וגם נביא מדברי רבותינו שכשיש פריצות גם מתבטל כח התורה, וכל התורה הולכת לסט"א רח"ל.

וממילא בנושא דידן שאמרו גדולי הדור שפאות זמנינו הם כמו שיער דהוי ערוה, ושזה פריצות, ושאין הבדל בין זה לגילוי ראש, כמו שהבאנו כל זה בשער ההלכה מדברי רבותינו, אם כן ודאי שבראש ובראשונה, זה מה שעלינו לתקן כדי שלא נגרום ח"ו סילוק שכינה ממחנינו, וכדי שהתורה שלנו לא תלך לסט"א ח"ו. **ולהלן** דברי רבותינו כלשונם.

מדרש רבה (במדבר, פרשת נשא, פ"ט ז).

אמר להם משה לישראל, הוו יודעין, שאין הקב"ה מייחד שמו בישראל שהוא נקרא אלקיך, אלא בזמן והיה מחניך קדוש, ואותה שעה הוא משרה שכינתו ביניכם, והוא מציל אתכם מיד אויביכם.

חפץ חיים במכתב גלוי שנת תרפ"ד (הובא בסוף ספר ח"ח על התורה).

ואמרתי שעיקר סיבת הדבר (בריש המכתב מתאונן על הצרות הפוקדות את עם ישראל בין בגשמיות בין ברוחניות), שאנו מרחיקים בעצמינו את הקב"ה מאתנו, הוא צוה לנו והתקדישתם והייתם קדושים, ואמרו חז"ל כל המקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, מעט מקדשין אותו הרבה, בעולם הזה מקדשין אותו לעולם הבא.

וכתוב אחד אומר, כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך וגו', והמאמר להצילך כולל הרבה עניינים, להצילך מן החרב, ומן הרעב ומן השבי ומן הביזה, והיה מחניך קדוש, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, הרי ביאר לנו הכתוב מפורש,

שכאשר נהיה קדושים, הוא מתהלך בינינו להצילינו מכל רע, אבל אם יראה בנו ערות דבר, הוא שב מאחרינו, וממילא יחולו עלינו כל הסיבות ח"ו.

הגר"א וסרמן זצ"ל (מובא בקובץ מאמרים, עמוד ר"פ).

אנו שרויים כעת במצב של הפקרה גמורה, וכל מי שיש לו אגרוף, יש לו גם אפשרות להכות ביהודים. זאת מנין? החפץ חיים זצ"ל היה אומר, הקב"ה שומר עמו ישראל, כלום שומר שכר הוא? לא, אין אנו משלמים לו בעד שמירתו, הוא שומר חנם, אולם, שומר חנם ברצונו מסרב גם לשמור, אימתי הוא מסרב? כתוב בתורה, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, ערות דבר משמעותו פריצות, זאת אומרת הרס הצניעות.

לפנים היה קיים כלל, בנות בישראל צנועות הן, היום יש כלל הפוך מזה, ועל כן התרו בנו ושב מאחריך, זאת אומרת, שהשם יתברך יסיר את שמירתו מעלינו, למצב כזה הגענו היום, ובלעדי השמירה של השי"ת, אנו מופקרים לכל פגיעה.

טהרת הקודש (בהקדמה, מעמוד ד' והלאה).

בפרט בראותי כי אחרי מלחמה הגדולה הקדומה, שהתחילה לצאת לאויר העולם צרעת ממארת, "ספחת הפריצות" פרצה גדרי העולם, ונחשך כל העולם בחושך כפול ומכופל, תחת 'ויצא לך שם בגויים ביפיך כי כליל הוא בהדרי' וגו' 'ותקחי מבגדיך ותעשי לך' וגו' (יחזקאל טז), אשר היינו מיום מתן תורתנו הקדושה, מוכתרים בצניעות, וגדורים בעריות, וצנועים במלבושים, ומקודשים ומובדלים מכל אומה ולשון, וזה היה ליופי ולשבח ותפארת לישראל בכל דור, נגד כל האומות, מגודל קדושתם וצניעותם וצניעות מלבושיהם.

ופתאום ויקרב רב החובל, וצירים וחבלים הפיל בנעימים, והכוני פצעוני נשאו את רדידי הקודש מעלי... ותרבה המספחת (דהיינו מספחת הפריצות שהזכיר בריש דבריו) והשחית עצומים ועם קדושים... עד שברבות הימים נתרגל הדבר בעיני ההמון, ושכחו עיניהם מלראות, ושכחי עמך ובית אביך מה והאיך היה התנהגותם צניעותם ודרכיהם, עד שנכנסה זה המספחת (היינו הפריצות) וקנתה לה מקום תחנותה גם במנהיגי עדרי צאן קדושים, ומהם מנהלים ורבנים מפורסמים... ועל זה לבנו דוי שנשכח מהם בהמשך הזמן גדרי צניעות אבותינו ואמותינו...

עד שעלה קטרוג הגדול בעונה"ר, עד שפעל רב החובל, והרתיח והרעיד והרתיע, ושבר הספינה, ורוב חלקיה צלל במים עזים ואדירים, בחורבנו של עולם, ומיתות משונות ואכזריות, לרבוא רבבן מזרע עם הקודש, העמוסים מני בטן, תלמידי חכמים, ובעלי מעשים טובים, יראים ושלימים, זקנים עם נערים, בחורים וגם בתולות, עדרי צאן קדושים, תינוקות של בית רבן, בנים קדושים וחביבים, יונקי שדים שלא חטאו, אשר אדמו עצם מפנינים, נמסרו ליד ארור העמלק ימ"ש וחילותיו תמח זכרם, להשמיד להרוג, ולאבד, טף ונשים, בכל מיני מיתות משונות ואכזריות, אשר לא נראה ולא נשמע כזאת, כי כל ישראל הקדושים ערבים זה לזה... אוי לדור שהגיע לכך...

הלא אם תשאלו את ישראל על מה עשה לי ה' ככה, לכן, דעי לך את ישראל, כי תתבונן בנפשך, שהכל בשביל פגם הפריצות, שעל ידי זה נמשך פגם היסוד אשר חדא מילתא היא, כי זה הפגם התחיל והתפשט מעון ההפקרות והפריצות רח"ל, כי באם ישראל הקדושים נוטרין מדת היסוד, אין כל אומה ולשון יכול לשלוט בהם, כמובא בזוה"ק.

הגרא"ל שטיינמן זצ"ל (בכנס, אלול תשע"א).

כל פעם שהאדם עושה עבירה, הוא מוריד מהרוממות של כלל ישראל, שהרי יש שכינה בכלל ישראל, וכמה שיש עבירות, זה מוריד מהשראת שכינה. אבל בכל זאת לא כתוב על כל דבר אחר, כמו שכתוב על צניעות שכתוב בה 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך'.

בשום דבר לא כתוב כל כך מפורש, בודאי שבכל העבירות זה כך אבל שם לא כתוב, ואילו כאן כתוב בפירוש, "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך" זאת אומרת שהשכינה תשוב מאחריך, ולא יהיה שכינה, ואם אין שכינה יש הסתר פנים, ואם יש הסתר פנים אז מגיעות כל הצרות שיש לכלל ישראל, מידי יום יש כל כך הרבה צרות, תאונות דרכים, וכל מיני מחלות ה' ירחם, הכל זה מהסתר פנים, ומדוע יש הסתר פנים זו התוצאה מ"ושב מאחריך".

ולב מי לא ירעד ויפחד בראות כל דברי רבותינו שאמרו פה אחד, שסילוק השכינה נגרמת כתוצאה מדבר ערוה ופריצות, ושהוא סיבת כל הצרות הנוראות שפוקדות את עם ישראל, בהיות שעל ידי הפריצות השכינה מסתלקת מאיתנו ח"ו.

וכיון שהבאנו בשער ההלכה בשם רבותינו גדולי הדור שאמרו על פאה נכרית דזמנינו פריצות וערוה, הרי בודאי שכל מי שלא מתקן את זה, הרי שגורם לשכינה שתסתלק מישראל ח"ו. ולכן כל אחד חייב להתבונן בזה, ולעשות כל טצדקי לתקן דבר זה.

להלן נביא דברי רבותינו האומרים שגם כח התורה מתבטל על ידי הפריצות.

הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל (בכנס חיזוק, כסליו תשס"ז).

הגמ' אומרת בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין... וכתוב באגרת הגר"א בגירסא קדומה, וז"ל: לפתח חטאת רובץ, ושולט עליו יצרו, ותבלין שלו, לזכרים עסק התורה, ולנקבות הצניעות, עכ"ל הגר"א. הרי אנו לומדים מכאן חידוש נפלא על מעלת הצניעות, שהרי אם הגמ' אומרת שהכח לנצח את היצה"ר הוא דוקא על ידי התורה, והגאון מביא שכנגד זה בנשים הכח הוא הצניעות, אנו רואים שהצניעות יש לה את אותו הכח כמו לימוד התורה, **ואם כן יוצא שחיסרון צניעות ח"ו, פוגם בלימוד התורה.**

אנו צריכים להתעורר על כך, שהתכלית של כלל ישראל הוא, והיה מחניך קדוש, התכלית של כלל ישראל הוא, ולא יראה בך ערות דבר, אם אנחנו ח"ו פורצים פירצה בצניעות, חסר לנו את הכל, לא שייך לומר יש תורה, לומדים תורה.

הגמ' אומרת, כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, אומר רש"י, חכמת התורה היא לאוהביו של מקום, ונתנה להם מפיו ולא מאוצר אחר, ואם כן, אם ח"ו חסרה הצניעות, כל פרט ופרט בצניעות, בביגוד, ובכל העניינים, וכי יכול להתקיים כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה? והרי פירצה בצניעות מביאה הרהורים רעים, ואילו הקב"ה אומר והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר. **על ידי פירצה בצניעות, מתגבר כח הטומאה ובמקום אור נעשה חושך, ונתבטל גם כח התורה.**

הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל (במכתב, טבת תשנ"ז).

עליו (על הצניעות) מושתת כל הבנין של האומה, זהו ממש יסוד היסודות פשוטו כמשמעו, ומבלעדיו הכל נופל, כל התורה וקיום המצוות והמעשים טובים, שום דבר לא יחזיק מעמד אם אין צניעות, בלי צניעות הכל בטל.

הגה"צ חזקיהו סענדר ארלנגער זצ"ל (בספרו טהרת התורה, ח"ג מאמר טז, אות ד').

והגאון מרן בעל אבי עזרי זצ"ל, אמר פעם בכנס לאברכים אודות צניעות, שאברך שאינו משגיח על צניעות הלבוש של אשתו שיהיה כהלכה וכראוי, כל תורתו שלומד הולך לסיטרא אחרא רח"ל, ע"כ (דברי הגרא"מ שך).

וביאור דבריו החוצבים להבות אש קודש הם פשוטים, מפני שהסט"א שורה על אותה האשה שמכשלת לרבים, והיא שליח השטן המסית לרבים, והרי אשתו של אדם כגופו, ואם יש בידו למחות נתפס בעון אנשי ביתו, ונמצא, שהאברך הזה או הרב הזה, תחת ממשלת הסט"א בעון ביתו זו אשתו, ותורתו מפרנסת הסט"א, וכל מה שלומד לא יועיל לכפר הפשע הזה.

ועל זה כתוב בתורה הקדושה, "לא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך", ופשוט שתורה כזו לא תשמור את האדם מן החטא, כיון שאין השכינה שורה בתורתו, והרי עיקר מעלת התורה היא השכינה אשר שורה על עוסקי התורה, כמו שאמרו חז"ל, שנים שעוסקין בתורה שכינה שרויה עמהם, ובעון מכשול פירצת הצניעות, שכינה מסתלקת מכלל ישראל, וסגולת קדושת התורה וכחה ואורה, ח"ו נעלם. עכ"ל.

הרי למדנו מדברי רבותינו, שגם כח התורה מתבטל על ידי הפריצות, ואם כן, כיון שעל פאות זמנינו אמרו רבותינו שזה פריצות, ודאי שעלינו להחיש לתקן את זה, כדי שהתורה שלנו לא תלך לסט"א ח"ו.

פרק ז הבירור האחרון

כל הנמצא כתוב בספר

כתוב בפסוק (דניאל יב' א') "ובעת ההיא יעמוד מיכאל השר הגדול העומד על בני עמך והיתה עת צרה אשר לא נהיתה מהיות גוי עד העת ההיא ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר". הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, ייחס את הפסוק לתקופתינו (אור יחזקאל, חלק אמונה, עמוד שב' שג').

וזה לשונו: בהתבונן עתה במהלך המאורעות בחיי העולם, נראים דברי הנביא כמתאימים ממש לזמנינו, כי אין לך יום אשר צרתו אינו גדול מחבירו... ואילו היום בזמנינו נראה הכל להיפך, אין מלך ומנהיג, וכל אחד הישר בעיניו יעשה, ולכן המחלוקות והמלחמות רבות בעולם, וכל כת וכת ממנה עליהם שולט ומנהיג ומדיחין אותו אחר כך, ואחר מתמנה למלך, וכל זה בכלל כוונת הנביא והיתה עת צרה אשר לא נהיית וגו'. והוא מלבד צרות הפרט ממחלות ויסורין וכדומה שרבו רח"ל באחרונה, אלא אף המלחמות והמהומות שולטין בעולם, עכ"ל.

עד כאן אנו רואים שהוא ייחס את הענין של 'העת צרה' לכל מה שקרה בתקופתו, וכל שכן בזמנינו אנו שאנו רואים שזה מתקיים פי כמה, בין במהומות ומלחמות בעולם, בין בצרות הפרט במחלות ויסורין. והנה, הסוף של הפסוק הנזכר הוא "ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר". ומהו אותו ספר, אומר האור יחזקאל (שם עמוד שח') זה שכתוב בנביא (מלאכי ג' טז) "אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו ויקשב ד' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ד' ולחושבי שמו". דהיינו, מי הם אותם שימלטו מהצרות הנ"ל, אותם יראי ה' הכתובים בספר.

רבים לא יזכו להגיע לאמת

ומי הם אותם יראי ה' שיזכו ליכתב בספר, זה מבואר בהמשך הפסוקים בדניאל שם (פרק יב' י') "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל

רשעים והמשכילים יבינו" ואומר על הפסוק הזה האור יחזקאל שם (עמוד שג) וז"ל: מלבד העת צרה שתהא בעולם בנוגע למשפט הכלל וכמבואר, וכן העת צרה שתהא למשפט היחיד, והיינו המחלות והפגעים שיהיו בעולם, כן תהא עת צרה בעולם בנוגע לרוחניות, ולא רבים יזכו להגיע לאמת, והיינו שאמר הנביא "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים" יהיה בירור אחר בירור, וצירוף וליבון, ולא הכל יזכו, ורק יחידי סגולה יהיו מכלל הזוכין להשיג רוחניות ושלמות, עכ"ל.

הרי מבואר דיהיה גם צרה ברוחניות, היינו נסיונות קשים לעמוד ברוחניות, ולא רבים יזכו להגיע לאמת, כי אם יחידי סגולה וזו תהיה הצרה. וכיון שכתוב בפסוק זה, שיהיה צרה ברוחניות, ויצטרכו לעבור בירור וצירוף ורק המשכילים יבינו, הרי, שרק מי שיעמוד בנסיון של הרוחניות ויצליח לעבור את הבירור, הוא זה שינצל מהצרה הרוחנית.

יוצא אם כן, דכשכתוב בפסוק 'ובעת ההיא ימלט עמך כל הכתוב בספר' היינו אלה שהצליחו לעבור את הבירור וניצלו מהצרה הרוחנית, שממילא יזכו להיות כתובים בספר של יראי ה'. הרי, שכדי לזכות להיות מאלה הכתובים בספר, צריך לעבור את הבירור.

מהו הבירור

ולהבין מהו ענין הבירור, צריכים אנו להביא המשך דברי האור יחזקאל שם, על דברי חז"ל (סנהדרין קא). דהנה כך איתא שם: אמר רבה בר בר חנה: כשחלה רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו. אמר להם: חמה עזה יש בעולם. ופירש רש"י: "על עצמו היה אומר שכעס עליו המקום והכביד חוליו".

ממשיכה הגמ': התחילו הן בוכין ורבי עקיבא משחק, אמרו לו: למה אתה משחק, אמר להן: וכי מפני מה אתם בוכים, אמרו לו: אפשר ספר תורה שרוי בצער ולא נבכה, אמר להן: לכך אני משחק, כל זמן שאני רואה רבי שאין יינו מחמיץ ואין פשתנו לוקה... אמרתי שמא ח"ו קיבל רבי עולמו, ועכשיו שאני רואה רבי בצער אני שמח. אמר לו, עקיבא, כלום חסרתי מן התורה כולה, אמר לו, לימדתנו רבינו 'כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא'.

ואומר על זה האור יחזקאל (שם עמוד דש) וז"ל: ונוראות הדברים, לאחר שאין צדיק שלא יחטא, ואם כן בהכרח שאף רבי אליעזר נכשל בחטא, ולכן יתכן

שיקבל רבי עולמו בחייו ולא ינחל כלום עולם הבא, כי על כל מצוותיו ומעשיו הטובים כבר קיבל שכרו בעולם הזה, ועבור חטאו שחטא יירש גהנם, עכ"ל. והיינו, שכיון שבהכרח נכשל ר"א בחטא כל דהו ולא נענש על זה בעוה"ז, אז יתכן שיקבל עולמו בחייו, ומזה היה חושש רבי עקיבא, ולכן שמח כשראה שנענש.

אלא שזה גופא יפלא, הרי ודאי ר"ע הכיר מעלת רבו הגדול, ואיך חשש שבאמת קיבל שכרו בעולם הזה. ואומר על זה האור יחזקאל בהמשך, וז"ל: כי הכלל הוא 'שהאדם יראה לעיניים וד' יראה ללבב', כל מעשה אדם והשקפותיו הם רק לפי ראות העיניים וזו אינה העיקר, כי העיקר הנדרש מהאדם הוא 'לבב' דהיינו מחשבות וצפוני הלב, ולכן אפשר שאף ר"א הגדול יטול עולמו בחייו, כי אף שאנו רואים שלא חיסר מן התורה כולה, מכל מקום זו רק 'ראית עיניים' ולא מצפוני הלב, עכ"ל.

הבירור – פנימיות האדם

מבואר, דיתכן שבחינוניות נראה שהאדם עובד את ה', אמנם בפנימיות לבבו – שזו עיקר מה שנדרש מהאדם – אינו עובד את ה', וזה סיבה שחשש ר"ע שמא קיבל רבו עולמו בחייו, וזה גם ר"ע לא יכל לדעת, כי רק הקב"ה הבוחן לבות וכליות, יודע את מצפוני לב האדם, אם עבודתו בלבב שלם או לא. ועל זה ממשיך האור יחזקאל ואומר שנקודה זו – היינו בחינת פנימיות לב האדם בעבודת ה' – זה יהיה הבירור באחרית הימים.

וז"ל: והיינו שאמר הנביא "יתלבנו ויתבררו ויצרפו רבים" בירור עמוק כל כך כמו שחזינן בדברי חז"ל אלו, שאנו איננו יכולים להבחין כלל במהות הבירור, ורק הקב"ה הבוחן לב וחוקר כליות, יברר לנו שאינו מכלל הזוכים, ובירור זה יעשה לאחר שהכיר הקב"ה בלב האדם שאינו כשר, ולכן יברר ויצרף על ידי מעשים ודרכים להורות היאך מצבו הרוחני האמיתי, ומעתה, כאשר נתברר שימים אלו הם ימי אחרית הימים, חייב כל אחד ואחד לבחון ולברר את דרכיו, כדי שיוכל לעמוד בימי הבירור והליבון, עכ"ל.

הרי מבואר, דהבירור יהיה לבחון פנימיות האדם, דיתכן, שגם אם בחינוניות הוא עובד את ה', מכל מקום בלבו הרי הוא רחוק מהקב"ה, ועל זה אומר האור יחזקאל שיהיה 'מעשים ודרכים להורות מצבו הרוחני האמיתי'.

וכשנתבונן, מה הם אותם מעשים ודרכים שעל ידם יברר הקב"ה את פנימיות האדם, הרי הם אותם נסיונות ברוחניות של תקופה זו שרבים קשה להם לעמוד בהם, וכמו שאמר האור יחזקאל "ולא רבים יזכו להגיע לאמת", ושורש הקושי שלהם לעמוד בנסיון הוא משום שבלבם אינם עובדים את ה', ולכן בעת נסיון קשה אינם יכולים לעמוד, אבל אלה שעובדים את ה' בפנימיות הלב יצליחו לעמוד בנסיון הרוחני, ועל זה נאמר 'והמשכילים יבינו'.

להצליח נגד כולם

ולכן, אנו רואים בזמנינו נסיונות קשים בענייני רוחניות גם אצל שומרי תורה ומצוות, כי כעת כולנו בזמן הבירור, ורק מי שמחובר להקב"ה בלב שלם, הוא זה שיצליח לעמוד בבירור.

ומה היא עבודתנו אם כן בזמנינו כדי לעמוד בבירור האחרון, ולפי דברי האור יחזקאל מתבאר שהענין הוא עבודה פנימית שבלב, ועומק עבודה זו היא 'עבודת נקודת הלשמה' כמו שהארכנו בביאור כל זה בשער התיקון בפרק 'עבודת הלשמה' עיין שם.

והנה, אחד הנסיונות הקשים בזמנינו זה 'הכולם' וכמו שכבר כתבנו דבר זה בפרק 'תיקון הדור'. אמנם, אם נשכיל ונזכה להיות מהמשכילים יבינו, הרי נראה שזה גופא הבירור שלנו כעת, לעמוד בכל תוקף בנסיון זה של אחד מול כולם, אלא שזה יגיע רק מכח עבודה פנימית, שהיא עבודת נקודת הלשמה שהארכנו בפרק 'עבודת הלשמה'.

וכך אומרים בשם הגר"ש שקופ זצ"ל, שאמר על דברי הגמ' (פסחים קיז): האומרת על הפסוק 'והיה ברכה' 'בך חותמין ואומרים מגן אברהם ואין חותמין בכולן'.

ואמר הגר"ש, שכך יהיה חתימת הגלות, בבחינת נסיון אברהם אבינו שנקרא 'אברהם העברי' בגלל שכולם היו בצד אחד והוא בעבר אחר, וכך יהיה הנסיון של חתימת הגלות 'אחד מול כולם'.

ולכן, אשרי מי שיזכה לעבור את הבירור הזה, ויתקיים בו "והמשכילים יבינו", וממילא יזכה גם ל"ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ד' ולחושבי שמו".

מכתבי רבותינו

אוסף מכתבים ודברי חיזוק
מרבותינו בענין כיסוי הראש
והצניעות

1. מכתבים בענין פאות זמנינו
2. עבודה זרה בפאות זמנינו
3. קובץ הלכות צניעות הלבוש
4. מכתבים בענין צניעות הגרביים
5. איסור הליכת נשים לרופאים

ע"פ בקשת מרן הגר"ש אלישיב שליט"א

אנו שנים ומפרסמים את הכח אחרו פרסמו בעבר רבותינו נבנ"ם ולהבדלה שליט"א
לעודד נשות ישראל על גרדי הצניעות ברכוש הפאות

בסייד עיה"ק בני ברק תשמ"ו

קריאה נאמנה

ואזהרה גדולה לנושי ישראל הכשרות

מורשת היא לקהלת יעקב חובת שמירת הצניעות וזהירות בה בכל גדריה. וכידוע מכל גדולי
וצדיקי הדורות זיע"א וממרן החפץ חיים זיע"א בספרו "גדר עולם" גודל הסכנה והמכשולים
בבית ומחוצה לה הכרוכים בזה.

ולכן אנו פונים בקריאתנו קדושה, בדבר המספחת אשר פשטה בעוה"ר
לצערנו ולדאבון לבם של כל שלומי אמוני ישראל, ואף ברבים מבני תורה המדקדקים
בקלה כבחמורה מחוסר ידיעתנו, והיא - סוגי הפאות הארוכות למיניהן והפרועות
המתפשטים לצדדים וכיו"ב, וגם הם גרועים מגדר נבל ברשות התורה.

בקשתנו ואזהרתנו: הפסיקו לילך בסוגי הפאות הנ"ל בכל זמן נבין בשבתות ובין בימות
החול ובכל מאורע ואף לשמחת חתונה וכיו"ב ואף ההולכות בכובע וכיו"ב על הפאה אין מתיר כלל
לילך בסוגי הפאות הנ"ל.

והחנויות הם בכלל האיסור למכור פאות אלו *

וראוי לכל אשה למחות למי שממשיכה ללכת בזה, ולהוכיחן על דרכן הרעה, וכל אשה תשמור
גדרי הצניעות כמקובל בביתה מדור דור בלי שום פריצות גדר.

ובזכות קיום מנהגי הצניעות שבכל דור דור יזכו לדור ישרינו יבורך לראות בנים ובני בנים
עוסקים בתורה ובמצוות ולהתברך ביגיע של פרנסה ובריאות וכל טוב סלה.

וע"ז באעה"ח

נסים קרליץ

שמואל הלוי ואזנר

חב"ד ר"מ זכח סאר כ"ב

יחזק שלמה אונג טרן נקשפנר יחזק צבי נשיי נקרמלר פנחס שיינר דוד צבי אורדנליך צבי פרידמן
אב"ד ר"מ תול"ב אב"ד ק"ת אב"ד אב"ד ר"מ תול"ב אב"ד ר"מ תול"ב

משולם וישא לוריא

חפץ ק"ת חזק כ"ב

שמואל ואב הלוי ראפה יעקב שנייבלג חיים יחיאל דייטמן דוד קדם סכלוף פויסה שלמה מחפוד
ת וסער וסיד מ"ל כ"ב ת וסער וסיד מ"ל חת אלון ת וסער וסיד מ"ל ר"א

* ועדת נשים המונחה ע"י הרבנים שליט"א תפקח על הפאות בתנויות הנ"ל, ולפסול כל פאה
שצורתה מנוגדת לדרכי הצניעות.

בסייד, אדר תשמ"ו ירושלים עיה"ק ת"ו

גם אנו מצטרפים לקריאת הגאונים שליט"א, ומפרסמים דעתנו כי אין לאשה לילך מחוץ
לביתה בפאות ארוכות והפרועות והמתפשטות לצדדים, אשר מנוגדות לדרכי הצניעות.
וחזקה על בעות ישראל הכשרות, כי יקפידו ויזהרו בכך לשמור כהלכה על גדרי חומת
הצניעות. ובשכר נשים צדקניות נשע תשועת עולמים

וע"ז באעה"ח

חיים פנחס שיינברג

בן-ציון אבא שאול

שלמה ז'מן אויערבאך

יהודה צדקה

יוסף שלי אלישיב

א.י.ל. שטיינמן

מצות כיסוי הראש

הדבר ברור שמצוות כיסוי הראש, נתנה לאשה הנשואה כדי להוסיף על צניעותה יותר מן הפנייה. ולכן יש להקפיד על הפאות שיהיו מה שיותר צנועות, ופירוט הלכותיהן פורסם בתקנון "שיתי לבך למסילה".

ובאופן כללי יש לדעת, שפאות שהאשה נראית בהם כלא נשואה, או שהן מרשכות את העין בצורתן ובעיצובן, כדוגמת פאות ארוכות או פרועות או מתפשטות לתוך הפנים, מנוגדות לתורה ולהלכות הצניעות, והן ההפך ממטרת כיסוי הראש.

הדיוט שאי אפשר לפרט את כל הפרטים בכתב, לכן בכל ספק יש לברר אצל ועדת נשים העוסקות בענין (שע"י ארגון "משמרת החיים" שבפיקוחנו), שיברקו את הפאה אם היא דומה לדוגמאות (הנמצאות תחת ידם), שעברו עליהם הרבנים שליט"א, ושנאסרו על ידם.

בסדר. קשה ומתסכל ורבים. חתמו. פרסום מוגזם רבם בהצעות העדוה הכי.

שיתי לבך למסילה סוגי הפאות שלא תחבושנה בנות ישראל

חבישת פאה במראה טבעי (שנראית בה כלא נשואה) או פאה בולטת או שתורה המושכת את העין להסתכל, מנוגדת לתורה ולהלכות הצניעות

1. פאה ארוכה (מאחור - לא יותר מחוליית העוואר העליונה. בצדדים - עד תחתית האוון ולא יותר).
 2. פאה במראה שיער טבעי שע"י זה נראית האשה כלא נשואה (מטרת הפניו כגון: יבבה; יל הפודי וכו'), הקטנות, הסרטים וסיכות הנוי שמנוחים על הפאה שתראה האשה כמו בשערה הטבעי וכלא נשואה).
 3. שערות הפאה המתפשטות לצדדים בתנודות ראש ומשב רוח או נכנסות לפניו ומכסות אותו בחלקן (והן שער טחור שאינו מדרג הצניעות, וכמ"כ תנודות הפאה בהתכופפת ומשב רוח משווה לה מראה טבעי).
 4. פאה במראה רטוב או מראה פרוץ או במראה מקורזל מאד (דוגמאות אלו מושכות את העין מאד).
 5. שינוי בולט בין צדדי הפאה (בטבע השיער, באורך, ברוחב וכדו') וכן פאה מנוסחת ומרובת שיער (וכן נל מונבה, מני עד העיניים, וכדומה - מושך העין מאד).
 6. פאה ששערה אסוף, כגון: קוקו, צמה, קוקו שקר וכדו' (אשה נשואה החולכת בשיער אסוף או שבלט מאד להסתכל או שנראית בו כלא נשואה הפך ממטרת הכיסוי. גם מתגלות בהן שערותיהן לרוץ מחמת האיסוף).
 7. פאות קצרות וקצנונות מאד כתסרוקת בן.
 8. פאה שצבעה בולט (כגון בלנדינו), צריך הקפדה יתירה על צניעותה.
- גם החובשות כבוע (נעוה בצבע ובצורתה) וכדו"כ על המאה אסורות בחבישת הפאות הנ"ל בכלל האיסור גם גם מכירתן וסירוקן של פאות אלו. החוראות הנ"ל מחייבות כל בת מישראל ואינן ענין של חומרת בלבד, על כן חובה לבחון היטב חייטב את כשרות הכיסוי.

איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק
ע"ט תדאית הרבנים הגאונים
הגרי"ש אלישיב, הגרי"ש אויערבאך, הגרי"ש ואזנר,
הגרי"ש קרלין, הגרי"ש זילברשטיין, הגרי"ש רייטמן
הגרי"ש בעדני, הגרי"ש לודיא

- חערות:
1. סוג תמי"ב (פי ע"ט ש"ק די) שרופי למחז כחוי"ק, ולכן צריכות תנשים לשים לב גם בביתן לקצנות שיער חומכות מחמאת. הדבר נפוץ מאד במיוחד במפאת, משום שקשה לחבחין בין שיער חמאת לשערותיה.
 2. על הבנות לחקירי על תסרוקות נעוה ולא סתורה ובלטת כנ"ל.
 3. למחור לפנין שאסור לנשים ולבנות ללכת לקסר.

אין לאשה לילך מחוץ לביתה בפאות הארוכות והפרועות והמתפשטות לצדדים, אשר מנוגדות לדרכי הצניעות וגם הם גרועות מגדר נבל ברשות התורה

ואף ההולכות כבובע וכדו"כ על המיאה אין מתייר כלל לילך כסוגי המיאות הנ"ל.

וסף שלני אלישיב שלמה זלמן אייערבאך חיים פנחס שיינברג
א.י.ל. שטיינמן יהודה צדקה בן ציון אבא שאול

ממעם רבותינו הגאונים הצדיקים
קריאה אל בנות ישראל

בס"ד אלול תשל"ה

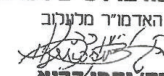

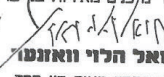
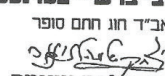
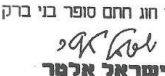
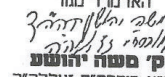
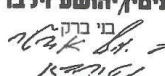
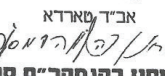
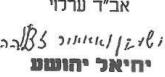
היות כי בעוה"ר נפרץ באחרונה שנשים נשואות לוכשות פיאה נכרית הדומה ממש לשיער, מינים ממינים שונים לא שערום אבותינו, עד שנראין כפרועות ראש ח"ו - הרינו רואים חובה לעצמנו להודיע דעת תורתנו הקדושה כי הדבר אסור מדינא. שאף במקומות שנהגו היתר בפיאה נכרית, לא עלתה על הדעת פיאות נכריות כאלו העשויות כדרך הפרוצות ח"ו. עד שאין היכר בין נשואה לפנויה. ועבירה גוררת עבירה ובכגון זה אין שום היתר.

ועוד זאת - בדורנו כאשר מחיצת כרם בית ישראל נפרצה, וגדרי הצניעות נהרסו באופן מבהיל, וכל יום קלקלתו מרובה מחבירו על ידי חורשי מזימות ההשחתה, מן השפלים ביותר - חובתנו כפולה לעשות משמרת למשמרת כנגד המשחיתים, לעמוד בפרץ ולהעמיד הדת על תילה. ולכן חייב כל הירא את דבר ה' וחם על כבוד קונו וכבוד תורתו הקדושה המחולל, ואשר לבו כואב וחרד על קיומם של יסודות הקדושה של עם ישראל, להקפיד כנ"ל, ומכל שכן שלא לצאת בשום פיאה נכרית אלא בכיסוי כראוי על הפיאה הנכרית. (ואין ללמוד מזה שום הוראת היתר לבנות ישראל הכשרות ולמשפחות הקדושות אשר מאז ומעולם לא נהגו היתר בכל אלו כלל, ואל תמוש תורת אמך, כתיב).

וכמו כן לדקדק בכל פרטי המלבושים שיהיו בצניעות ובהתאפקות, באופן ובצורה שאינם מעוררים תשומת לב. וכדרכן של אמותינו הטהורות מאז ומעולם. וחלילה להגרר כזה אחר הנהגתם של הגרועים שבאומות.

ולעומת זאת הבטיחונו רבותינו ז"ל, כי האשה הכשרה אשר הצניעות היא עדייה ותפארתה, זוכה לבנים מהוגנים אהובים למטה ונחמדים למעלה, כשתילי זיתים מביב לשולחנה, וכאמרם גבי קמחית שהיו לה שבעה בנים וזכתה שכולם שמשו בכהונה גדולה, בגלל צניעות יתירה שהיתה בה.

השי"ת יראה בענייני וירחם במהרה על שארית פליטת עמו בית ישראל. ועינינו תחזינה בהרמת קרן התורה וקרן ישראל כרחמים מרובים כביאת גואל צדק בב"א.

האדמו"ר מלענב הק' נחמן כהנא האדמו"ר מספינקא נתן נעטטעמנער אב"ד ור"מ פנים מארות בו ברק שמואל הלוי וואנער אב"ד זכרון מאיר בו ברק	(בפדר א' ב') וואלף דלוי זילבר יצחק צבי ברשיי בערנפעלד הק' משה מרדכי בידערמאן אב"ד חוץ חיים סופר יצחק שלמה אונגער אב"ד חוץ חיים סופר בני ברק ישראל אלטר האדמו"ר מגור הק' משה יהושע בהה"צ מוהר"ם זצ"ל ה"ה האדמו"ר מייזניץ	הר"ר יחזקאל זילבר מי ברק יואל אלער אב"ד מארדא הק' יוחנן בהנמחר"ם סופר אב"ד ערנו יחיאל יהושע בן לאאמ"ר זצוקללה"ה מביא"א

קריאת קודש לנשים זיקרות המחליפות מפאה למטפחת

ב"ה

ט"ו טבת תשנ"ו לפ"ק

ישמח לבנו על אשר שמענו שנשים קבלו על עצמן לדקדק בצניעות וחזרו למנהג ישראל מקדמת דנא, לכסות ראשן במטפחת ולא בפאה נכרית, כדי לצאת ידי דעת כל הפוסקים.

מה טוב ונאה דבר זה וכמה גדר טהרה וגדר קדושה מתוסף בכך, וודאי שזכותן רבה בזה. ובפרט בעת הזאת אשר הפאות החדשות ברובן הגדול אינם לפי גדרי הצניעות.

ובודאי שנשים צדקניות מקפידות לכסות שערן היטב באופן שלא יראה השער חוצה כלל וכלל גם בביתן. ויש בזה סגולה נפלאה לזכות לבנים צדיקים תלמידי חכמים כמו שאמרו חז"ל על קמחית.

חלקן של נשים המדקדקות בקדושה וצניעות רב בקירוב הגאולה כמו שאמרו חז"ל (סוטה יא:): "בזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל ממצרים" ובזכותן עתידין להגאל, כדאיתא בילקוט (רות ד') "ואין הדורות נגאליים אלא בשכר נשים צדקניות שיש בדור".

לזאת הנני מצטרף לחזק ולאמץ את הני גבורי כח המתעוררות להחליף מפאה נכרית למטפחת ומברכן מקרב לב בבני חיי ומזוני ריחי ובריות גופא וכל מילי דמיטב.

ה"ק משה ימ"ל זצ"ל
מ/היה"ח זצ"ל
ה"ק משה ימ"ל זצ"ל
מ/היה"ח זצ"ל
ה"ק משה ימ"ל זצ"ל
מ/היה"ח זצ"ל

ה"ק משה ימ"ל זצ"ל
מ/היה"ח זצ"ל
ה"ק משה ימ"ל זצ"ל
מ/היה"ח זצ"ל
ה"ק משה ימ"ל זצ"ל
מ/היה"ח זצ"ל

העתקת דברי הרבנים החותמים שליט"א:

אם כי שאין בדינו כח לכפותו זה על נשי ישראל שאין ביכולתם לשנות מפאה נכרית באופן צנוע עכ"פ - מכל מקום בודאי עלינו לחזק ולעודד להני נשים צדקניות שרוצים ויכולים לחזור ללבוש כיסוי ראש שלא בדרך פאה נכרית, וכאשר כי מרן החתם סופר ז"ע בשו"ע ובצוואתו הקדושה.

ע"ז בעה"ח - מצפה לרחמי ה'

שמואל הלוי ואזנר

ג"א מצטרף לברך את אלו שמדקדקים בגדרי הצניעות ביתר שאת וכמבואר למעלה.

נסים קרליץ

כיוודה ועד לקרא קריאה קדושה ורכבה לכל אלו שנוהגות במעלת הקדושה והצניעות שיתברכו בנחת מילדיהן שיגדלו בתוריש לפאת המשפחות וכלל ישראל. וכתוב ומברך

מיכל יהודה ליפקוביץ

בס"ד

כ"ז אייר תשנ"ו

פסק הלכה

פאה במראה טבעי מנוגדת למצות התורה

הדבר ברור שמצוות כיסוי הראש נתנה לאשה הנשואה כדי להוסיף על צניעותה יותר מן הפנויה. ולכן יש להקפיד על הפאות שיהיו מה שיותר צנועות, ופירוט הלכותיהן פורסמו בתקנון 'שיתי ליבך למסילה'.

ובאופן כללי יש לדעת שפאות שהאשה נראית בהם כלא נשואה, או שהן מושכות את העין בצורתן ובעיצובן כדוגמת פאות ארוכות או פרועות או מתפשטות לתוך הפנים - הם מנוגדות לתורה ולהלכות הצניעות וזהו ההפך ממטרת כיסוי הראש.

הקניית גוף זה סמלית צ"ל חלק-הזהה גוף מוסרי מ"ל
 כיון כ"ז אייר תשנ"ו
 חתם יחיאל רוטמן
 א. ש. אוריאל
 קרליץ
 מנ"ח זילברשטיין

הרכבים החתומים:

**נסים קרליץ שמואל הלוי ואזנר שמעון בעדני
 שלמה זילברשטיין מ. ז. לוריא חיים יחיאל רוטמן**

מכתב ברכה

ט"ו טבת תשנ"ו לפ"ק

ב"ה

ישמח לבנו על אשר שמענו שנשים קבלו על עצמן לדקדק בצניעות, וחזרו למנהג ישראל מקדמת דנא, לכסות ראשן במטפחת ולא בפאה נכרית, כדי לצאת ידי דעת כל הפוסקים.

מה טוב ונאה דבר זה וכמה גדר טהרה וגדר קדושה מתוסף וכך וודאי שזכותן רבה בזה. ובפרט בעת הזאת אשר הפאות החדשות ברובן הגדול אינם לפי גדרי הצניעות.

ובודאי שנשים צדקניות מקפידות לכסות שערן היטב באופן שלא יראה השער חוצה כלל וכלל גם בביתן. ויש בזה סגולה נפלאה לזכות לבנים צדיקים תלמידי חכמים כמו שאמרו חז"ל על קמחית.

חלקן של נשים המדקדקות בקדושה וצניעות רב בגאולה כמו שאמרו חז"ל (סוטה יא:): "בזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל ממצרים" ובזכותן עתידין להגאל, כדאיתא בילקוט (רות ד) "ואין הדורות נגאלים אלא בשכר נשים צדקניות שיש בדור".

לזאת הנני מצטרף לחזק ולאמץ את הני גבורי כח המתעוררות להחליף מפאה נכרית למטפחת ומברכן מקרב לב בבני חיי ומזוני רויחי ובריות גופא וכל מילי דמיטב.

כבודי ופאתי זמניו
הוא מן המצוינות
הוא מן המצוינות
הוא מן המצוינות

הוא מן המצוינות
הוא מן המצוינות
הוא מן המצוינות

הוא מן המצוינות
הוא מן המצוינות

הוא מן המצוינות
הוא מן המצוינות

הוא מן המצוינות
הוא מן המצוינות

החתימים למעלה:
הגאון רבי שמואל הלוי ואהרן שליט"א
כ"ק האדמו"ר מויניץ שליט"א
הגאון רבי מיכל יהודה ליפסקוב שליט"א
הגאון רבי ניסים קרליץ שליט"א
הגאון רבי נתן שטיינמנדר שליט"א

מה מאוד ישמח לבנו על השמועה הטובה אשר שמענו שנשים יקרות קבלו על עצמן לדקדק בצניעות וגם חזרו למנהג ישראל מקדמת דנא, לכסות ראשן במטפחת ולא בפאה נכרית, כדי לצאת ידי דעת כל הפוסקים, ונועם הצניעות יסוד קדושת ישראל.

והנני מעיד בזה, כי כן היה דעתו ורצונו של אאמ"ר גאון ישראל ז"ל שנשי ישראל יכסו ראשן במטפחת.

גם ראיתי אני את צערו הגדול של אאמ"ר ז"ל על הפאה הנכרית שנתפשטה בקרב שלומי אמוני ישראל, ה' ירחם.

ואי לזאת הנני מצטרף כיהודה ועוד לקרא לחזק ולאמץ את הני גבורי כח המתעוררות להחליף מפאה נכרית למטפחת ומברכן בברכת התורה מקרב לב בבני חיי ומזוני רויחי ובריות גופא וכל מילי דמיטב.

הוא מן המצוינות
הוא מן המצוינות

מכתבו של הגר"ש אויערבך שליט"א
ובו דעת הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצוק"ל

חיזוק לבית יעקב על הנחיצות להדר במצות כיסוי הראש

ב"ה
ער"ח סיון תשס"ד

אל בנות ישראל הכשרות, אשרכן שקידשתן שם שמים ברבים בכך שביערתם את אלוהי הנכר אשר בקרבכם.

ושמח לבנועל שעל ידי כך נשים רבות קבלו על עצמן לחזור למנהג ישראל מקדמת דנא, לכסות ראשן במטפחת ולא בפאה נכרית, כדי לצאת ידי דעת כל הפוסקים. ויש בזה גדר וסייג להינצל ממכשול ע"ז וחיזוק גדרי הצניעות, באשר הפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי גדרי הצניעות.

ובודאי שנשים צדקניות מקפידות לכסות שערן היטב באופן שלא יראה השער חוצה כלל גם בביתן. ויש בזה סגולה נפלאה לזכות לבנים צדיקים תלמידי חכמים כמו שאמרו חז"ל על קמחית.

אשריכן שמעשיכן גורמים רושם גדול בשמים ומשפיעים ברכות וישועות לכלל ולפרט. והננו לברך מקרב לב שתזכו לדורות ישרים מבורכים, לזרע ברך ה' מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא.

באעה"ח למען קדושת ישראל

נ.ס. קרליץ מ.ט. יהודה ליפקוביץ שמואל אויערבאך

נסים קרליץ מיכל יהודה ליפקוביץ שמואל אויערבאך

בס"ד

אדר תשפ"א

קול קורא מגדולי הרבנים שליט"א

הנה בשנים האחרונות חלה התדרדרות המורה בנושא הפאות, וסניגור נעשה קטיגור באשר המצוה היקרה של כיסוי הראש שמטרתה להוסיף בצניעותה של האשה הנשואה, הפכה במקרים רבים לאבן נגף של חוסר צניעות. וכבר בשנת תשנ"ו כתבו גדולי ישראל כי הפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי דרכי הצניעות, ומאז ועד היום המצב רק הולך ומחמיר יותר ויותר.

על כן הננו לקרוא בזה לעשות מה שביכולת לתקן הדבר, והננו לחזק את אותן אשר עקב ההתדרדרות הנ"ל קבלו על עצמן בהסכמת בעליהן שלא לצאת בפאה כלל אלא רק בכיסוי מבה, וחלילה להרפות ידי המתחזקים בזה, ואדרבה לעת כזאת אשר הפאות הולכות ומתרחקות מן הצניעות, יש לשמוח ולברך על חיזוק זה, והלואי שירבו כמותן בישראל.

ג. ב.

1. יכל פעם ופעם שנמנעים מחבישת הפאה הרי זו זכות ומצוה בפני עצמה. (מדברי סרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל).
2. יש להקפיד בחבישת המספחת לכסות את כל השערות, וכן שהכיסוי יהיה צנוע והולם.

כל אורח אה שמעט ימלא את גני
אמת אמת לוי

יש אהבא ז"ל
חיים שמרל

אשר הנשים הצנועות
שמשתדלות ביותר לשמור
על דת יהודית בהידור וללא
התחכמויות ובמותן נגאל
בקרב כ"א אדר תש"פ

אשר הנשים הצנועות
שמשתדלות ביותר לשמור
על דת יהודית בהידור וללא
התחכמויות ובמותן נגאל
בקרב כ"א אדר תש"פ

פשוט הוא שהמצב של
הפאות צריך תיקון גדול
וע"כ תחוקנה הנשים
הצנועות שוקבלו עליהן
ללבוש מטפחת

<u>מעולם לא התיר</u>	<u>שום רב פאות כמו</u>	<u>שהולכים היום</u>	אשרי הנשים הצנועות שמשתדלות ביותר לשמור על דת יהודית בהידור וללא התחכמויות ובמותן נגאל בקרב כ"א אדר תש"פ	כל מודה על האמת יאשר את הנ"ל	פשוט הוא שהמצב של הפאות צריך תיקון גדול וע"כ תחוקנה הנשים הצנועות שוקבלו עליהן ללבוש מטפחת	ישראל נגם	צבי זבר	חיים שמרל
שמאי קהת גרוס הכהן	מאיר קסלר	מנחם מגדל לובין	עזריאל אויערבאך					

שריאל רוזנברג

ראב"ד בית יין דק - 11 בני ברק
רב שכונת רמת דוד (פרדס ברמ"ן)
בני ברק

בס"ד, *idea from*

כבר יצאה הוראה בשנת תשס"ד מגדולי הפוסקים בא"י זצ"ל כי יש חשש איסור תקרובת ע"ז בשיער הגזזו במקומות הע"ז בארץ הודו, ואסור להשתמש בפאות נכריות המיוצרות משער זה.

במשך השנים נעשו מאמצים להשיג שער שיהא ברור שהוא ממקו"א ולא מבתי הע"ז, אך בכל מה שנעשה לא הצליחו עדיין להשיג שער שהוא בודאי כשר. וע"כ מי ששואל לדעתו, אני מורה לו להשתמש רק בשיער סינטטי ולא בשיער אדם.

(וכמובן שהפאה צריכה להיות לפי כללי הצניעות, ולא כדרך הפרוצות ח"ו. ואין מכתבי זה נוגע לפולמוס אם יש חשש מראית העין בכיסוי הראש

ע"י פאה נכרית).

Shi
העניין

הרה"ג רבי סיני הלברשטאם

רב שיכון ג' ב"ב
הנה
כבר יצאו חז"ל לומר שיש חשש
אם באיזהו את המין הקיים לשיער
קטן ו' או חשש על, ונראה'
ס"ו בלילה

הרה"ג רבי חיים פסח הורוביץ
חבר בד"צ מחוקקי הדת ודומ"צ דחסדי בעלזא אשדוד

חיים פסח הורוביץ
הרב חיים פסח הורוביץ
החבר בד"צ מחוקקי הדת
בעלזא אשדוד

הרה"ג רבי משה מרדכי קארפ

רב הגבעה הצפונית קרי"ם
מר משה מרדכי קארפ

הרה"ג רבי משולם משולמי

דומ"צ בעיר ב"ב
משולם משולמי

הרה"ג רבי מנחם מנדל לובין

רב שכונת רמת אהרון ודומ"צ בד"צ ב"ב

ד"ר מנחם מנדל לובין
רמת אהרון

הרה"ג רבי אליהו פוזן

דומ"צ בד"צ ב"ב
אליהו פוזן

הרה"ג רבי מסעוד בן שמעון

רב העיר ב"ב
מסעוד בן שמעון

הרה"ג רבי יעקב אברהם כהן רב שכונת הצפון ירושלים עיה"ק ת"ו

ומח"ס "עמק המשפט" וכויות יוצרים ועוד
הדברים פשוטים וברורים להלכה, ולא אמנם מלהביע את עצמי שמי יודע אם לא זה הדבר שמעקב הגאולה, שכבר כ"כ הרבה שנים היו סמני גאולה וחבלי משיח המבוארים בנ"י ועדיין לא נושענו, ולפני שנים רבות היתה התעוררות גדולה בנושא וכל בני היהדות התרד"ת נשטרו בה עד שפרצו בה פרצות ואבמ"ל. יעורר השי"ת ויערב רוח טהרה רוח קדושה רוח צניעות וינאל במרה. יעקב אברהם כהן

תשובות שענה הגר"ח קנייבסקי שליט"א בעל פה - תשע"ח

ניתן לשמוע את הקלטת התשובות בקו 0747962328 שלוחה 214

לכבוד מרן שר התורה הגאון ר' חיים קניבסקי שליט"א

א. הנה לפני כארבע עשרה שנה התעורר הענין שהפאות הנכריות הונשנים לובשות לכיסוי ראש, מגיע משיער של נשים גויות שמקורבות את השיער לע"ז, ומאזי טעמא הורה מרן הגרי"ח אלישיב שדינו כתקרובת ע"ז שדין בשריפה. והורה מרן הגרי"ח שבכדי להכשיר פאות נכריות יש לקחת פאות רק משיער שהשגתו על זה משעת הגזיזה מהאשה שלא נגזז שלם ע"ז. וכידוע כיום יש רק הכשר אחד על פאות, ואותו הכשר לא מקפיד להשגיח משמעת הגזיזה לא יהיה משיער נגזז שלם ע"ז. אלא מסתמך על אומדנא שידוע להבחין איזה שיער מגיע ממקום של ע"ז ואיזה לא. ולמרות שהגרי"ח אמר שאין לסמוך על כך - טוענים בהכשר שכיון שאין אפשרות אחרת מוכרחים להקל לסמוך על אומדנא.

השאלה האם למעשה מאחר ולא מקפידים למעשה על מה שהגרי"ח הורה, יש להתמיר ולא לקנות פאות מההכשר הנ"ל.

תשובה: לא לקנות.

ב. ואם נאמר שא"א לסמוך על ההכשר, נמצא שאין כיום פאות כשרות, ויש ללבוש רק מטפחת, האם נכון הדבר?

תשובה: אם זה נכון - נכון, שיעברו למטפחת.

ג. הנה מרן הגרי"ח אפס שהפאות שהנשים חובשות על ראשן שחלק גדול מהן מגיעות ממדינת הודו, דינן כתקרובת ע"ז, כיון שזה מגיע מבני אדם שהורידו שעוותיהם לשם ע"ז. ומה"ט פסק שאפי' אם יש רק מיעוט שיער שמגיע מהודו צריך לשרפם כדון ע"ז. והנה יש כמה רבנים חסידים שבספק אם מגיעים הפאות מהודו אפשר להקל, ומה"ט מכשירים הפאות האלו.

קעת רוצים לעשות מעמד שריפת הפאות הנ"ל בציבור ברוב עם לקדש שם שמים. אמנם כמה רבנים אמרו שלא לעשות שריפת הפאות ברוב עם, מחמת שזה יכול לגרום למחלוקת. השאלה האם מאחר שיעמד שריפת הפאות בפרסום יגרום שישמעו להגרי"ח ולא ישתמשו בפאות הנ"ל לכן ראוי לשרוף הפאות ברוב עם ולא צריכים לחשוש שטא יגרום למחלוקת.

תשובה: כן. שאלה - לעשות? תשובה: אפשר!

ד. במדרש רבה פרשת בהר פרשה ל"ג, ובירושמי יבמות פט"ז ה"ג כתב שאביה' בנו של ירבעם נגנש שמת קודם זמנו אע"פ שלא עבד ע"ז, מי"מ כיון שהיה בידו לבער ע"ז שעתה ירבעם אביו ולא ביערו נענש. מבואר שמי שאינו מבער תקרובת ע"ז גורם חרון אף בעולם כמו שכתב רש"י בפרשת ראה כל זמן שיש ע"ז בעולם חרון אף בעולם, וכיון שיש בידו לבער ואינו מבער גרום חרון אף [עפ"י טהרת י"ח חלק ט"ו עמ"א].

האם אפשר להודיע שמי שמבער הפאות שיש בהם חשש שיער אדם שהוא בספק תקרובת ע"ז שגורם להסיר חרון אף ויזכה לאריכות ימים ושנים, ומי שלא מבער הפאות הנ"ל הוא גורם חרון אף בעולם ומכניס עצמו ומשפחתו בסכנה.

תשובה: נכון.

ה. הנה לאחרונה תברר שחלק גדול מהפאות שחובשות הנשים על ראשן מגיע משיער של תקרובת ע"ז, נמצא שהנשים שלבשו הפאות נכשלו בשונג ר"ל בהנאה מתקרובת ע"ז. קעת שואלים איזה תיקון צריכים לעשות כדי שיתכפר להם מה שנוגו, שיתכן שאינם צריכים כלל כפרה כיון שזה היה באונס כיון שהם לא ידעו שזה מגיע מע"ז.

תשובה: יש להם בעל? השואל עונה - כן. תשובה: שהבעל ילמד עבודה זרה.

ו. הנה בענין של הפאות ישנם רבנים שמורים שאפשר להקל ללבוש את הפאות ולסמוך שהפאות לא מגיעות מבית ע"ז, אמנם מרן הגרי"ח הורה שלא לסמוך על זה. השאלה האם צריך למחות בנשים שלא מקפידות על הפסק של הרב אלישיב, ובפרט שמדובר כאן בספק דאורייתא של תקרובת ע"ז. או שכיון שישנם רבנים שמתירים אין צורך למחות בהם.

תשובה: ודאי צריך למחות.

ז. הנה כבר התפרסם ברבים דעת מרן הגרי"ח שיש חשש ע"ז בפאות של הנשים, מחמת שהשיער שממנו עושים הפאה מגיע מחשש שיער שהקריבו לע"ז, ואעפ"כ הרבה אנשים מסתמכים על רבנים אחרים שחלקו על הרב אלישיב וסברו שאין זה ע"ז. השאלה האם למעשה אפשר להקל שיש טוענים שהוא גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה, כיון שאם יחמירו בה יצטרפו ללבוש מטפחת ולא פאה, ומאוד קשה להם להיות שונים מכולם וללבוש מטפחת, מאחר שרוב הציבור לובש פאה ומסתמך על המקילים.

תשובה: לא להתיר בשום אופן.

מכתב הגר"י אפרתי שליט"א
שנכתב בציווי של שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א
פורסם ביתד נאמן, ג' אלול תשע"ט

תמוז תשע"ט

JOSEPH I. EFRATI
Head of The Institute for Advanced
Studies in Halacha for Agricultural Settlements

יוסף י. אפרתי
ראש מרכזי התורה וההלכה
בהתיישבות ההקלעות

בס"ק תמוז ג' אלול

בציווי מן היד הנזכר קנייבסקי
שליט"א - ה"ח שם אגב הוראת
מין היד הנזכר שליט"א -

השעה המיוקא אמת על במדינת
הגב היד שלי של גקווגר על
ומשם הוא נפיל במקומות הידנה.

יוסף י. אפרתי

אלול תש"פ

יוסף בנימין הלוי ואזנר

ראש ישיבת חכמי לובלין

וראש ישיבת שבט הלוי

ודומ"ץ בזכרון-מאיר, בני-ברק

ב"ה, יום ראשון י"ז לחודש אלול תש"פ לפ"ק

לכבוד האברך הירא ושלם הזוכה ומזכה את הרבים מר"ח ר' שליט"א

אחדשה"ש וש"ת באה"ר

באשר שאלתם לומר לכם דעתנו בענין איסור תקרובת ע"ז בפאות הנכריות, האם יש לחוש כהיום הזה בחבישת פאות אלו משום איסור תקרובת ע"ז.

האמת שלא אדע מה ראה מע"כ לפנות אלי דל ודול, הרי בדבר זה כבר דשו בו רבים בעבר ובהווה, ומי"ז מרן בעל שבט הלוי זצ"ל כבר גילה דעתו שיש בזה חשש איסור הנאה ועל כן אין להשתמש בפאות האלה מכאן ולהבא, וגם מי שיש להם ישתדלו להחליפו.

ולפני כמה שנים כתב א"א מר"ר מרן בעל מחשבת הלוי שליט"א שיש בזה חשש ע"ז וירא שמים אין לו חלק ח"ו בדבר זה, וכל זה בנוסף למש"כ כבר גדולי ומאורי האומה אשר ישנם פה עמנו היום לאו"ם, ואת אשר אינם עמנו בע"ה זי"ע, ומה יתן ומה יוסף קמן ודל כמוני אשר אינני אפי' כיהודה ועוד לקרא.

אבל כדי לחזק את ידכם, הנני בא בשורות דלות, ולא אבנס כעת במו"מ של הלכה ואף לא בציון המראה מקומות, כי הזמן כעת עמום מאוד, ואם יהיה צורך תודיעני, והעיקר הוא שאחרי שראיתי הרבה מה שנכתב בזה, ומה שנאמר בזה, לא נשתנה הדבר לקולא, כי אם לחומרא, וככל שהולפים השנים מתגלים הרבה דברים אשר המזה מעידים שרוב השערות באות משם, והרבה מגלים דעתם בפירוש שהם גוזזים שערותיהם כי האליל רובא שער, וכל מיני בטויים כאלה ומעין אלה.

וגם לדעת האומרים שאין זה קרבן שהם מקריבים לע"ז, אלא שהם גוזזים שערותיהם ל'כבוד' העבודה זרה, ראשית אומר, שיתכן שיש כאלה שאינם מכוונים לשם תקרובת, אבל בהחלט יש שמכוונים כן כאשר נגבה המון עדויות על כך, וכך נכתב בכתבי המקום ההוא, וגם אם יתערבו השערות הרי תקרובת ע"ז אינו בשל ברוב, ועוד שגם מה שנגעשה ל'כבוד' העבודה זרה עדיין נשאר הדבר מגונה ביותר, שתבאנה בנות ישראל ליהנות ולהתפאר בדבר שכבודו בו 'עבודה זרה', ונגעשה בו עבירה המורה כל כך, שאפילו הגוי מצווה שלא לעבוד ע"ז, וזו אחת משבע מצוות בני נח.

וכל זה מלבד מה שמיד ספק לא יצאנו, והרי רוב לובשי הפאות משתדלים שלא לעבור אפילו על ספק איסור דרבנן, ויהמירו בעניני שבת, עירובין, תרומות ומעשרות ועוד כהנה וכהנה, גם חומרות רחוקות ויחשו לדעות בודדות, ואשרי חלקן, אבל מודע וסכימו לעבור על ספק איסור דאורייתא, וכ"ש איסור המזר כן כל כאיסור ע"ז, אשר כל כך הרבה האריכו הז"ל ודראשונים וגדולי האחרונים בכל זה.

ומה ששאלתם אם ניתן לסמוך על מוכרי השער האומרים שהשער אינו מגיע מהודו, על פי שהם סומכים על דברי הגויים בשאר מדינות העולם שמכרו להם השער ע"כ.

לא אדע כלל מה מקום יש לשאלה זו, ראשית עצם הדבר לסמוך על המוכר שאומר שדבר זה כשר, אינו נכון לדינא, הגם דקיי"ל עד אחד נאמן באיסורים, מי"ט המוכר שהוא עושה למען ריווח ממון, אין זה נודות 'איסורים' בלבד שהרי יש לו בה

נגיעת 'ממון', ולא אמרו הראשונים שנאמן אדם לומר על האוכל שלו שהוא כשר אלא באדם ובית פרטי שאחד אוכל בבית חבירו, או בכינו שלו, אבל במקום דאיכא דררא דממונא לא אמרו כן.

והמציאות בזה יותר ממאה עדים מכמה וכמה עובדות ידועים בזה, שמהרים למען ריווח ממון שקרו ולא עמדו בנסיון, והכשילו את הרבים בנבילות וטריפות ועוד, ולכן תקנו בכל הדורות שתהא השגחה מהודרת על כל מי שמוכר דבר מאכל כל שהוא, ובכגון דא שהעדות אינה נוגעת לאיסורים בלבד רק יש לה תוצאות גם בדיני ממונות, עיי' מ"ש" הר"ן ושאר ראשונים בזה (כמניא דאמר אחד לירושם אני ראיתי את אביכם שהפסין מעות וכו' - סנהדרין ל' ע"א - ועוד עיי' בארונים בזה א"כ"ט), ושמעתי ממו"ז זצ"ל כמה פעמים שהשגחה מהודרת לא תתן ידה לאשר שום דבר שבא ממרחקים ואי אפשר לשלוח משניה שיעקוב על הדבר החוץ מראשית יצירתו עד שיוגיע לידי ישראל.

גם לדעת שאר הראשונים שאמרו מעמים ומקורות להא דעד אחד נאמן באיסורים, יש הרבה מו"מ בזה אם ניתן למסוך באופן כזה שהבעלים עצמם הם מעידים, והם כל מטרםם להרוויח ממון, וגם אין כאן הגדר דאין אדם הוטא ולא לו, שהרי בהחלט שזה 'לוי לצורך ממונו, גם אם כחה של עדות איסורין הוא מדין 'בעלים' דמהמת זה הוה 'כידו', הנה כל זה שייך כשמעיד על השחיטה או ניקור וכי"ב שהדבר אכן בידו ולכן נאמן, אבל בדבר שבא ממרחקים, ואין הדבר בידו לברר האמת עד המוף וכ"ש שהמציאות אינה בידו, אינו נאמן.

ובפרט אי נקיטנא כהני דסברי שנאמנות העד אחד היא מדיני עדות, פשוט שאין לנו לתת לו נאמנות, במקום שיש לו ריווח ממון הנהה חשש נגיעה באופן חזק כל כך, ודי בזה, מה גם להני פוסקים דסברי שהרעיותא של נגיעה אינו משום שנעשה כקרוב ובעל דבר, שהרי בעדות איסורין יכול להיות גם קרוב ובעל דבר, אלא שהמעם משום חשש משקר, זה שייך בהחלט גם בעדות איסורין, והנסיח והמציאות בזה יותר ממאה עדים שיש חששות רבות של שקר ונגיבת דעת.

צא ולמד מ"ש" הרמ"א (יד"ס סי' י"ח מעיי' י"ח) שישלמו לשהט גם על הטריפות, כי אם יקבל רק על הכשרות חיישינן שיבוא להקל להכשיר כדי לקבל שכרו, הרי שהשוחט שהוא אינו הבעלים שיש להם נגיעת ממון, בכל זאת הריחות הקמן הוה יביאנו לשקר ח"ו ויכשיל את הזולת, וראה מה שכתב הרב בשו"ע שלו בהל' שהיטת שם (סי' כ"ח) מי שלוקח שבר או מתנה אפילו 'עומתת' איכא חשדא שמה יורה שלא כהונן, ועוד מה שהאריך בקונטרס אחרון שם (אות י') עיי' היטב.

וכן היה הדין גם כשהבעלים יודעים מכל זה ידיעה עצמית, וכ"ש כנידון דידן שכל הידיעה שלהם היא איש מפי איש, וק"ו ב"ב של ק"ו שהידיעות הן לא ישראל מפי ישראל אלא ישראל מפי גוי, ובדרך כלל גם אותו גוי אינו יודע ידיעה עצמית אלא שגם הוא שמע מגוי, או שקרא בכתביהם, והרבה מומינים היום את סתורותיהם על ידי הכלים השונים, שהלוקח והמוכר אינם רואים זה את זה, ואינם מכירים זה את זה, ואיך יעלה על הדעת למסוך על המחר בכגון דא.

ואמנם שבערב חג השבועות שנת תשס"ד הגיע גיסי הגאון הרב שלום צבי ענגלענדער שליט"א ראה"כ ומו"צ בלונדון הבירה יצ"ו, ודיבר עמו מו"ז מרן בעל שבט הלוי זצ"ל בענין הפאות, ואמר לו מו"ז זצ"ל שדעתו נוטה שלא ישתמשו בנות ישראל בשערות שיש עליהם חשש בזה, ועל ידי שהיו הרבה מהגשים בנות ישראל שקיבלו עליהם שלא להשתמש יותר עם הפאות האלה, ירד קטרונו מעם בני ישראל, והוסיף מו"ז זצ"ל מדברי שו"ת מן השמים (לאחד מבעלי התוספות, סי' כ"ח) שכתב שכל המוקל בכל חשש עבודה זרה מקילין לו ימיו, וכל המחמיר מאריכין לו ימיו ושנותיו עכ"ל התשובה ההיא, והיה למו"ז זצ"ל קורת רוח שדברי התשובה ההיא חזקו את הוראתו, ואין אחר דבר המלך מה להוסיף עוד.

ויה"ר שיזכה מעי"ב לזכות את ישראל ויהא רעוה שיהיו דבריו נשמעים, ויזכה לכתובה וחרמימה טובה הוא וכל הנלוים אליו, ונזכה כולנו לראות במהרה בישועת ה' וברחמים גדולים יקבצנו.

כ"ה יצ"ו / מ'ק"ן
 אברהם אביב

כסלו תשע"ח

בס"ד ס"ו כסלו תשע"ח

אודות חשש איסור ע"ז בפאות נוכריות בזמננו

א. אודות הפאות הבאות מבתי הע"ז שבהודו, כבר נמנו וגמרו רבותינו גדולי הדור ובראשם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שדינם כדין תקרובת ע"ז. **ורבינו ז"לע שמע היטב כל טענות המפסקין בזה בע"פ ובכתב, ועמד בתוקף על כך והשיב להם תשובות ניצחות במכתבו** שדפס בקובץ תשובות ח"ג ס"ו ק"ח.

וכבר התריע ע"ז מו"ר הראב"ד דירושלים עיה"ק, הגאון הגדול הגר"מ שטרנבוך שליט"א בתשובות והנהגות ח"ה ס"ו רס"א – רס"א כאלו המקלין בפסק זה.

ב. דעת רבינו זצ"ל מבוורת היטב בתשובתו שם דאפילו אם היה הרוב לא מהודו, אין לסמוך בזה על רוב כדי להקל. זאת מאחר שהרוב הניכר של השערות של הפאות באות מבתי הע"ז שם.

ג. גם ביאר היטב שם דגם כשהרוב שלא מהודו הדבר אסור משום קבוע, ע"פ ה'דברי חיים' ח"ב ס"ו ז"ג דבישראל המזומין מהגוי דינו כמנצמא ביד ישראל והוי קבוע. [ראה באורך בולאט י"ב במאמרו בענין חשש ערלה במירות שבשוק].

גם יש לדון דאף הגוי מצווה בע"ז ובהנאה מתקרבות ע"ז ובביעורה, ומבואר בקצוה"ח ס"ו רצב סק"ב דבאיסור שנוגע לגוי כגול לא אמרו! נמצא ביד נכרי אלא הוי קבוע. וכ"כ בגליון מהרש"א ס"ו ק"י לגבי איסור אבר מן החי דבן נח מצווה ע"ז. ואף שהמנ"ח ס"ו תל"ו כ' דאין הגוי מצווה, כבר הביא ה"צפנת פענח" ריש הל' ע"ז שהדבר מפורש ברמב"ם פ"ח ממלכים ה"ט "עד שיכפרו בע"ז ואבדו את כל מקומותיה ויקבלו שאר המצוות שנצטוו בני נח, שכל עכו"ם שלא קבל מצוות שנצטוו בני נח הורגין אותו אם ישנו תחת ידינו". וכ"כ בחשוף המד ע"ז. בשם רבינו הגר"ח"ק שליט"א דאף הגוי מצווה על איבודה.

וכן לענין תקרובת ע"ז, אף שהמנ"ח ס"ו תכ"ו כ' דאינו מצווה, מ"מ בח"י הרמב"ן סוף ע"ז [השלמות לך טו:] וכן בח"י הר"ן ע"ז נט: מפורש דבן נח מצווה ע"ז וז"ל: **"אבל כשנסכו לע"ז ממש מחייב בתשלומין דמקלא קלייה כיון דאסיק עליי שמא דע"ז ואסריה בין לדידה בין לאחרים שאיסורה של ע"ז אף בבני נח הוא נוהג"**. עכ"ל.

וע"ז גם תש"ו לובשי מרדכי בליקוטי תש"ו ס"ו מ"ד שכיון לזה. [ובה אף להתנבות ס"ו רצב שכ' דבגול אינו מצווה על השבט, מ"מ כאן הרי מצווה על ביעורה, וכבצירה בגב"א תניגה ז'. שהגוי מצווה על לא ידבק בידן]. ולפ"ז ברור דהוי קבוע דהאיסור מתחיל כבר אצל הגוי, ולא שייך לומר דהגוי מכיר את האיסור, דהוי אינו מכיר מהו השער דתקרבות ע"ז] ואין מקום בזה לרוב כלל.

ד. וע"פ כל הנ"ל אין מקום להתיר כלל כל סוגי הפאות הניקנות על סמך רוב או על סמך אומדנא קלושה של מחירי הפאות דעדין לא יצאנו מחשש שער ע"ז או תערובתו.

ה. והנה זכינו שיש התערורות כעת בבנות ישראל להתרחק מחשש שער תקרבות עבודה זרה, ובכלל, גם אם אינו עבודה זרה ממש, הוא דבר מאוס ביותר לקנות שער נשים טמאות, ולחובשן על הראש ולהכניסן לבית שיש בו תורה ויראת שמים. וידוע דמרוך בעל השבט הלוי זצ"ל היה אומר דגם אם אינו ע"ז, הוא מאוס ביותר וריח ע"ז יש בו, ואין להכניסו לבית, ובוודאי לא על ראש האשה כי זה גורם הרבה היזקות לה ולביתה.

ו. כמו כן, היה דעת רבינו זצ"ל דאף הנהוגות לילך עם פאה, זהו בתנאי שתרא הפאה צנועה מאד. (אמנם במקום שמתגה הוריו לילך עם מטפחת על זה אמר רבינו שגם היולדים מחויבים ב"אל תיטוש"). **אבל הפאות הארוכות והפרועות המתפשטות לצדדים אסור רבינו זצ"ל עם כל גדולי ישראל עוד לפני כשלושים שנה** [קריאה נאמנה! אדר תשמ"ן] כשהיה מדובר על פאות ארוכות מטעם מתחת הצוואר. ואוי לנו שיתור מתשעים אחוז מהפאות כבר עברו גבול זה ומשה הגף שהולכות עם פאות ארוכות הרבה ומתפשטות בעידי הראש, דבר שלא עלה על דעת מאן דהוא להתירו. וכבר התריע ע"ז רבינו הראב"ד דירושלים עיה"ק שליט"א במכתבו דפאות כאלו אסורות משום פריצות, ובוודאי שאין מהוות כיסוי הראש ודינן כשער באשה ערוה.

ז. למותר לומר דידוע דעת רבינו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, **דאף לדעת המתירים במאה מ"מ עדיף לילך במטפחת**, כמנהג נשות ישראל הצנועות מקדמת דנא, והיה מברך מעומק הלב כל אשה ששינתה למטפחת, ובעיני ראיתי ארץ רבינו השפיע על בעל נכה שרצה שאשתו תלך עם פאה, והרעיף עליו רוב ברכות ובלבד שלא תלך עם פאה.

ובודאי וכות עצומה היא לכל אשה אשר תמאס בכל ההיתרים הללו ותלך בדרכי אמותינו הצנועות בחבישת מטפחת המכסה כל הראש, וכבר עזרנו מאד רבותינו גדולי ישראל על כך, במכתבם [מתאריך טבת תשל"ו] ובראשם מרן הגר"מ" ליפקוביץ זצ"ל, מרן הגר"ש ואנר זצ"ל, ומרן הגר"מ" הגר זצ"ל [האשר"ר מוויניץ] [ראה ספר משבנות זהב לכבושה עמ' קנד], וז"ל **"המחזיקים ומברכים את הנשים שחזרו למנהג ישראל מקדמת דנא לכסות ראשן במטפחת ולא במאה נברית לצאת דעת כל המוסקים" וזכות נשים צדקניות נאללו וזכותן** עתידין להיגאל במהרה בימינו אמן.

וע"ז באעה"ח
משה מרדכי קארין

בין המצרים תשע"ז

להסיר מנשול ע"ז ממחננו

נדרשו לאשר שאלונו: בדבר פאות נוכריות אשר יש עליהם איזה שהוא הכשר שאין בהם שיעור מתקרבות עבודה זרה, האם ניתן לסמוך עליהם?
 תשובה: כידוע, בשנת תשס"ד נדרשו רבותינו גדולי הפוסקים שבדורנו לבירור שאלת תקרובת עבודה זרה בפאות נוכריות המעורב בהם שיעור אדם שהובא מהודו, מרן הגר"ש אלישיב ומרן הגר"ש הלוי ואזנר זצוק"ל, ולהבחל"ח מרן הגר"נ קרליץ שליט"א, והרבנים הגאונים חברי הבד"צ העדה החרדית ובראשם הגאב"ד ר"ט וויס שליט"א, והעלו כולם לאסור פאות כאלו בלבישה.
 וכתב מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל (בתשובתו מיום ה' סיון תשס"ד): "אסור להשתמש בפאות נוכריות העשויות משיער אדם שהובא מהודו", עכ"ל. ובמכתב נוסף (מיים י"א סיון תשס"ד כתב בת"ד, ונבוקב תשובות ח"ג סי' קיח) ז"ל: "הדבר פשוט שאומרים בזה סתם עכ"ל לעבודה זרה שהרי עצם מטרת המתגלחים הוא לעבודה זרה", עכ"ל. ומרן הגר"ש הלוי ואזנר זצוק"ל כתב במכתב, ז"ל: "מי יודע אם גם זה גרם להרבה מקרים גופניים ונפשיים בבתי ישראל", עכ"ל.
 וכבר התברר בזמננו שבתעשיית השיער בעולם מצוי ריבוי גדול מאד של שיער אדם שמקורו ממאות מקדשי עבודה זרה בהודו, וקשה ביותר לברר מקור השיער שבשווקים, על כן אסרו רבותינו כל שיער - שאין בירור גמור מהיכן הוא מגיע.
 וכפי שעלה בידנו בבירורים, אי אפשר לסדר בשום אופן השגחה על דבר זה, ואפילו שיער הבא ממדינות הרחוקות מהודו - יכול להיות מקורו בהודו. וכמובן שאי אפשר לסמוך על המפעלים, היבואנים והסוחרים האומרים שהם בעצמם גזזו את השיער במקומם. וחייבים ע"פ הלכה שיהיה פיקוח צמוד של משגיחים יהודים יראי שמים משעת גזירתו ועד סוף, דבר שאינו אפשרי כלל. ועל כן דעתנו דעת תורה שכל ההכשרים שניתנו בזה אין בהם ממש ואין לסמוך עליהם, ושומר נפשו ירחק מהם.
 והננו מרגישים חובה בעצמינו למחות על כך שניתן הכשר מאיסור ע"ז על פאות האסורות ע"פ הלכות הצניעות, (כאכוחות ופרועות ובמראה טבעי), ואשר כל גדולי ישראל אסרו לתת הכשר לפאות כאלו. וכשם שלא יעלה על הדעת לתת הכשר על בשר שהתבשל בחלב ולומר כי לכה"פ הוא נשחט 'להלכה', כך אי אפשר לתת הכשר מעבודה זרה לדבר הנגד את דיני הצניעות ואסור בלבישה, והרי זה גורם לביטול הצניעות של בנות ישראל.

ובזכות שבנות ישראל יזהרו ממכשולים חמורים אלו, נזכה במהרה לגאולה שלמה בב"א.
 ועל זה באנו על החתום להציל רבים מעוון, "בין המצרים" תשע"ז לפ"ק

*לחסידי אמת וצדיקי ישראל
 שיש להם פאות נוכריות
 וזוהי פגמה נוראה
 ואין יסופי צניעות ויחזקו בה
 חיים מאיר הלוי ואזנר*

*לחסידי אמת וצדיקי ישראל
 שיש להם פאות נוכריות
 וזוהי פגמה נוראה
 ואין יסופי צניעות ויחזקו בה
 חיים מאיר הלוי ואזנר*

*לחסידי אמת וצדיקי ישראל
 שיש להם פאות נוכריות
 וזוהי פגמה נוראה
 ואין יסופי צניעות ויחזקו בה
 חיים מאיר הלוי ואזנר*

שמועתי מוא"א זצ"ל שהשיטה הזאת נוגדת את יסודי הצניעות ויש גם חשש ע"ז. ואין ליראי שמים חלק בזה ח"ו.
 חיים מאיר הלוי ואזנר

שמועתי מוא"א זצ"ל שהשיטה הזאת נוגדת את יסודי הצניעות ויש גם חשש ע"ז. ואין ליראי שמים חלק בזה ח"ו.
 חיים מאיר הלוי ואזנר

שמועתי מוא"א זצ"ל שהשיטה הזאת נוגדת את יסודי הצניעות ויש גם חשש ע"ז. ואין ליראי שמים חלק בזה ח"ו.
 חיים מאיר הלוי ואזנר

הודבאו לפנינו פאות מוצנעות ומוסמרות שיער, אשר לא שיערום אבותינו עם הכשר, אשר רבותינו אסרום בהלכות, ואם לא נמחה על זה, תבטל כל הצניעות מישראל.
 משה מרדכי קארפ

הודבאו לפנינו פאות מוצנעות ומוסמרות שיער, אשר לא שיערום אבותינו עם הכשר, אשר רבותינו אסרום בהלכות, ואם לא נמחה על זה, תבטל כל הצניעות מישראל.
 משה מרדכי קארפ

הודבאו לפנינו פאות מוצנעות ומוסמרות שיער, אשר לא שיערום אבותינו עם הכשר, אשר רבותינו אסרום בהלכות, ואם לא נמחה על זה, תבטל כל הצניעות מישראל.
 משה מרדכי קארפ

לאחר שידוע שסוחר הגרש"א זצ"ל חשש בפאות ע"כ כל שאין בירור דאי על כשרותן יש להתמיד
 עזריאל אויערבך

לאחר שידוע שסוחר הגרש"א זצ"ל חשש בפאות ע"כ כל שאין בירור דאי על כשרותן יש להתמיד
 עזריאל אויערבך

לאחר שידוע שסוחר הגרש"א זצ"ל חשש בפאות ע"כ כל שאין בירור דאי על כשרותן יש להתמיד
 עזריאל אויערבך

פסקי הלכה צניעות הלבוש למעשה

מכתב גדולי הפוסקים

היות ומצב הצניעות ירד פלאים וחנויות הבגדים פרצו כל הגדרים ומוכרים בגדים אסורים המחטיאים את הרבים, ע"כ הננו חוזרים ומתריעים ביתר פירוט על האיסור החמור של בגדי פריצות הגורמים ל"שב מאחר"ך" רח"ל. ובפרט בעת כזאת שיעת צרה היא ליעקב' חובה עלינו להישמר מגילוי הגוף או הבלטתו – אפי' לזמן קצר ובאקראי – כי דברים אלו המביאים למכשול והרהור – עליהם הזהירה התורה הקדושה שהם אלו הגורמים לסילוק השמירה העליונה מעל בני ישראל, כנאמר: "ולא יראה כך ערוות דבר".

א. כיסוי ראש – מטרתו להוסיף בצניעותה של האשה הנשואה – שצריכה שמירה יתירה ולהרחיק מעליה עיני זרים!. על ידי כיסוי הראש בצניעות היא מצניעה מאחרים את היופי שנותן השיער. על-כן יש להתרחק מכל כיסוי ראש הדומה לשיער שאינו לרצון ה' – שלא תכשיל את הרבים. כמו כן חובה להקפיד לכסות את כל שיער הראש כראוי (הסכמת הפוסקים – ראה משנ"ב בסימן ע"ה).

ב. פתח הצוואר בחולצה – תייב מעיקר הדין להיות סגור מכל צדדיו עד הצוואר ממש! (לא יראה אפילו מעט מהשיפוע בצידי הצוואר ולא בליטת העצם מלפנים, ומאחור חובה לכסות את כל חוליות השדרה המורגשות בכיפוף הצוואר). לכתחילה ראוי ללכת רק עם צווארון סגור ומוגבה.

ג. אורך החולצה – אסור שיתגלה הגוף (או הנופיה) באזור המותניים גם כאשר מתכופפים או מרימים ידיים. לכן חייבת החולצה להיות ארוכה למטה מהמותניים כ: 17 ס"מ לפחות (ובס"ה אורך החולצה כ: 65-60 ס"מ).

ד. אורך השרוולים: גילוי המרפק אסור לכל הדעות, ועל-כן חובה לכסות לפחות בשרוול $\frac{3}{4}$ – שהוא כמחצית מהאורך שבין המרפק לכף-היד, **כדי שבכל צורה לא יתגלה המרפק.** וכן על השרוול להסתיים בפתח צר, סגירת כפתור וכדו' – למנוע גילוי הזרוע והמרפק בהרמת היד. **לדעת פוסקים רבים חובה לכסות את כל אורך הזרוע עד לכף היד,** וכך נהגו בקהילות ישראל רבות.

ה. רוחב החולצה: בגד שאינו מסתיר את צורת אברי הגוף בכל מצב – אסור בלבישה מעיקר הדין! על-כן:

1. חובה מהדין להקפיד שתהיה **החולצה רחבה** ורפויה במיוחד בחלקה העליון (ב:15-10 ס"מ יותר ממידת הגוף), כדי שתסתיר לגמרי את ההבלטה מלפנים. משם ולמטה קו החולצה ירד ישר ולא יכנס פנימה לכיוון הגוף, ולא יצמד כלל לאורך קו הגוף מכל צדדיו.

2. **חולצה במידה קטנה** או בגזרה צרה אסורים בלבישה, וכן כל חולצה **אפילו רחבה** שאינה מבד יציב, אלא עשויה מבד שמטבעו נמתח ונצמד לגוף כטריקו, לייקרה, סריג-דק ודומיהם – אסורים בלבישה – גם אם לובשים מעליהם חולצה או ז'קט הסגורים באופן חלקי. משום גדר כל בגד האסור בלבישה כטריקו ולייקרה – לא יראה ממנו כלפי חוץ אפילו מעט. גם בגדי הריון חייבים להיות בגזרה רחבה המסתירה את הבלטת הגוף, וטריקו וסריג אסורים.

3. **חגורות רחבות** מהודקות במותניים גורמות להבלטת צורת הגוף – ואסור ללובשן. גם השרוולים לא יהיו צמודים ולא יבליטו את צורת הזרוע.

ו. **רוחב החצאית:** אסור ללכת בחצאית הנצמדת לגוף (למטה מהמותניים) מלפנים או מאחור, אפילו אם נצמדת לירכיים רק לזמן קצר כמו בעליה לאוטובוס וכדו'. ועל-כן **חצאית בגזרה צרה או ישרה אסורה בלבישה.** חובה להקפיד ללבוש חצאית רחבה המסתירה את צורת הרגליים ותנועת הפיסוק במצבים המזדמנים ברחוב. (פירוט ההרחבה המינימאלית הדרושה לחצאית ושמלה – פורסם במכתב גדולי הפוסקים: 'כללי בגד צר', אדר תשס"ב).

ז. אורך החצאית: חלק הרגל מן הברך ולמטה עד לקרסול קרוי 'שוק' וחייב בכיסוי מהדין. על-כן יש להקפיד על אורך החצאית תחת הברך שתכסה את הרגל (לכל הפחות) **ממקום שמתחילה הרגל להתרחב** (שהוא כ-10-15 ס"מ מעל בליטת הקרסול) – שיש פריצות ומכשול בראיית צורת השוק בחלקו המתרחב, וכדין בגדים צמודים לגוף. [כמו כן ההקפדה על אורך החצאית כנ"ל מונעת גם גילוי הברך במצבים מזדמנים רבים, כעליה לאוטובוס, יציאה מרכב, ישיבה נמוכה ורגל על רגל].

שסע בחצאית (אפי' אם כולו למטה מהברך) נאסר ע"י גדולי ישראל, מפני שמושך עין, ונותן תחושה של פתיחה וגילוי הרגל.

ח. גרביים: חובת כיסוי השוק הוא ככיסוי כל הגוף, לכן **חובה שהגרביים יהיו אטומות ולא שקופות כלל** (שלא רואים דרכם את גוון העור), ויש ללבוש גרביים ארוכות ולא ברכונים כי עלול להתגלות בהם בשר הרגל.

גרביים הדומים לצבע הגוף אסורים בלבישה מעיקר הדין – שנראית כמגלה בשרה והולכת בגילוי הגוף. גרביים מבריקות או מצוירות מבליטות את הרגל ונוגדות את הצניעות.

ט. חלוקים מלייקרה וטריקו – נצמדים מאד ואסורים בלבישה – שכן מחובת האשה להיות צנועה גם בבית (בפני בניה, קרובי משפחתה, וק"ו בפני זרים הנכנסים ויוצאים). ועל-כן אין מקום לחלוקים אלו בבית, וק"ו ברחוב.

י. בגדים שקופים אפילו במקצת – אסורים מהדין. המכשול מצוי מאד בחצאיות וחולצות מבדים בהירים. ובכל ספק יש ללבוש בגד נוסף מתחת שמכסה היטב את כל המקומות החייבים בכיסוי. שקיפות הבגד נבדקת בעת לבישה, כשאור חשמל או אור השמש נמצאים מאחורי הבגד ואשה אחרת ניצבת (במרחק ובמקום חשוך יותר) מלפני הבגד ומתבוננת שלא משתקפים קווי הגוף וצורתו בזמן הליכה או בהרמת הידיים.

יא. חולצת גופיה: אסור משום פריצות שיראה לחוץ הגופיה שהוא הבגד הסמוך והדבוק לגוף – לא בשרוולים ולא במותניים ובסביבות הצוואר. [וכתב הש"ך (י"ד ש"מ ס"ק כב) שגילוי הבגד הסמוך לגוף הוא כגילוי הגוף].

י.ב. בגד אדום, וכן בגדים זורחים ומבריקים – אסורים בלבישה, ובכלל זה כתום, צהוב וירוק בגווניהם העזים. **בגד בצבע הגוף** (כגון ליבית) – אסור.

י.ג. דוגמאות בולטות בגודלם, צורתם וצבעם. עיצובים מלוכסנים או בצבעים מנוגדים וכן כיתובים ומספרים – מושכים עין ואסורים בלבישה, (ובפרט דוגמאות בנב שמטרתם משיכת עיני אחרים). וק"ו שאסור לעשות **דוגמאות המדגישות מקום צנוע**, כגון: פרח, קשירה, או כיסים בולטים כנגד ההבלטה **בחולצה מלפנים**. וכן לא יהיה באמצע החצאית **מלפנים** – קפל עמוק, ציורים, דוגמאות או תיפורים בולטים.

י.ד. מלבושים הדומים לבגדים חשופים של חילונים – אסורים בלבישה. כגון חולצות בשרוולים קצרים או 'חצאי-חולצות' [ולובשים מתחתם השלמה של בגד, או גופיה] – שכל אלו הם בגדי פריצות של גויים – **המבליטים מקומות שיש להצניעם ביותר**, או מעוררים תחושה של גילוי הגוף.

טו. הבגד חייב להיות סגור כראוי! ועל-כן האופנה הרחובית של **פתיחת כפתורים בחולצה** (מלמעלה או מלמטה) אף שיש בגד תחתיו – הוא פריצות שנועדה לתת מראה ותחושה של גילוי והתערטלות. וכבר כתב הרמב"ם (הל' עכו"ם י"א,א) שיש לישראל להיות שונים מהגויים בלבוש ובשיעור, וק"ו שחובה להתרחק מדוגמאות של בגדי גויים וחילונים שהמעצבים טמנו בהם עניינים ורעיונות של חוסר צניעות.

מוטל על המחנכות להחדיר את היופי שבצניעות ואת הגאווה היהודית - להתנהג כפי ההלכה ולא ליבוש מהמלעיגים עליהם, ובזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל ועתידין להיגאל במהרה בימינו אמן.

דע"ז באע"ח"ח תשרי תשי"ע

כל המכתוב לעיל זו היא דעת מו"ז מרן בעל שבט הלוי שליט"א

ניסים קרליץ	משה שאול קליין	יוסף בנימין ואזנר	שמעון בעדני
פינחס שרייבר	יעקב מאיר שטרן	שלמה זלמן אולמן	שלמה בן שמעון
שמואל ד. הכהן גרוס	בן ציון מוצפי	נפתלי נוסבוים	שלמה יוסף מחפוד
שמואל אליעזר שטרן	יוסף מאיר אלטמן	עמרם אופמן	יצחק ראצבי
אליעזר הלוי דינר	משה מרדכי קארפ	אליהו א.	יעקובזון

אדר תשס"ב

כללי בגד צד

הבגדים צריכים להיות רחבים דיים כדי שצורת המקומות החייבים בכיסוי לא תבלוט בשום מצב שהוא (כגון: בהליכה, בעליה במדרגות, בהתכופפות, בכניסה ויציאה מרכב, אוטובוס וכדו').
בגד שאינו עונה על דרישה זו אסור ללבושו, אפילו אם המכשול מזדמן רק לעיתים רחוקות ולזמן קצר.

הלכה זו מחייבת:

- א.** לבישת חולצות רחבות שלא נצמדות לגוף כלל, ובפרט בחלקן העליון מלפנים.
- ב.** סוגי בדים שטבעם להיצמד לגוף (כגון טריקו, לייקרא וכד') - אסורים.
- ג.** חגורות רחבות מהודקות במתנים (וכן חולצות מהודקות במתנים) - גורמות להבלטה ע"י הידוק הבגד, ואסור ללבושן.
- ד.** החצאית צריכה להיות רחבה בחלקה העליון באופן שלא תיצמד לגוף, פירוט מדויק עיין הערה 1.
משם צריכה החצאית להתרחב בהדרגה עד אזור הברך באופן שלא תיצמד לגוף בשום מצב, פירוט מדויק, עיין הערה 2.
כל חצאית ללא ההרחבה הנ"ל, הנה צרה ואסורה בלבישה.
ולכן חובה ללכת רק בגזרות רחבות (כגון: קפלים, כיווצים, או גזרות מתרחבות).
חצאית בגזרה ישרה אסורה.

יגד ירעה גל מוטני טיעו וגי
על קטן עוגה טעם נען זן טעם
זו וצמי גלגו וטעם
שטיין יאיר
רמיס נוסט לטעם
סלעט יארט
כאזנו טלו טעם
טלמי טעם טעם
טעם וטעם טעם

גדולי ישראל חתמו גם על פירוט הסנטימטרים דלהלן, שנקבע ע"פ הנחייתם המדויקת ונבדק ע"י מורי הוראה מובהקים מטעמם (בסיוע תוספות מוסמכות).
המידות הן מינימליות, וכל המוסיפה, מוסיפים לה מן השמים שפע ברכה והצלחה.

1. אסור ההחצאית תהיה מהודקת לגוף למטה מהמתנים. ולכן מהמתנים עד המקום הרחב באגן וביד - (שהוא כ: 18- ס"מ למטה מהמתנים) - על החצאית להתרחב בהדרגה לפחות ב: 10 ס"מ יותר מהיקף הגוף. (הרחבה זו נועדה שלא יבלוט הגוף מאחור בזמן עמידה).
2. מהמקום הל"ל עד אזור הברך על החצאית להוסיף ולהתרחב בהדרגה ב: 42 ס"מ נוספים. הרחבה זו נועדה למנוע הבלטה אסורה של הגוף והבלטת פיסוק הרגליים בעת הליכה, התכופפות, עליה לאוטובוס, יציאה מרכב. כמו-כן הוא מונע גילוי הברך במצבים הל"ל. (גם במדות גדולות מאד (ממספר 52 ומעלה), חובה להרחיב ככל בסעיף 1. ברם נחמשת די בהרחבה קטנה מהמכר, ויש לבדוק כל מקרה לגופו).

**קריאת קודש מחברי בי"ד משמר התורה
בענין מעלת הגרביים השחורות (אמומות)**

י"ד

תשרי תשס"ב

כידוע בשנים האחרונות ישנה התדרדרות בנושא גרבי הנשים, כאשר הגרביים המצויות כיום על פי רוב הינן שקופות חלקית - בניגוד להלכות הצניעות שנקבעו על ידי גדולי ישראל, וכפי שנכתב מהוראות בי"ד 'משמר התורה' בזה הלשון: עובי הגרביים - באופן שלא תיראה הרגל אמנם בעבר הגדירו את עובי הגרביים לפחות 40 דנייר, אולם היות ויש יצרנים שמוזים הגרביים מוזזים דקים, אין ההגדרה של 40 דנייר מספיקה, ויש לכרוך שלא תיראה הרגל. וכתבו גדולי ישראל שהגדרת מהוראות אלו עוברת על דת יהודית.

וכמו כן נפרץ מאוד הענין של גרביים שצבען דומה לצבעי העור - בניגוד להלכה, ובניגוד למה שהיה מקובל בעבר שהגרביים היו כהות הרבה יותר.

המצב הרווח כיום הוא, שקשה מאוד לאשה ברור הצעיר הלוכשת גרביים בגווני הבו' - להקפיד שהן יהיו עבות בשלימות ובצבע שנתן תחושה ברורה של כסוי. ולמרבית הצער, נשים רבות אינן עומדות בנסיך ובכשלות ומכשילות את הרבים.

ואשר על כן הרינו לקרוא בזה לעשות כל מה שניתן לתיקון המצב, ובאנו לחזק את אותן נשים ונערות אשר עקב הבעיות הנ"ל החלו ללבוש גרביים שחורות - אמומות, שבהן אין את הקושי לעמוד בנסינות הנ"ל. והלילה להרפות ידי המתחזקות בזה, ואדרבה לעת כואת אשר הגרביים הרגילות הולכות ומתדרדרות יש לשמוח ולברך על תיקון זה, והלואי שירבו כמותן בישראל.

ג.ב.

1. יש להקפיד שהגרביים השחורות יהיו אמומות לגמרי, כדי שלא תיראה הרגל כלל בעין.
2. לאחרונה נפרץ שגם ילדות לובשות 'גרבי רגל', ויש בכך מכשולות רבים, ועל החורים והעומדים על משמרת החינוך מוטלת החובה לעצור פירצה זו.

עוראל איערביאן אני מודיע לך כי בשם הוועדה המרכזית למנהל התורה והמצוות	משה שאול קליין מבאטלן	ישראל גבס Kre הוועדה המרכזית למנהל התורה והמצוות
חיים שמרלר מנהל	בירך שרנא מנהל	שמאי קנת הכהן גרוס מנהל
מנחם מנדל לובין מנהל	שלמה ידידיה זעפראני מנהל	שריאל רחובני מנהל

RABBI MOSHE SHOUL KLEIN

Dayan in Beth Din of Hagoon Harav Wozner Shelita
and Rabbi of "Or Hachayim" area Bnei Brak

משה שאול קליין

דומ"צ בכיר"צ דמון הגר"ש ואונר שליט"א
ורב שכונת "אור החיים" בני ברק

ב"ה, יום כ' באב תשל"ג א"ק

כיינו בצבא הצורה על זכר הנפול בקרב בנות ונשי שיחל
אפילו הכשרות ספן שלוקטות טרביים בצבא רחל והוא נלמד
אם ההלכה, ודא ההורים והאומרים על אשמת החטק לזוהי
וחתק לשנוי אה הדברי כנה, וכצבא שאינה בצניעות כמלכ
לצנה לפיאל ב"מאולק דאלא

ודצ באת דפה

אשה גדול קליין

מכתב ידני אר"א: ט' יא"ו
א"א"א וקצ"ב: הצניעות ונלמד

ע"מ א"א: ט'
ד"ר ש"ר א"א

מצטרף אני לקריאה
של הגאון שליט"א
ובזכות הצניעות נושע
עזריאל אויערבאך
חבר ב"ד משמר התורה

חיים שמרל
חבר ב"ד משמר התורה

חיים שמרל
חבר ב"ד משמר התורה

נפתלי נוסבוים
חבר ב"ד משמר התורה

ישראל גנס
חבר ב"ד משמר התורה

ברוך שרגא
חבר ב"ד משמר התורה

יהודא סילמן
חבר ב"ד משמר התורה

הק' שמאי קהת גרוס הכהן
חבר ב"ד משמר התורה

בס"ד

דעת תורה

כאבנו מאד לשמוע אודות המכשלה הנוראה בלבישת **גרביים שקופות או בצבע הרגל**, אשר נתפשטה בקרב שלומי אמוני ישראל, עד כי צדו צעדינו מלכת ברחובותינו, והדבר גובל באיסורי תורה והחטאת הרבים וסילוק שכינה ממחנינו, ר"ל.

על כן מחובתנו להודיע כי על פי דין תורה **גרביים הנ"ל אסורות בלבישה!**

כמו"כ לאחרונה היצרנים טוויים הגרביים מחוטמים דקים יותר, ולכן **כבר אין לסמוך על עובי הדנייר**, וחובה לבדוק שהגרביים **יסתירו לגמרי את צבע בשר הרגל**, ואין זה חומרא או הידור אלא **חיוב גמור מעיקר הדין!**

האזהרה הנ"ל חלה גם על בעלי החנויות לבל יחטיאו את הרבים במכירת הגרביים הנ"ל.

ומכאן תצא הקריאה לכל רב ולכל משפיע לעורר ולהתריע על חומר האיסור וגודל האחריות, וכן מוטלת החובה על האברכים לפקוד דרכי בני ביתם שלא יחטיאו את הרבים, ובזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל ועתידין להיגאל במהרה בימינו אמן.

באנו על החתום, ניסן תשע"ב לפ"ק

נסים קרליץ חיים קניבסקי שמואל אויערבאך שמעון בעדני

ביקור אצל רופאים לאפרושי מאיסורא

על דבר הליכת נשים ובנות לרופאים גברים אשר יש בזה מכשולים גדולים ועצומים מחמת חוסר ידיעת חומרת הדבר - ורבות חושבות שלרופא הותר הכל ומחובתן לעשות ככל היוצא מפיו - ולדאבוננו רבים חללים הפילה בנגיעה וגילוי שלא לצורך ועוד דברים חמורים מזה. ע"כ הננו לגלות דעתנו דעת תורה:

א. בכל מקרה המחייב בדיקה ע"י הסתכלות ונגיעה במקומות המכוסים של האשה (כגון: בעיות אורטופדיה, בעיות עור, בדיקת ריאות, בדיקת בלוטות, מסאז', צילומים, אולטראסאונד וכדו') - יש להקפיד ללכת לרופאה אשה דווקא! ואם אין רופאה אלא רק רופא או שהמחלה דורשת ללכת לרופא מומחה מסוים - והרופא הגון ולא פרוץ - מותר.

בזמן הבדיקה הרפואית חובה על האשה הנבדקת לשים לב לא לגלות יותר מההכרח - כי רופאים רבים מזלזלים בזה ודורשים לגלות הרבה יותר מהצורך.

ב. בדבר הליכה לרופא נשים הדין חמור יותר, ורבו מאד התקלות מבדיקות של רופאי נשים. על כן: בדיקות שגרתיות ורגילות במצב הריון תקין, או סמוך ללידה שכל רופאת נשים יכולה לבצע - יש להקפיד ללכת לרופאה דווקא! גם בבדיקות הנצרכות כתוצאה מהפרעות במהלך הריון (כאבים לא שגרתיים, דם וכדומה) - יש לכתחילה ללכת לרופאה. ואם צריך רופא מומחה יותר - אין בידינו לאסור במקום הצורך כשאין הרופא פרוץ. (ולא תלך אליו יותר פעמים מהצורך - היות ולפעמים הוא בדרך אבזרויהו דלע שהוא ביהרג ואל יעבור - כאשר הרופא נוגע באיזה מקום בדרך חיבה, כמבואר בש"ך י"ד סי' ק"ז סק"ז).

ג. גם במחלקה סיעודית (גריאטרית) יש להקפיד שנשים יטופלו ע"י נשים, ובמיוחד בטיפולים במקומות מכוסים, ויש להזהיר על זה. ודינים נוספים בהערות'.

חובת כל אשר יראת ה' בלבבו לדאוג שבטת-חולים וקובצת-חולים יסדרו רפואת נשים מומחית בכל החחומים כדי שכל מיכילי הנשים יעשו ע"י צוות נשים (נכומ"כ יסדרו שהסיכול בגברים יעשה ע"י רוכאים) - ובכך ימנעו מכשולים של הרהור, נגיעה אסורה, ודברים חמורים מזה. וכל הדואגים ומסייעים לעניין נשגב זה, יתברכו מן השמים בכל מילי דמיטב, וינצלו מכל פגע ומחלה, וזכות הרבים תלויה בהם ואשרי חלקם בבזה ובכא באשר דברים אלו הם מהיסודות העקריים של היהדות.

באעה"ח למען קדושת וטהרת ישראל

הערות נחוצות:

1. בדיקה רפואית שיגרתית לצורך קבלת עבודה, תעשה ע"י רופאה דווקא (דאגשים בראים שלא במקום חולי - לכוייע אסור ע"י רופא).
2. חובת האשה להדגיש בקופת-חולים לרופאת משפחה, היות ונשים המטפלות אצל רופא משפחה (איש) מכניסות עצמן לבעיות חמורות ומכשולים.
3. סימולי שיניים של אשה ראוי לעשות על ידי רופאה - ואם אין רופאה מומחית לספל בבעיותיה והרופא הגון וכשר - מותר.
4. גם אשה תזוקקה לסיפל שאינו מחייב נגיעה חריפה, קליטת דם וכדו' - ראוי שיעשה על ידי אשה, ובמקום שאין אחות ותזריקת אינם במקומות החייבים כסיו - יש לחקל.
5. יש להיזהר מאיסור יחוד חמצוי בביקור אצל רופא - וחובה ללמוד ולברר הלכות אלו. יש לציון שהיום מותר על-פי חוק ובחמלצת משדר הכריאות שאשה ותלוח לאשה בעת ביקור אצל רופא.

הוראות הרבנים שליט"א

על דבר הליכת נשים ובנות לרופאים גברים, אשר יש בזה מכשולים גדולים ועצומים, מחמת חוסר ידיעת חומרת הדבר - ורבות חושבות שלרופא הותר הכל ומחובות לעשות ככל היצא מפיו - ולדאבוננו רבים חללים הפילה, ע"כ הננו לגלות דעתנו דעת תורה:

א. בכל מקרה המחייב בדיקה ע"י הסתכלות ונגיעה במקומות המכוסים (כגון: אורטופדיה, בעיות עור, בדיקת ריאות, בדיקת בלוטות, מסאז', צילומים, אולטראסאונד וכדו') יש להקפיד ללכת לרופאה דווקא! ואם אין רופאה אלא רק רופא או שהמחלה דורשת ללכת לרופא מומחה מסויים - והרופא הגון ולא פרוץ - מותר.

* בזמן הבדיקה הרפואית, חובה לשים לב לא לגלות יותר מהחכר.

ב. בדבר הליכה לרופא נשים, הדין חמור יותר. על כן:

* בדיקות שגרתיות יש להקפיד ללכת לרופאה דווקא!

* בבדיקות הנצרכות כתוצאה מהפרעות, יש לכתחילה ללכת לרופאה. ואם צריך רופא מומחה יותר, אין בדינו לאסור במקום הצורך כשאין הרופא פרוץ (ולא תלך אליו יותר פעמים מהצורך - היות ולפעמים הוא גבד אביזריהו ד"ע שהוא ביהג ואל יעבור - כמבואר בש"ך י"ד סי' ק"ז סק"י).

ג. גם במחלקה סיעודית (גריאטריה) יש להקפיד שנשים יטופלו ע"י נשים, ובמיוחד בטיפולים במקומות מכוסים, ויש להזהר על זה (דינים נוספים בהערות).

חובת כל מי שביכולתו ויראת ה' בלבבו, לדאוג שבבתי חולים וקופות חולים יסדרו רופאות נשים מומחיות בכל התחומים, כדי שכל טיפולי הנשים ייעשו ע"י צוות נשים (ונמ"כ יסדרו שהטיפול בגברים ייעשה ע"י רופאים) - ובכך יימנעו מכשולים של הרהור, נגיעה אסורה, ודברים חמורים מזה.

וכל הדואגים ומסייעים לעניין נגב זה, יתברכו מן השמים בכל מילי דמיטב, וייצללו מכל פגע ומחלה, וזכות הרבים תלויה בהם ואשרי חלקם בזה ובבא, באשר דברים אלו הם מהיסודות העקריים של היהדות

באע"ה לפען קדושת וטהרת ישראל

שמואל הלני וואנר חיים מנחם שינברג עובדיה יוסף שמואל אויערבאך

חיים יחיאל ראטמן שמעון בעדני יצחק זילברשטיין שלמה עמאר

שלמה זילברשטיין עזריאל אויערבאך מ.ז. לוריא

הערות נחוצות:

1. בדיקה רפואית שיגרתית לצורך קבלת עבודה, תעשה ע"י רופאה דווקא (דאנשים בריאים שלא במקום חולי, לכ"ע אסור ע"י רופא)
2. טיפולי שיניים של אשה, דאוי שיעשו על ידי רופאה - ואם אין רופאה מומחית לטפל בבעיותיה והרופא הגון וכשר - מותר.
3. גם אשה הזקוקה לטיפול שאינו מחייב נגיעה (כזריקות, לקיחת דם וכדו') דאוי שיעשה ע"י אשה, ובמקום שאין אחות והזריקות אינם במקומות החייבים כיסוי - יש להקל.
4. יש לציין שכיום מחאפשר ע"פ החוק ובהמלצת משרד הבריאות שאשה תתלה לפציניטט בעת ביקורה אצל רופא*.
5. יש להיזהר מאיסור יחוד המצוי בביקור אצל רופא - וחובה ללמוד ולברר הלכות אלו.

* נכוחות של אשה נוספת גורם שתאה התנגות שמורה יותר, ועיין לעיל ב"חיות מאיסור יחוד, גבי איסור יחוד עם שתי נשים.

בגד לשם [לחת שרות לחשב]

ביגוד המאפשר בדיקה גינקולוגית וביצוע S.U. בצורה מכבדת ומתחשבת בהמלצת רבנים ומורי הוראה שליט"א,

ובעידודם והכוונתם של רופאות נשים מומחיות

להשיג: 052-71-49-560 ולבקש את האחריות על בגדי לשם

מדברי רבותינו

הובאו בקונטרס "מתנבי הרבנים" שיר"ל ע"י ועד הרבנים להאדרת קדושת ישראל - משמרת החיים

ועת החול'א במכתב שכתב תלמידי הגה"צ רבי בני ציון מבברג (המפורסם בזה) מונא כספרי בניו שיערי ציון

כב' מרן שליט"א! אמר לי פעם שקשה להקל בענין שאשה תלך להיבדק אצל רופא. רצינו לשאול: האם זה מטעם יחודי או מטעם ערות, והאם רק בדיקת נשים או סתם לכל שאר הנענים? תשובת החוץ איש בכבוד ודין כמובן בכל בעינינו

רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל
"אקדים ואומר כי בזמנו אמר לי מו"ר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצלה"ה, כי בימיו לא ראה ולא שמעו פעם אחת שאשה תלך לרופא איש ולא רק בענייני הנשים אלא גם כרופא כללי, אף אחד לא העלה על דעתו דבר שכזה.
וכעת אוסיף ואומר שדואי יש להתרעם על המנהג הרע הזה, שנשים לא מתביישות בהיותן חושבות, אם זה "חלקן לבן" הכל מותר. מנולן זה?

הבאר משה זצ"ל
"ואף שהגאון הבני ציון (אם כ"ה) כתב שהרופא במלאכתו עוסק, מובן מאליו כמה חלוש טעמו זה להקל... ומעיד אני עלי שמיום וארץ שפעמים רבות עלה בדי להשפיע על כמה נשים להמנע מכן, על פי מה שהסברתי לבעליהן חומר האיסור, והיהלה להשי"ת שמעו בקולי והכל תלך למוישרים... וכמעט שאין היתר בדבר לילך אצל רופא גבר, וברפרט הרופאים יש זמניו ודי למבין, ש"ת זכר שניתן, ח"ג סי' קנד

רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל
ראש ישיבת תורה אור
"במענה לשאלתך הדרבנים פשוטים וכך אני מורה לכל השואל אותו דבר ה' זו הלכת שאשה שצריכה לעבור בדיקת או טיפול רפואי חייבת היא לעשות דברים אלו על ידי רופאה ולא על ידי רופא, והמכשולים גדולים כאשר אין עושים כן, ה' ירחם.
(א"כ הדבר נוגע לענין סק"ד, ועוד לשאלו רב בכל מקרה ויצא אופן.)

רבי מאיר צבי פישר שליט"א
רב וכו"צ הר נוף
"וזכרתי בצעירותי שלא הלכו להיבדק אלא אצל רופאות... ואף שמעניו בספרי האחרונים שהלכו להיבדק אצל רופא - נראה שאו לא היו נשים רופאות כמו בזמנינו. ובאמת מועין חזק הצניעות, יכול להיות שמכשילות את הרופא בלאו ד"לא תקרבו" שהוא אבירייהו דערייתו" ואף לפי מש"כ הש"ך (שם י"ד סי' קכ"ה) וכן בירד סי' קצ"ו סק"י, וז"ל מהרמ"א ומהר"א בסי' קכ"ה בירד) דהוה רק כשעשה כן דרך תאוה וחיבה, אבל מי יאמר זכיתי לבי, ובפרט בזמנינו שהרחוב והאוויר מלא גרויין שחץ ותועבה, צריך להיות מיחיד סגולה שלא להמשיך אחר יצרו..."

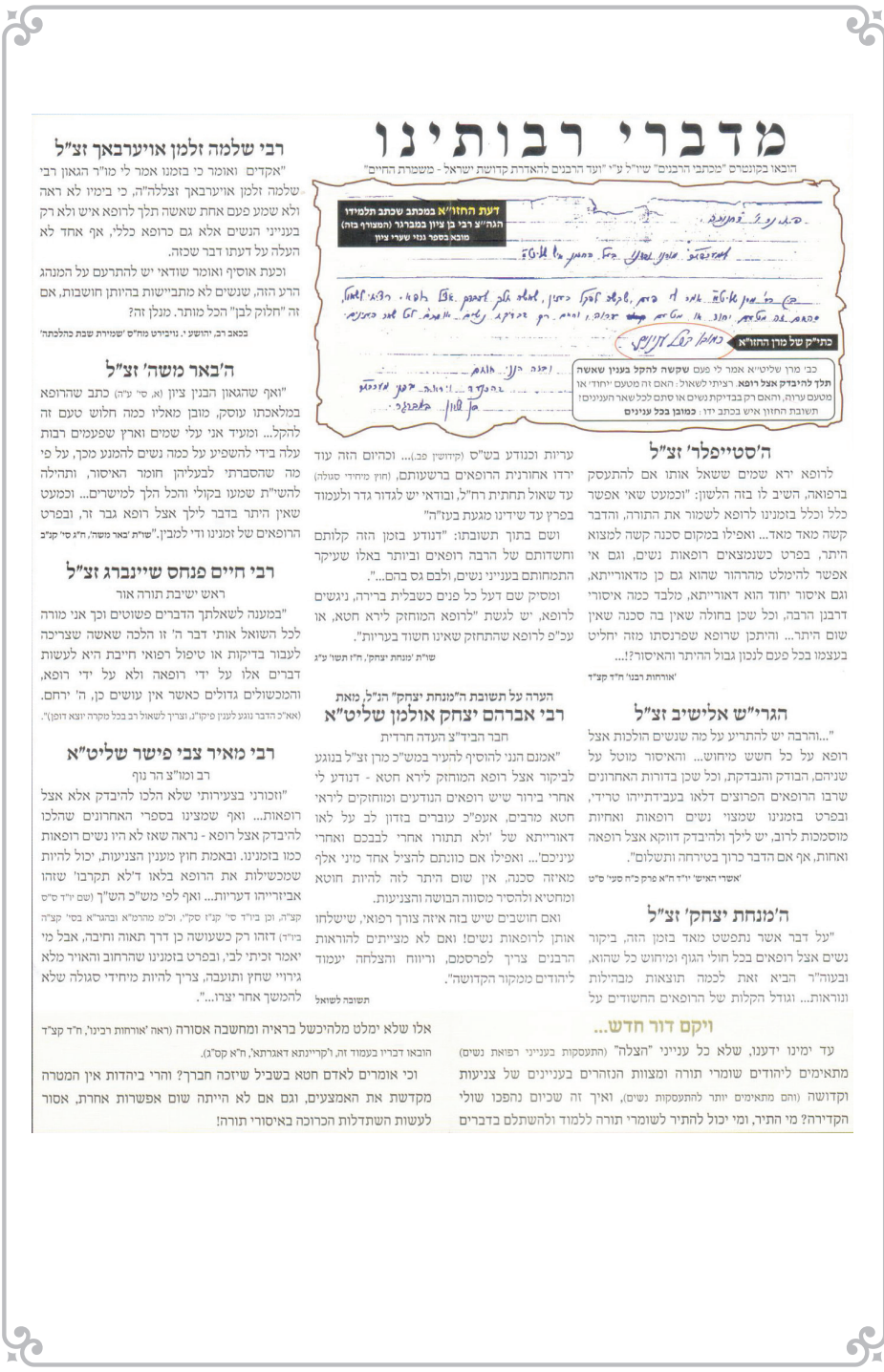
אלו שלא ימלט מלהיכשל בראיה ומחשבה אסורה (ראה 'אורחות רבינו', ח"ד קנד' הובאו דבריו בעמוד זה, וקריינתא דאגרתא, ח"א קס"ג). וכי אמרים לאדם חטא בשביל שיכה חברך? והרי ביהדות אין המטרה מקדשת את האמצעים, וגם אם לא הייתה שום אפשרות אחרת, אסור לעשות השתדלות הכרוכה באיסורי תורה!

הסטימפולר זצ"ל
לרופא ירא שמים ששאל אותי אם להתעסק ברפואה, השיב לו בזה הלשון: "וכמעט שאי אפשר כלל וכלל בזמננו לרופא לשמור את התורה, והדבר קשה מאד מאד... ואפילו במקום סכנה קשה למצוא היתר, בפרט כשנמצאים רופאות נשים, וגם אי אפשר להימלט מהריוהו שהוה גם כן מואדורייטא, וגם איסור יחוד הוא דאורייתא, מלבד כמה איסורי דרבנן הרבה, וכל שכן בחולה שאין בה סכנה שאין שום היתר... והיתכן שרופא שפרנסתו מזה יחליט בעצמו בכל פעם לנכון גבול היתר והאיסור!?"

הגרי"ש אלישיב זצ"ל
"...והרבה יש להתיר על פה נשים הולכות אצל רופא על כל חשש מוחשי... והאיסור מוטל על שניהם, הבודק והנבדקת, וכל שכן בדרות האחרונים שרבו הרופאים הפרוצים ולאו בעבדיתיהו טרדי, ובפרט בזמנינו שמוציא נשים רופאות ואחיות מוסמכות לרוב, יש לילך ולהיבדק דווקא אצל רופאה ואחות, אף אם הדבר כרוך בטירדה ותשלום."
איסור האיש' י"ד הוא פסק בזה מצי' ס"ט

ה'מנחת יצחק' זצ"ל
"על דבר אשר נתפשט מאד בזמן הזה, ביקור נשים אצל רופאים בכל חולי הגוף ומיוחש כל שהוא, ובעוה"ר הביא זאת לכמה תוצאות מבהילות ונוראות... וגדל הקלות של הרופאים החשודים על

יקום דור חדש...
עד יזמנו ידענו, שלא כל ענייני "הצלה" (התעסקות בענייני רפואת נשים) מתאימים ליחודים שומי תורה ומצוות הנהורים בעניינים של צניעות וקדושה (והם מתאימים יותר להתעסקות נשים), ואך זה שכיום הנפחו שולי הקדיחה? מי חתיר, ומי יכול לחתור לשומרי תורה ללמוד ולהשתלם בדברים

הזהירות מ'איסור יחוד' אצל רופא מדברי גדולי הפוסקים

מנחת יצחק ח"ז סס"ו ע"ג:
 "נראה למעשה, היכא דאשה מוכרחת לילך לביקורת של רופא איש:
 א. אם אפשר שבעלה ילך עמה, ויהיה בחדר הסמוך לחדר הביקורת
 ופתח פתוח בודאי היה טוב ונכון.
 אבל זה אין באפשרות בכל פעם, ובפרט לאיש חרד ות"ח לילך למקום
 שמתקבצים נשים לטיפול הרופאים.
 ב. תלך עמה פנימה בחדר הביקורת אחת מהנשים המנומרים בשו"ע
 (אה"ע סי' כ"ב סעי' י').
 ג. ואם אי אפשר, תלך עמה פנימה כנ"ל אשה שבעלה בעיר, (אפי' שלגבי
 המבוקרת עצמה אין לסמוך על מה שבעלה בעיר ע"ש מ"ט לגבי המלווה צריך סניף זה
 ע"ש מאי שנא). ובעלזא ידעו שהולכות לשם. והיה הפתח פתוח קצת
 אם אפשר, ואם לא על כל מים לא יהיה נעול, דבכי הוא גוונא אפשר
 לצרף דהוי פתח פתוח לכמה פוסקים.
 וצריך לברר קודם הסדר דשם, אם על כל מים העובדים רגילים
 למעמדים לפתוח הדלת לשאלו איזה שאלה מהרופא, דאז שייך יותר
 מירתת. ואם אפשר שהאשה ההולכת עמה תהיה זקנה בודאי טוב (אפי'
 שבאיסור יחוד אין הגדל בין ילידה ליקנה ע"ש בתשובה).
 והשי"ת ישלח לנו משיח צדקנו ב"ה, ומלאה הארץ דעה לעבדו באיבה ובריאה, כאשר
 יערה עליו רוח ממרום כבוד רחמינו וחסדיו הרבים, אמן".

שיעורי שבט הלוי
 (סיכום ההלכות סי' קצ"ה אות ה')
"בהליכה לרופא יש חשש יחוד
 לכן יש ללכת רק בזמן הביקור לרבים
 וראוי ללכת עם אשה כשרה שתחכה שם.
 וכן לא תסגור דלת חדר הטיפול.
 ועל כל מים שלא לסגור במפתח" עכ"ל.
 (וראה עוד ב'עשרת הדברים' המובאים למטה)

לעורך לב המניין: "אשה המוכחת לה שם", כיון שיוכלה להכנס בכל רגע ללא
 קבלת רשות גורם ל'מרתת' (פחד, שהוא סניף להייה בהלכות יחוד מדרן "שומר").

וכדי להציל מאיסור יחוד לא מועיל שתכנס להיות עמה בחדר כל משך
 הטיפול, משום דחידוד עם שתי נשים ג"כ אסור - אא"כ מצטרפים תנאים
 מסויימים להותר - וע"י בסמך בדברי המנחת יצחק.

(הגר"ח בנ"ה שו"ת כנ"ל שחיה עמה אשה נוספת כל זמן משך הטיפול כדי להביא
 להתנהגות שמורה קאמר, וזאת ענין "היחוד" שצריך לתקן כמו אם היה לבד).

ואשה הנזקקת לבקר במרפאה פרטית שלא בשעת ביקור הרבים, או
 בקליניקה בבית הרופא וכדומה, תעשה שאלת חכם, כיצד להוחר מאיסור יחוד
 ומשאר דברים הצריכים שם וזדורת.

"עשרת הדברות בענין הנהגת צניעות שבהליכת נשים לרופאים"

ש"ת שבט הלוי (ח"ד סי' קס"ז)
 א. דעתי יותר נוטה שאין זה מהגבול כיכ שילוח אותה בעלה וימתן לה בחדר
 המתנה לשיבת שם עם נשים פרוצות כרגיל במקומות אלה ותקנתו בזה
 קלקלתו.
 ב. אע"פ שקשה להעמיד לגמרי דת על תלה לענין איסור יחוד בנדון זה, עליה
 להשתדל שלא תסגר דלת חדר הטיפול, ועכ"פ שלא לסגור במפתח.
 ג. מלבד חששות של יחוד הן הרגילות שרופאי נשים מיועצים להנשים דברים
 המנגזדים לקדושת תורתנו הקדושה, ע"כ יש ללמוד להנשים שלא לקבל מרשם, רק
 כאשר יורו להם מורי הוראות מובהקים שטורה ויראת ה' נג' לדגלם.
 ד. שלא להאריך בשיתה עם הרופא בשעת הטיפול, ולא אח"כ, אלא רק כמה
 שנוגע להצורך ביותר.
 מעצמם לרחמי ה'

א. שלא להרבות במקויר רופאי נשים בכלל, כי יש בזה חששות טובא... כאשר
 בארתי בענין שבט הלוי ח"ג סי' קפ"ו.
 ב. במקום הצורך לבחור אם אפשר באשה רופאת נשים (אפי' שיש רופא בתם ורופאה
 כשרה - משלים - יש ללכת לרופאה) [שיעורי שבט הלוי עמ' ערו].
 ג. ואם אי אפשר באשה, גם כשהאיש הרופא מנומחה יותר, אין בידינו לאסור
 במקום צורך.
 ד. לא לבקר בכל אצל רופא מנומחה וחסוד ממורסם על העריות.
 ה. בכל אופן לא ללכת רק בזמן הביקורים הקבועים הרבים דשכחו רבים וזה
 מנומט החשש וגם אז בעבודתו טויה.
 ו. במקום צריך ללכת באופנים הנ"י ראוי שלא ללכת לבד אלא בלית אשה
 כשרה שתחכה לה שם.

"ומצוה גמורה לעורך ולהרעיש בזה"

מתוך שו"ת 'שבט הלוי' ח"ג סי' קפ"ו
 ענין שהינר כבוד תורתו בצדק ולבש קנאת הקדושה באריות גדול לעמוד על משמר צניעות בנות ישראל המרבות ללכת לרופאים פורקי עול... ויש חשש איסור
 קריבה דא"א ומרגילים עצמם להסיר מסוה הבושה...
 מה נאמר ומה נדבר, כל דברי כבוד תורתו דברי אלוהים חיים המה, ובודאי עלינו להוחר ולהרעיש ע"י... ובמשך עשרות שנים למדת והרגשתו בנסיון שלם שיש
 לחששות הגיל הגלים לדבר ואומדנא דמוחם ואשים מחוסם לפי שלא לדבר פרטים בזה... ועל כל מים מכל הני"ל שיש מקום גדול ומצוה גמורה לעורך ולהרעיש בזה".

לעילוי נשמת

עובדיה בן אליסא

דוד בן רינה

יצחק בן ג'מילה

מרדכי בן אסתר

לאה בת אדילא

אברהם בן מזל

אמליה בת
אדל אלטון

שרה בת רחל

